

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1914

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1915

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1914

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1915

Α.Α. 810 53112 / 1777

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΑΛΛΙ

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ

ΣΑΒΙΛΕΥΣ ΟΘΩΝ
ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
Η ΕΠΙΤΡΟΗ ΤΩΝ ΦΙΛΑΡΧΑΙΩΝ
Η ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΛΛ. ΚΟΙΝΟΤΗΣ
Ο ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΙΕΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΕΡΕΣΟΥΡΑΙΩΝ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΩΑΝΝΗ
DUO DE LUYNES
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΕΓΑΡΑΚΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΣΑΝΗΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΗΣ
ΣΙΜΩΝ Γ. ΚΙΡΙΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΩΜΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΑΤΣΗΠΕΤΡΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΣΟΥΣΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΧΥΓΓΡΟΣ
ΚΥΡΙΑΛΟΣ ΙΕΡΟΔΟΥΜΩΝ
ΚΥΡΙΑΛΟΣ ΡΑΤΩΝ
ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΑΔΟΥΣΙΑΣ
HILARION ROUX
ΦΑΥΣΤΕΥΣ ΝΕΓΡΕΡΟΝΤΗΣ
ΜΕΜΕΛΑΟΣ ΝΕΓΡΕΡΟΝΤΗΣ
HEINRICH SCHLIEMANN
ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΛΛΙΕΡΗΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΑΒΕΡΩΠΟΥΛΟΣ
ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΣΑΡΑΦΟΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΧΥΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΗΦΑΙΣΤΙΩΝΗΣ
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΜΑΥΡΟΚΟΒΑΤΟΣ
ΣΩΛΩΝ ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΣΑΡΑΦΟΣ
ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ Ι. ΠΡΩΙΟΣ
ΟΘΩΝ Α. ΚΟΝΤΟΣΤΑΥΛΟΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΛΑΜΟΥΔΟΣ
BENJAMIN ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Π. ΔΗΛΙΑΓΙΑΝΝΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΑΡΦΗΣ
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΤΣΙΒΑΡΟΥΤΑΟΣ
ΧΑΡΙΑΔΟΣ ΤΡΙΚΟΥΓΗΣ
GEORGE CLEMENCEAU
Α. Ε. Η. ΣΟΚΕΚΟΡ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η Α. Μ. Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ἀντιπρόεδρος

Γ. Μιστριώτης

Γραμματεὺς

Π. Καββαδίας

Σύμβουλοι

Στ. Ἀνδρόπουλος

Δημ. Ἀντωνιάδης

Γ. Γαρδίκας

Ἄθ. Γεωργιάδης

Μ. Εὐαγγελίδης

Κ. Ζησίου

Δ. Θεοφανόπουλος

Π. Καστριώτης

Β. Λεονάρδος

Π. Π. Οικονόμος

Γ. Παπαβασιλείου

Ἄν. Σκιᾶς

Κλ. Στέφανος

Ἄλ. Φιλαδελφεὺς

ΕΠΙΤΙΜΙΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

Α. ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ. Ὀδὸς Ἴωνος 2. Ἀθήναι.

ΕΠΙΤΙΜΙΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

Η Α. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΙΨ ΛΙΑΔΟΧΟΣ ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ ΤΟΥ
SAX-MEININGEN. — Breslau.

Η Α. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΙΨ ΦΡΕΙΛΕΡΙΚΟΣ ΚΑΡΟΛΟΣ ΤΟΥ
HESSEN. — Frankfurt a Main. (Schloss Rump-
perheim).

Η Α. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΙΨ ROLAND BONAPARTE —
Paris. — 10 Avenue d'Iena.

Ο ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΘΗΝΩΝ ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ.
Ἀθήναι.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ.
ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ.

E. Babelon — Paris. 30 Rue de Vermeuil.

J. Beloch. — Roma. Via Pompea Magno 5.

James Gordon Bennett. — New York.

Erich Bethe. — Leipzig. Davidstrasse 1.

F. W. Von Bissing. — München. Georgenstrasse 10.

G. Bonni. — Roma. Via Genova 30.

Max Bonnet. — Montpellier. Villa aux Roses (Pierre
Rouge).

R. C. Bosanquet. — Liverpool. — Bedford Street 40.

Alfred Brückner. Berlin. Friedenau. Sponholz Str. 11.

- M. Ronald Burrows—London. King's College.
 G. Clémenceau, ancien Président du Conseil. Rue Franklin 6.—Paris.
 Giuseppe Ang. Colini.—Roma. Via Farini 17, int 7.
 Max. Collignon.—Paris. Ve Boulevard St Germain 88.
 Domenico Comparetti.—Firenze. Via La Marmora 20.
 † Alex. Conze.—Berlin W. Cornelius Strasse 2 II.
 Alfred Croiset.—Paris. Rue de Cassette 13, VIe.
 Ludwig Curtius.—Erlangen. Burgbergstrasse 45.
 Δαγκλῆς Παναγιώτης.—Ἀντιστράτηγος. Ὀδὸς Κανάρη.
 R. M. Dawkins.—Athens. British School.
 Charles Diehl.—Paris, VIIIe. Square du Roule 4.
 Hermann Diels.—Berlin W. 50, Nürnbergerstrasse 65.
 Ὁ Παν. Ἐπίσκοπος Ζακύνθου Διονύσιος.
 Wilhelm Dörpfeld.—Berlin Friedenau. Niedstrasse 22.
 Δούσμανης Βίκτωρ — Ὑποστράτηγος, ὁδὸς Μενάνδρου 35.
 H. Dragendorff.—Berlin. Gr. Lichterfelde. Zehlendorferstr. 55.
 Eng. Drerup.—München. Kaiserstrasse 2 I^e.
 Fr. von Duhn.—Heidelberg. Neunheim Werrgasse 7.
 Mgr. Duchesne.—Rome. École Française. Palais Française.
 Joseph Durm.—Karlsruhe. Technische Hochschule.
 Félix Dürrbach.—Toulouse. Rue du Japon 40.
 Adolf Ermann.—Berlin. Dahlem, Peter Lenéstrasse 72.
 Arthur Evans.—Oxford. Ashmolean Museum.
 Joseph Eydoux.—France.
 Ernst Fabricius.—Freiburg-i-Baden. Göthestrasse 44.
 Paul Foucart.—Paris. Rue Jacob 19.
 Gustave Fougères.—Athènes. École Française.
 Fr. Hiller von Gaertringen.—Berlin. Ebereschen Allee 11.
 Ernst Gardner.—Tadworth (Surry) Farm Corner.
 Percy Gardner.—Oxford. Banbury Road 105.

- Ricciotti Garibaldi.—Roma. Via Pontefici 57.
 Jos. Chamonard.—Paris. 4 Square Croisic.
 Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Γεννάδιος.
 Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἰωαννίνων Γερβάσιος.
 Gherardo Ghirardini.—Bologna. Via dell' Indipen-
 denza 54.
 B. G. Gildersleeve.—Baltimore U. S. A. (Maryland).
 † A. E. H. Goekoop.—La Haye. Huize Zorgvliet.
 Botho Graef.—Jena. Erfurterstrasse 64.
 Angelo de Gubernatis.—Roma. Università.
 Federico Halbherr.—Roma. Via Arenula 21.
 M^{ss} Jane Ellen Harrisson.—Cambridge. Newnham
 College.
 B. Haussoullier.—Paris. 8 Rue Ste Cecile, IX.
 Rudolph Heberley.—Graz. Mandell Strasse 26.
 Paul Hermann.—Dresden. Stephanienstrasse 13.
 Léon Heuzey.—Paris. Auteil. 90 Boulevard Exelmans.
 B. Hodge Hill.—Athens. American School.
 Otto Hirschfeld.—Berlin. Charlottenburg Mommsen-
 strasse 6.
 David G. Hogarth.—Oxford. Ashmolean Museum.
 Maurice Holleaux.—Paris. Quai de la Tournelle 27.
 Théophile Homolle.—Paris. Rue de Petits Champs 8.
 André Joubin.—Montpellier. 10 Avenue du Stand.
 Take Jonesco.—Bucarest.
 † Κ. Καραπάνος.—Ἀθήναι.
 Georg Karo.—Athen. Deutsches Archäologisches Institut.
 Bruno Keil.—Leipzig Universität.
 Georg Frederig Kenyon.—London.
 Wilhelm Klein.—Prag. Deutsche Universität.
 Hubert Knackfuss.—Deut. Archäolog. Institut. Athen.
 Gustav Körte.—Göttingen. Wilhelm Werberstrasse 11.
 Παῦλος Κουντουριώτης.—Ἀρχηγὸς Στόλου. Ἀθήναι.
 Βουλῆς 47.

- Rodolfo A. Lanciani. — Roma. Piazza Sallustio 24.
 Henri Lechat. — Lyon. Quai Gailleton 22.
 Philippe Legrand. — Lyon. 60. Avenue de Noailles.
 Georg Loescheke. — Berlin NW. 40, Hindersinstr. 6.
 Emman. Loewy. — Roma. Via del Progresso 23.
 G. A. Mackmillan. — London. St Martin's Street.
 Lucien Magne. — Paris. Rue de l'Oratoire du Louvre 6.
 Rev. J. P. Mahaffy. — Dublin (Ireland), Trinity College.
 Lucio A. Mariani. — Roma. Via Pierluigi di Palestrina 55.
 E. Martini. — Leipzig. Universität.
 Horace Marucchi. — Roma. Santa Maria in Via 7 A.
 G. Mendel. — Paris. Rue de l'Observatoire 8.
 Ed. Meyer. — Berlin. Gr. Lichterfelde W. Mommsenstr. 7/8.
 † Luigi A. Milani. — Firenze. (Museo Archeologico).
 William Miller. — Roma. 36 Via Palestro.
 Gabriel Millet. — Paris. 34 Rue Hallé XIV.
 Oscar Montelius. — Stockholm. Museum für Altertü-
 mer.
- Jean de Mot. — Bruxelles. Rue Gérard 214.
 Eduard Naville. — Genève. Université.
 Φωκίων Νέγρης. — Ἀθήναι. Τρικόρφων 3.
 Charles Nizet. — Paris. 7 Avenue de Bréteuil.
 Ulisse de Nunzio. — Roma. Bosco Parassio.
 Jules Nicole. — Genève. 9 Chemin de Roches.
 Théodore Ouspensky. — Constantinople. Rue Imam 8.
 Ettore Pais. — Roma. Via di Ripetta 102.
 S. D. Papadimitriou. — Odessa. Université.
 R. Paribeni. — Roma. Via dei Prefetti 22.
 Joseph Partsch. — Leipzig. Universität.
 Giovanni Patroni. — Pavia, Università.
 Paul Perdrizet. — Nancy. Avenue de la Garrenne 2.
 Giuseppe Pellegrini. — Padua. Via Massimo 9.
 Luigi A. Pernier. — Atene. R. Scuola Arch. Italiana.
 † Georges Perrot. — Paris. Institut de France.

- Giulio de Petra. — Napoli. — Pallonette. Via S. Chiara 32.
 Ernst Pfuhl. — Basel. Schönbeinstrasse 42.
 Alfred Philippson. — Bonn. Königstrasse 1.
 Luigi Pigorini. — Roma. Via del Collegio Romano 26.
 Edmond Pottier. — Paris. 72 Rue de la Tour.
 Ant. v. Premerstein. — Prag-Smichow, Presslgasse 13.
 Karl Purgold. — Gotha. Reinhardtsbrunnerstr 43.
 G. Radet. — Bordeaux. 9bis Rue de Cheverus.
 W. M. Ramsay. — Aberdeen Scotland. University.
 Reeves Pember W. — London.
 Salomon Reinach. — Boulogne sur Seine. Avenue
 Victor Hugo 16.
 Théodore Reinach. — Paris. 9 Rue Hamelin.
 E. Reisch. — Wien XVIII. Carl Ludwig Strasse 28.
 La Comtesse de Riencourt. — Ἀθήναι.
 C. Ricci. — Roma. Piazza Venezia 11.
 R. B. Richardson. — Woodstok Connecticut.
 A de Ridder. — Paris. 22 Rue de Marignan.
 W. Ridgeway. — Cambridge. Fen Ditton.
 Al. Rostowitz. Bey. — Le Caire.
 Antonio Salinas. — Palermo. Via Emerico Amari 130.
 Ὁ Σ. Μητροπολίτης Σάρδεων κ. Κλεόβουλος. Κων/πολις.
 Bruno Sauer. — Kiel. Lornsenstrasse 30.
 Rev. A. H. Sayce. — Oxford. Queen's College.
 L. Savignoni. — Roma. Via dell'Anima 50.
 Gustave Schlumberger. — Paris. 37 Avenue d'Antin.
 Hans Schrader. — Frankfurt. a. Main. Schumannstr. 49.
 Ὁ Σ. Ἀρχιεπίσκοπος Κερκύρας Σεβαστιανός.
 Cecil Smith. — London. South Kensington Museum.
 Κωνσταντῖνος Σμολένσκης. — Γεωργίου Σταύρου 4.
 Antonio Sogliano. — Napoli. Via Avvocata à piazza
 Dante 25.
 Vittorio Spinazzolla. — Napoli. Museo Nazionale.
 E. von Stern. — Halle a. Saale. Lindenstrasse 63.

- M^{ss} S. Arthur Strong** — Roma. British School.
F. Studniczka. — Leipzig. Leibniz Strasse 11.
Ludwig von Sybel. — Marburg-i-H. Sybelstrasse 1.
Hermann Thiersch. Freiburg-i-Br. Zasherstr. 67.
Trapman Albert.
Georg. Treu. — Dresden. Weisser Hirsch. Heinrichstr. 21.
Sir Charles Waldstein. — Cambridge. Newton. Newton
Hall.
Otto Walter. — Oester. Archäolog. Institut. Athen.
Carl Watzinger. — Giessen. Gr. Steinweg 23.
Th. Wiegand. — Berlin. Dahlem, Peter Lennéstr. 30.
Ulrich von Wilamowitz-Moellendorff. Excellenz — Wes-
tend bei Berlin. Eichen Allee 12.
Wilhelm Wilberg. — Oester. Archäolog. Institut. Athen.
Adolph Wilhelm. — Wien. IX Schlickgasse 5.
A. Willems. — Bruxelles. Université.
Paul Wolters. — München. Teng Strasse 20/1.
Γεώργιος Ζωγράφος Χρηστάκη. — Ἀθήναι.

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1914

Σημ. Οί δι' ἀστερίσκου σημειούμενοι εἶνε ἐταῖροι ἰσόβιοι.

Ἀγγελόπουλος Ἄθαν. Θρασύβουλος. Ἄγορά.

Ἀγγελόπουλος Ἡλίας. Ζωοδόχου Πηγῆς 5.

Ἀδαμαντίου Ἀδαμάντιος. Λουκιανοῦ 43.

Ἀθανασάκης Ἰωάννης. Κανάρη 2.

Ἀμπελᾶς Τιμολέων. Πειραιῶς 56.

* Ἀνδρόπουλος Σταῦρος. Ἀγγέσιμον 19.

* Ἀνέξης Δημήτριος. Σαρῶ 41.

Anthes Ethnarf. Darmstadt.

Ἀντωνιάδης Δημήτριος. Λυκαθητοῦ 21.

Ἀντωνόπουλος Κωνσταντῖνος. Ἁγίου Κωνσταντίνου 20.

Ἀποστολάκη Ἄννα. Λεωφόρος Κωνσταντίνου Διαδόχουδ.

Ἀρβανιτόπουλος Ἀπόστολος. Βόλος. — Μουσεῖον.

Βακράτσας Εἰρήναρχος. Σωκράτους 3.

† Βαλαωρίτης Ἰωάννης. Ἐθνικὴ Τράπεζα.

* Βάσος Τιμολέων. Ναυαρίνου - Χ. Τρικούπη.

Battle William. Austin Texas. U. S. A.

Βέης Κωνσταντῖνος. Ναυαρίνου 20.

Βερναρδάκης Κωνσταντῖνος. Ἱπποκράτους 2.

* Βερναρδάκης Γρηγόριος. Λαμάρχου 5.

Βερσάκης Φρειδερίκος. Πειραιῶς 61.

Bissing Fr. München. Georgen Strasse 10.

* Βολονάκις Μιχαήλ. Ὑπουργεῖον Παιδείας.

* Βούκρας Δημήτριος. Κάνιγγος 31 Α.

† Βουλπιώτης Δημήτριος. Ὀμήρου 34 Α.

Bruceknier Alfred. Berlin. (Friedenau) Sponholzstr. 11.

H. Bulle. Würzburg. Conradstr. I.

* Ὅπου δὲν ἀναγράφεται ἡ πόλις ὑπονοοῦνται αἱ Ἄθηναί.

- Γαρθίας Γεώργιος. Σμύρνης 20.
- * Γεννάδιος Ἰωάννης. London Kensington Palace.
Γενοβέλης Παναγιώτης. Σοφοκλέους 8.
Hiller v. Gaetringen Fr. Berlin. W. Ebereschen Allee 11.
Γεωργακόπουλος Ε. — Ἀθήναι. Κατακουζηνοῦ.
Γεωργιάδης Ἀθανάσιος. Ἰουλιανοῦ 9.
Girard Paul. Paris. Rue du Cherche-midi 55.
Γκίζης Βαρθολομαῖος. Χαρ. Τριζούπη 8.
Groh Friderich. Prague. Bohême Vinohrady 411.
Γούδας Μιχαήλ. Λεωχάρους.
- * Δαμβέργης Ἀναστάσιος. Φαρμακεῖον. Ὀδὸς Πανεπιστημίου
Δαμβέργης Νικόλαος. Πλατεία δημοπρατηρίου.
Δελακοβίας Νικόλαος. Ὀμήρου 36.
- * Δεληγεώργης Λεωνίδας. Κανάρη 1.
- * Δεληγιάννης Ἐπαμεινώνδας. Πειραιῶς 4 β.
Δέλιος Ἰωάννης. Ἀκαδημίας 56.
- * Δεμερτζῆς Ἀλέξανδρος. Νικοδήμου 6.
- * Δέρβος Γεώργιος. Καλλιδρομίου 20.
- * Δημητρακόπουλος Νικόλαος. Κολοκοτρώνη.
Δημητριάδης Χρῆστος. Ὀμήρου 12.
- * Dörfeld Wilhelm. Berlin. Friedenau, Niedstrasse 22 III.
Δουκάκης Δημήτριος. Ἀγ. Κωνσταντίνου 56.
- * Δραγάσης Ἰάκωβος. Ὀδὸς Φιλελλήνων (Λύκειον).
* Δραγούμης Στέφανος. Λεωφόρος Ἀμαλίας.
Doucet Jacques. Paris. 19 Rue Spontini.
Δυοβουνιώτης Γεώργιος. Τζώρτζ 10.
Δυοβουνιώτης Κωνσταντῖνος. Σατωβριάνδου 11.
- * Ἐλευθεριάδης Σωκράτης. Περικλέους 3.
* Εὐαγγελίδης Μαργαρίτης. Μεθώνης 52.
* Εὐταξίας Ἀθανάσιος. Προαστείου 2.
* Εὐταξίας Ἰωάννης. Ἐθνικὴ Τράπεζα.
- * Ζαΐμης Ἀλέξανδρος. 3ης Σεπτεμβρίου. Μέγαρον Ζαΐμη.
* Ζαΐμης Θεόδωρος. Φιλελλήνων.
Ζάννος Κλεάνθης. Οἰκονόμου 4.
Ζησίου Κωνσταντῖνος. Σωτήρος 6.
Ζυγομαλᾶς Ἀντώνιος. Ἀκαδημίας 5 Β.
Ἡλιάδης Μιλτιάδης. Ἀγ. Κωνσταντίνου 36.

- Ἡλιόπουλος Χρῆστος. Ζαλόγγου 3.
 Haupt H. Giessen. Kerpler Strasse 1.
- † Θανόπουλος Παναγιώτης. Αἰόλου 153.
 Θεοδωρακάκης Στυλιανός. Παπαρηγοπούλου.
 Θεοδωράκης Γεώργιος. Σατωβριάνδου 16.
- * Θεοτόκης Γεώργιος. Πανεπιστημίου 51.
 Θεοφανόπουλος Δημήτριος. Σατωβριάνδου 12.
 Judeich Walter. Jena Universität, Sedan Strasse 8.
- * Καββαδίας Παναγής. Καπλανῶν 9.
 * Καβαλιεράτος Ἄννινος Μιλτιάδης. Δερβενίων 6.
 Καγκάδης Ἰάκωβος. Πολυγώνου 3.
 * Καζάξης Νεοκλῆς. Φιλελλήνων 4 Α.
- * Καλαποθάκης Οἶκ. Δημήτριος. Σοφοκλέους.
 Καλβοκορέσης Μιχαήλ. Κηφισσίας 33.
 Καλογερόπουλος Νικόλαος. Λυκαβητοῦ 18.
- * Καλλικούνης Νικόλαος. Ἄγ. Κωνσταντίνου 4.
 Καλλοντζῆς Εὐάγγελος. Πανεπιστημίου 79 Α.
- † Καραπᾶνος Κωνσταντῖνος. Σταδίου 31.
 Καρέλλας Δημήτριος. Ἀναβρυτηρίου 2.
 Καρκοῦλιας Ἡρακλῆς. Εὐριπίδου 12.
 Κάρο Γεώργιος. Φειδίου 1.
- * Καρυτινὸς Γεώργιος. Καπνοκοπηρίου - Ἀβέρωφ.
 * Καστόρχης Δημήτριος. Μέγα Ξενοδοχεῖον.
 * Καρολίδης Παῦλος. Ἀθῆναι.
- * Καστριώτης Παναγιώτης. Ἀβέρωφ 9.
- † Κατριβάνος Ἀθανάσιος. Ἀχαρνῶν 72.
 Κανταντζόγλου Ἰωάννης. Ακαδημίας 27.
 Κεραμόπουλος Ἀντώνιος. Ζαΐμη 24 Α.
 Kineh Friedr. Copenhagen Torhusgade 3.
 Κλοντηρόπουλος Γεώργιος. Ἴπποκράτους 4.
- * Κολυβάς Ἀλέξιος. Ἀγγέλου Γέροντα 5.
 Κουλουμόπουλος Κωνσταντῖνος. Β. Ἡρακλείου 4.
- * Κουμανούδης Πέτρος. Ζαλοκώστα 8.
 * Κουμανούδης Ἰωάννης. Πειραιεύς.
 Κουρουγιώτης Κωνσταντῖνος. Ἀναγνωστοπούλου 11.
 Κούσολας Γεώργιος. Κυκλοδόρου 43 α.
 Κριεζῆς Ἀντώνιος. Ἀκαδημίας 72.

- Κριεζῆς Ἐμμανουήλ. Τζώρτζ 5.
 Κύρης Μιχαήλ. Στοά Ἀποστολοπούλου 7.
 Κυπαρίσσης Νικόλαος. Ἰωακείμ Πατριάρχου 44.
 Κυριαζῆς Σπυρίδων. Φερρῶν 18.
 * Κωνσταντινίδης Πάνος. Κάνγγος 26.
 * Λάππας Μίνως. 3ης Σεπτεμβρίου 73.
 * Λαμπρόπουλος Ἀλέξανδρος. Ἀσκληπιῶ 20.
 * Λάμπρος Σπυρίδων. Μαυροκορδάτου 10.
 * Λαμπρινίδης Μιχαήλ. Μαυρομιχάλη 8.
 Λεκὸς Γεώργιος. Στουρνάρα.
 Λεονάρδος Βασίλειος. Προαστείου 59.
 Loeschecke Georg. Hindersinstrasse 6. Berlin NW. 40.
 Loewy Emmanuel. Via del progresso 23. Roma.
 Λιόλιος Γεώργιος. Σατωβριάνδου καὶ Ἴωνος.
 Λυκάκης Ἀλέξανδρος. Θουκυδίδου 10.
 * Λυκούδης Ἐμμανουήλ. Ἀσκληπιῶ 45.
 Μαγιάσης Ἰωάννης, Σόλωνος 97.
 * Μακκᾶς Δημήτριος. Σόλωνος 28.
 Μακκᾶς Νικόλαος. Σόλωνος 10.
 Μαλτέζος Κωνσταντῖνος. Χαρ. Τρικοῦπη 18.
 * Μαντζᾶκος Χρῆστος. Πατησίων 92.
 Μαντζούφας Ἀνδρέας. Κολοκοτρώνη 36.
 Μανωλίδης Σωκράτης. Προαστείου 76.
 Μαρκόπουλος Βασίλειος. — Καρδίτσα.
 * Μαρκόπουλος Ἰωάννης. Βουλῆς 9.
 Ματάλας Ἀθανάσιος. Πατησίων 81.
 * Μαυρομιχάλης Κυριακούλης. Ἀμαλίας 4.
 Μαυρουκάκης Ἀντώνιος. Ἀκαδημίας 71.
 * Μερκούρης Σπύρος. Πανεπιστημίου.
 * Μητσόπουλος Χρῆστος. Σολωμοῦ 2.
 * Μιστριώτης Γεώργιος. Στουρνάρα 47.
 Müller Kurt. Goettingen, Plankstrasse 18.
 * Μυστακίδης Βασίλειος. Constantinople (Musée Imp. Ottoman).
 * Μούσης Ἰωάννης. Προαστείου 45.
 Μουτζουρίδης Ἰωάννης. Ζαΐμη 34.
 Μπάρτ Γουλιέλμος. Πλατεία Συντάγματος.
 Μπενάκης Ἐμμανουήλ. Κουμπάρη 1.

- Μπότσης Ἰωάννης. Κηφισίας 47.
- † Μυλωνᾶς Κυριάκος. Ἀκαδημίας 17.
- Νάξος Γεώργιος Ἰπποκράτους 2.
- Νεγρεπόντης Μιλτιάδης. Ὁθωνος 14.
- Νικολαΐδης Ἰωάννης. Πραξιτέλους 33.
- Νικολαΐδης Λουδοβίκος. Τράπεζα Ἀνατολῆς.
- Νικολόπουλος Σωτήριος. Τράπεζα Γ. Σκουζέ.
- Νοack Ferdinand. Tübingen. (Gartenstrasse 59).
- Ξανθουδίδης Στέφανος. Ἡράκλειον Κρήτης.
- * Οἰκονόμος Παναγιώτης. Ἡρακλείου 24.
- Οἰκονόμος Γεώργιος. »
- * Παγανέλης Σπυρίδων Πειραιῶς 42.
- * Πάλλης Ἀγαμέμνων. Πατησίων 60.
- * Παναγιωτόπουλος Ἀνδρέας. Ἀχαρνῶν 27.
- Παντελίδης Ἐμμανουήλ. Λιόλου 154.
- Παπαβασιλείου Γεώργιος. Πολυγνώτου 3.
- Παπαδάκης Νικόλαος. Μουσεῖον Θῆβαι.
- † Παπαδημητρακόπουλος Θεόδωρος. Οἰκονόμου 11.
- * Παπαμιχαλόπουλος Κωνσταντῖνος. — Ἀθήναι
- Παπανδρέου Γεώργιος Δεινοκράτους 5.
- Παπούλιας Δημήτριος. Βαλτετσίου 59.
- Πατσουράκος Ἰωάννης. Λεωφόρος Χατζηκυριακοῦ 57. Πειραιεῖς.
- * Πῶπ Γεώργιος. Σταδίου 6.
- Pernice Erich. Greifswald.
- † Περρῆς Σπυρίδων. Φιλελλήνων 2.
- Πολίτης Ἰωάννης. Ἀλεξ. Σούτσου 2.
- * Πολίτης Νικόλαος. Μητροπόλεως 38.
- * Πολυγένης Κωνσταντῖνος. Ἀκαδημίας 52.
- Πουρῆς Μιλτιάδης. Πειραιεῖς.
- * Ραγκαβῆς Κλέων. Βερολῖνον.
- Ραγκαβῆς Ἀλέξανδρος. Χανία Κρήτης.
- * Ράλλης Δημήτριος. Πανεπιστημίου 41.
- Ρεδιάδης Περικλῆς. Σόλωνος 36.
- Robert Karl. Halle a Saale. Universität.
- Ρωμαῖος Κωνσταντῖνος. Μεσολόγγιον.
- * Ρωμάνος Ἄθως. Paris — Légation Hellénique.
- * Ρώσης Ζήκος. Ἀχαρνῶν 44.

- Σακελλαρόπουλος Σωτήριος. Β. Θῆβαι.
- * Σακελλαρόπουλος Σπυρίδων. Ὀμήρου 17.
- * Σβορώνος Ἰωάννης. Γ. Γενναδίου 3 Β.
Schmidt Eduard. Galleriestrasse 4. München.
- * Σημαντήρας Κωνσταντίνος. Ἡρακλείου 21.
Σκῆς Ἀνδρέας. Βαλτετσίου 7.
- * Σκουζῆς Ἀλέξανδρος. Ρηγίλλης 12.
- * Σκουλούδης Στέφανος. Γεωργίου Α'. 3.
Σηλιόπουλος Χαραλάμπης. Φιλελλήνων 5.
- * Σοφούλης Θεμιστοκλῆς. Θεσσαλονίκη.
- * Στάης Βαλέριος. Ἐθν. Ἀρχ. Μουσείον.
- * Στάης Σπύρος. Τοσίτσα 2.
Σταμούλης Ἀναστάσιος. Silivrie.
Σταυρόπουλος Δημήτριος. Μύκονος.
Steele Daniel. Ὀμήρου 32.
Στέφανος Κλών. Σόλωνος 20.
- * Στέφανος Κυπάρισσος. Σόλωνος 20.
- * Στρέϊτ Γεώργιος. Γεωργίου Σταύρου 1.
Στρέϊτ Στέφανος. Γεωργίου Σταύρου 1.
Studnicka Franz. Leibnizstrasse 11. Leipzig.
- * Σφακιανάκης Παναγιώτης. Σατωβριάνδου 42.
Σχλίεμαν Ἀγαμέμνων. Πανεπιστημίου 10.
Σωτηριάδης Γεώργιος. Λουκιανού 21.
Ταβουλάρης Θεμιστοκλῆς.
Τραπάντζαλης Γεώργιος. Πατησίων 73.
Τριανταφυλλᾶκος Νικόλαος. Λυκούργου 10.
Τρικούπης Σπυρίδων. Ἀριστοτέλους 28.
Τσάτσος Ἰωάννης. Ὀμήρου 8.
- * Τσιβανόπουλος Δημοσθένης. Ἴωνος 2.
- * Τυπάλδος Μπασιάς Ἀθανάσιος. Ὀμήρου 14.
- * Τσίλλερ Ἐρνέστος. Κανάρη 2.
- * Τσουντας Χρήστος. Ζωοδόχου Πηγῆς 105.
Fabricius Ernst. Freiburg. i Baden. Cöthestrasse 44.
Frickehaus August. Universitaet. Strassburg.
Φιλαδελφεὺς Ἀλέξανδρος. Κάνιγγος 18.
Φιλαδελφεὺς Θεμιστοκλῆς. Βουλῆς 16.
- * Φιλάρετος Γεώργιος. Ὀμήρου 11.

Χατζῆς Ἀντώνιος, Προαστείου 81.

* Χατζιδάκης Γεώργιος, Σκουφᾶ 10.

* Χατζιδάκης Ἰωάννης, Ἡρακλείτου 3.

Wide Sam, Upsala, Univers. Bibliotheket.

Wiegand Theodor, Berlin, Koenig. Museen.

Zahn Robert, Berlin, K. Museum am Lustgarten.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1914

ΜΕΤΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ ΤΗΣ

Προϋπολογισμὸς		Εἶδος ἐσόδων	Προϋπολογισθέντα	Εἰσπραχθέντα	Εἰσπραχθέντα	
Κεφ.	Ἀρ				Ἐπὶ πλεόν	Ἐπὶ ἔλαττον
Α	1	Εἰσφοραὶ ἐτήσιαι ἐταίρων	2 200	2 314	114	—
	2	Τόκοι καὶ μερίσματα	30 571 50	29 651 79		919 80
	3	Ἔσοδα ἐξ ἀκινήτων κτημάτων . .	123			123 —
	4	» ἐκ δημοσιευμάτων	3 500	2 456 70		1 043 30
	5	» διάφορα	250	579 70	329 70	
	6	» ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δήμου	30.000 —	15 000 —		15 000 —
	7	» ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων . . .	105 —	38 15		66 85
		Τὸ ὅλον	66 749 50	50.040 25	443 70	17 152 95

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1914

Ὁ Ταμίας
Α Α ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1914

Προϋπολογισμὸς		Εἶδος ἐξόδων	Προϋπολογισθέντα	Χορηγηθέντα συμπληρωματικά πιστώσεις	Σύνολον πιστώσεων	Ενταλθένται πληρωμαί	Διαφορὰ ἐπὶ ἑλαττον
Κεφ.	Ἀρ.						
Α'		* Ἐξοδα γραφείων					
	1	Μισθοὶ προσωπ. Γραφ. Ἐταιρ.	7.680	—	7.680	—	7.680
	2	Ἐξοδα διαχειρίσεως	2.000	—	2.000	—	1.391 40
	3	Ἐπιχορήγησις τοῦ Γραμματέως.	720	—	720	—	720
	4	Διάφοροι δαπάναι	100	—	100	—	87
Β'		* Ἐξοδα Βιβλιοθήκης					
	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Βιβλιοθήκης	3.000	—	3.000	—	2.460
	2	* Ἐξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως Βιβλιοθήκης	7.000	—	7.000	—	4.272 10
Γ'	Μ	Συνδρομαὶ εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικά	1.000	—	1.000	—	120
Δ'		* Ἐξοδα ἀνασκαφῶν					
	1	* Ἀνασκαφαὶ καὶ πᾶσα πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένη δαπάνη .	21.377	50	7.000	—	28.377 50
	2	Ἀγορὰ ἀρχαίων	2.000	—	2.000	—	28.108 40
Ε'	Μ	Δημοσιεύματα	17.000	—	17.000	—	8.572 60
ΣΓ'		Διάφορα ἐξοδα					
	1	Τέλη χαρτοσήμου	200	—	200	—	100
	2	Συντάξεις	972	—	972	—	972
	3	Ἐκτακτὰ ἐξοδα	3.000	—	3.000	—	2.855 95
Ζ'	Μ	* Ἐξοδα κεκλεισμένων χρήσεων .	700	—	130 90	—	830 90
		Τὸ ὅλον	66 749	50	7.130 90	40	58.032 25
					73.880	40	13.848 15

Ὁ Λογιστὴς
Η Γ. ΣΤΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1914

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

Ἄρθρον 1.

ΕΙΣΦΟΡΑΙ

Εισπραχθέντα ἐξ εισφορῶν τακτικῶν ἐταίρων. . . . Δρ. 2,314,-- Δρ. 2,314,--

Ἄρθρον 2.

ΤΟΚΟΙ ΚΑΙ ΜΕΡΙΣΜΑΤΑ

Εισπραχθέντα :

Ἀπὸ μέρισμα 77 μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς β' ἑξαμηνίας π. ἔτους καὶ α' ἑξαμηνίας ἔ. ἔτους. . . . Δρ.	15,400	—
Ἀπὸ τόκους 1697 ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου ἐνοποιήσεως 1898 β' ἑξαμηνίας π. ἔτους καὶ α' ἑξαμηνίας ἔ. ἔτους.	»	8,470,70
Ἀπὸ τόκους 150 ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου 20 ἑκατομμ. ἔτους 1907 β' ἑξαμηνίας π. ἔτους καὶ α' ἑξαμηνίας ἔ. ἔτους.	»	750 —
Ἀπὸ τόκους 365 ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου 125 ἑκατομμ. ἔτους 1889 λήξεως 1 Ἀπριλίου καὶ 1 Ὀκτωβρίου ἔ. ἔτους.	»	3,212 —
Ἀπὸ τόκους τῶν ἐξοφληθεισῶν 64 ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου 40 ἑκατομμ. ἔτους 1913 α' ἑξαμηνίας ἔ. ἔτους.	»	1,121,60
Ἀπὸ τόκους 64 ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1914 τῶν 500 ἑκατομμ. λήξεως 1 Σεπτεμβρίου 1914.	»	686,40
Ἀπὸ τόκους δανείου κεφαλαιοποιήσεως 1914	»	11 Δρ. 29,651,70
Εἰς μεταφορὰν Δρ.		31,965,70

Ἐκ μεταφορᾶς Δρ. 31,965,70

Ἔαρθρον 4.

ΕΣΟΔΑ ΕΚ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ

Εἰσπραχθέντα :

Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος Δρ.	2,010,70	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἐταιρείας »	91,—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων 6 ἀντιτύπων τοῦ συγγράμματος Καββαδία καὶ Καβερᾶου «Ἡ Ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως» »	210,—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων 3 ἀντιτύπων τοῦ συγγράμματος Χ. Τσοῦντα «Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου» »	105,—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων 10 ἀντιτύπων τοῦ ὑπὸ Κ. Κουρουνιώτου συνταχθέντος Καταλόγου τοῦ Μουσείου Λυκοσοῦρας »	30,—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντος ἀντιτύπου τοῦ συγγράμματος Γ. Παπαβασιλείου «Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων» »	10,—	2,456,70

Ἔαρθρον 5.

ΕΣΟΔΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

Εἰσπραχθέντα :

Ἐκ πωλήσεως ἀγρήστων λίθων τῶν ἀνασκαφῶν Μενδρεσῆ καὶ Ὠδείου Περικλέους Δρ.	490,20	
Ἀπὸ διαφόρους διὰ κατανάλωσιν ἠλεκτρικοῦ ρεύματος κατὰ τὰς διαλέξεις αὐτῶν ἐν τῇ μεγάλῃ αἴθουσῃ τοῦ Καταστήματος »	17,—	
Ἀπὸ δωρηθείσας τῇ Ἐταιρείᾳ ἀμοιβᾶς τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Ἐταιρείας κ. Γ. Μιστριώτου, ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθόν, δι' ἄρθρα αὐτοῦ δημοσιευθέντα ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερ »	37,50	
Ἀπὸ φωτογράφων Ἀντώνιον Πετρίτην πρὸς ἀπόδοσιν ὀφειλομένων ἐκ φωτογραφιῶν Ἰλπειροῦ Δρ.	35,—	579,70
Εἰς μεταφορὰν Δρ.		35,002,10

Ἐκ μεταφορᾶς Δρ. 35,002,10

Ἄρθρον 6.

ΕΣΟΔΑ ΕΚ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Εἰσπραχθέντα:

Ἀπὸ τὸ Δημόσιον κατὰ τὸν Νόμον ΓΨΚΘ «περὶ ἰδρύσεως εἰδικῶ Ἀρχαιολογ. Ταμείου διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τὸν πλουτισμὸν κλπ. τῆς Βιβλιοθήκης καὶ δι' ἄλλας ἀνάγκας. . . Δρ. 15,000,-- Δρ. 15,000,--

Ἄρθρον 7.

ΕΣΟΔΑ ΕΚ ΚΕΚΛΕΙΣΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ

Εἰσπραχθέντα:

Ἀπὸ Τράπεζαν Ἀνατολῆς δι' ὑπόλοιπον τόκων παρελθόντων ἐτῶν τῶν παρ' αὐτῇ καταθέσεων τῆς Ἑταιρείας.	Δρ.	38,15	38,15
Σύνολον ἐσόδων. *			<u>50,040,25</u>

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΕΞΟΔΩΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1914

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

Ἔξοδα Γραφείων.

Ἄρθρον 1.

ΜΙΣΘΟΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Δαπανηθέντα Δρ. 7,680,— 7,680,—

Ἄρθρον 2.

ΕΞΟΔΑ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ

Δαπανηθέντα εἰς	θέρμανσιν καὶ φωτισμὸν τοῦ Κατα-		
	στήματος	Δρ.	197,70
»	» χάριτην καὶ τυπωτικὰ διαφόρων ἐν-		
	τύπων	»	186,50
»	» ταχυδρομικὰ τέλη καὶ ἔξοδα δια-		
	χειρίσεως	»	241,55
»	» καθαρισμὸν τοῦ Καταστήματος . .	»	150,65
»	» φόρον ἐπιτηδεύματος τῶν ὑπαλλή-		
	λων τῆς Ἑταιρείας	»	263,35
»	» ἄξιαν θερινῶν ἐνδυμασιῶν τῶν κλη-		
	τήρων τῆς Ἑταιρείας	»	90,—
»	» φύλακτρα χρεωγράφων τῆς Ἑταιρείας	»	57,—
»	» Δημορχιαν διὰ δικαίωμα ὕδατος τοῦ		
	Καταστήματος ἐ. ἔτους	»	80,—
»	» γραφικὴν ὕλην	»	32,15
»	» δημοσιεύσεις εἰς τὰς ἑφημερίδας . .	»	40,—
»	» Μ. Χαλκοκονδύλην διὰ προμήθειαν		
	ὑδατος	»	34,50
	Εἰς μεταφορὰν	Δρ.	<u>1,373,40</u> 7,680.—

Ἐκ μεταφορᾶς Δρ.	1,373,40	7,680,—
» » Ἐφημερίδα «Ἀθῆναι» διὰ ἐτησίαν συνδρομῆν. Δρ.	18,—	1,391,40

Ἄρθρον 3

ΕΠΙΚΟΡΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ

Δαπανηθέντα εἰς ἐπιχορήγησιν τοῦ Γραμματέως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου. Δρ.	720,—	720,—
--	-------	-------

Ἄρθρον 4.

ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΔΑΠΑΝΑΙ

Δαπανηθέντα διὰ τὰς ἐν τῇ Ἐταιρείᾳ ἐπιστημονικᾶς διαλέξεις. προβολᾶς φωτεινῶν εἰκό- νων κλπ. Δρ.	87,—	87,—
Δρ.		<u>9,878,40</u>

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄

Ἐξοδα βιβλιοθήκης

Ἄρθρον 1.

ΜΙΣΘΟΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Δαπανηθέντα Δρ.	2,460,—	2,460,—
---------------------------	---------	---------

Ἄρθρον 2.

ΕΞΟΔΑ ΠΛΟΥΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Δαπανηθέντα εἰς ἀγορὰν βιβλίων Δρ.	3,399.80	
» » δετικά βιβλίων »	530.50	
» » θέρμανσιν καὶ φωτισμὸν τῆς Βι- βλιοθήκης. »	300,—	
» » ταχυδρομικὰ καὶ λοιπὰ μικροῦς ἔξοδα. Δρ.	41,80	4,272,10
		<u>6.732,10</u>

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ΄

Ἄρθρον μόνον.

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΕΙΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Δαπανηθέντα εἰς συνδρομὰς εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικά. Δρ.	120,—	<u>120,—</u>
---	-------	--------------

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄

Ἐξοδα ἀνασκαφῶν καὶ ἀγορᾶς ἀρχαίων.

Ἄρθρον 1.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΑΙ ΠΑΣΑ ΣΧΕΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ

Ἀνασκαφή παρὰ τοὺς ἀνατολικοὺς πρόποδας τῆς Ἀκροπόλεως

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν καὶ καρρα- γωγέων. Δρ.	9,832,90	
» » ἀποζημίωσιν τοῦ ἐπιτηρητοῦ διαχει- ριστοῦ Χρήστου Ἡλιοπούλου . . . »	952,75	
» » ὀδοπορικά τοῦ διευθύνοντος Συμ- βούλου Π. Καστριώτου »	120,—	
» » φωτογραφικὴν ἐργασίαν. »	56,—	
» » ἀγορὰν σπυριδίων, σχοινίου κλπ . . . »	101,45	
» » ἐπισκευὴν ἐργαλείων »	8,70	11,071,80

Ἀνασκαφή τοῦ κτιρίου τοῦ καλουμένου Μενδρεσέ.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν καὶ καρρα- γωγέων. Δρ.	10,104,25	
» » ἀποζημίωσιν τοῦ ἐπιτηρητοῦ διαχει- ριστοῦ Χρήστου Ἡλιοπούλου . . . »	886,45	
» » Ἐμμ. Κοκόλην διὰ τὴν κατεδάφισιν τοῦ κτιρίου »	500,—	
» » δημοσίευσιν δημοπρασίας περὶ κατε- δαφίσεως »	10,—	
» » ἀποζημιωσιν φύλακος Σταύρου Μο- νηφόρου. »	123,25	
Εἰς μεταφορὰν Δρ.	11,623,95	11,071,80

	Ἐκ μεταφορᾶς Δρ.	11,623,95	11,071,80
Δαπανηθέντα εἰς ἀγορὸν καὶ ἐπισκευὴν διαφόρων ἐργαλείων »		29,90	
» » ἀγορὰν σπυρίδων, σχοινίου καὶ λοιπῶν ὑλικῶν »		43,70	
» » ἀξίαν καὶ τοποθέτησιν ξυλίνης θύρας ἐπὶ τῆς εισόδου τοῦ ἀνασκαφέντος χώρου »		15,65	11,713,20

Ἀνασκαφή ἐν Νικοπόλει Ἡπείρου.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν Δρ.	1,252,—	
» » ὁδοιπορικὰ καὶ ἀποζημίωσιν τοῦ διευθύνοντος Συμβούλου Ἰ. Λεξάνδ. Φιλαδελφέως »	424.10	
» » ἐπισκευὴν οἰκήματος τοῦ Δημοσίου ἐν Πρεβέζῃ πρὸς φύλαξιν τῶν ἀρχαιοτήτων »	150,—	
» » ἡμερομίσθια Παναγ. Κουρεμένου διὰ τὴν φύλαξιν τῶν ἀρχαιοτήτων . . . »	181.50	
» » ἀξίαν καὶ ἐπισκευὴν ἐργαλείων καὶ προμήθειαν ὑλικῶν »	50,80	
» » φωτογραφικὴν ἐργασίαν »	60,—	2,118,40

Ἀνασκαφαὶ ἐν Πέλλῃ Μακεδονίας.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν Δρ	455,25	
» » ὁδοιπορικὰ καὶ ἀποζημίωσιν τοῦ διευθύνοντος Ἰ. Εὐφύρου Γ. Οἰκονόμου. »	146,—	
» » ἔξοδα φωτογραφίσεως »	12,15	
» » ἀγορὰν εἰδῶν γραφικῆς ὕλης . . . »	13,75	
» » » διαφόρων ὑλικῶν καὶ ἐργαλ . . . »	7,40	
» » μεταφορὰν τῶν εὐρημάτων ἐκ Πέλλης εἰς Θεσσαλονίκην. »	3,25	637,80

Σχεδιαγράφησις ἀνασκαφῶν Ἀμφιάρειου.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν Δρ.	12,—	
» » ἀποζημίωσιν τοῦ διευθύνοντος Συμβούλου Β. Λεονάρδου »	20,—	
» » ὁδοιπορικὰ μετάβασεως αὐτοῦ εἰς Ἀμφιάρειον καὶ ἐπιστροφῆς. »	35,20	67,20
Εἰς μεταφορὰν Δρ.		25,608,40

Ἐκ μεταφορᾶς Δρ.	25,608,40	
<i>Ἄγορὰ κτημάτων πρὸς ἀνασκαφάς.</i>		
Δαπανηθέντα εἰς Ἑλένην Δ. Βασιλείου διὰ τμήμα μι- κρᾶς οἰκίας αὐτῆς κειμένης παρὰ τὴν ὁδὸν Θρασύλλου, ἣν ἠγόρασεν ἡ Ἑταιρεία πρὸς ἐξακολούθησιν τῶν ἐκεῖ ἐκτελουμένων ἀνασκαφῶν »	1800,—	
» Κωνστ. Ι. Μαλιτζῶν διὰ τμήμα οἰ- κοπέδου αὐτοῦ κειμένου ἐντὸς τοῦ σχεδίου τῆς κωμοπόλεως Νέων Ψαρ- ρῶν, ὅπερ ἠγόρασεν ἡ Ἑταιρεία πρὸς ἐνέργειαν ἀνασκαφῶν ὑπὸ τοῦ Ἑπιτελείου Παιδείας ἀντὶ ἴσου πο- σοῦ καταβληθέντος τῇ Ἑταιρείᾳ ὑπὸ τοῦ Ἑπιτελείου πρὸς ἐκτέλεσιν ἀνα- σκαφῶν ἐν Ἀθήναις Δρ.	700,—	2,500,—
		<u>28,108,40</u>

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

Δημοσιεύματα.

Ἄρθρον μόνον.

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς 1913 (ἐξακολούθησις ἐκδόσεως).

Δαπανηθέντα:

Εἰς Π. Δ. Σακελλάριον διὰ τυπωτικὰ 3ου καὶ 4ου τεύ- χους Δρ.	1,307,—	
» διαφόρους συγγραφεῖς τῶν ἄρθρων τοῦ 3ου καὶ 4ου τεύχους δι' ἀμοιβὰς αὐτῶν »	1,075,—	
» ταχυδρομικὰ τέλη ἀποστολῆς τῶν τευχῶν εἰς κα- θηδρύματα καὶ ἐταίρους ἐξωτερικοῦ »	75,70	
» ἀμαξαγωγία ἐπιμελητοῦ ἐκδόσεως τῆς Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδος »	14,50	2,472,20

2) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς 1914.

Δαπανηθέντα:

Εἰς Π. Δ. Σακελλάριον διὰ τυπωτικὰ 1ου καὶ 2ου τεύχους Δρ.	1,325,—	
» διαφόρους συγγραφεῖς τῶν ἄρθρων τοῦ 1ου καὶ 2ου τεύχους δι' ἀμοιβὰς αὐτῶν »	1,016,25	
» Ἐλευθέριον Καζάνην διὰ κατασκευὴν διαφόρων μεταλλογραφημάτων »	874,80	
Εἰς μεταφορὰν Δρ.	3,216,05	2,472,20

	Ἐκ μεταφορᾶς Δρ.	3,216,05	2,472,20
Εἰς Β. Παπαγιαννόπουλον διὰ ἐκτύπων διαφόρων φωτοτυπικῶν πινάκων »		300, —	
» Ε. Gillieron δι' ἐκπόνησιν διαφόρων πινάκων . . »		150, —	
» ἄμοιβὴν τοῦ βοηθοῦ περὶ τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἐφη- μερίδος Ἰωάννου Κασσελίδου »		135, —	
» Γ. Χατζῆ - Σάββαν διὰ ἐκτύπων διαφόρων λιθο- γραφικῶν πινάκων »		655, —	
» Ἀντώνιον Πετρίτσην διὰ φωτογράφησιν διαφόρων ἀρχαιοτήτων πρὸς δημοσίευσιν »		616,10	
» ταχυδρομικὰ ἀποστολῆς τῶν τευχῶν εἰς καθιδρύ- ματα καὶ Ἐταίρους ἐξωτερικοῦ »		56,95	
» ἀρχιτέκτονα Α Ὀρλάνδον διὰ ἐκπόνησιν σχεδια- γράμματος ἀνασκοφῆς Ὁδείου Περικλέους . . . »		60, —	
» Στ. Ξενοπούλου διὰ ἐκπόνησιν σχεδιαγραμμάτων ἀρχαιοτήτων Σέσκλου καὶ Μητροπόλεως »		30, —	
» Α. Ἀρβανιτοπούλου διὰ κατασκευὴν 12 μεταλλο- γραφημάτων ἐπιγραφῶν Περραιβίας »		37, —	
» ἀμαξαγωγία ἐπιμελητοῦ ἐκδόσεως Ἐφημερίδος . »		5,90	5,262, —

3) Πρακτικά 1913.

Δαπανηθέντα :

Εἰς Ἐλευθέριον Καζάνην διὰ κατασκευὴν διαφόρων μεταλλογραφημάτων Δρ.	407,95	
» φωτογράφον Ἀντώνιον Πετρίτσην διὰ φωτογρά- φησιν διαφόρων ἀρχαιοτήτων πρὸς δημοσίευσιν. »	112, —	519,95

4) Σύγγραμμα ἐφόρου Α. Ἀρβανιτοπούλου «περὶ στηλῶν Παγασῶν».

Δαπανηθέντα :

Εἰς Ἐλευθέριον Καζάνην διὰ κατασκευὴν διαφόρων μεταλλογραφημάτων Δρ.	166,60	
» Α. Ἀρβανιτοπούλου διὰ φωτογράφησιν στηλῶν καὶ ἐρειπίων Παγασῶν »	120, —	
» ἴδιον δι' ἄξιαν λιθοκόλλης πρὸς συγκόλλησιν στηλῶν »	31,85	318,45
		<u>8.572,60</u>

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'

Διάφορα έξοδα.

Ἄρθρον 1.

ΤΕΛΗ ΧΑΡΤΟΣΗΜΟΥ

Δαπανηθέντα εἰς κατανάλωσιν χαρτοσήμου πρὸς ἐξόφλησιν τοῦ χρηματικοῦ ἐντάλματος τῆς συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου τῆς α' ἑξαμηνίας τοῦ ἔτους 1914 κατὰ τὸν Νόμον ΓΨΚΘ' 1910.	Δρ.	100,—	100,—
---	-----	-------	-------

Ἄρθρον 2.

ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ

Δαπανηθέντα εἰς σύνταξιν τοῦ πρώην κλητῆρος τῆς Ἑταιρείας Κ. Πάνου κατὰ τὸ ἄρθρον 45 τοῦ Ὁργανισμοῦ πρὸς δραχ. 81 μηνιαίως.	Δρ.	972,—	972,—
---	-----	-------	-------

Ἄρθρον 3.

ΕΚΤΑΚΤΑ ΕΞΟΔΑ

Δαπανηθέντα εἰς ἀξίαν δύο εικόνων τῶν Α. Α. Μ. Μ. τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Βασιλίσσης διὰ τὴν μεγάλην αἵθουσαν τοῦ Καταστήματος	Δρ.	76,—	
» εἰς συνδρομὴν εἰς τὸν Σύλλογον πρὸς προστασίαν τῆς ὑγείας τῆς μαθητῶν	»	500,—	
» εἰς συνδρομὴν εἰς τὸ Ταμεῖον τῆς προσωρινῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἀυτονόμου Ἡπείρου πρὸς ἐνίσχυσιν αὐτοῦ	»	1,000,—	
» εἰς συνδρομὴν εἰς τὴν Ἐπιτροπείαν πρὸς συλλογὴν ἐράνων διὰ τὴν περιθάλψιν τῶν γυναικοπαίδων τῆς Ἀυτονόμου Ἡπείρου.	»	500,—	
» εἰς συνδρομὴν εἰς Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τῶν σεισμοπαθῶν τῆς ἐπαρχίας Θηβῶν.	»	100,—	
» εἰς συνδρομὴν εἰς τὸν ἐξ Ἡπείρου ἱερέα Χρ. Κωνσταντίνου κακοποιηθέντα καὶ ληστευθέντα ἐν Ἡπείρῳ ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν	»	10,—	
εἰς μεταφορὰν	Δρ.	2,186,—	1,072,—

	Ἐκ μεταφορᾶς.	Δρ.	2,186.—	1,072,—
Λαπανηθέντα	εἰς τὸν ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τῆς Ἑταιρείας παρὰ τοὺς ἀνατολικοὺς πρόποδας τῆς Ἀκροπόλεως ἀσθενήσαντα ἐργάτην Π. Ἀνδρεάκον πρὸς νοσηλείαν αὐτοῦ	»	10,	
»	εἰς ἀξίαν στεφανου κατατεθέντος ἐπὶ τῆς σοροῦ τοῦ συμβούλου τῆς Ἑταιρείας Ἀθανασίου Κατριβάνου	»	60,	
»	εἰς ἀντικαταστασιν καὶ προσθήκην εἰδῶν ἠλεκτρικοῦ ρεύματος τοῦ Καταστήματος τῆς Ἑταιρείας.	»	91,15	
»	εἰς Φίλιππον Ποθητὸν διὰ τὴν προσθήκην ἐπὶ τῶν ἐν τῷ Καταστήματι φωτογραφικῶν ἀρχαίων μνημείων ἐπιγραφῶν Ἑλληνικῶν	»	100,—	
»	εἰς Σύμβουλον Π. Καστριώτην δι' ἡμερομίσθια ἐργατῶν, ὄδοιπορικὰ καὶ ἀποζημίωσιν αὐτοῦ διὰ τὴν εἰς Ἴσθμίαν μετάβασίν του πρὸς ἐξέτασιν τῆς ἀνακαλυφθείσης δεξαμενῆς παρὰ τῷ φρεάτι τοῦ Νέρωνος	»	49,60.	
»	εἰς συμβολαιογράφον Π. Γενοβέλην διὰ συμβολαιογραφικὰ δικαίωματα αὐτοῦ διὰ τὴν σύνταξιν διαφόρων συμβολαίων.	»	156,—	
»	εἰς Ἡλίαν Τομπρόπουλον δι' ἀξίαν 25 μεταλλίνων θηκῶν πρὸς τοποθέτησιν τῶν φωτογραφικῶν πλακῶν τῆς Ἑταιρείας.	»	40,	
»	εἰς Ν. Σάρδην δι' ἀξίαν καλύμματος τραπέζης αἰθούσης συνελεύσεων.	»	45,50	
»	εἰς Γεώργιον Νταμαδάκην δι' ἐπισκευὴν 20 ἐκ τῶν καθισμάτων τοῦ Καταστήματος τῆς Ἑταιρείας	»	22,—	
»	εἰς Α. Ραφτάνη διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ προσκλητηρίων καὶ φακέλων διὰ τὴν περὶ τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους διάλεξιν τοῦ κ. Ἀντιπροέδρου.	»	27.—	
»	εἰς κλητῆρα τῆς Ἑταιρείας Θ. Παπαῖω-άννου δι' ἀποζημίωσιν αὐτοῦ διὰ τὰς εἰσπράξεις τῶν εἰσφορῶν τῶν ἐταίρων ἔτους 1914.	»	25,—	
»	εἰς Ἐφημερίδα «Ἀθῆναι» διὰ δημοσιεύσεις περὶ ἀντικαταστάσεως τοῦ ἐπιμελη-			
	Εἰς μεταφορὰν	Δρ	2,812,25	1,072,—

	Ἐκ μεταφορᾶς Δρ.	2.812,25	1.072,—
	τοῦ τῆς ἐκδόσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος »	20,—	
Δαπανηθέντα	εἰς Ἀλέξανδρον Παπαοπῦρον διὰ μηχανογράφησιν τοῦ πορίσματος τῆς Ἐπιτροπείας τοῦ καθορισμοῦ Ἑλληνικῶν τοπωνυμιῶν Μακεδονίας καὶ Ἠπείρου. »	27,70	2.859,95
			<u>3.931,95</u>

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

Ἄρθρον μόνον.

ΕΞΟΔΑ ΚΕΚΛΕΙΣΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ

Δαπανηθέντα	εἰς Ἐταιρείαν Ἀεριοφωτος διὰ κατανάλωσιν ἠλεκτρικοῦ ρεύματος πρὸς φωτισμὸν τοῦ Καταστήματος κατὰ τὴν 4ην τριμηνίαν π. ἔτους 1913. Δρ.	142,15	
»	εἰς Ἐταιρείαν Ἀεριοφωτος διὰ προμήθειαν 900 ὀκάδων κῶκ ψιλοῦ πρὸς θέρμανσιν τοῦ Καταστήματος κατὰ Ὀκτώβριον π. ἔτους »	77,25	
»	εἰς δικηγόρον τῆς Ἐταιρείας Φ. Καστόρχην διὰ δικηγορικὰ δικαιώματα καὶ ἔξοδα αὐτοῦ ἐπὶ διαφόρων ὑποθέσεων τῆς Ἐταιρείας »	420,—	
»	εἰς Μ. Χαλκοκονδύλην διὰ προμήθειαν ποσίμου ὕδατος κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος διὰ τὸ Κατάστημα τῆς Ἐταιρείας . . »	22,50	
»	εἰς διάφορα μικροἔξοδα τῆς διαχειρίσεως τῶν Γραφείων κατὰ Δ/βριον π. ἔτους. »	12,40	
»	εἰς ἐκτελωνισμὸν δοκιμαστικῶν ἐγγράμων εἰκόνων Παγασῶν κατὰ Δεκέμβριον π. ἔτους »	6,50	
»	εἰς ἐπισκευὴν ἠλεκτρικῆς συσκευῆς τοῦ Καταστήματος »	5,—	
»	εἰς προμήθειαν δαδίου διὰ τὰς θερμάστρας »	3,—	688,80
			<u>688,80</u>

ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΕΤΟΣ 1914

Χ ρ έ ω σ ι ς	Π ο σ ό ν	Π ί σ τ ω σ ι ς	Π ο σ ό ν
Υπόλοιπον Ταμείου τῆ 31 Δεκεμβρίου 1913. Εισπραχθέντα ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολο- γισμοῦ.	1,028 40	Επληρώθησαν εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ ἀγορὰν 3 ἀνωγύμων Μεσογῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	58,032 25
* * * κληρωθέντων εἰς τὸ ἄρτιον ὁμολογίαν τοῦ πατριωτικοῦ Δανείου	50 040 25	* * * ἀγορὰν 20 ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ καὶ Δανείου ἔτους 1907	13,050 —
* * * ἐκποιήσιν ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ καὶ Δανείου 40 ἑκατομμυρ- ῶν ἔτους 1913	10 —	* * * 66 ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου 500 ἑκατομμυρίων ἔτους 1914	1,895 —
* * * προκαταβολάς	31,880 20	* * * καταθέσεις ἐπὶ ἀνοικτῶ λογαριασμοῦ παρὰ τῆ Ἐθνικῆ Τραπ.	30,642 15
* * * ὑπόλοιπον ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῆ Τραπεζῆ Γ Σκουζέ	30 —	* * * πιστώτας διαφόρους	20,000 —
* * * ἐκποιήσιν ἀκινήτων κτημάτων. καταθέσεις ἐπ' ἀνοικτῶ λογαριασμοῦ παρὰ τῆ Ἐθνικῆ Τραπεζῆ	15,898 50		700 —
* * * πιστώτας διαφόρους	3,163 50		2,153 55
* * * ἄθροισις	23,722 10	ὑπόλοιπον Ταμείου τῆ 31 Δεκεμβρίου 1914	
	700 —		
	126,472 95	ἄθροισις	126,472 95

Ἐν Ἀθήναις τῆ 31 Δεκεμβρίου 1914.

Ὁ Ταμίης
Α. Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

Ὁ Λογιστὴς
Π. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΗΣ ΜΕΡΙΔΟΣ

ΕΞΟΔΑ	Ποσόν
Εἰς μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῶν γραφείων τῆς Ἑταιρείας.	7,680 —
» ἔξοδα γραφείων καὶ διαχειρίσεως	1,391 40
» ἐπιχορήγησιν τοῦ Ἰραμματέως τοῦ Διοικητ Συμβουλίου.	720 —
» διαφόρους δαπάνας	87 —
» μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῆς Βιβλιοθήκης	2,460 —
» ἔξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως τῆς Βιβλιοθήκης.	4,272 10
» συνδρομὰς εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικά	120 —
» ἀνασκαφὰς καὶ πᾶσαν πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένην δαπάνην	28,108 40
» δημοσιεύματα	8,572 60
» τέλη χαρτοσήμου	100 —
» συντάξεις	972 —
» ἔκτακτα ἔξοδα	2,859 95
» ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	688 80
* Ἀθροῖσιν	58,032 25

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1914

Ὁ Ταμίας
Α. Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

«ΕΣΟΔΑ ΚΑΙ ΕΞΟΔΑ»

Ε Σ Ο Δ Α	Ποσόν
Ἀπὸ εἰσφορᾶς τακτικῶν ἐταίρων	2,314 —
» τόκους καὶ μερίσματα	29,651 70
» ἔσοδα ἐξ ἀκινήτων κτημάτων	
» ἔσοδα ἐκ δημοσιευμάτων	2,456 70
» ἔσοδα διάφορα	579 70
» ἔσοδα ἐκ συνδρομῆς τῆς Δημοσίου	15,000 —
» ἔσοδα ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων	38 15
» ποσὸν ληφθὲν ἐκ τοῦ κεφαλαίου πρὸς ἐξίσωσιν.	7,992 —
Ἔθροισμα	58,032 25

Ὁ Λογιστής
Π. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ	Ποσὸν	
Ταμείον	2.153	55
Μετοχαὶ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	229,515	25
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου Ἐνοποιήσεως 1898	171 795	75
» » Παγίου Δανείου ἔτους 1889	79,025	50
» Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1907	17,318	25
» Πατριωτικοῦ Δανείου 30 ἑκατομμ	25	—
» Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως	640	—
» Ἐθνικοῦ Δανείου 1914 τῶν 100 ἑκατομμ	30,642	15
Προκαταβολαὶ	1,932	—
Ἀκίνητα κτήματα	20,064	50
Κατάστημα τῆς Ἐταιρείας	259,863	80
Χρεῶσαι διάφοροι	16,100	—
Ἄθροισις	829,075	75

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1894

Ὁ Ταμίας
Α. Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1914

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ	Ποσόν
Κεφάλαιον Δρ. 822,067,75	
» τὸ καθαρὸν περίσσευμα ἐσόδων	
ληγούσης χρήσεως 1914 » 7 008.—	829,075 75
» ἄθροισις	829,075 75

Ὁ Λογιστής
 Η Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ

	Χ ρ ε ώ σ ι ς					
	Ὑπόλοιπον 31 Δεκεμβρίου 1913	Πράξεις ἐντός τοῦ ἔτους 1914	Τὸ ὅλον τῆς χρεώσεως			
Γαμίον	1,028	40	125,444	55	126,472	95
Μετοχαὶ Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	216,465	25	13,050	—	229,515	25
Ὁμολογία Ἐθνικοῦ Δανείου Ἐνοποιή- σεως 1898	171,795	75			171,795	75
Ὁμολογία Ἐθν. Παγίου Δανείου ἔτους 1899 φράγκων 125,000.000	79,025	50			79,025	50
Ὁμολογία Ἐθν. Δανείου ἔτους 1907 φρ. 20,000,000	15,423	25	1,895		17,318	25
Ὁμολογ. πατριωτικοῦ Δαν. 30.000.000		35	—		35	—
Ὁμολογ. Ἐθν. Δανείου Κεφαλαιοποιήσ		640			640	—
Ὁμολογία Ἐθν. Δανείου 40 ἑκατομμυ- ρίων ἔτους 1913	31,880	20			31,880	20
Ὁμολογία Ἐθνικοῦ Δανείου 500 ἑκατομ. ἔτους 1914			30,642	15	30,642	15
Προκαταβολαὶ	1,962	—			1,962	—
Τράπεζα Γ. Π. Σκουζέ	15,898	50			15,898	50
Ἀκίνητα κτήματα	23,228	—			23,228	—
Κατάστημα τῆς Ἐταιρείας	259,863	80			259,863	80
Χρεῶσται Διάφοροι	1,100		15,000		16,100	—
Ἐθνικὴ Τράπεζα (καταθέσεις ἐπὶ ἀνοι- κτῶ λογαριασμῶ)	3,722	10	20,000		23,722	10
Πιστωταὶ Διάφοροι			700		700	—
Κεφάλαιον	822,067	75	206,731	70	1,028,799	45

Ἐν Ἀθήναις τῆ 31 Δεκεμβρίου 1914.

Ὁ Ταμίας

Α. Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1914

Πίστεως				Υπόλοιπα τῆ 31 Δεκεμβρίου 1914					
Υπόλοιπα 31 Δεκεμβρίου 1913		Πράξεις ἐντὸς τοῦ ἔτους 1914		Τὸ ὅλον τῆς πιστώσεως		Χρέωσις		Πίστωσις	
		124,319	40	124,319	40	2,153	55		
						229,515	25		
						171,795	75		
						79,025	50		
						17,318	25		
		10	—	10	—	25	—		
						640	—		
		31,880	20	31,880	20				
						30,642	15		
		30	—	30	—	1,932	—		
		15,892	50	15,898	50				
		3,163	50	3,163	50	20,064	50		
						259,863	80		
						16,100	—		
		23,722	10	23,722	10				
		700	—	700	—				
822,067	75	7,008		829,075	75			829,075	75
822,067	75	206,731	70	1,028,799	45	829,075	75	829,075	75

Ὁ Λογιστὴς
Π. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΑΛΥΣΙΣ

τῶν γενικῶν λογαριασμῶν, ἐφ' ὧν ἐπῆλθε μεταβολή ἢ οὐ
κατὰ τὴν χορῆον τοῦ ἔτους 1914.

Α'. Ἐπὶ τῶν Γενικῶν Λογαριασμῶν τοῦ Ἐνεργητικοῦ.

Ταμεῖον.

Τῆ 31 Δεκεμβρίου 1913 ὑπῆρχον ὑπόλοιπον	Δρ.	1,028,40
ἐχρεώθη ὁ λογαριασμός οὗτος μετὰ τὰς καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1914 ἐνεργηθείσας εισπράξεις.	»	125,444,55
Τὸ ὅλον	»	126,472,95
καὶ ἐπιστώθη μετὰ τὰς κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐνεργηθείσας πληρωμὰς	»	124,319,40
Ἐπόλοιπον Ταμείου τῆ 31 Δεκεμβρίου 1914	»	<u>2,153,55</u>

Χρηματογράφα

Τῆ 31 Δεκεμβρίου 1913 ὑπῆρχον 77 μετοχαὶ τῆς Ἐθνικῆς Τρα- πέζης ἀξίας	Δρ.	216,465,25
ἐχρεώθη ὁ λογαριασμός οὗτος διὰ τῆς ἀγορᾶς ὑπὸ τῆς Ἐται- ρείας τριῶν ἀνανύμων μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς ἀντὶ	»	13,050,00
καὶ τῆ 31 Δεκεμβρίου 1914 ὑπάρχουσιν 80 μετοχαὶ ἀξίας.	»	<u>229,515,25</u>
Τῆ 31 Δεκεμβρίου 1913 ὑπῆρχον 1697 ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δα- νείου ἐνοποιήσεως 1898 ἀξίας	Δρ.	171,795,75
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1914	»	<u>171,795,75</u>
Τῆ 31 Δεκεμβρίου 1913 ὑπῆρχον 365 ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Πα- γίου Δανείου ἔτους 1889 ἀξίας	Δρ.	79,025,50
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1914	»	<u>79,025,50</u>
Τῆ 31 Δεκεμβρίου 1913 ὑπῆρχον 150 ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1907 ἀξίας	Δρ.	15,423,25
ἐχρεώθη ὁ λογαριασμός οὗτος διὰ τῆς ἀγορᾶς ὑπὸ τῆς Ἐται- ρείας 20 νέων ὁμολογιῶν ἀντὶ	»	1,895,—
καὶ τῆ 31 Δεκεμβρίου 1914 ὑπάρχουσιν 170 ὁμολογίαι ἀξίας.	»	<u>17,318,25</u>
Τῆ 31 Δεκεμβρίου 1913 ὑπῆρχον 64 ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου 40,000,000 ἔτους 1913 ἀξίας	Δρ.	31,880,20
αἵτινες ἐξωφλήθησαν ἅπασαι ἐντὸς τοῦ ἔτους 1914 ἀντὶ	»	32,221,80
Ἐπόλοιπον μεταφερθὲν εἰς τὰ ἔσοδα τῆς Ἐταιρείας ὑπὸ Κεφ. Α-2.	»	<u>341,60</u>

Τῆ 31 Δεκεμβρίου 1913 ὑπῆρχον 35 ὁμολογίαι τοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου τῶν 30 000.000 ἀξίας	Δρ.	35. —
ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μὲν ὑπ' ἀριθ. 81885 παρεγράφη, κληρωθεῖσα ἐν ἔτει 1896 ἢ δὲ ὑπ' ἀριθ. 81908 ἐκληρώθη εἰς τὸ ἄρτιον ἀντί	»	10. —
καὶ τῆ 31 Δεκεμβρίου 1914 ὑπάρχουσι 33 ὁμολογίαι	»	25. —
Τῆ 31 Δεκεμβρίου 1914 ὑπῆρχον ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως ἀξίας	Δρ.	640, —
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν τῆ 31 Δεκεμβρίου 1914	»	640 —
Ἐντὸς τοῦ ἔτους 1914 ἠγοράσθησαν 66 ὁμολογίαι τοῦ Ἐθνικοῦ Δανείου τῶν 500 ἑκατομμυρίων τοῦ 1914 ἀντί	Δρ.	30.642,15
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή. σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν τῆ 31 Δεκεμβρίου 1914	»	30 642,15

Προκαταβολαὶ ἐπὶ ἀποδόσει λαίσμοῦ εἰς Ἐφόρους, ἐπιστάτας καὶ λοιπούς.

Τῆ 31 Δεβρίου 1913 ὠφείλοντο εἰς τὴν Ἐταιρείαν προκαταβολαὶ Ἐπιστώθη ὁ λογαριασμός οὗτος μετὰ τὰς ἐντὸς τοῦ ἔτους 1914 γενομένας ἀποδόσεις	Δρ.	1.962. —
Ἐπίλοιπον ἀποδοτέον τῆ 31 Δεκεμβρίου 1914	»	30. —
	»	1 932.

Τράπεζα Γ. Π. Σκουζέ (ἐντοκος κατάθεσις).

Τῆ 31 Δεκεμβρίου 1913 τὸ ὑπόλοιπον ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῆ Τράπεζῃ Γ. Π. Σκουζέ ἀνήρχοντο εἰς	Δρ.	15.898,50
ἀπεδόθη δὲ ὅλον ἐντὸς τοῦ ἔτους 1914	»	15.898,50
Ἐπίλοιπον τῆ 31 Δεκεμβρίου 1914	»	μηδὲν

Ἀκίνητα κτήματα.

Τῆ 31 Δεκεμβρίου 1913 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον	Δρ.	23.228 —
ἐπιστώθη ὁ λογαριασμός οὗτος μετὰ τὴν ἀξίαν τῶν ἐκποιηθέντων 3 οικοπέδων τοῦ παρὰ τὸν Ἅγιον Δανιὴλ κτήματος τῆς Ἐταιρείας ἀντί	»	3.163,50
Ἐπίλοιπον τῆ 31 Δεκεμβρίου 1914	»	20.064,50
ἀποτελούμενον		
1) ἐκ τῆς ἀξίας τοῦ εἰς θέσιν Μολυβᾶ κτήματος. Δρ.		7,955,40
2) » » » » παρὰ τὸν Ἅγιον Δανιὴλ »		4,740,35
3) » » » » ἐν Κηφισίᾳ κτήματος		6,768,75
4) » » » μιᾶς οἰκίας ἐν Ἐλευσίνι		600,—
		20.064,50

Κατάστημα τῆς Ἐταιρείας.

Τῆ 31 Δεκεμβρίου 1913 ἡ ἀξία τοῦ Καταστήματος τῆς Ἐταιρείας ἀνήρχετο εἰς	Δρ.	259,863,80
--	-----	------------

ἐφ' οὗ οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτοῦ
κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1914. » 259,863,80

Χρεῶσται διάφοροι.

Τῆ 31 Δεκεμβρίου 1913 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον Δρ 1,100,—
ἐχρεώθη ὁ λογαριασμός οὗτος διὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Δημοσίου ὀφει-
λομένων τῆ Ἑταιρεία διὰ συνδρομὴν β' εξαμηνίας ἐξ συμ-
φώνως τῷ νόμῳ ΓΨΚΘ' «περὶ ἰδρύσεως εἰδικοῦ ἀρχαιο-
λογικοῦ Ταμείου 1910» » 15,000,—
καὶ τῆ 31 Δεκεμβρίου 1914 ὀφείλονται τῆ Ἑταιρεία » 16,100,—

Ἐθνικὴ Τράπεζα (καταθέσεις ἐπὶ ἀνοικτῶ λογαριασμῶ)

Τῆ 31 Δεκεμβρίου 1913 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον Δρ 3,722,10
ἐχρεώθη ὁ λογαριασμός οὗτος μὲ τὰς καθ' ὄλον τὸ ἔτος 1914
γενομένας καταθέσεις » 20,000,—
Τὸ ὄλον τῆς χρεώσεως » 23,722,10
καὶ ἐπιστώθη μὲ τὰς κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος γενομένας ἀναλήψεις » 23,722,10
Ἐπόλοιπον τῆ 31 Δεκεμβρίου 1914 » μηδὲν

Β'. Ἐπὶ τῶν λογαριασμῶν τοῦ παθητικοῦ.

Πιστωταὶ διάφοροι.

Τῆ 31 Δεκεμβρίου 1913 οὐδὲν ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον
ἐπιστώθη ὁ λογαριασμός οὗτος διὰ τῶν ὀφειλομένων εἰς δια-
φόρους Δρ 700,—
καὶ ἐχρεώθη μὲ τὰς γενομένας ἀποδόσεις » 700,—
Ἐπόλοιπον τῆ 31 Δεκεμβρίου 1914. » μηδὲν

Πληρωτέα ἐντάλματα.

Καθ' ὄλον τὸ ἔτος 1914 ἐξεδόθησαν ἐντάλματα ἀξίας Δρ 124,314,40
ἅτινα καὶ ἐξωφλήθησαν »

ΠΙΝΑΞ ἐμφαίνων τὴν περιουσίαν τῆς Ἑταιρείας
κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1914.

Ἡ περιουσία τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1913 ἀνήρ- χето εἰς	Δρ.	822,067 75	
ἀποτελεωμένη ἐκ τῶν ἑξῆς:			
1) ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	Δρ.	1,028,40	
2) » 77 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. . . »		216,465,25	
3) » 1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου ἐνο- ποιήσεως 1898.		171,795,75	
4) » 365 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889		79,025,50	
5) » 150 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 1907. . . »		15,423,25	
6) » 34 ὁμολογίας Πατρ. Δανείου 30,000,000. »		35,-	
7) » μίαν ἀπόδειξιν καὶ ἓνα ὀριστικὸν τίτλον τοῦ Ἐθνικοῦ Δανείου κεφαλοποιήσεως. »		640,-	
8) » 69 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 40 ἑκατομ. ἔτους 1913		31,880.20	
9) » προκαταβολὰς ἐπὶ ἀποδόσει λογαριασμοῦ. »		1,962,-	
10) » ἔντοκον κατὰθεσιν παρὰ τῇ Τραπεζῇ Γ.Π. Σκουζέ		15,898,50	
11) » ἀκίνητα κτήματα		23,228,-	
12) » κατάστημα τῆς Ἑταιρείας.		259,863,80	
13) » χρεώστας διαφόρους		1,100,-	
14) » καταθέσεις εἰς πρώτην ζήτησιν παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ.		3,722,10	
Τὸ ὅλον	Δρ.	822,067,75	Δρ. 822,067,75
Ἐντὸς τοῦ ἔτους 1914 ἐπῆλθον αἱ ἑξῆς αὐξο- μειώσεις:			
1) Εἰς τὸ ὑπόλοιπον τοῦ Ταμείου τῆς 31 Δεκεμ- βρίου 1913	Δρ.	1,028,40	
προσετέθησαν αἱ καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1914 ἐνεργη- θεῖσαι εἰσπράξεις κατὰ τὴν ἀναλυτικὴν κατὰ- στασιν τῆς κινήσεως τοῦ Ταμείου.		125,444,55	
Τὸ ὅλον	Δρ.	126,472,95	
ἀφαιρουμένων δὲ τῶν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐνεργη- θεῖσῶν πληρωμῶν		124,319,40	
ἔμεινεν ὑπόλοιπον κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1914. »		2,153,55	» 2,153,55
2) ἐπὶ τῶν μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς 77 τὸν ἀριθμὸν ἀξίας		216,465,25	
προσετέθησαν τρεῖς ἀνόνημοι μετοχαὶ τῆς Ἐθνι- κῆς μεταφορᾶν	Δρ.	216,465,25	Δρ. 2,153,55

Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.	216,465,25	Δρ.	2,153,55
κῆς Τραπεζῆς ἀγορασθεῖσαι ὑπὸ τῆς Ἑται- ρείας ἀντί.	Δρ.	13,050,—		
Τὸ ὅλον			*	229,515,25
3) ἐπὶ τῶν ὁμολογιῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Δανείου ἐνο- ποιήσεως 1898 τὸν ἀριθμὸν 1697 οὐδεμία ἐπῆλ- θε μεταβολή. σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν . . .			»	171,795,75
4) ἐπὶ τῶν ὁμολογιῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Παγίου Δα- νείου 1889 τὸν ἀριθμὸν 365 οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή. σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν . . .			»	79,025,50
5) ἐπὶ τῶν ὁμολογιῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1907 φρ. 20 ἑκατ. τὸν ἀριθμὸν 150 ἀξίας . . Δρ.		15,423,25		
προσετέθησαν αἱ ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἀγορασθεῖσαι 20 ὁμολογία ἀντί.		1,895,—	»	
Τὸ ὅλον			*	17,318,25
6) ἐπὶ τῶν ὁμολογιῶν τοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου 30,000,000 τὸν ἀριθμὸν 35.		35,—	*	
ἡ μὲν ὑπ' ἀριθ. 81.885 παρεγράφη, κληρωθεῖσα κατὰ τὸ ἔτος 1896 ἢ δὲ ὑπ' ἀριθ. 81,908 ἐκλη- ρώθη εἰς τὸ ἄρτιον ἀντί		10,—	»	
καὶ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1914 ὑπάρχουσι 33 ὁμολο- γία ἀντί.			»	25,—
7) ἐπὶ τῶν ὁμολογιῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Δανείου κε- φαλοποιήσεως οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή. ση- μειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν.			»	640,—
8) αἱ ὁμολογία τοῦ Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1913 τὸν ἀριθμὸν 64 ἀξίας Δρ.		31,880,20		
ἐξοφλήθησαν ἅπασαι.		31,880,20	»	
ὑπόλοιπον				μηδὲν
9) Ἐντὸς τοῦ ἔτους 1914 ἠγοράσθησαν 66 ὁμολο- γία τοῦ Ἐθνικοῦ Δανείου τῶν 500 ἑκατομ. ἀντί δραχ. 30 642.25, ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1914.			»	30,642,15
10) ἐκ προκατοβολῶν εἰς ἐφόρους ἐπιστάτας καὶ λοιποὺς ἐπὶ ἀποδόσει λογαριασμοῦ ὀφείλοντο τῇ 31 Δεκεμβρίου 1913 Δρ.		1,962,—		
ἀπεδόθησαν δὲ κατὰ τὸ ἔτος 1914		30,—	»	
ἐπομένως ὀφείλονται κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1914.			»	1,932,—
11) τὸ ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς Γ. Π. Σκουζέ ὀφειλόμενον τῇ Ἑταιρείᾳ ὑπόλοιπον ἐξ ἐντόκων καταθέσεων Δρ.		15,898,25		
ἀπεδόθη		15,898,25	»	
ὑπόλοιπον			»	μηδὲν
Εἰς μεταφορὰν				533,047,45

Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ. 533,047,45
12) ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῶν ἀκινήτων κτημάτων . . . » 23,228,— ἀφηρέθησαν τὰ εἰσπραχθέντα ἐκ τῆς πωλήσεως τριῶν οἰκοπέδων τοῦ παρὰ τὸν Ἅγιον Δανιὴλ κτημάτος τῆς Ἑταιρείας » 3,163,50	
Ἐπομένως ὑπόλοιπον ἀξίας κινήτων κτημάτων τῆ 31 Δεκεμ- βρίου 1914. » 20,064,50	
13) ἐπὶ τῆς γενομένης δαπάνης μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1898 τοῦ ἀνεγερθέντος καταστήματος τῆς Ἑταιρείας οὐδεμίᾳ ἐπὶ- θε μεταβολῇ, σημειοῦται δὲ αὐτῇ » 259,863,80	
14) εἰς τὸ παρὰ διαφόρων χρεωστῶν ὀφειλόμενον τῇ Ἑταιρείᾳ ὑπόλοιπον τῆ 31 Δεκεμβρίου 1913 Δρ. 1.100 προσετέθησαν αἱ ὑπὸ τοῦ Δημοσίου ὀφειλόμεναι τῇ Ἑται- ρείᾳ διὰ συνδρομὴν β' ἑξαμηνίας ἐ. ἔ. . . . Δρ. 15,000,— ἔπομένως τῆ 31 Δεκεμβρίου 1914 ὀφείλονται τῇ Ἑταιρείᾳ » 16,100,—	
15) ἐπὶ τοῦ παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ ὑπολοί- που καταθέσεων τῆς Ἑταιρείας ἐπὶ ἀνοικτῶ λογαριασμῶ » 3,722,10 προσετέθησαν αἱ καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1914 ἐνερ- γηθεῖσαι καταθέσεις » 20,000,— τὸ ὅλον » 23,722,20 καὶ ἀφηρέθησαν αἱ γενόμεται ἀναλήψεις » 23,722,10 ἔπομένως οὐδὲν ἔμεινεν ὑπόλοιπον τῆ 31 Δεκεμ- βρίου 1914. » μηδὲν	
16) εἰς πιστωτὰς διαφόρους οὐδὲν ὀφείλετο τῇ 31 Δεκεμβρ. 1913, ἐπιστώθη δ' ὁ λογαριασμός οὗτος διὰ τῶν ὀφειλομένων κατὰ τὸ ἔτος 1914 » 700,— καὶ ἐχρεώθη μὲ τὰς γενομένας ἀποδόσεις . . . » 700,— ἔπομένως οὐδὲν ἔμεινεν ὑπόλοιπον τῆ 31 Δεκεμ- βρίου 1914. » μηδὲν	
	<u>Δρ. 829,075,75</u>

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἡ περιουσία τῆς Ἀρχαιολο-
γικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1914 ἀποτελεῖται:

1) ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ Δρ. 2,153,55	
2) » 80 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς » 229,515,25	
3) » 1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἐνοποιησ 1898 ἀξίας » 171,795,75	
4) » 365 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου ἔτους 1889 » » 79,025,50	
5) » 170 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1907 ἀξίας . . » 17,318,25	
6) » 33 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου 30,000,000 » 25,—	
7) » μίαν ἀπόδειξιν καὶ ἓνα ὀριστικὸν τίτλον τοῦ Ἐθνικοῦ Δανείου κεφαλοποιήσεως » 640,—	
Εἰς μεταφορὰν Δρ. 500,473,30	

	Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.	500,473,30
8)	ἀπὸ 60 ὁμολογίας τοῦ Ἑθνικοῦ Δανείου ἔτους 1914 τῶν 500 ἑκατομμυρίων	»	30,642,15
9)	» προκαταβολᾶς ἐπὶ ἀποδόσει λογαριασμοῦ	»	1,932,—
10)	» ἀκίνητα κτήματα ἀξίας	»	20,064,50
11)	» κατάστημα τῆς Ἑταιρίας	»	259,863,80
12)	» χρεώστας διαφόρους	Δρ.	16,100,—
			<u>829,075,75</u>

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Δεκεμβρίου 1914.

Ὁ Ταμίας
Α. ΜΥΛΩΝΑΚΟΣ

Ὁ Λογιστὴς
Π. Γ. ΣΤΡΙΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΓΗΣ ΕΞΕΛΕΓΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ

Πρὸς τὴν Συνέλευσιν τῶν Ἑταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας.

Κύριε Πρόεδρε

Οἱ ὑπογεγραμμένοι ἀποτελοῦντες τὴν ἐξελεγκτικὴν Ἐπιτροπείαν τῆς Ἐταιρείας, προσκληθέντες διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 256 τῆς 27 Δεκεμβρίου 1914 ἐγγράφου τοῦ Ἀντιπροέδρου, ἐπελήφθημεν τῆς ἐξελέξεως τῆς κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1914 οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἐταιρείας, ἐκ τῶν λογαριασμῶν καὶ λογιστικῶν βιβλίων τῆς ὁποίας ἐξάγονται τὰ ἑξῆς ἀποτελέσματα:

Α'. ΧΡΗΜΑΤΙΚΟΝ

α') Χρέωσις

Ἐπίλοιπον μετροητῶν εὐρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῆ 31 Δεκεμβρίου 1913 κατὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας . . Δρ.	1,028.40
Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ προϋπολογισμοῦ »	50,040.25
» » κληρωθεῖσαν εἰς τὸ ἄρτιον ὁμολογίαν τοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου »	10.—
» » ἐκποίησιν ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου 40 ἑκατομμυρίων ἔτους 1913 »	31,880.20
» » προκαταβολάς. »	30.—
» » ὑπόλοιπον καταθέσεων παρὰ τῆ Τραπεζῆ Γ. Σκουζέ »	15,898.50
» » ἐκποίησιν ἀκινήτων κτημάτων »	3,163.50
» » καταθέσεις ἐπὶ ἀνοικτῶ λογαριασμῶ παρὰ τῆ Ἐθνικῆ Τραπεζῆ. »	23,722.10
» » πιστωτὰς διαφόρους. »	700.—
Τὸ ὅλον »	<u>126,472.95</u>

β') Πίστωσης.

Πληρωθέντα εἰς ἔξοδα Γενικοῦ προϋπολογισμοῦ Δρ.	58,032.25
» » ἀγορὰν 3 ἀνωτύμων μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς »	13,050.—
» » ἀγορὰν 20 ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου 1907. »	1,895.—
» » ἀγορὰν 66 ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου 500 ἑκατομμυρίων ἔτους 1914 »	30,642.15
» » καταθέσεις ἐπὶ ἀνοικτῶ λογαριασμῶ παρὰ τῆ Ἐθνικῆ Τραπεζῆ »	20,000.—
» » πιστωτὰς διαφόρους. »	700.—
Ἐπόλοιπον μετρητῶν εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῆ 31 Δεκεμβρίου 1914 κατὰ τὴν ἐπιθεώρησιν. »	2,153.55
Τὸ ὅλον. »	<u>126,472.95</u>

Β' ΕΣΟΔΑ ΚΑΙ ΕΞΟΔΑ

α') Ἐσοδα.

Ἐκ εἰσφορᾶς Δρ.	2,314.—
» τόκους καὶ μερίσματα »	29,651.70
» ἔσοδα ἐκ δημοσιευμάτων »	2,456.70
» ἔσοδα διάφορα »	579.70
» ἔσοδα ἐκ συνδρομῆς τοῦ δημοσίου »	15,000.—
» ἔσοδα ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων »	38.15
» ποσὸν ληφθὲν ἐκ τοῦ κεφαλαίου πρὸς ἐξίσωσιν. »	7,992.—
Τὸ ὅλον. »	<u>58,032.25</u>

β') Ἐξοδα.

Εἰς μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῶν γραφείων Δρ.	7,680.—
» ἔξοδα γραφείων καὶ διαχειρίσεως. »	1,391.40
» ἐπιχορήγησιν τοῦ γραμματέως τοῦ Συμβουλίου. »	720.—
» διαφόρους δαπάνας »	87.—
» μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῆς βιβλιοθήκης »	2,460.—
» ἔξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως τῆς βιβλιοθήκης »	4,272.10
» συνδρομὸς εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικά »	120.—
» ἀνασκαφὰς καὶ πᾶσαν σχετιζήν δαπάνην »	28,108.40
» δημοσιεύματα »	8,572.60
» τέλη χαρτοσήμου »	100.—
» συντάξεις »	972.—
» ἔκτακτα ἔξοδα »	2,859.95
» ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων. »	688.80
Τὸ ὅλον. »	<u>58,032.25</u>

Γ' ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ.

α') Ένεργητικόν

Τὸ ἐνεργητικὸν τῆς Ἑταιρείας τῆ 31 Δεκεμβρίου 1914 ἀνήρ- χето εἰς	Δρ	<u>829,075.75</u>
ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:		
1) ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ	»	2,153.55
2) » μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.	»	229,515.25
3) » ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἐνοποιήσεως 1898	»	171,795.75
4) » » Παγίου Δανείου ἔτους 1889.	»	79,025.50
5) » » Δανείου ἔτους 1907	»	17,318.25
6) » » πατριωτικοῦ Δανείου 30 ἑκατομμ	»	25.—
7) » » δανείου Κεφαλαιοποιήσεως	»	640 —
8) » » Δανείου 500 ἑκατομμ. ἔτους 1914	»	30,642.15
9) » προκαταβολὰς.	»	1,932.—
10) » ἀκίνητα κτήματα.	»	20,064.50
11) » κατάστημα τῆς Ἑταιρείας.	»	259,863.80
12) » χρεώστας διαφόρους	»	16,100.—
Τὸ ὅλον	Δρ	<u>829,075.75</u>

β) Παθητικόν.

Τὸ δὲ παθητικὸν τῆ 31 Δεκεμβρίου 1914 ἀνήρχето εἰς.	Δρ.	<u>829,075.75</u>
ἀποτελούμενον ἀπὸ τὸ Κεφάλαιον.	»	<u>829,075.75</u>

Δ'. ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Ἡ περιουσία τῆς Ἑταιρείας τῆ 31 Δεκεμβρίου 1914 ἀνήρχето εἰς Δρ	<u>829,075.75</u>
ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς:	
1) ἀπὸ ὑπόλοιπον Ταμείου τῆ 31 Δεκεμβρίου 1914.	» 2 153.55
2) » 80 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.	» 229 515.25
3) » 1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου ἔνοποιήσεως 1898	» 171.795.75
4) » 365 » Παγίου Δανείου ἔτους 1889	» 79,025.50
5) » 170 » Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1907	» 17,318.25
6) » 33 » πατριωτικοῦ Δανείου 30 ἑκατομμυρίων.	» 25 —
7) » μίαν ἀπόδειξιν καὶ ἓνα ὀριστικὸν τίτλον Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως.	» 640,—
8) » 66 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 500 ἑκατομμ. ἔτους 1914.	» 30,642.15
9) » προκαταβολὰς.	» 1,932.—
10) » ἀκίνητα κτήματα	» 20,064.50
11) » κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	» 259,863.80
12) » χρεώστας διαφόρους.	» 16,100.—
Τὸ ὅλον.	» <u>829,075.75</u>

Ἐκτός τῆς ἀνωτέρω περιουσίας ἡ Ἐταιρεία κέκτηται καὶ διάφορα δημοσιεύματα· ἦτοι Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα, Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, κλπ. καταγεγραμμένα ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ, ἐξ ὧν ἐπωλήθησαν κατὰ τὸ ἔτος 1914 καὶ εἰσεπράχθησαν δραχμαὶ δύο χιλιάδες τετρακόσαι πενήκοντα ἕξ καὶ λεπτά ἑβδομήκοντα (2.456.70), αἵτινες ἐνεγράφησαν εἰς τὰ ἔσοδα τῆς Ἐταιρείας ὑπὸ τὸ Κεφάλαιον Α', ἄρθρον 4, ἦτοι ἐπὶ ἔλαττον τῶν προϋπολογισθέντων κατὰ δραχμὰς 1.043.30

Ἡ γενομένη ἐξέλεξις ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ διαχείρισις εἶναι κατὰ πάντα ἀκριβῆς καὶ ὅτι ἐτηρήθησαν ἀνελλιπῶς τὰ βιβλία τοῦ Ταμείου καὶ τοῦ Λογιστηρίου. Διὰ τοῦτο θεωροῦμεν καθήκον νὰ προτείνωμεν, ὅπως ἡ Συνέλευσις ἐγκρίνῃ τὴν διαχείρισιν τοῦ λήξαντος ἔτους 1914 ὡς ὀρθῶς γενομένην, ἐπικυρώσῃ τὸν Ἰσολογισμὸν καὶ Ἀπολογισμὸν τοῦ ἔτους 1914, καὶ ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, συνάμα δὲ καὶ τὴν εὐαρέσκειαν αὐτῆς πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἐταιρείας διὰ τὴν ἐπιμέλειαν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν αὐτῶν καθηκόντων

Ἐν Ἀθήναις τῇ 8 Ἰανουρίου 1915.

Τὰ μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας

Μ. ΚΥΡΗΣ

Α. Τ. ΜΠΑΣΙΑΣ

Γ. ΚΛΟΝΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΡΩΤΗ ΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

τῆς 11 'Ιανουαρίου 1915.

Τῆ 11 'Ιανουαρίου 1915 ἡμέρα Κυριακῆ, ὥρα 10η π. μ. συνήλθον οἱ 'Εταῖροι εἰς πρώτην γενικήν συνέλευσιν ἐν τῷ καταστήματι τῆς 'Εταιρείας κατὰ τὰ ἄρθρα 31 καὶ 32 τοῦ Ὁργανισμοῦ, ἵνα ἐκλέξωσι τὸ προεδρεῖον τῆς συνελεύσεως καὶ τὴν πενταμελῆ ἐξελεγκτικὴν καὶ ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπεῖαν διὰ τὸ ἔτος 1915, καὶ ἀκούσωσι τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπεῖας καὶ τὴν λογοδοσίαν τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις κατὰ τὸ ἔτος 1914.

'Ἡ συνεδρίασις ἤρξατο τῆ 10 ὄρα πρὸ μεσημβρίας παρόντων 20 'Εταίρων, εἰς οὓς διενεμήθη ἔντυπος γενικὸς ἰσολογισμὸς τῆς χρήσεως 1914 μετὰ ἀναλυτικῶν πινάκων.

Γενομένης ψηφοφορίας ἐξελέγησαν Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ὁ κ. Κ. Πολυγένης, Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Γ. Φιλάρτος, Α' Γραμματεὺς ὁ κ. Χρήστος Ἡλιόπουλος καὶ Β' Γραμματεὺς ὁ κ. Μιχαὴλ Κύρης.

Εἶτα διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἀνεδείχθησαν μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς καὶ ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ Ἐπιτροπεῖας διὰ τὸ ἔτος 1915 οἱ κ. κ. Ἀθανάσιος Τυπάλδος Μπασιάς, Μιχαὴλ Γούδας, Μιχαὴλ Κύρης, Γεώργιος Κλοντηρόπουλος καὶ Πάνος Κωνσταντινίδης.

Μετὰ ταῦτα ὁ Γραμματεὺς τῆς συνελεύσεως ἀνέγνωσε τὴν ἐν σελ. 51 ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπεῖας περὶ τῆς διαχειρίσεως τῆς 'Εταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1914, ἣ δὲ συνέλευσις ὁμοφώνως ἐνέκρινε τὴν διαχείρισιν αὐτήν.

Μετὰ μικρὰν διακοπὴν ἐπανελήφθη ἡ συνεδρίασις, εἰς ἣν προσήλθον ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς, Πρόεδρος τῆς 'Εταιρείας, ἡ Α. Β. Υ. ὁ Διάδοχος Γεώργιος καὶ ἡ Α. Β. Υ. ὁ Πρίγκιψ Νικόλαος. Τὴν Α. Μεγαλειότητα προσεφώνησεν ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συμβουλίου κ. Γ. Μιστριώτης, ὅστις ἐν τέλει ἀνεκοίνωσε πρότασιν τοῦ Συμβουλίου, ὅπως ἡ συνέλευσις ἐκλέξῃ ἐπιτίμους ἀντιπροέδρους τῆς 'Εταιρείας τὴν Α. Β. Υ. τὸν Διάδοχον Γεώργιον καὶ τὴν Α. Β. Υ. τὸν Πρίγκιπα Νικόλαον. Ἡ συνέλευσις ἐδέξατο ὁμοφώνως καὶ μετ' ἐπευφημιῶν τὴν πρότασιν αὐτήν.

Εἶτα ὁ Γραμματεὺς τοῦ Συμβουλίου κ. Π. Καββαδίας ἀνέγνωσε τὴν ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων τῆς 'Εταιρείας κατὰ τὸ ἔτος 1914.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΠΡΟΣ ΕΚΛΟΓΗΝ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Τῆ 18 Ιανουαρίου 1915, ἡμέρα Κυριακῆ, ὥρα 10 π. μ. συνήλθον οἱ 'Εταῖροι εἰς Β' τακτικὴν συνέλευσιν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κ. Κ. Πολυγένης καὶ προέβησαν διὰ ψηφοδελτίων κατὰ τὸ ἄρθρον 32 τοῦ Ὁργανισμοῦ εἰς ἐκλογὴν νέου διοικητικοῦ Συμβουλίου διὰ τὴν τριετίαν 1915-1917. Ἐψήφισαν Ἐταῖροι ἑβδο-

μήκοντα, ἐξελέγησαν δὲ ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Γ. Μιστριώτης διὰ ψήφων 69, μέλη δὲ τοῦ συμβουλίου οἱ κ. κ. Γ. Γαρδικας διὰ ψήφων 68, Δ. Ἀντωνιάδης διὰ ψήφων 67, Κ. Ζησίου διὰ ψήφων 67, Π. Π. Οἰκονόμος διὰ ψήφων 67, Γ. Παπαβασιλείου διὰ ψήφων 67, Ἀλ. Φιλαδελφεὺς διὰ ψήφων 67, Δ. Θεοφανόπουλος διὰ ψήφων 66, Π. Καββαδίας διὰ ψήφων 66. Π. Καστριώτης διὰ ψήφων 66. Μ. Εὐαγγελίδης διὰ ψήφων 66. Σ. Ἀνδρόπουλος διὰ ψήφων 64 καὶ Μ. Βολονάκης διὰ ψήφων 63.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΙΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Τὸ ἐκλεχθὲν ὑπὸ τῶν ἑταίρων νέον Συμβούλιον συνελθὼν τῇ 19 Ἰανουαρίου εἰς συνεδρίαν πρὸς πλήρη καταρτισμὸν αὐτοῦ κατὰ τὸ ἄρθρον 10 τοῦ ὄργανισμοῦ ἐξελέξατο ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ Β' Ἀντιπρόεδρον τὸν κ. Δ. Θεοφανόπουλον, γραμματέα τὸν κ. Π. Καββαδιαν, μέλη δὲ τοῦ Συμβουλίου ἐξελέξατο τοὺς ἑταίρους κ. Ἀθανάσιον Γεωργιάδην καὶ Ἰάκωβον Δραγάτην, ἐν ἐπομένῃ δὲ συνεδρίᾳ τῇ 22 Ἰανουαρίου ἐ. ἔ. τὸν κ. Σπυρίδωνα Παγανέλην.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ
ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1914

Τῇ 11ῃ Ἰανουαρίου 1915, ὥρα 10ῃ π. μ. ἐγένετο ἐν τῷ καταστήματι τῆς Ἑταιρείας ἡ ἔτησία γενική συνέλευσις τῶν Ἑταίρων παρουσία τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Διαδόχου Γεωργίου καὶ τῆς Α. Β. Υ. ἡγεμονίδου Νικολάου.

Παρελθὼν ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συμβουλίου κ. Γ. Μιστριώτης προσηγόρευσε τὴν Α. Μεγαλειότητα διὰ τῆς ἑξῆς προσφωνήσεως·

Μεγαλειότατε, Ὑψηλότατοι ἡγεμονίδαι, ἡγέται τοῦ Ἔθνους καὶ φιλόχαιοι Ἑταῖροι.

Ὁ Τιτὰν Προμηθεὺς ἐπὶ χιλιετηρίδας ἀπὸ τῶν ὑψηλοκρήμων τοῦ Καυκάσου κορυφῶν κρεμάμενος ἐκαρτέρει. Ἄλλὰ πόθεν ἄρα γε ἦντλει τὴν καρτερίαν αὐτοῦ; Πόθεν ὁ εὐεργέτης τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐνεπνέετο τὸ ἥρωικὸν τῆς καρτερίας θάρρος;

Ἐγίνωσκεν, ὅτι ἦτο πεπρωμένον, ἵνα ὁ υἱὸς τοῦ ὑπερ-

τάτου κυβερνήτου τοῦ κόσμου λύση αὐτόν. Καὶ ὄντως ἡ πρόγνωσις τοῦ Τιτᾶνος δὲν διεψεύσθη, ἀλλ' ὁ Ἡρακλῆς ἔλυσε αὐτόν. Εἶναι δὲ πολλῆς προσοχῆς ἄξιον, ὅτι οἱ Λαοὶ, ὁσάκις πιέζονται καὶ θλίβονται ὑπὸ τοῦ παρόντος, ἀναμείνουσιν ἐν τῷ μέλλοντι τὸν σωτῆρα αὐτῶν. Ὁ Σωκράτης βλέπων τὴν διαφθοράν, ἣτις ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐλυμαίνετο τὴν πόλιν τοῦ Θησέως, προλέγει τὸν μέλλοντα διδάσκαλον (ἐν Ἀπολογ. 31 Α) «φαδίως ἂν ἀπεκτείναιτε, εἶτα τὸν λοιπὸν βίον καθεύδοντες δικτελοῖτ' ἂν, εἰμὴ τινα ἄλλον ὁ θεὸς ὑμῖν ἐπιπέμψει κηδόμενος ὑμῶν». Καὶ ἐν Ἀλκιβιαδ. β'. 10 «Ἀναμείνωμεν ἕως ἂν ἐξ οὐρανοῦ τις ἀπεσταλμένος ἔλθῃ καὶ διδάξῃ ἡμᾶς πῶς δεῖ διακεῖσθαι πρὸς θεοὺς καὶ ἀνθρώπους καὶ ἐλπίσωμεν, ὅτι ἡ ἡμέρα τῆς ἀποστολῆς ἐκείνης ἤξει οὐ διὰ μακροῦ». Ὡς οἱ Ἕλληνας ἀνέμενον τὸν μέλλοντα διδάσκαλον, οὕτως οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Εὐλόγητόν. Οὐ μόνον δ' οἱ Ἕλληνας καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι καὶ οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Σῖναι καὶ οἱ Ἰνδοὶ καὶ οἱ Ἀραβες καὶ οἱ ἄνθρωποι τοῦ νέου κόσμου ἀνέμενον τὸν μέλλοντα Σωτῆρα (ὅρα εἰσαγωγὴν μου εἰς τὸν Προμηθ. τοῦ Αἰσχύλου ἐν σελ. 38). Ἄλλ' ὁ δημιουργὸς τοῦ παντός δὲν ἐνέπνευσε τῷ ἀνθρώπῳ ἐπιθυμίαν, ἣς δὲν ἔδωκε τὰ μέσα τῆς πληρώσεως.

Δὲν γινώσκω, ἂν αἱ ἐλπίδες τῶν ἄλλων λαῶν ἐπληρώθησαν ἢ πρόκειται νὰ πληρωθῶσιν, ἀλλ' ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ εὐρομεν τὸν Λυτρωτὴν τοῦ Κόσμου, καὶ οἱ Ἕλληνας γεγηθότες ἐορτάζομεν, ὅτι ὁ δαφνοστεφὴς ἡμῶν Βασιλεὺς ἐξέτελεσε τοῦ παρελθόντος τὰς ὑποσχέσεις. Χαίρει δ' ἡ ἡμετέρα Ἐταιρεία, ὅτι ὁ τελέσας τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ εἶναι ὁ Πρόεδρος αὐτῆς.

Ἡ γηρικὰ ὅμως αὕτη Ἐταιρεία, ἡ τιμήσασα τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμόν, κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον ἔχει πολλὴν στενοχωρίαν, ἀφ' ὅτου ἐδημεύθησαν

οὐ πόροι αὐτῆς. Καὶ ὁμως δι' αὐστηρᾶς οἰκονομίας ἐξετέλεσεν ἔργα σπουδαιότατα, ὡς εἶναι ἡ ἀνασκαφὴ τῶν Παγασαίων στηλῶν, ἡ ἀνακάλυψις τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους, ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ Τουρκικοῦ Ἱεροδιδασκαλείου, ὅπερ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐχρησίμευσεν ὡς εἰρκτή, καὶ ὁ ἐξελληνισμὸς τῶν ὀνομάτων τῆς Μακεδονίας. Ἰπὲρ τῶν ἔργων τούτων ἐδαπανήσαμεν πολλὰς μυριάδας δραχμῶν, ὧν χορηγὸς ὑπῆρξεν ἡ πολλοὺς ἐχθροὺς δημιουργοῦσα οἰκονομία.

Ἡ Ἑλλάς λοιπὸν ὁμοιάζει πρὸς τὴν Αἰσχύλειον Προμηθεΐδα. Καὶ ἡ Ἑλλάς εἶναι Πυρφόρος, Δεσμῶτις, καὶ Λυομένη, διότι ἐκ τῆς οὐρανίας Ἀκροπόλεως κατήγαγεν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος τὸ πῦρ. Διὰ τοῦτο προσεδέθη ἐπὶ τοῦ Καυκάσου τῆς δουλοσύνης, ἐγένετο δεσμῶτις, καὶ ἐν τέλει ἀπηλλάγη τῶν δεσμῶν ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ Ἡρακλέους. Δύναται τις εἰπεῖν, ὅτι ὁ Μαραθωνομάχος τραγικὸς διὰ τῆς Προμηθεΐδος τὴν ὅλην Ἑλληνικὴν ἱστορίαν ἐσχεδιογράφησεν. Ὁ δὲ ζωγράφος Εὐάνθης συνέθετο καλλίστην εἰκόνα, ἐν ᾗ τὸν λυόμενον Προμηθεΐα εἰκονίζει μεστὸν ἐλπίδων καὶ φόβων, καὶ ὅτε μὲν βλέπει πρὸς τὸ ἔλκος, ὅτε δὲ πρὸς τὸν Ἡρακλέα καὶ θέλει μὲν νὰ ἴδῃ δι' ὄλων τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλ' ὁ πόνος ἔλκει τὸ ἥμισυ τοῦ βλέμματος, ὡς λέγει ὁ Ἀχιλλεὺς Τάτιος ("Ὅρα εἰσαγωγὴν μου εἰς τὸν Προμηθεΐα τοῦ Αἰσχύλου ἐν σελ. 49.)

Κατὰ τὰς ὑποδείξεις τοῦ Εὐάνθους δυνάμεθα νὰ ποιήσωμεν εἰκόνα, ἣν προσῆκον εἶναι νὰ ἀποτυπώσωμεν ἐπὶ τοῦ βάρου τοῦ ἀνεγερθησομένου ἀνδριάντος. Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία συνέλαβε τὴν ἐπίνοιαν, ἵνα ἀνεγείρῃ ἀνδριάντα τοῦ ἐλευθερωτοῦ Βασιλέως καὶ συνέστησεν Ἐπιτροπεῖαν συλλέξασαν ὑπὲρ τὰς 170,000 περίπου χιλιάδας δραχμῶν. Διὰ τούτων καὶ διὰ μετᾶλλου τηλεβόλων δυνάμεθα νὰ ἀνεγείρωμεν μνημεῖον ὅμοιον πρὸς τὸ ἐν Βερολίῳ τοῦ μεγάλου Φρειδερίκου. Ἐπὶ μιᾶς πλευρᾶς τοῦ βάρου

ἀρμόζει νὰ τεθῆ ἡ εἰκὼν τοῦ Προμηθέως. Ἄν δ' ὁ δαφνοστεφῆς ἡμῶν Βασιλεὺς ἐπιτρέψῃ τοῦτο, ὁ ἀνδριὰς ἐγεροθήσεται κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην ἐπὶ ἐπιφανεστάτου χώρου. Εἶναι γνωστόν, ὅτι ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία περὶ τὸν καλούμενον ναὸν τοῦ Αἰόλου ἐποίησε καὶ ἄλλας ἀνασκαφὰς καὶ δὴ τελευταῖον ἀνέσκαψε τὸν καλούμενον Μενδρεσέν. Τὴν πλατεῖαν ταύτην ἐνομίσαμεν, ὅτι δυνάμεθα νὰ πλατύνωμεν διὰ τῆς ἀγορᾶς τῆς οἰκίας τοῦ μακαρίτου Λαζάνη, τῆς συνεγομένης μετὰ τοῦ ἱεροδιδασκαλείου. Καὶ ἂν ἡ οἰκία τοῦ μακαρίτου, ἣτις νῦν εἶνε ἐρείπιον, κατεδαφισθῆ, δυνάμεθα νὰ περιλάβωμεν καὶ τὴν παρακειμένην πλατεῖαν. Οὕτως ἡ πλατεῖα τοῦ ναοῦ Αἰόλου γίνεται μεγίστη, διευκολύνουσα τὰς ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφὰς, συμβαλλομένη πρὸς ὑγιεῖαν τῆς πόλεως καὶ παρέχουσα χώρον πρὸς ἴδρυσιν τοῦ ἀνδριάντος.

Ἡ πλατεῖα αὕτη εἶναι περίοπτος καὶ ὁ ἀνεγερθησόμενος ἀνδριὰς ἔσται πάντοθεν ὄρατος καὶ κεῖται ἐν θέσει, ἣν σέβεται ὀλόκληρος ὁ πεπολιτισμένος κόσμος. Ἐνταῦθα νομίζομεν ὅτι πρέπειν ἰδρυθῆ ὁ ἀνδριὰς τοῦ ἡμετέρου Βασιλέως. Τὸ ἀληθὲς ὅμως μνημεῖον εἶνε τὸ Σαραντάπορον καὶ τὸ φοβερὸν Κιλκίς, ὡς ἡ Χίος εἶνε τὸ μνημεῖον τοῦ Κανάρη καὶ τὰ Δερβενάκια τοῦ Κολοκοτρώνη. Τὸ ἱστορικὸν μνημεῖον ἔσται αἰώνιον, μῆτε ὑπὸ σεισμῶν καταρριπτόμενον, μῆτε ὑπὸ τῆς διπλωματίας μειούμενον.

Τὸ προσφερόμενον ὅμως μνημεῖον ἔχει ἀξίαν ὡς φιλοτίμημα διὰ τὴν πολεμικὴν τοῦ Ἔθνους ἀνατροφὴν. Ἡ Ἑλληνικὴ νεολαία μέλει νὰ προσβλέπῃ μετ' εὐλαθείας τὸ μνημεῖον ὡς ἰδεῶδες πολεμικοῦ ἡγεμόνος.

Καὶ τὸ μνημεῖον ἀνεγερθήσεται ὑπὸ τὸν Παρθενῶνα, ὃν ἐδημιούργησεν ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Περικλέους, ἡ ἐπιστασία τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Ἰκτίου καὶ ἡ καρδία τῆς Πεντέλης ἐν τῇ νεανικῇ αὐτῆς ἡλικίᾳ.

Καὶ ἡμεῖς ἔχομεν ἱερὸν καθῆκον, ὅπως τιμήσωμεν τὸν Βασιλέα ἡμῶν, διότι ἡ πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας τιμὴ εἶναι ἐλληνικόν, ἡ δὲ ὀλιγωρία πρὸς αὐτοὺς εἶνε βάρβαρον, ὡς λέγει ὁ φιλοσοφῆσας ἀπὸ σκηνηΐς Εὐριπίδης·

... ἡμεῖς δ', εἰ κακῶς νομίζομεν
τιμᾶν τὸν ἐσθλόν, ἀμαθίαν ὀφλήσομεν·
οἱ βάρβαροι δὲ μήτε τοὺς φίλους φίλους
ἠγρεῖσθε, μήτε τοὺς καλῶς ιεθνηκότας
θαυμάζεσθ' ὡς ἂν ἡ μὲν Ἑλλάς εὐτυχῆ
ὑμεῖς δ' ἔχηθ' ὁμοια τοῖς βουλεύμασιν.

(Εὐριπ. ἐν Ἑκάβῃ 326)

Αἱ τιμαὶ αἱ ἀποδιδόμεναι τοῖς ἀγωνισαμένοις ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν ιδεωδῶν τοῦ ἔθνους ἐγείρουσι τὸ φρόνημα τῆς ἐλληνικῆς νεολαίας. Αἱ τιμαὶ αὗται ἀνῆψαν δί-κην Ἑστιάδων τὸ ἀνήραιοτον πῦρ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν Ἑλλήνων, ὅπερ ἐξήστραψεν ἐν Κιλικίᾳ. Ἐνταῦθα ἀπεδείχθη, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν μένος εἶναι ὄπλον, ὅπερ ὑπερέχει πασῶν τῶν πολεμικῶν ἀνακαλύψεων.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ προτείνω, ἵνα τὸν Ἡγεμονίδην Νικόλαον, εἰς οὗ τὴν σύνεσιν καὶ τὴν εὐστροφίαν τοῦ πνεύματος πολλὰ ὀφείλει ἡ νεωτέρα Ἑλλάς, καὶ τὸν Ἡγεμονίδην Διαδόχον, ὅστις πρῶτος ἤκουε τὸ χέλευσμα τοῦ Στρατηγοῦ Πατρὸς, ἵνα προελάσῃ εἰς τὰ ἔμπροσ, ἐκλέξωμεν Ἐπιτίμους Ἀντιπροέδρους. Ἐλπίζομεν ὅτι ὁ νῦν νεαρὸς Ἡγεμονίδης εἶναι προωρισμένος, ἵνα συμπληρώσῃ τοὺς ἄθλους τοῦ ἐνδόξου Αὐτοῦ Πατρὸς, ὡς ὁ Κίμων συνεπλήρωσεν παρὰ τῷ Εὐρυμέδοντι τὰ ἔργα τοῦ Μιλτιάδου.

Εἶτα παρελθὼν ὁ Γραμματεὺς τῆς Ἑταιρείας ἀνέγνω τὴν ὑπ' αὐτοῦ συνταχθεῖσαν καὶ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἐγκριθεῖσαν ἔκθεσιν περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ 1914 ἔχουσαν οὕτως:

Παρερχόμενον τὸ Συμβούλιον, ἵνα λογοδοτήσῃ περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ λήξαντος ἔτους, λόγον ποιεῖται ἐν πρώτοις, κατὰ τὰ εἰωθότα, περὶ ἐταίρων. Νέοι τακτικοὶ ἐταῖροι ἐξελέγησαν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος 18, ὁ ὄλος δ' ἀριθμὸς τῶν τακτικῶν ἐταίρων ἀνῆλθεν εἰς 188. Μετὰ λύπης δ' ἀναφέρει τὸ Συμβούλιον ὅτι τῶν ἐταίρων ἀπεβίωσαν μέχρι λήξεως τοῦ ἔτους, οἱ *Ἰωάννης Βαλαωρίτης, Δημήτριος Βουλπιώτης, Σπυρίδων Περρῆς, Ἀθανάσιος Κατριβάνος*, παλαιὸς ἐταῖρος καὶ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας, καὶ ὁ *Κυριακὸς Μυλωνᾶς*, ὅστις ἐπὶ πολλὰ ἔτη διετέλεσε μέλος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας καὶ ἐπιμελητῆς τῆς ἐκδόσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος, μετὰ ζήλου δὲ καὶ ἀφοσιώσεως ἐξετέλεσε καὶ ἀνασκαφικὰς ἐργασίας δαπάναις τῆς Ἑταιρείας, τὰς ἐν τῇ Στοᾷ τοῦ Ἀττάλου ἀπὸ τοῦ 1898 μέχρι τοῦ 1902 καὶ τὰς ἐν τῇ νεκροπόλει τοῦ Κεραμεικοῦ κατὰ τὸ 1890.

Ὁ θάνατος δ' ἐπληξε καὶ ἐπιτιμίους ἐταίρους καὶ δὴ δύο στυλοβάτας τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀρχαιολογικῆς δράσεως ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ, τοὺς Ἀλέξανδρον Conze καὶ Γεώργιον Perrot, ἀμφοτέρους συνομηλικας, συναδέλφους καὶ διὰ παντὸς τοῦ βίου αὐτῶν, μέχρι τῆς ὥρας τῆς καθόδου εἰς τὸν τάφον, ἀγαπητοὺς φίλους.

Ἡ ἐν τῇ ἀρχαιολογίᾳ ὄρασις τοῦ Conze διήρκεσεν ὀλόκληρον ἐξηκονταετίαν. Ἀρξάμενη ἀπὸ περιηγήσεως ἀνὰ τὰς βορείους Σποράδας νήσους ἐξετάθη εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς Ρώμην, εἰς Γοτίγγην καὶ Χάλλην, εἰς Βιέννην ἀπὸ τοῦ 1869, καὶ τέλος εἰς Βερολίνον ἀπὸ τοῦ 1877. Πρῶτος ὁ Conze ἐδίδαξεν ἀρχαιολογικὰ μαθήματα ἐν τῷ

Πανεπιστημίῳ τῆς Βιέννης, αὐτὸς δὲ διήγειρε τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐν Αὐστρία ὑπὲρ ἐκτελέσεως ἀρχαιολογικῶν ἐργασιῶν ὄχι μόνον ἐν ταῖς χώραις τῆς Αὐστριακῆς Μοναρχίας, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς χώραις τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος. Δαπάναις τῆς Αὐστριακῆς κυβερνήσεως ἐνήργησε τῷ 1872 ἀνασκαφὰς ἐν Σαμοθράκῃ, τὰς πρώτας ἐπιστημονικῶς διεξαχθείσας καὶ πεφωτισμένως δημοσιευθείσας ἀνασκαφὰς, αἵτινες προανήγγειλαν τὴν ἐν Ἑλλάδι νέαν ἐποχὴν τῶν μεγάλων ἀνασκαφῶν καὶ ἀνακαλύψεων ἀρξαιμένην εὐθὺς διὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ Κράτους γενομένων ἀνασκαφῶν τῆς Ὀλυμπίας, δι' ὧν ἐπραγματοποιήθη τὸ ὄνειρον καὶ συνεπληρώθη τὸ ἔργον τοῦ Βίγκελμαν. Ὡς γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ἐν Βερολίῳ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου αὐτὸς ἔδωκε τὴν προσήκουσαν κατεύθυνσιν εἰς τὸ ἴδρυμα τοῦτο (ἀπὸ τοῦ 1878) μεταβλήθην ἀπὸ Πρωσικοῦ ἰδρύματος εἰς ἴδρυμα τοῦ Γερμανικοῦ Κράτους, καὶ ἐγένετο ὁ διευθύνων νοῦς, ὁ δραστήριος καὶ ἀκάματος συνεργάτης, ὁ ὑποστηρικτὴς καὶ ἐγκάρδιος φίλος πάντων τῶν γερμανῶν ἀρχαιολόγων, εἰς οὓς ἀνετίθετο ἢ ἐν Ἑλλάδι καὶ Μικρᾷ Ἀσίᾳ διεξαγωγὴ τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ἀνασκαφικῶν ἔργων τοῦ Ἰνστιτούτου, ἅτινα μεγάλως ἐλάμπρυναν τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιστήμην τῶν ἡμετέρων χρόνων. Ἀποθανὼν ὁ Conze καταλείπει δύο μνημεῖα, τὴν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ γενομένην πολύτομον δημοσίευσιν τῶν Ἀττικῶν ἐπιτυμβίων ἀναγλύφων (Die Attischen Grabreliefs, 1893-1906-1911, 1913) καὶ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Περγᾶμου, διότι τοῦ Conze κυρίως ἔργον εἶνε αἱ περιλάλητοι αὗται ἀνασκαφαί. Ὅπισθεν τοῦ Humann ἴστατο εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὁ Conze συνεργός, ὑποστηρικτὴς, σύμβουλος, μέχρις οὗ ἀνέλαβε καὶ προσωπικῶς ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Δαίρφελδ τὴν διεύθυνσιν τῶν ἀνασκαφῶν ἀπὸ τοῦ 1900 μέχρι τῶν τελευταίων

ἡμερῶν τοῦ βίου του. Ὀλίγους μῆνας πρὸ τοῦ θανάτου του, ἐπιστρέφων ἐκ Περγάμου, διήλθε, κατὰ τὸ εἰωθὸς, ἐκ τῆς προσφιλοῦς αὐτῷ πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ἵνα ἐργασθῆι πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ τελευταίου τεύχους τῶν *ἐπιτυμβίων ἀναγλύφων*, ὅπερ ἐπέπρωτο νὰ εἶνε τὸ κύκνειον ἄσμα τοῦ μεγάλου ἐργάτου τῆς ἐπιστήμης.

Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸν Conze ἔλην ὠσαύτως ἐξηκονταετίαν ἔδρασεν ἐν τῇ ἀρχαιολογίᾳ ὁ Γεώργιος *Perrot*. Παλαιὸς ἐταῖρος ὁ Perrot τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν ἀνῆκεν εἰς τὴν ἡρωϊκὴν ἐποχὴν τῆς Σχολῆς ταύτης ἰδρυθείσης τῷ 1847, ἵνα συνεχίσῃ τὰς ἐνδόξους ἐν Ἑλλάδι παραδόσεις τῆς Γαλλικῆς Ἀποστολῆς τῆς Πελοποννήσου (*Expédition scientifique de Morée*), ἵνα ἀνατρέφῃ διὰ τοῦ γάλακτος τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος τοὺς ἀριστεῖς τῆς Γαλλικῆς νεολαίας καὶ οὕτω μεταβάλλῃ αὐτοὺς εἰς *Athéniens*. Ἀφ' ἧς ἡμέρας, τῷ 1855, κατήλθεν ὁ Perrot εἰς Ἑλλάδα, ἐπεδόθη ἀκράτητος εἰς τὴν ἐξερεύνησιν καὶ μελέτην τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ κόσμου, περιηγήθη καὶ ἐξερεύνησε τὴν Θάσον, τὴν Κρήτην, τὴν Βυθυρίαν, Μυσίαν, Γαλατίαν καὶ Καππαδοκίαν, ἐν δὲ τοῖς σχετικαῖς δημοσιεύμασιν ἐπέδειξεν, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, τὰ διακρίνοντα αὐτὸν πνευματικὰ χαρίσματα, ὅξεϊαν ἀντίληψιν καὶ βαθεῖαν κρίσιν, εὐστοχον μέθοδον, εὐροίαν λόγου καὶ χάριν ἀπκράμιλλον. Ἀρχῆς οὕτω γενομένης, τὸν ὄλον τοῦ βίου ἀφιέρωσεν ὁ Perrot εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ ἀρχαίου κόσμου, τοιαῦτα δ' ἐφόδια ἔχων μεγάλως ἔδρασεν ὑπὲρ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης ἐν τῷ μακρῷ ἐν Παρισίοις σταδίῳ του, ὡς καθηγητῆς τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῇ Σορβόννῃ, ὡς διευθυντῆς τῆς *Ecole normale* καὶ τελευταῖον ὡς ἰσόβιος γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν καὶ τῶν Γραμμάτων. Τυχάνων ἀναγνωρίσεως ὑπὸ τῶν συναδέλφων του, ἀρχαιοτέρων καὶ νεωτέρων, καὶ περιβαλλόμενος ὑπὸ τούτων

δι' ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ, μέγα ἐκτῆσατο κύρος καὶ ἰσχυρὰν προσωπικὴν ἐπιβολήν, ἧς ἐποιεῖτο ἐκάστοτε πρόθυμον χρῆσιν πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ ἐπέκτασιν τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ἀνασκαφικῶν ἐργασιῶν τῆς προσφιλοῦς αὐτῶ ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Σχολῆς, ἧς μεθ' ὑπερηφανείας ἔβλεπε τὰ ἐν Δήλῳ καὶ ἐν Δελφοῖς τελεσθέντα ἔργα, καὶ τῶν Γάλλων ἐν γένει ἀρχαιολόγων καὶ λογίων, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ξένων ἀρχαιολόγων, οὓς ἐργαζομένους ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης οὐδέποτε ἔπαυσε τιμῶν διὰ τῆς φιλίας του, θαυμάζων καὶ ἐνθαρρύνων. Ἐπισκοπῶν τις τὸν ἄνδρα ἀπὸ τῆς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ἔδρας μέχρι τῆς ἐν τῇ κοινῶν ἰδιωτικῆς καὶ οἰκιακῆς ἀνατροφῆς, ἐθαύμαζε τὸν σοφόν, εὐγλωττον καὶ καλλιεπῆ ῥήτορα, τὸν εὐγενῆ τὸ ἦθος Γαλάτην, τὸν θερμὸν φίλον, τὸν αἰείποτε ἀγαθοποιόν· εὐστόχως δ' ἐγράφη περὶ αὐτοῦ, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ θανάτου του, ὅτι «δὲν παρήρηχετο ἡμέρα ἐν τῷ βίῳ του, χωρὶς νὰ πράξῃ τι ἀγαθόν.» Χαλκέντερος δ' ἐν τῇ ἐργασίᾳ ἐπελάβετο τῆς συγγραφῆς γιγαντιαίου ἔργου περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἀρχαίας τέχνης (Histoire de l'Art dans l'Antiquité), οὗτινος ἐδημοσίευσεν ἀπὸ τοῦ 1882 μέχρι τοῦ 1914, ἔτους τοῦ θανάτου του, δέκα ὀγκωδεστάτους τόμους. Τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον ἐξέδιδε τοὺς τόμους τούτους, θαῦμα σωματικῆς καὶ πνευματικῆς ἀντοχῆς. Ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου (1882) προχωρεῖ εἰς Βαβυλωνίαν καὶ Ἀσσυρίαν (1884), εἰς Φοινίκην καὶ Κύπρον (1885), εἰς Ἰουδαίαν (1887), εἰς Περσίαν, ἐξακολουθεῖ δ' ἐκδίδων πέντε ἔτι τόμους (1884-1914) περὶ τῆς παναρχαίας καὶ τῆς Μυκηναϊκῆς Ἑλλάδος, περὶ τῆς Ἑλλάδος τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν καὶ περὶ τῆς ἀρχαϊκῆς Ἑλλάδος. Συνήγαγεν ἀπέραντον ὕλικόν, ἐπεξεργάσθη, ἐταξινόμησε, καὶ ἐσυστηματοποίησεν αὐτὸ καὶ μετέβαλεν εἰς καλοὺς ὀρθογωνίους λίθους, δι' ὧν ὠκοδόμησε στερεόν, εὐγχαμμον καὶ ἁρμονικόν τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἱστορίας τῆς

τέχνης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Ἀνατολικῶν λαῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων. Τοιοῦτον μέγα μνημεῖον καταλείπει ἡμῖν ὁ Γεώργιος Perrot.

Εἰς τὸ μοιραῖον τέλος ὑπέκυψε καὶ ἄλλος ἐπιτίμιος ἐπαῖρος, ὁ Λουδοβίκος *Milani*, διευθυντῆς τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου τῆς Φλωρεντίας, καθηγητῆς ἐν τῷ *Istituto di studi e ricerche di storia e archeologia* τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν καὶ ἑφορος τῶν ἀνά τὴν Ἑτρουρίαν ἀρχαιοτήτων. Παλυμαθέστατος καὶ εὐφυέστατος ἀνὴρ ὁ *Milani*, ἐνεργητικώτατος δὲ καὶ ἐνθουσιώδης ἐργάτης παρέλαβε ταπεινὸν ἐν Φλωρεντία Μουσεῖον, τὸ Museo etrusco, ἐμεγέθυνεν αὐτὸ, ἐπλούτισε δι' ὧν περισυνήγαγε πανταχόθεν τῆς Ἑτρουρίας ἀρχαίων, ἐταξινόμησε καὶ διοργάνωσε, ἐπέξέτεινε δὲ τὸν προορισμὸν τοῦ Μουσείου καὶ μετέβαλεν αὐτὸ εἰς Museo archeologico, εἰς Μουσεῖον χρησιμεῖον πρὸς σπουδὴν ὄχι μόνον τῆς ἀρχαίας τέχνης, ἀλλὰ καὶ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων λαῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συνῆγεν ἀρχαῖα πανταχόθεν καὶ συνεπλήρου τὰ κενὰ δι' ἐκμαγείων, διὰ ζωγραφιῶν καὶ διὰ φωτογραφιῶν. Ἐν ᾧ δὲ κατῆρτιζεν οὕτω τὸ Μουσεῖον, ἐγένετο συγχρόνως καὶ σωτὴρ τῶν ἀρχαιοτήτων. Λείψανα ἀρχιτεκτονικῶν μνημείων ἀποκαλυπτόμενα ἐν τῇ πόλει τῆς Φλωρεντίας, προωρισμένα δὲ νὰ καταστραφῶσιν ἢ καλυφθῶσιν ὑπὸ τῶν ἐπ' αὐτῶν κτιζομένων κτιρίων, μετεκόμιζεν ἐν ταῖς αὐλαῖς τοῦ Μουσείου καὶ ἀνωκοδόμει, ὡς πρότερον εἶχον. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔσωζε καὶ ὁλόκληρα μνημεῖα, λ.χ. κτιστοὺς θολωτοὺς τάφους, κείμενα ἐν μεμακρυσμέναις χώραις τῆς Ἑτρουρίας καὶ ὑποκείμενα εἰς καταστροφὴν, ἅτινα μετὰ θαυμασμοῦ καὶ μεγάλης χαρᾶς βλέπει τις σήμερον ἐν ταῖς αὐλαῖς τοῦ Μουσείου. Οὕτως ὁ *Milani* ἀνεδείχθη ὑπέροχος νοῦς διοικητικὸς καὶ ὀργανωτικὸς, εἰσήγαγε νέον σύστημα μουσειακῆς κατατάξεως καὶ διοργανώσεως ἀξιο-

μίμητον ὑπὸ πάντων, μάλιστα δὲ ὑφ' ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐπλούτισε τὴν Φλωρεντίαν δι' Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, ἐφ' ᾧ ἡ πόλις αὕτη τῶν Μεδίκων δύναται νὰ σεμνύνηται.

Μετὰ λύπης δ' ἀναφέρει τὸ Συμβούλιον καὶ τὸν ἐπισυμβάοντα θάνατον ἐγχωρίου ἐπιτιμίου ἐταίρου, τοῦ *Κωνσταντίνου Καραπάνου*, ἀνδρὸς διακριθέντος ἐν τῇ πολιτείᾳ, ἐν τοῖς γράμμασι καὶ ἐν τῇ ἀρχαιολογίᾳ, δωρητοῦ δὲ εἰς τὸ Ἐθνικὸν ἡμῶν Μουσεῖον τῆς πολυτίμου Συλλογῆς τῶν Δωδωναίων ἀρχαιοτήτων. Καὶ ἄλλος δὲ ἐπιτίμιος ἐταῖρος ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ὁ Ὀλλανδὸς *A. Goekoop*, φιλέλλην, λόγιος καὶ φιλάρχαιος ἀνὴρ, ζηλωτῆς δὲ καὶ θερμὸς ὑποστηρικτῆς τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν, ἐφ' ᾧ ἡ ἡμετέρα ἐταιρεία ἔχει ἀναγράψει τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν τῇ στήλῃ τῶν ἑαυτῆς εὐεργετῶν.

Τρέπομεν νῦν τὸν λόγον εἰς τὰ ἀνασκαφικά καὶ ἐπιστημονικά ἔργα τῆς Ἐταιρείας.

Ἀνασκαφὰς ἐξετέλεσεν ἡ Ἐταιρεία κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐν Ἀθήναις, ἐν Πέλλῃ τῆς Μακεδονίας καὶ ἐν Νικολοπόλει Ἡπείρου ¹⁾.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1913 εἶχεν ἀποφασίσει τὸ Συμβούλιον προτάσει τοῦ Ἀντιπροέδρου νὰ ἐνεργήσῃ ἀνασκαφὰς κατὰ τὴν νοτιοανατολικὴν κλιτὸν τῆς Ἀκροπόλεως πλησίον τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου, πρὸς τὸν σκοπὸν ἐξερευνήσεως τοῦ χώρου ἐνθα ὑπετίθετο, ὅτι ἔκειτο τὸ Ὁδεῖον τοῦ Περικλέους. Τὴν ἀνασκαφὴν δὲ ταύτην ἐξετέλεσεν ἡ Ἐταιρεία κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος διὰ τοῦ ἐφόρου τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου καὶ μέλους τοῦ Συμβουλίου Π. Καστριώτου. Ἀπόσπασμα τῆς πρὸς τὸ Συμβούλιον ἐκθέσεως αὐτοῦ περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀνασκαφῆς ἔχει ὡς ἐξῆς:

¹⁾ Ἐκθέσεις τῶν διευθυνάντων τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας δημοσιεύονται ἐν τέλει τοῦ τεύχους τούτου τῶν Πρακτικῶν.

» Ἐν πρώτοις ἡ ἀνασκαφή ἤνεγκεν εἰς φῶς λείψανα τοῦ Βαλεριανείου τείχους, ἔργου τῶν φραγκικῶν χρόνων, ἐκτισμένου ἐξ ἀρχαίων λίθων, εἰλημμένων ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ὁδείου καὶ τοῦ παρακειμένου θεάτρου τοῦ Διονύσου. Βαθύτερον σκάψαντες εὑρομεν ὑδραγωγεῖον ῥωμ. χρόνων, ὅπερ εἶναι συνέχεια τοῦ τῆς Ἐννεακρούνου, καὶ πλεῖστα τεμάχια σπονδύλων τοῦ Παρθενῶνος, ἐκσφενδονισθέντα ἐκεῖ κατὰ τὴν φοβερὰν αὐτοῦ καταστροφὴν ὑπὸ τοῦ Μοροζίνη, διεκρίναμεν δὲ ὅτι τὸ ἀρχαῖον ἔδαφος ἦν τεχνητῶς ἰσοπεδωμένον καὶ κανονικῶς ἐξωμαλισμένον, εἰς δὲ τὴν ΒΔ πλευρὰν αὐτοῦ ἀπέληγεν εἰς βράχον, ὅστις ἐξακολουθεῖ οὐχὶ κατ' εὐθεΐαν γραμμὴν, ἀλλὰ κυκλικῶς, σχηματίζων οὕτω κανονικὸν κύκλον, ὡς ἦτο τὸ σχῆμα τοῦ Ὁδείου περιφερές. Ἐπὶ δὲ τοῦ ἐδάφους εὑρομεν παχὺ στρώμα τέφρας ἐκ ξύλων ἀπηνθρακωμένων, τεμάχια μαρμάρου κεκαυμένα καὶ σχεδὸν ἀσβεστοποιηθέντα ἐκ μεγάλης πυρᾶς.

» Οὐδέμια ἀμφιβολία ὑπάρχει, ὅτι ταῦτα προέρχονται ἐκ τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀριστίωνος ἐμπρησθέντος κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Σύλλα πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν ἐν ἔτει 86 π. Χ.

» Ὡς γνωστὸν τὸ Ὁδεῖον τοῦ Περικλέους ἦν ξύλινον, κατασκευασθὲν ἐκ τῶν λαφύρων τοῦ Περσικοῦ στόλου, μόνον δὲ οἱ ἐσωτερικοὶ κίονες καὶ τὰ ἐδῶλια ἦσαν λίθινα, καὶ ὧν πλεῖστα εὑρομεν ἡμεῖς φέροντα ἐπὶ τῆς προσθίας ὄψεως ἀναγλύπτους γλαυκάς. Ἐν δὲ τῷ περιδῶλφ τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου εὑρομεν πολλὰ τεμάχια κίωνων, ἐφ' ἑνὸς δὲ σπονδύλου τούτων σφίζεται ἐπιγραφὴ τιμητικὴ ἰδρυθεῖσα ἐκ μέρους τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Καππαδοκίας Ἀριοβαρζάνην ἀποκαλοῦσα αὐτὸν μέγαν εὐεργέτην αὐτῆς. Ὡς γνωρίζομεν ὁ Ἀριοβαρζάνης οὗτος ἦτο ὁ ἀνιδρυτὴς τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀριστίωνος ἐμπρησθέντος Ὁδείου.

» Καίτοι τὰ τῆς ἀνασκαφῆς ἡμῶν εὐρήματα δὲν ἦσαν τοιαῦτα, οἷα ἀνεμένομεν καὶ σὺν ἡμῖν ἄπας ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος, ὥστε νὰ πείσωμεν ἡμᾶς, ὅτι εὗρομεν αὐτὸ τοῦτο τὸ Ὁδεῖον, οὐχ ἦττον θεωροῦμεν ὡς πληρωθεῖσαν διακαῆ ἐπιθυμίαν ἡμῶν καὶ τὴν εὕρεσιν τῶν ὀλίγων τούτων, δι' ὧν ἐξηγέχομεν θετικὸν συμπέρασμα εἰς ὀρισμὸν τῆς θέσεως αὐτοῦ. Ἀπεδείχθη, ὅτι τὸ Ὁδεῖον διὰ τῶν αἰῶνων ὑπέστη πλείστας μεταβολὰς καὶ καὶ δηώσεις. Καὲν ὑπὸ τοῦ Ἀριστίωνος καὶ ἀνοικοδομηθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀρισβαρζάνου, κατεστράφη πάλιν ἐκ βάρων καὶ τὸ ὑλικὸν αὐτοῦ ἐχρησίμευσεν εἰς οἰκοδομὴν ἄλλων κτιρίων. Ἐν αὐτῷ εὐρέθη νεκροταφεῖον, δι' αὐτοῦ διῆλθεν ὑδραγωγεῖον καὶ εἶτα τὸ Βαλεριάνειον τεῖχος. Τὸ ὑλικὸν δὲ τὸ ἐκ πασῶν τούτων τῶν ἐπιγενομένων ἐν τῷ Ὁδεῖῳ μεταβολῶν διὰ μέσου τῶν αἰῶνων ἐλεηλατήθη καὶ δισπάρη. Ὡστε μεθ' ὅλα αὐτὰ τί ἐδυνάμεθα νὰ προσδοκῶμεν; Ἐν τούτοις πολλάι, ὡς εἶπομεν, ἐνδείξεις ὑπάρχουσιν, ὡς π. χ. τὸ τῆς πυρᾶς παχὺ ἐκ τέφρας καὶ κεκαυμένων ξύλων καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν εὐρεθὲν στρώμα, αἱ ἡμίκαυστοι κεραμίδες ἐκ τῆς στέγης, καὶ τὸ ἐξωμαλισμένον ἔδαφος, ἅτινα πείθουσιν ὅτι ὁ χώρος οὗτος ἦν ἐν χρήσει ἐν τῇ ἀρχαιότητι καὶ ἀνῆκε βεβαίως οὐχὶ εἰς ἰδιωτικὴν οἰκίαν, ἀλλ' εἰς δημόσιον οἰκοδόμημα... »

Δευτέρα ἀνασκαφὴ ἐν Ἀθήναις ἐξετελέσθη παρὰ τὸ Ὁρολόγιον Ἀνδρονίκου τοῦ Κυρρήστου, ἐν τῷ χώρῳ ἔνθα ἴστατο ὁ «Μενδρεσές». Ἐγκρίσει καὶ ἀδεία τοῦ Ὑπουργείου προέβη ἡ Ἑταιρεία εἰς τὴν κατεδάφισιν τοῦ τουρκικοῦ τούτου κτιρίου, συνεργῶντος εἰς τοῦτο μάλιστα τοῦ μέλους τοῦ Συμβουλίου καὶ ἄλλοτε νομομηχανικοῦ ἐπὶ τοῦ σχεδίου τῆς πόλεως Ἀθανασίου Γεωργιάδου, καὶ εἰς τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ ὑπ' αὐτὸν χώρου γενομένην ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ἐκ τῶν Β. Λεονάρδου, ἐφόρου διευθυντοῦ τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου, Κ. Κουρουγιώτου,

τμηματάρχου τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ τμήματος, καὶ Α. Κεραμοπούλου, ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων Ἀττικῆς, ὅστις δι' ἐκθέσεώς του ἀνακοινοῖ περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τὰ ἐξῆς:

« Τὸ παλαιὸν Τουρκικὸν κτίριον τοῦ Μενδρεσέ, ὅπερ μέχρι ἐσχάτων ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς φυλακὴ, κατηδαφίσθη, τὸ δ' ἔδαφος αὐτοῦ ἀνεσκάφη τὸ πλεῖστον μέχρι τῆς στάθμης τῆς ὁδοῦ Αἰόλου. Ἐντὸς τῶν κατεδαφισθέντων τοίχων καὶ ἐν τοῖς χώμασιν εὐρέθησαν ἀτάκτως ἐρριμμένα ἢ ἐνεκτισμένα διάφορα ἀρχιτεκτονικὰ γλυπτὰ καὶ ἐνεπίγραφα μνημεῖα, περὶ ὧν γενήσεται λόγος ἀλλαχοῦ. Ἐν τῷ παρόντι δύναται νὰ ῥηθῆ συντόμως, ὅτι πλὴν τοίχων τινῶν νεωτέρων ἀρχιτεκτονικὰ λείψανα εὐρέθησαν ποικίλα, οἷον σπόνδυλοι κιόνων, πολλαὶ σῖμαι μετὰ λεοντοκεφαλῶν μαρμάριναι ἐκ μικροῦ νεωτέρου κτιρίου, δύο ἐδώλια θεάτρου, βάρθρων ἐνεπίγραφα μέλη κ.τ.λ. Γλυπτὰ μνημεῖα εὐρέθησαν θραύσματά τινα ἐπιτυμβίων ἀναγλύφων, καὶ δύο ἢ τρία τεμάχια κορμῶν ἀνήκοντα εἰς ἀξιόλογον ἀνάγλυπτον μνημεῖον, ἴσως γνωστὸν ἐκ τῆς βιβλιογραφικῆς παραδόσεως. Ἐνεπίγραφα μνημεῖα εὐρέθησαν πλὴν λίθου τινὸς τῶν καλῶν χρόνων, τεμάχιον αὐτοκρατορικῆς ῥωμαϊκῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων, ἄλλα τινὰ λείψανα ἐπιγραφῶν ῥωμαϊκῶν καὶ πολλὰ τεμάχια δύο ἢ ἴσως μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς μακρᾶς ἀγωνιστικῆς ἐπιγραφῆς διατηρούσης πολλαχοῦ ζωηρὰ λείψανα ἐρυθροῦ χρώματος ἐντὸς τῶν γραμμάτων. »

Τρίτην ἀνασκαφὴν, συνέχειαν ἐργασιῶν ἀπὸ τοῦ 1913, ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία ἐν Νικοπόλει τῆς Ἠπείρου διὰ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων καὶ μέλους τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑταιρείας Ἀλεξάνδρου Φιλαδελφέως, ὅστις καθ' ἣν ὑπέβαλεν ἔκθεσιν ἀνεκάλυψε τὰ ἐξῆς:

α') Μέγα κτίριον ὀρθογωνίου τετραπλεύρου σχήμα-

τος μετὰ ἡμικυκλικῆς ἀψίδος καὶ ἐσωτερικῆς στοᾶς. Πρόκειται περὶ ἀρχαιοτάτης χριστιανικῆς Βασιλικῆς.

β') Κτίριον τετράγωνον, ἔσωθεν δὲ κυκλικόν, μετὰ τεσσάρων ἀψίδων ἐν ταῖς γωνίαις καὶ τριῶν εἰσόδων, ἄνωθεν δὲ θολωτόν. Ἐν μιᾷ τῶν εἰσόδων εὐρέθη ὠραιότατον μέγα κιονόκρανον κορινθιακοῦ ρυθμοῦ. Τὸ κτίριον τοῦτο κείμενον παρὰ τὴν *Βασιλικὴν* πιθανὸν νὰ ἦτο « Βαπτιστήριον » ὡς εἰθιστο κατὰ τοὺς πρώτους Χριστιανικοὺς χρόνους.

γ') Μέγαν Βυζαντινὸν ναὸν γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα « Ἀνάληψις » ἄνωθεν τοῦ ἰχθυοτροφείου « Μαζώματος » Ὁ Ναὸς οὗτος εἶχε πέντε τρούλλους καὶ ἐσωτερικὴν στοᾶν, διετηρήθη δὲ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας, κατεστράφη δὲ πιθανὸν πρὸς αἰῶνος ἐμπρησθεῖς. Ἐντὸς τοῦ ναοῦ ὁ ἀνασκαφεὺς ἀνεῦρε τὸ Ἅγιον Βῆμα, τὴν ἁγίαν Τράπεζαν, γλυπτὰ κοσμήματα βυζαντινῆς τέχνης καὶ ἐπιτυμβίους ἐπιγραφάς.

δ) Πολλοὺς τάρους καὶ πολλὰς λάρνακας σεσυλημένας μὲν παλαιόθεν καὶ τεθραυσμένας, ἀλλὰ φερούσας θαυμαστὸν γλυπτικὸν διάκοσμον, ὅσον ἐξόχου ἐργασίας πελωρίαν ἄκωνθαν, ἀγαλμάτιον Σατύρου ὀλόσωμον, πολλὰς δὲ κεφαλάς, χεῖρας, πόδας καὶ λοιπὰ μέλη ἀναγλύπτων μορφῶν καλλίστης τέχνης.

Τετάρτην τέλος ἀνασκαφὴν, κατ' ἀπόφασιν ληφθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἀπὸ τοῦ 1913, ἐπεχείρησεν ἡ Ἑταιρεία κατὰ τὸν λῆξιν ἔτος ἐν Πέλλῃ τῆς Μακεδονίας, τῆ πατριίδι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἀνασκαφῆς ἀνετέθη εἰς τὸν ἔφορον τῶν ἀρχαιοτήτων Μακεδονία Γεώργιον Οἰκονόμον, ὅστις ἐπιθυμῶν νὰ ἐξακριβώσῃ τοῦ ἀκριβῶς ἔκειτο ἡ Πέλλα ἤρξατο ἀνασκαφῶν ἐν τῷ χώρῳ τῷ παρὰ τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, ὑπέβαλε δὲ περὶ αὐτῶν ἔκθεσιν ἔχουσαν ὡς ἑξῆς:

« Πρῶτον ἐθεώρησα σκόπιμον νὰ ἐξερευνησῶ ὑπόγειον κατασκευάσμα ἐν τινι ἀγρῷ δεξιὰ τῆς εἰς Γιαννιτσὰ φερού-

σης ὁδοῦ. Ἡ ἐργασία προέβη ἤδη ἱκανόν, ἀπεκάλυψε δὲ ὑπόγειον λαξευτὸν σπήλαιον, εἰς ὃ κατέρχεται τις δι' ὠσαύτως ἐν τῷ μαλακῷ βράχῳ λαλαξευμένης κλίμακος, ἐχούσης περὶ τοὺς εἴκοσι πέντε ἀναβαθμοὺς καὶ φερούσης κάτω εἰς πλείονα τοῦ ἐνὸς διαμερίσματα. Εἶναι πιθανώτατον, ὅτι πρόκειται περὶ τάφου ἐπιφανοῦς οἰκογενείας τῆς Πέλλης. Ἐκτὸς ὀστράκων ἀγγείων τινῶν ἀγανώτων καὶ ἄλλων μελαμβραφῶν, οὐδὲν ἄλλο κινητὸν εὑρημα ἔχομεν ἐκεῖ μέχρι τοῦδε.

» Παραλλήλως πρὸς τὴν ἐργασίαν ταύτην ἀνέφθα εἰς μικρὰν πρὸς Β. τοῦ τόπου τούτου ἀπόστασιν δοκιμαστικὴν τάφρον πρὸς βολιδοσκόπησιν τοῦ ἐδάφους. Μετ' ἐλαχίστην σκαφήν ἀνεκαλύψαμεν λείψανα τοίχου, ὃν παρακολουθήσαντες ἀπεκαλύψαμεν μέχρι τοῦδε εὐμέγεθες οἰκοδόμημα μετὰ τριῶν αἰθουσῶν, ἔχον τοὺς πωρῖνους δόμους κανονικῶς ἐπιτεθειμένους κατ' ἰσοδομικὸν σύστημα, μὴ δεικνύον δὲ ἀνάμιξιν μετ' ἄλλου προτέρας χρήσεως ὑλικοῦ, οὕτως ὥστε εἶναι προφανές, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ προχείρου κατασκευάσματος μεταγενεστέρων χρόνων, ἀλλὰ περὶ κτίσματος καλῆς ἐποχῆς, παθόντος ὑπὸ μεγάλης πυρκαϊᾶς, τῆς ὁποίας εἶναι πάμπολλα καὶ ἀδρότατα τὰ ἴχνη σχεδὸν καθ' ἑλλην τὴν ἔκτασιν τοῦ κτίσματος καλυπτομένου ὑπὸ στρώματος τέφρας καὶ γῆς κεκαυμένης περιεχούσης πυρκαυστα τὰ τε κεράμεια καὶ τὰ ἄλλα γενόμενα ἐκεῖ εὑρήματα. Ὡς δεικνύουσι τεμάχια ἀγγείων μελαμβραφῶν μετὰ καλοῦ μέλανος καὶ στιλπνοῦ γανώματος, ὡσαύτως δὲ καὶ τεμάχια ἐρυθροβαφῶν ἀγγείων, εἶνε ἀναμφισβήτητον, ὅτι τὸ κτίσμα εἶναι καλῶν μακεδονικῶν χρόνων. Εἶναι δ' ἄξιον προσοχῆς, ὅτι μετὰ τῶν κινητῶν εὑρημάτων οὐδεμία παρατηρεῖται ἀνάμιξις μετὰ πραγμάτων νεωτέρων οἰωνδήποτε.

» Ἐκ τῶν κινητῶν τούτων εὑρημάτων μνημονεύω σφό-

δρα κατιωμένον σιδηροῦν κλίβανον (;) καὶ συμπεπιεσμένον, ἀλλ' ἀκέραιον χαλκοῦν πύραυνον.

» Ἀλλὰ καὶ ἐμμέσως ἢ εὐρεσις κτίσματος Ἑλληνικῶν χρόνων εἶναι, νομίζω, μεγάλης σπουδαιότητος διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Πέλλης ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς πόλεως.

» Προχωρούσης τῆς ἐργασίας, εὐρέθησαν ἀξιόλογα τορευτικά ἔργα ἐκ χαλκοῦ, ἐν οἷς ὡραία προτομή Διονύσου ἐστεμμένου κισσῷ καὶ κρατοῦντος πρὸ τοῦ στήθους κἀναρον, ἀναπαύοντος δὲ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς ἀνειμένης δεξιᾶς »

Ἑλληνικαὶ τοπωνυμῖαι τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἡπείρου

Ἐν σχέσει δὲ πρὸς ταύτας τὰς κατὰ τὴν νέαν Ἑλλάδα ἐργασίας, ἀνακοινοῖ ὑμῖν τὸ Συμβούλιον τὰ ἐξῆς κατ' ἕκθεσιν τῶν συμβούλων Γ. Γαρδίκου καὶ Ἀθ. Γεωργιάδου.

« Ἐκ τῶν σπουδαίων μελημάτων τῆς Ἐταιρίας ἡμῶν ἦτο καὶ ἡ ἀποκθάρασις τῆς γῶρας ἐκ τῶν βαρβαρωνυμιῶν, δι' ὃ εὐθύς ὡς ὁ στρατηλάτης ἡμῶν βασιλεὺς ἀπηλευθέρωσε τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Ἡπειρον, τὸ Συμβούλιον ἐνεπνεύσθη τὴν ἰδέαν, ἵνα εἰς τὴν πανένδοξον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Πύρρου γῶραν ἀποδοθῶσιν αἱ εὐκλεεῖς Ἑλληνικαὶ τοπωνυμῖαι· τὸ δὲ Ὑπουργεῖον τῶν Ἑσωτερικῶν, εἰς ὃ ἱεραρχικῶς ἀνηνέχθη ἡ ἀπόφασις αὕτη τοῦ Συμβουλίου, προεθυμήθη νὰ δηλώσῃ, ὅτι ἀσμένως τὴν φιλότιμον ταύτην ἐργασίαν ἀπεκδέχεται.

« Δι' ὃ καὶ εὐθύς τὸ Συμβούλιον συνέστησε πρὸς τοῦτο Ἐπιτροπεῖαν ἐκ τῶν μελῶν αὐτοῦ καὶ ἐξ ἄλλων ἐπιστημόνων ἀνεγνωρισμένης ἀξίας καὶ ἐνθουσιῶντων διὰ πᾶν Ἑλληνικόν· οὗτοι δὲ τὴν ἐπιτροπεῖαν ἀπῆρτισαν ἐκ μὲν

τῶν Συμβούλων τῆς Ἑταιρείας ὁ κ. Γ. Παπαβασιλείου, Ἄθ. Γεωργιάδης, Κ. Ζησίου, Β. Λεονάρδος, Κλών Στέφανος καὶ Γ. Γαρδίκας· ἐκ δὲ τῶν ἄλλων ἐπιστημόνων ὁ κ. Γεώργιος Φιλάρετος, πρῶην Ὑπουργός, ὁ Θ. Βορέας, Καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ὁ Μ. Βολονάκης, Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, Α. Παπαζαχαρίου, καθηγητὴς τοῦ Διδασκαλείου, καὶ Ἄντ. Κεραμόπουλος, ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων.

« Ἡ Ἐπιτροπεία ἐν τῇ ἐργασίᾳ αὐτῆς ἐπέδιδξε τρία τινα:

α') νὰ ἐξακριβώσῃ τὰς ἐκ τῆς ἀρχαιότητος ἀναμφισβητήτως παραδεδομένας Ἑλληνικὰς τοπωνυμίας, αἵτινες αὐτοδικαίως πρέπει νὰ εἰσαχθῶσιν ἀντὶ τῶν βαρβάρων ἐπηλύδων·

β') τίνες ἄλλαι Ἑλληνικαὶ ὀνομασίαι περισφύζονται, καίπερ μὴ ἐξ ἀρχαίων πηγῶν μαρτυρούμεναι, αἵτινες ἐπίσης δικαιούνται νὰ μένωσι.

γ') αἱ ξενικαὶ τοπωνυμιαί, αἱ Τουρκικαί, Σλαυικαὶ καὶ Ἀλβανικαί, ἐνθα μὴ ἔχομεν ἐκ τῆς ἀρχαιότητος Ἑλληνικάς, πῶς δύνανται νὰ ἐξελληνισθῶσι.

« Ἡ ἐπιτροπεία εἰς τὸ α' μόνον εἶδος ἀσχοληθεῖσα ἐξεῦρε πλείστας ἀρχαίας τοπωνυμίας ὡς πρὸς τὰς ἐπαρχίας, πόλεις, ποταμούς καὶ ὄρη τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἠπείρου.

« Καὶ περὶ μὲν τῶν ἐπαρχιῶν ὑπέδειξε 32 ὀνομασίας, οὕτω λ.χ. προτείνει νὰ ὀνομασθῇ Ἄλμωπία (ἢ ἐπαρχ. Καρατζόδας) Πεορραβία (ἢ ἐπαρχ. Ἐλαστόνος), Ὀρεοσία (ἢ ἐπαρχ. Καστορίας), Θεοπροτία (ἢ ἐπαρχ. Μαργαριτίου), καὶ Κασσωπία (ἢ ἐπαρχ. Πρεβέζης) κ.τ.λ.

Β'

« Ὡς πρὸς δὲ τὰς πόλεις, αἵτινες φέρουσι βαρβαρικά ὀνόματα ἢ Ἐπιτροπεία προέτεινε περὶ τὰ 30 ὀνόματα·

οὕτω λ. γ. ὑποδεικνύει νὰ ὀνομασθῇ *Φίλιπποι* (τὸ *Φιλίππιον*), *Ἀμφίπολις* (τὸ *Γενίλιον*), *Σιάγριον* (ἢ *Λειψάσσα*), *Ἀντιγόνη* τὸ *Λιόπεσι*).

Γ'

« Καὶ ὡς πρὸς τὰ ὄρη δὲ καὶ τοὺς ποταμούς ἢ ἐπιτροπεῖα συνέστησε ἀρχαῖα ὀνόματα ἀντὶ τῶν βαρβαρικῶν περὶ τοῦ τριάκοντα. Οὕτω λ. γ. προτείνει νὰ ὀνομασθῇ *Κερκίνη* τὸ *Μπέλες*, *Κεραύνια* τὰ ὄρη τῆς *Χειμάρας*, *Ἀθαμανικά* τὰ *Τσουμέρκα*, *᾽Ωρωπὸς* ὁ *Λοῦρος* ποταμὸς, καὶ *Πρασιάς* ἢ *λίμνη* τῆς *Δοϊράνης*.

Δ'

« Ἐπειδὴ δὲ ἐπέκειτο καὶ ἡ ψήφισις τῆς *Συμβάσεως* τῶν τῆς *Πιερίας* *σιδηροδρόμων*, ἥτοι ἀπὸ *Παπαπούλι* μέχρι *Γιδᾶ*, ἢ *Ἐπιτροπεῖα* προὔνόησε καὶ περὶ τῶν ὀνομασιῶν τῶν ἀποδοτέων εἰς τοὺς *σιδηροδρομικοὺς σταθμοὺς*: οὕτω λ. γ. προτείνει νὰ ὀνομασθῇ *Ἡράκλεια* ὁ σταθμὸς *Πούρλια*, *Δῖον* ὁ σταθμὸς *Μαλαθριάς*, *Πύδνα* ὁ τοῦ *Κίτρου* καὶ *Μεθώνη* ἀντὶ *Ἐλευθεροχωρίου*.

« Τριμελὴς δ' *Ἐπιτροπεῖα* ἐκ τῶν κ. κ. *Ἀθ. Γεωργιάδου*, *Γ. Γαρδίκα* καὶ *Ἀγ. Παπαζαχαρίου* ἐξεπόνησε καὶ ἐπὶ τοῦ *Μεγάλου* *χάρτου* τῆς *Μακεδονίας* τοῦ ὑπὸ τοῦ *Ἐπιτελείου* ἐκδεδομένου διὰ *ζωηρῶν ἐγγράμων* ὁρίων καθώρισε τὰς ἐπαρχίας τῆς χώρας μετὰ τῶν ἀρχαίων αὐτῶν ὀνομασιῶν. Ἡ δὲ *Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία* οὐδεμιᾶς φειδομένη δαπάνης σκοπεῖ, ἵνα *πολλαπλασιάσῃ* τὰ ἀντίτυπα τοῦ *γεωγραφικοῦ* τούτου *χάρτου* χάριν τῶν ἀνωτέρων ἐκπαιδευτηρίων καὶ παντὸς *φιλομούσου* καὶ *φιλαρχαίου* *ιδιώτου*».

Μεταβαίνοντες νῦν εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ δημοσιεύματα

τῆς Ἑταιρείας ἀνακοινοῦμεν ὅτι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος ἐξεδόθησαν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος τέσσαρα τεύχη τὸ Γ' καὶ Δ' τοῦ 1913 καὶ τὸ Α' καὶ Β' τοῦ 1914. Ἐξεδίδετο δὲ ἡ Ἐφημερίς μέχρις Ἰουνίου ὑπὸ τοῦ κ. Λεονάρδου ἀπὸ δὲ τοῦ Ἰουλίου ὑπὸ τοῦ κ. Καστριώτου. Τὰ Πρακτικά τῆς Ἑταιρείας θέλουσιν ἐκδοθῆ ἑντὸς ὀλίγων ἡμερῶν. Ἦρξατο δὲ ἀπὸ τοῦ λήξαντος ἔτους καὶ ἑντὸς βραχείου, ὡς ἐλπίζομεν, χρόνου θέλει περατωθῆ ἡ ἐκτύπωσις τοῦ ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἐκδιδομένου συγγράμματος τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλου περὶ τῶν ἐγχρωμῶν σιηλῶν τῶν Παρασῶν.

Τὴν ἀπὸ τοῦ 1913 ἀρξαμένην ἐπιστημονικὴν ἐξερευνησιν τῶν ἀνα τὴν Μακεδονίαν καὶ Ἡπειρον Βυζαντιακῶν μνημείων δὲν ἐδυνήθη ἡ Ἑταιρεία νὰ συνεχίσῃ καὶ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος, διότι ὁ ἐκτελῶν τὴν ἐργασίαν ταύτην κ. Ζησιίου, μέλος τοῦ Συμβουλίου, ἠσχολεῖτο δι' ὄλου τοῦ θέρους περὶ τὴν ἐκπόνησιν δημοσιευομένης ἔσον οὕτω ἐν τοῖς Πρακτικοῖς πραγματείας περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων καὶ πορισμάτων τῆς κατὰ τὸ 1913 περιηγήσεως αὐτοῦ.

Τέλος ἀνακοινοῦμεν Ἰμῖν, ὅτι μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ περὶ Σωματείων νόμου τῆς 23 Ἰουνίου 1914, ἀνεκοινώθη ἡμῖς ἐπισημῶς τῷ Συμβουλίῳ, ὅτι ὑπάγεται καὶ ἡ Ἑταιρεία εἰς τὸν νόμον τούτον καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὀφείλει νὰ προβῆ αὕτη εἰς ὅ,τι διατάσσει ὁ νόμος, ἵνα οὕτω ζητήσῃ τὴν ἀναγνώρισιν αὐτῆς ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου. Ἀλλ' ἡ ὀγδοηκονταετῆ βίον ἀριθμοῦσα Ἑταιρεία ἰδρῦθη ἐνεργεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ συντρέχῃ τὴν Κυβέρνησιν εἰς τὴν ἀνεύρεσιν συντήρησιν καὶ ἐπιστημονικὴν ἔρευναν τῶν ἀρχαιοτήτων. Τὰ ἐγκαινία αὐτῆς ἐτελέσθησαν μετὰ μεγάλης πομπῆς ἐν αὐτῷ τῷ Παρθενῶνι ὑπὸ τὴν τακτικὴν προεδρείαν τοῦ τότε Ἰπουργοῦ τῆς Παιδείας Ἰακώδου Ρίζου Νερουλοῦ. Τὸ Διάταγμα τοῦ 1837, τὸ

ἐγκρίνον τὴν σύστασιν τῆς Ἑταιρείας καὶ παρέχον αὐτῇ προνόμια, ἐπέχει ἰσχύον νόμου. Ἐν δὲ τοῖς ὕστερον χρόνοις ἀνεγνωρίσθη ἡ Ἑταιρεία διὰ πολλῶν νόμων, δι' ὧν ἐξελέγηθη ὡς ἴδρυμα δημόσιον. Οὕτω λ. χ. ὁ ψηφιζόμενος ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας Προϋπολογισμὸς αὐτῆς κατὰ τὸν ἰσχύοντα νόμον ἐγκρινόμενος ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως δημοσιεύεται ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως, τὰ δ' ἐκδιδόμενα ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας χρηματικὰ ἐντάλματα ἐξελέγχονται καὶ θεωροῦνται ὑπὸ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Οὕτως ὑπέχθη ἡ Ἑταιρεία εἰς τὰς αὐτὰς διατάξεις, εἰς ἃς καὶ τὸ Πανεπιστήμιον.

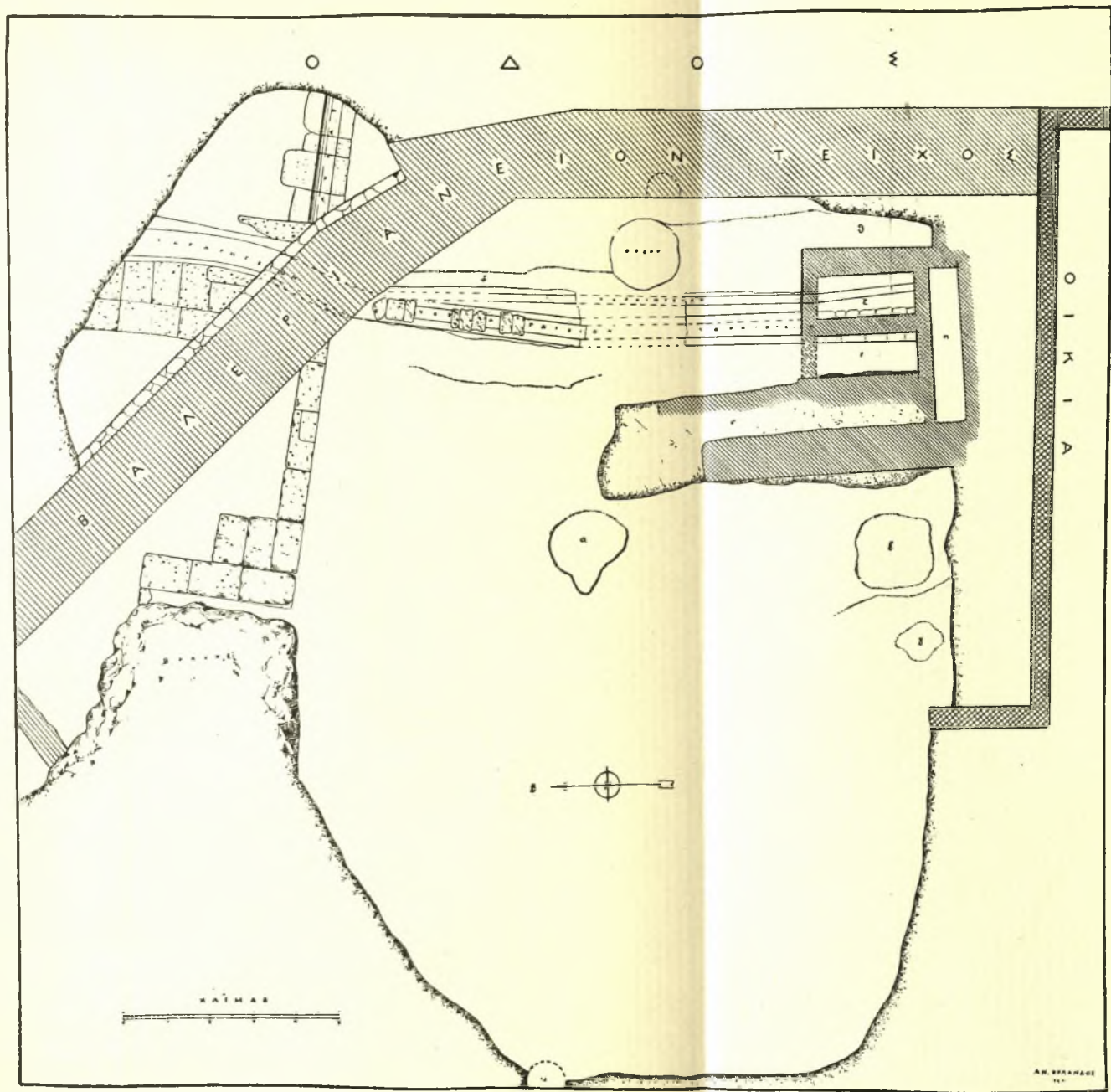
Ἐναντίαν ἄρα γνώμην εἶχε τὸ Συμβούλιον, ἀλλ' ἵνα μὴ φανῆ ὅτι ἡ Ἑταιρεία δὲν σπεύδει νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὸν ρηθέντα νόμον, ἐὰν τυχὸν ἔχη τοιαύτην ὑποχρέωσιν, ἐκάλεσε συνέλευσιν τῶν ἐταίρων, ἧτις προέβη εἰς τὰς κατὰ τὸν νόμον τροποποιήσεις τοῦ Ὄργανισμοῦ καὶ ἀπεφάσισε νὰ ζητηθῇ ἡ λύσις τοῦ ζητήματος ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου τοῦ ἐντεταχμένου νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν περὶ οὗ λόγος νόμον. Τοιαύτην δ' αἴτησιν ὑπέβαλεν ἤδη τὸ Συμβούλιον εἰς τὸ δικαστήριον.

Τὸ Συμβούλιον καὶ ἡ συνέλευσις τῶν ἐταίρων φρονοῦσι καὶ ἰσχυρίζονται, ὅτι ἡ Ἑταιρεία δὲν εἶνε σωματεῖον, διότι δὲν ἐργάζεται οὔτε ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῶν ἐταίρων, οὔτε ὑπὲρ τῶν σκοπῶν αὐτῶν. Ἐργάζεται ὑπὲρ σκοποῦ ἔθνικοῦ καὶ εἶνε ἴδρυμα καὶ δὴ δημόσιον ἴδρυμα ὑπὸ μορφήν ἰδιωτικὴν. Τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἐργάζεται ὑπὲρ τῶν ἀρχαιοτήτων ἀμέσως μὲν διὰ τῆς παρ' αὐτῶ ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας, ἐμμέσως δὲ διὰ τῆς Ἑταιρείας. Ἀποφάσει τοῦ ἑαυτῆς Συμβουλίου καὶ ἐγκρίσει τοῦ Ὑπουργοῦ ἐκτελεῖ ἡ Ἑταιρεία ἀνασκαφάς. Ταύτας δ' ἐκτελεῖ ἀντὶ τοῦ Κράτους καὶ εἰς ὄφελος τοῦ Κράτους, διότι τὰ ἀποκαλυπτόμενα μνημεῖα εἶνε κτῆμα τοῦ Κράτους καὶ τὰ εὐρισκόμενα ἀρχαῖα κατατίθενται ἅπαντα εἰς τὰ δημόσια Μουσεῖα. Ἡ Ἑται-

ρεία ἀγοράζει ἀρχαῖα, ἅτινα κατατίθενται ἀπ' εὐθείας εἰς τὰ δημόσια Μουσεῖα. Ἡ Ἑταιρεία οἰκοδομεῖ καὶ ἰδρύει ἰδίαις δαπάναις Μουσεῖα καὶ πληροῖ αὐτὰ ἀρχαίων, τὰ Μουσεῖα ὅμως ταῦτα εἶνε Μουσεῖα τοῦ Κράτους καὶ διατελοῦσιν ὑπὸ τὴν διοίκησιν, διεύθυνσιν, φύλαξιν καὶ διαχείρισιν τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Κράτους. Διαφορὰ ὡς πρὸς τὰς ἐργασίας τὰς γινομένας ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου καὶ ὑπὸ τῆς ἡμετέρας Ἑταιρείας μία μόνον ὑπάρχει, ἡ ἑξῆς: Δι' ἐκείνας μὲν τὰς ἐργασίας καταβάλλει τὴν δαπάνην τὸ Κράτος, ἐκ τοῦ Προϋπολογισμοῦ, διὰ ταύτας δὲ ἡ Ἑταιρεία ἐκ τοῦ ἑαυτῆς ταμείου. Ἄν ποτε περιέλθῃ ἡ Ἑταιρεία εἰς ἀδυναμίαν νὰ ἐργάζεται ἕνεκα ἐλλείψεως χρηματικῶν πόρων, ἢ ἂν ποτε διαλυθῇ, οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὴν ἑταῖροι κατ' οὐδὲν ζημιοῦνται, ζημιοῦνται μόνον τὸ Κράτος, ὅπερ ἀπόλλυσι τὸ ἕτερον τῶν δύο ὀργάνων, δι' ὧν ἐργάζεται ὑπὲρ τῶν ἀρχαιοτήτων.

Τοσαῦτα εἶχε νὰ ἀνακοινώσῃ Ὑμῖν τὸ Συμβούλιον περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ λήξαντος ἔτους.

**ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ
ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΙΒΑΙ**

Θεμέλια τῆς Σκηπῆς τοῦ ᾿Ρδείου τοῦ Περικλέους.

ΤΟ ΩΔΕΙΟΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ
ΚΑΙ ΑΙ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΜΑ ΓΩΝΙΑΝ
ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

Αἱ ἀνασκαφαὶ πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους ἄς ἀνέλαβον κατὰ τὴν ΜΑ γωνίαν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἀριστερὰ τοῦ Θεάτρου τοῦ Διονύσου παρέσχον ἡμῖν πράγματα ἐκ τῶν ἐπὶ τῆς θέσεως αὐτοῦ ἀνοικοδομήσεως μικρῶν καὶ πτωχικῶν οἰκιῶν αἵτινες λάθρα κατὰ τὸ πλεῖστον κτισθεῖσαι, παρουσιάσθησαν σήμερον ὡς ἰδιοκτησίαι, ἐν ᾗ τὰ οἰκόπεδα ἐφ' ὧν ἐκτίσθησαν ἀνήκον τῷ Δημοσίῳ. Τὸ δὲ στενὸν καὶ σχολιὸν τῶν ὁδῶν ἐνταῦθα παρεκώλυον τὰ μέγιστα τὴν μεταφορὰν τῶν χωμάτων καὶ τῶν ἄλλων ὕλικῶν ἐκ τῆς δυσκολίας τοῦ νὰ πλησιάζωσι τὰ κάρρα, ἐντεῦθεν δὲ πλείσται δυσχέρειαὶ παρουσιάζοντο ἡμῖν καθ' ἑκάστην καὶ ἔτι μείζονες προέκυπτον ἐφ' ὅσον προεβαίνομεν πρὸς τὴν ΜΑ γωνίαν τῆς Ἀκροπόλεως, ἐνθα ἠλπίζομεν νὰ εὕρωμεν τὸ ἀναζητούμενον Ὁδεῖον τοῦ Περικλέους.

Σφάλμα μέγιστον ὑπῆρξεν ἐκ μέρους τῶν Βαυαρῶν ἀρχιτεκτόνων καὶ δὴ τοῦ Schubert ἐπιτρεψάντων τὴν ἐπέκτασιν τῆς πόλεως μετὰ τὸν ὡς πρωτεύουσῆς τοῦ νέου βασιλείου καθορισμὸν τῶν Ἀθηνῶν ἐν ἔτει 1835 πρὶν ἢ δι' ἀνασκαφῆς ἐξετασθῆ τὸ ἔδαφος· ἀλλ' ἡ πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ νεοτεύκτου Κράτους ἦτο τότε τοιαύτη, ὥστε ὀπωσδήποτε δικαιολογεῖ τὴν ἔλλειψιν τῆς διορατικότητος ταύτης. Ἐντεῦθεν πολλὰί ζημίαι ἐπῆλθον διὰ τὴν ἀποζημίωσιν οἰκοδομημάτων κειμένων ἐπὶ ἀρχαίων ἰδρυμάτων, ὧν ἐκσκαφὴ διενεργήθη ὑπὸ τοῦ δημοσίου ἢ ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας, ἢ ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα ἐγκαθιδρυμένων ἀπὸ τοῦ 1845 καὶ ἐντεῦθεν ξένων ἀρχαιολογικῶν Σχολῶν.

Ἐκ τῆς δυσκολίας ταύτης δὲν καθωρίσθη τελείως ὁ τοπογραφικὸς χάρτης τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν σπουδαῖα δὲ οἰκοδομήματα μένουσιν εἰσέτι τεθαμμένα, ἀγνοουμένης τῆς θέσεως αὐτῶν, πολλῶν δὲ ἄλλων ἀμφισβητεῖται καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα.

Ἡ θέσις τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους δὲν ἦτο ἀκριβῶς γνωστή, καθότι λείψανα τούτου δὲν διεσώθησαν, οὐδ' ἐγένοντό ποτε κατὰ τὰ μέρη ταῦτα ἀνασκαφαί, ἕνεκα τῶν συνοικισμῶν τῆς πόλεως, ὡς εἴπομεν ἄνωτέρω.

Αἱ περὶ Ὁδείου τοῦ Περικλέους μαρτυρίαι τῶν ἀρχαίων συγγραφέων εἶναι ὀλίγισται, τούτων τρεῖς μόνον εἶναι αἱ σπουδαιόταται :

Ἐν πρώτοις ὁ Βιτρούδιος (V 21) ἀπαριθμῶν τὰ περὶ τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου λέγει τὰ ἑξῆς :

Exeuntibus e theatro sinistra parte Odeum, quod Themistocles ¹⁾ columnis lapideis dispositis navium malis et antennis e spoliis persicis pertexit.

Τὸ τοῦ Ῥωμαίου ἀρχιτέκτονος ἀριστερὰ (sinistra) τοῖς ἐξιούσι τοῦ θεάτρου, δηλοῖ, καθ' ἡμᾶς, βορειοανατολικῶς αὐτοῦ, διότι βεβαίως ἡ εἴσοδος καὶ ἕξοδος ἦν κατὰ τὴν πρὸς τὴν πόλιν καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν ἀπὸ τῆς πόλεως ἐστραμμένην πλευράν, νοητέον δὲ ὡς πρὸς τὸν ἐν τῷ κοίλῳ θεατῆν καὶ οὐχὶ ὡς πρὸς τὸν ἐν τῇ σκηνῇ ὑποκριτῆν, οὕτως ὥστε ἀριστερὰ μὲν θεωρεῖ τὴν Α πλευράν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ δὴ τὴν ΜΑ, δεξιὰ δ' ἐπομένως τὴν Στοάν τοῦ Εὐμένους Δ τοῦ θεάτρου, τὸ δ' ἱερόν τοῦ Διονύσου περὶ οὗ λαλεῖ ὁ Βιτρούδιος πρὸς Μ.

Εἶτα ὡς δευτέραν μαρτυρίαν ἀξίαν λόγου ἔχομεν τὸ χωρίον τοῦ ῥήτορος Ἀνδοκίδου ²⁾ ἔχον ὧδε :

« Ἐπεὶ δὲ παρὰ τὸ Πρόπυλον τοῦ Διονύσου ἦν δρᾶν ἀνθρώπους πολλοὺς ἀπὸ τοῦ Ὁδείου καταβαίνοντας πρὸς τὴν Ὀρχήστραν ».

Ἡ μαρτυρία αὕτη συμπίπτει πρὸς τὴν θέσιν ἔνθα ἡμεῖς ἀνεσκάψαμεν, πρὸς τὸ Ὁδεῖον δηλαδὴ τοῦ Περικλέους· διότι ὁ δοῦλος, ὅστις κατὰ τὴν νύκτα τῶν Ἑρμοκοπιδῶν, εἶδε τὰ γενόμενα διηγείται, ὅτι ἐκ τοῦ Περιδόλου τοῦ Διονύσου εἶδε τοὺς συνωμότας ἀπὸ τοῦ Ὁδείου εἰς τὴν Ὀρχήστραν τοῦ θεάτρου (τοῦ

¹⁾ Ἀντὶ Περικλέους, βεβαίως ἐκ λάθους μνήμης (lapsus memoriae).

²⁾ Ἀνδοκίδου, περὶ μυστηρίων σελ. 38.

Διονύσου) καταβαίνοντας ¹⁾ καὶ ἐκεῖ χορεύοντας καὶ μυκτηρίζοντας καὶ χλευάζοντας τὰ μυστήρια.

Καὶ ἐκ τοῦ Παυσανίου ἐπίσης πιστοῦται, διότι οὗτος ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν μνημείων, ἀφ' οὗ περιέγραψε τὸν περίβολον Διονύσου Ἐλευθερώως, κατὰ πρῶτον ἀνέφερε τὸ Ὠδεῖον καλῶν αὐτὸ κατὰσκέυασμα εἶτα δὲ μετέβη εἰς τὸ θέατρον ὅπερ ἐχωρίζετο ἐκείνου διὰ σκηνηκοῦ τινος οἰκοδομήματος, ὅτι δὲ ἡ πύλη, δι' ἧς ἢ συγκοινωνία Ὠδείου καὶ θεάτρου τοῦ Διονύσου ἐγένετο, ἔκειτο πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Περιβόλου, διαπιστοῖ τὴν περιγραφὴν τοῦ Βιτρουδίου, ὅτι τὸ Ὠδεῖον ἔκειτο πρὸς Α. τοῦ Θεάτρου

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐξαγορᾶς κατὰ τὰ μέρη ταῦτα δύο μικρῶν οἰκιῶν ὑπὸ τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, κατὰ πρότασιν τοῦ ἀντιπροέδρου αὐτῆς κ. Μιστριώτου ἀπεφάσισε τὸ Συμβούλιον τὴν ἐνέργειαν ἀνασκαφῶν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι θέλει εὐρεθῆ ἔνταυθα τὸ ἀναζητούμενον Ὠδεῖον. Ἡ διεύθυνσις τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης ἀνετέθη εἰς ἐμέ, ἡ δὲ ἐποπτεία καὶ ἡ ἐν γένει διαχειρίσις εἰς τὸν κ. Χ. Ἡλιόπουλον.

Κατεδαφίσαντες πρῶτον τὰς δύο ἀγορασθείσας οἰκίας ἀνεσκάψαμεν ὀλόκληρον τὸν ὑπὸ τούτων κατεχόμενον χώρον.

Ὡς γνωστόν, τὸ Ὠδεῖον τοῦτο ὠκοδομήσατο ὁ Περικλῆς ἐν ἔτει 456/5 π.Χ. καὶ ἦν καθ' ἃ ἀναφέρει ὁ Πλούταρχος τῇ μὲν ἐντὸς διαθέσει πολύεδρον καὶ πολύστυλον τῇ δ' ἐρέψει περικλινὲς καὶ κάταντες ἐκ μιᾶς κορυφῆς πεποιημένον, εἰκόνα λέγεσθαι γενέσθαι καὶ μίμημα τῆς βασιλικῆς σκηνῆς ἐπιστατοῦντος καὶ τούτῳ Περικλέους.

Ἐκ δὲ τοῦ Βιτρουδίου μανθάνομεν πρὸς τούτοις, ὅτι τὸ Ὠδεῖον ἔμεινεν ἐν ἀχρηστία, μετὰ τὸν ἐμπρησμόν, ἐπὶ τρεῖς περίπου δεκαετηρίδας, ἤτοι μέχρι τοῦ 52 π. Χ. ὅτε ὁ βασιλεὺς τῆς Καππαδοκίας Ἀριοδαρζάνης Β' ὁ Φιλοπάτωρ (63/2-52/1 π. Χ.) ἀνωκοδόμησεν αὐτὸ καὶ οὕτω ἐτέθη αὐθις εἰς χρῆσιν.

«Idem (Odeum) etiam incensum Mithridatico bello rex Ariovarzanus restituit».

¹⁾ Ἡ πρόθεσις κατὰ τοῦ καταβαίνοντας σημαίνει ὅτι τὸ Ὠδεῖον ἔκειτο ἀκριβῶς ὑψηλότερον τῆς Ὀρχήστρας, ἀλλῆ δὲ θέσις δὲν ὑπάρχει, διότι πρὸς τὰ ΒΔ τοῦ θεάτρου κεῖται τὸ Ἀσκληπιεῖον καὶ πρὸς Μ τούτου ἡ Στοὰ τοῦ Εὐμένους.

Ἦς δὲ μανθάνομεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ Πλουτάρχου, λίθινα ἦσαν τὰ ἐδώλια ὡς καὶ οἱ ἐσωτερικοὶ κίονες αὐτοῦ οἱ ὑποβαστάζοντες τὴν ὀροφήν καὶ ἤτις ἐκ τῶν ξύλων τῶν Περσικῶν νηῶν (κατὰ

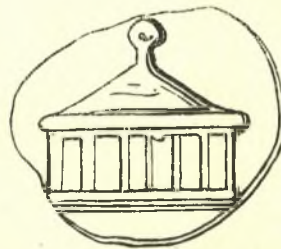

Εἰκ. 1: Ἡ ΒΑ γωνία τῆς Ἀκροπόλεως.

Βιτρούδιον) καὶ ἄλλων λαφύρων τοῦ Περσικοῦ στόλου εἶχε κατασκευασθῆ τοῦθ' ὅπερ δεικνύει ὅτι καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ὡς καὶ παρ' ἡμῖν νῦν ὅτε κατασκευάζομεν ἀνδριάντας ἐκ

τιγλεδόλων εἰλημμένων παρὰ τῶν ἐχθρῶν εἰς ἀνάμνησιν, οὕτω καὶ ἐκεῖνοι ἐποίουν ὁμοίως.

Τὸ Ῥοδεῖον τοῦτο κατὰ τὴν μαρτυρίαν ἄλλου συγγραφέως τοῦ Ἄππιανου¹⁾, ἔκαυσεν ὁ στρατηγὸς τοῦ Μιθριδάτου Ἀριστίων, ὅτε ἐπολιόρκει τὰς Ἀθήνας ὁ Σύλλας τῷ 86 π. Χ. ἵνα μὴ ἐτοιμοῖς ξύλοις ἀθίκα ὁ Σύλλας ἔχει τὴν ἀκρόπολιν ἐνοχλεῖν, ὅπερ ἀποδεικνύει καὶ τὴν γεινίασιν τούτου εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Τοῦτο ἀνφοδομήσατο, ὡς προείπομεν, ὁ Ἀριστοβαρζάνης, ἴσως κατὰ τὸ ἀρχαῖον σχέδιον, διὰ τῶν ἀρχιτεκτόνων Γαῖου Μάρκου Σταλλίωνος καὶ Μεναλίππου, οἷς οἱ Ἀθηναῖοι ἱδρυσαν καὶ ἀναθηματικὴν στήλην (πρ. IG. III, 541). Ἐν τῷ Ῥοδεῖῳ τούτῳ ἐγυμνάζοντο οἱ διὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων μουσικοὶ χοροὶ, καὶ ἐν γένει ἐν αὐτῇ ἀνεπτύχθη ἡ πρώτη ἐν Ἀθήναις μουσικὴ κίνησις. Ἐν αὐτῇ ὁ κιθαρωδὸς Φρύνις κιθαρωδῆσας δημοσίᾳ κατὰ τὰ Παναθηναῖα ἐνίκησε, λαθὼν τὸ πρῶτον μουσικὸν βραβεῖον (Σχολ. Ἄριστ. 971. Wachsmuth Die Stadt Athen σ. 554). Τὸ Ῥοδεῖον ἐχρησίμευσε καὶ ὡς τόπος μουσικῶν συμφωνιῶν (concerts), ἐν αὐτῇ οἱ Ἀθηναῖοι ἤκουον δημοσίᾳ ἀπαγγελίας ποιημάτων τραγωδιῶν καὶ κωμωδιῶν καὶ διαλέξεων πολλῶν πρότερον τῆς τῶν θεάτρων κατασκευῆς.

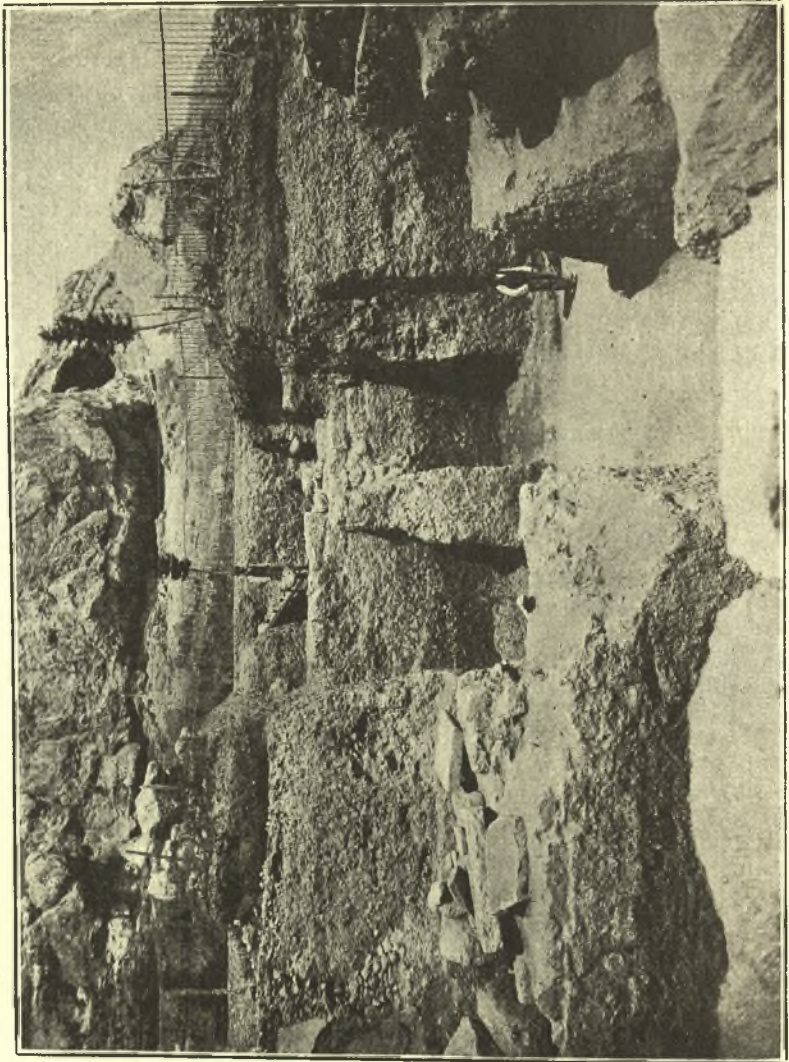

Εἰκ. 2. Τὸ Ῥοδεῖον τοῦ Περικλέους ἐπὶ νομίσματος.

Ἐχομεν δ' ὀρισμένως μαρτυρίας συγγραφέων, οἵτινες ἐκτὸς τῶν μουσικῶν ἀγώνων, ἀναφέρουσιν ὅτι καὶ εἰς ἄλλας ἀνάγκας τῆς πόλεως ἐχρησίμευεν, ἰδίᾳ ὅμως ὡς χῶρος ἐνθα ἐφυλάττετο καὶ ἐμετρεῖτο ὁ ἐν τῇ πολιτείᾳ ἀνήκων σίτος, ὅστις καὶ ἐπωλεῖτο ἐν καιρῷ σιτοδείας. Ἐπίσης καὶ ὡς σκοπιὰ διὰ τοὺς ἵππους. Ἐκτάκτως δὲ καὶ ὡς δικαστήριον καὶ εἰς φιλοσόφων συνεντεύξεις καὶ συζητήσεις ἐχρησίμευεν. Καὶ ταῦτα μὲν ὅσα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἀναφέρονται. Νῦν εἴπωμεν τί ἐκ τῆς σκα-

¹⁾ Μιθριδατικός κ. 38 πρὸ. καὶ Herzberg-Καρολίδου. Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος (Βιβλιοθήκη Μαρασλή) τόμ. Α' σελ. 471 κατὰ μετάφρασιν Π. Καρολίδου.

πάνης ἡμῶν εἰς φῶς προήχθη κατὰ τὰς ἐπὶ δεκάμηνον ἀδιαλεί-

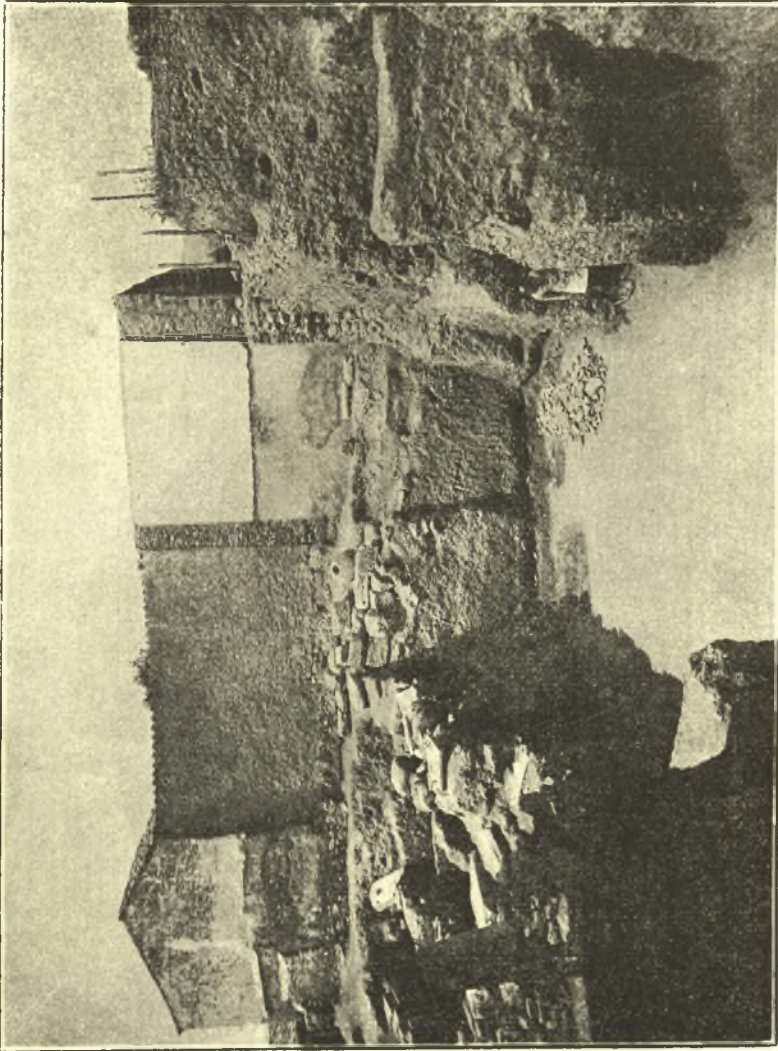

Εἰκ. 8. Τὸ Βαλεριάνειον τεῖχος.

πτως διενεργηθείσας ἀνασκαφάς.

Αἱ ἀνασκαφαὶ ἡμῶν ἤρξαντο τὴν 3 Φεβρουαρίου καὶ ἔληξαν

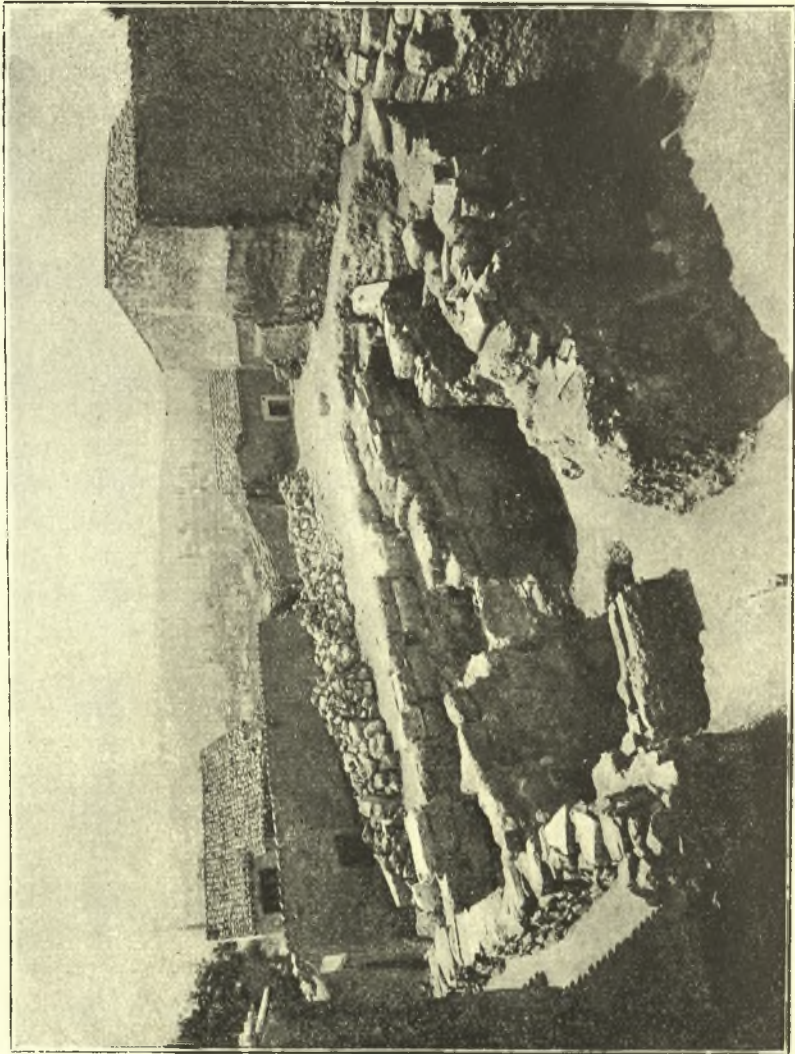
κατὰ τὰ μέσζα Ὀκτωβρίου. Ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν ἦλθον εἰς

Εἰς. 4.

φῶς λείψανα ὀχυρωματικοῦ τείχους τοῦ κοινῶς Βαλεριανείου
λεγομένου (εἰς. 3), ὕπερ σημειοῖ καὶ ὁ Judeich (Topographie

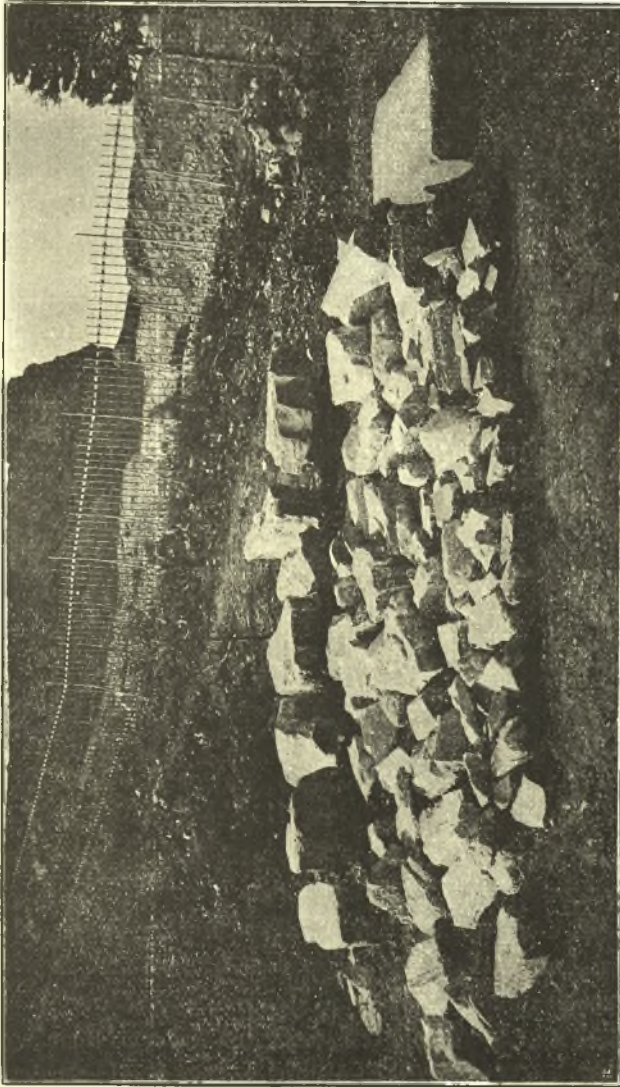
v. Athen σ. 103. Τοῦτο ἀποτελεῖται ἐκ μεγάλων εἰργασμένων

Εἰκ. 5.

τροχματοπαγῶν λίθων (Breccia) παχ. 2 μέτρων ὡς καὶ ἄλλου ἀρχαίου ὕλικου. Τὸ τεῖχος τοῦτο ἀρχίζει ἀπὸ τῆς ΒΔ τῆς Ἀκρο-

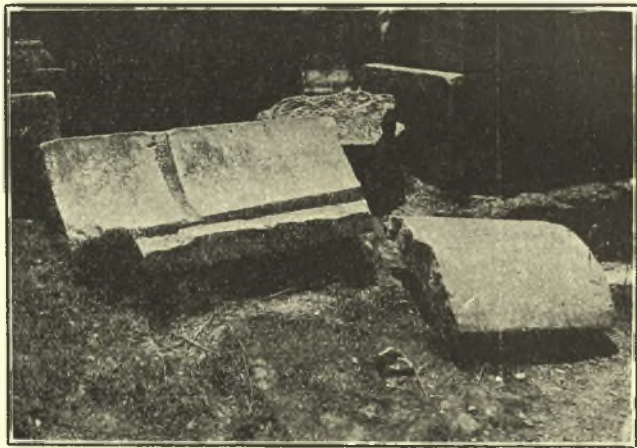
πόλεως ἄκρας ἐκτινόμενον πρὸς Β ἔνθα καὶ ἔχγη αὐτοῦ ἀνεφάνησαν

Εἰκ. 5 α. Τεμάχια σπονδύλων ἐκ τοῦ Παρθενῶνος.

(ΠΑΕ) 1901 σ. 12) προχωρεῖ μέχρι τοῦ Βορείου τοίχου τῆς

Στοᾶς τοῦ Ἀττάλου ἔνθα σφίζονται ἀκόμη λείψανα αὐτοῦ· ἐκεῖ δὲ κατὰ γωνίαν δεξιάν ἐστρέφετο πρὸς ἀνατολὰς μέχρι τοῦ Ἁγ. Δημητρίου Κατηφόρη (Διογένειον Γυμνάσιον) καὶ ἐκεῖθεν κατὰ κλίσειν σχεδὸν ὀρθογώνιον πρὸς τὴν ΜΑ τῆς Ἀκροπόλεως ἄκραν ἔνθα αἱ ἡμέτεραι ἀνασκαφαί. Ἐν τῇ τείχει τούτῃ εὐρέθησαν πρὸ ἐτῶν, ὡς γνωστόν, πλείστα πολύτιμοι ἀρχαιοτήτες, ἰδίως ἐπιγραφαὶ καὶ ἄλλα γλυπτά. Καὶ ἐν τῇ ὑφ' ὑμῶν ἐνταῦθα ἀποκαλυφθέντι τεμαχίῳ εὐρέθησαν ἐντετειχισμένα πολλὰ τεμάχια ἐδωλίων αὐτοῦ τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους ὡς καὶ τρίγλυφον ἀνή-

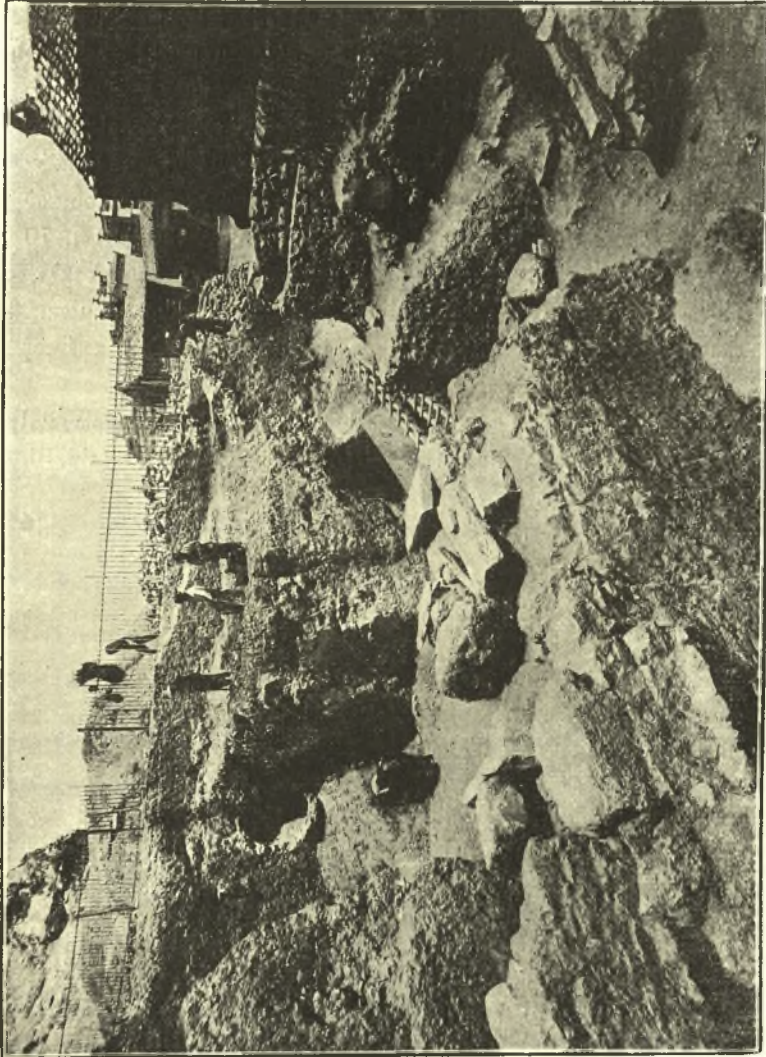

Εἰκ. 6. Τεμάχιον γείσου ἐκ τοῦ Ὁδείου.

κον εἰς τὸ γωνιαῖον ἀριστερὸν μέρος τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου ἦτοι ὡς παραστάς αὐτοῦ.

Ἐν δὲ τοῖς θεμελίοις τῶν καταδαφισθειῶν δύο οἰκιῶν εὐρομεν πλείστα τεμάχια ἀρχαίου ὕλικου ὡς καὶ περὶ τὰ πεντήκοντα τοιαῦτα ἐκ σπονδύλων τοῦ Παρθενῶνος (εἰκ. 5 α), ἐκσφενδονισθέντα ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Μοροζίνη ἐν ἔτει 1687 συμβᾶσαν φοβερὰν ἔκρηξιν τῆς ἐν τῇ Παρθενῶνι πυριτιδαποθήκης κατὰ τὸν βομβαρδισμὸν αὐτοῦ. Πολλὰ τῶν τεμαχίων τούτων φέρουσιν εἰσέτι ζωηρὰ τὰ ἴχνη τῆς πυρκαϊᾶς.

Τὸ Ὠδεῖον τοῦτο μετὰ τὴν καταστροφὴν ὑπὸ τοῦ Ἀριστίω-

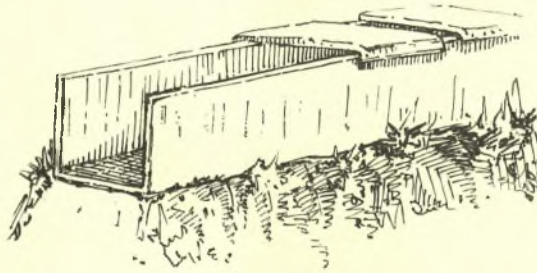

Εἰκ. 7.

νος καὶ κατόπιν σὺν τῇ παρόδῳ τῶν αἰώνων, ἐρείπιον γενόμενον
θὰ ἐχρησίμευσεν ὡς λατομεῖον τῶν περιοίκων.

Τοιαύτην δυστυχῶς τύχηνὑπέστησαν τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα πλεῖστα δὲ καὶ ἐνταῦθα ἐδώλια ἐκ τοῦ ᾠδείου παρατηροῦνται νῦν ἐν τετοιχισμένα ἐν ταῖς πέριξ οἰκίαις. Ἄλλα δὲ στρογγύλα μεγάλα τεμάχια γείσου (εἰκ. 6), ἐκ περιφεροῦς οἰκοδομήματος κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ καθηγητοῦ κ. Dörpfeld ἐναποκείμενα νῦν ἐν τῷ περιδόλῳ τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου, ἅτινα κατ' αὐτὸν εἰς οὐδὲν ἄλλο τῶν πέριξ ἀρχαίων οἰκοδομημάτων προσαρμόζονται, ἐκφράζει τὴν γνώμην ὅτι ταῦτα ἀσφαλῶς προέρχονται ἐκ τοῦ ᾠδείου τοῦ Περικλέους. Καὶ ὁ ἔφορος Βερσάκης (Πρβ. ΑΕ 1913 σ. 70 εἰκ. 26, 27) ἀνεῦρεν ἀπέναντι τῆς μεγάλης Στοᾶς τοῦ Ἀσκληπιείου καὶ ἀνατολικῶς αὐτῆς θεμέλια περιφεροῦς οἰκοδομήματος, ὑποθέτει δὲ ὅτι καὶ ταῦτα προέρχονται ἐκ τοῦ καταστραφέντος ᾠδείου τοῦ Περικλέους.

Προχωρούσης τῆς ἀνασκαφῆς εὑρομεν εἰς βάθος 3 μέτρων καὶ παραλλήλως τοῦ φραγκικοῦ τείχους ὑδραγωγεῖον πῆλινον (εἰκ. 8),

Εἰκ. 8. Πῆλινον ὑδραγωγεῖον Ἐννεακρούνου.

ῥωμαϊκῶν χρόνων. Εἶναι δὲ τοῦτο τετράγωνος ὀχετὸς καλυπτόμενος ἄνωθεν δι' ὀριζοντίων πλακῶν ὑψ. 0,46 πλ. 0,30 παχ. 0,05. Τὸ ὑδραγωγεῖον τοῦτο ἀνεγνωρίσαμεν εὐθὺς ὅτι εἶναι συνέχεια τοῦ τῆς Ἐννεακρούνου τοῦ ὑπὸ τοῦ Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου διὰ τοῦ Καθηγητοῦ Dörpfeld γενομένης ἀνασκαφᾶς ἐν ἔτει 1902, ὅπερ τότε ἀνεῦρον ὅτι κατήρχετο ἀπὸ τῆς ΜΑ γωνίας τῆς Ἀκροπόλεως διὰ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου. Τὴν συνέχειαν τοῦ ὑδραγωγείου τούτου εὑρεν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος καὶ ὁ ἔφορος Κουρουνηιώτης ἐν τῷ περιδόλῳ τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου πρὸς ΝΔ ἄκρην τοῦ ἀρχαιοτέρου ναοῦ τοῦ Διονύσου ἐκ τυχαίας ἐκεῖ καθι-

ζήσεως τοῦ ἐδάφους. Τὸ ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ἡμῶν ἀνακαλυφθὲν ὑδραγωγεῖον, εἶναι συνέχεια ἐκείνου, κατήρχετο δὲ βορειόθεν τῆς πόλεως ἐκ τοῦ Λυκαβητοῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ Ὑμηττοῦ ἔχον τὰς πηγὰς αὐτοῦ. Καὶ ἄλλοτε πρὸ ἐτῶν εἶχεν εὐρεθῆ τὸ ὑδραγωγεῖον τοῦτο κατὰ τὴν διασταύρωσιν τῶν ὁδῶν Ἀδριανοῦ καὶ Κυδαθηναίων, ἔνθα νῦν ἡ Ἀγορὰ τῆς συνοικίας Πλάκας.

Προχωρούσης τῆς σκαφικῆς ἐργασίας ἀνεσκάφη δολοκλήρης ὁ χῶρος ὁ ὑπὸ τῶν κατεδαφισθεισῶν οἰκιῶν κατεχόμενος μέχρι τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους, βάθος 5-7 μ. διότι ποικίλει τὸ ἔδαφος ἕνεκα τοῦ ἐπικλινούσας τῆς θέσεως. Εὐρέθη δὲ τὸ ἀρχαῖον ἔδαφος τεχνητῶς ἐξωμαλυσμένον, κανονικῶς ἐπίπεδον ὡς λαξευτὴ πλατεῖα (εἰκ. 4), ὅπερ ἀποδεικνύει, ὅτι ἐνταῦθα ὑπῆρξε μέγα δημόσιον κατάστημα, καὶ οὐχὶ ἰδιωτικὴ οἰκία ἐπομένως ὁ χῶρος οὗτος εἶχε χρησιμοποιοῦν κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Ἐκεῖ παρατηρήσαμεν ἑσκαμμένα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τρία λεκανοειδῆ κυλῶματα βάθους 0,20 σχήματος κύκλου καὶ διαμ. τὰ μὲν δύο 1 1/2 μ. τὸ δὲ τρίτον 0,80. Κατ' ἀρχὰς ὑπεθέσαμεν ὅτι ταῦτα κατεσκευάσθησαν ἵνα δέχονται τὰ ἔμβρια ὕδατα ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι τὸ ἔδαφος ἦν πλακόστρωτον διότι καὶ ἀριστερὰ τούτων εὐρέθη φρεατοειδὲς ὄρυγμα βάθους 3 μετρ. ὅπερ καὶ τοῦτο θὰ εἶχε σχέσιν πρὸς τὸ ὑδραγωγεῖον, ἢ ὡς καταδόθρα τῶν ὀμβρίων ὑδάτων· διὰ τὰ λεκανοειδῆ κυλῶματα ὅμως πιστεύω ὅτι ἐχρησίμευον μᾶλλον πρὸς ἔνθεσιν πίθων ἐν οἷς ἀπεταμεύοντο δημητριακοὶ καρποί.

Πήλινα εὐρήματα.

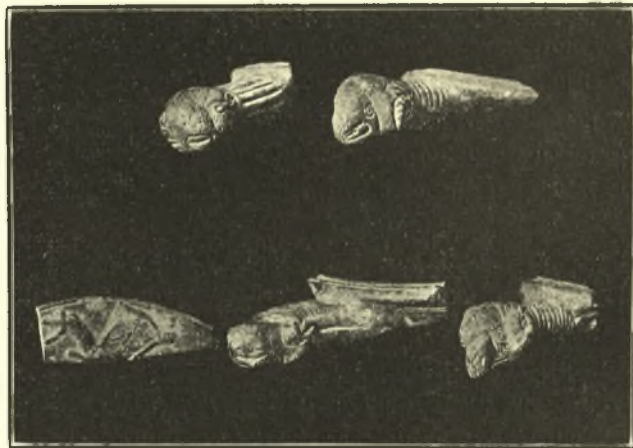
Παρὰ τὰς κοιλότητας ταύτας εὑρομεν φύρδην μίγδην ἐν ταῖς χώμασι πλεῖστα τεμάχια πηλίνων εἰδωλίων καὶ ἀγγείων. Τούτων ἄξια μνείας εἶναι τὰ ἑξῆς :

1. Προτομὴ Διὸς Ἄμμωνος (εἰκ. 9, 1).
2. Σύμπλεγμα δύο μορφῶν, ὧν σώζονται μόνον αἱ κεφαλαὶ μετὰ τοῦ στήθους (εἰκ. 9, 2).
3. Δύο τραγικὰ προσωπεῖα (εἰκ. 9, 5).
4. Κεφαλὴ πλαγγόνος (εἰκ. 9, 4).
5. Τὸ ἀριστερὸν μέρος κεφαλῆς ζώου (κρίος;) (εἰκ. 9, 6).

6. Θραῦσμα μουσικοῦ ὄργανου (λύρα) (εἰκ. 9, 3).
 7. Ἄγγειον φιλοειδὲς (πινάκιον) μετὰ προχύτου και λαδῆς

Εἰκ. 9. Πήλινα εὐρήματα 1-5.

Εἰκ. 10. Πήλινα εὐρήματα 1-5.

σωληνοειδοῦς ἀποληγούσης εἰς κεφαλὴν κριοῦ. Πηλὸς ἐρυθρὸς ἀνευ ἀλοιφῆς. Ἐσωθεν φέρει διὰ λευκῆς γραφῆς ἐλικοειδὲς κό-

σμηγμα (εἰκ. 11). Ὅμοιαι λαβαὶ τοιούτων ἀγγείων εὑρέθησαν καὶ ἄλλαι ἀπολήγουσαι ἄλλαι μὲν εἰς κεφαλὴν κυνὸς ἕτεραι δὲ εἰς κεφαλὴν ἵππου (εἰκ. 10).

Τὰ ἀνωτέρω ἀγγεῖα καὶ τεμάχια τούτων ἀναγράφομεν καίτοι οὐδεμίαν ἀξίαν ἔχοντα, ἢ πρὸς ὄρισμὸν μόνον τῆς χρονολογίας αὐτῶν, διότι ὅμοια ἐντελῶς τούτοις, μετὰ μεμαρτυρημένης χρονολογίας, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν συνευρεθεισῶν ἐπιγραφῶν ἦτοι τοῦ Β'. ἢ Γ'. μ.Χ. αἰῶνος, εὑρέθησαν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Brückner ἐν ταῖς ὑπ' αὐτοῦ ἐν Κεραμεικῷ ἐνεργηθείσαις

Εἰκ. 11. Πήλινα εὐρήματα 1-2.

ἀνασκαφαῖς ἐπομένως καὶ τὰ ἡμέτερα εἶναι τῶν αὐτῶν περιπτου χρόνων. Ἐπίσης εὑρομεν καὶ τεμάχιον χεῖλους ἀγγείου (λοπάδος) φέρων ἀνάγλυπτον λαγῶν, πηλὸς ἐρυθρὸς, ἐλληνιστικῶν χρόνων (εἰκ. 10), ἔχον ὁμοιότητα πρὸς τὰ λεγόμενα ἀρρητινὰ ἀγγεῖα (terra sigillata).

Ἔτερα μικρὰ εὐρήματα ἔχομεν τὰ ἑξῆς :

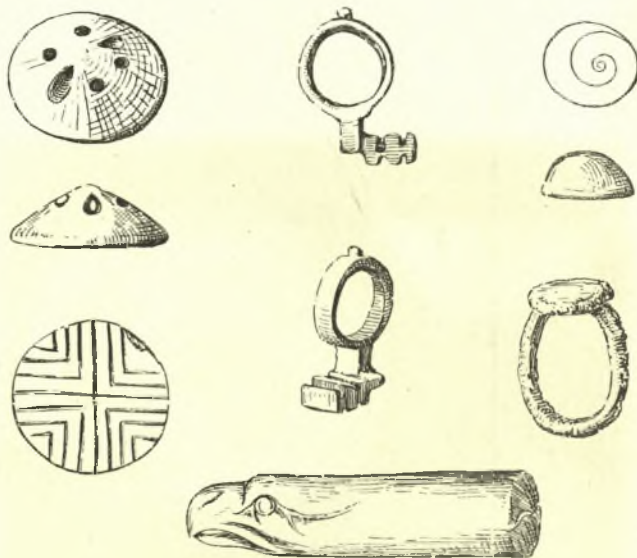
Σφραγίδα στεατίτου λίθου, χρώματος ὑποπρασίνου, φέρουσαν γλυφὴν γεωμετρικοῦ ρυθμοῦ διαμ. 0,03 (εἰκ. 12, 1).

Ἐργαλεῖον λίθινον (πέλεκυς λελεασμένος), νεολιθικῆς ἐποχῆς. Κλεῖδα χαλκῆν (εἰκ. 12).

Δακτύλιον χαλκοῦν, ἄνευ γλυφῆς ἐπὶ τῆς σφενδόνης (εἰκ. 12).

Μικρὰν ψῆφον φακοειδῆ φέρουσαν ὀσινεὶ γεγλυμμένον κοχλίαν. Τοῦτο εἶναι τὸ γνωστὸν κάλυμμα (operculum) κοχλίου τῆς θαλάσσης, φυσικόν (εἰκ. 12, 3).

Τὸ ἄκρον ἐργαλείου ἐπιμήκουσ, λευκοῦ μαρμάρου ἀπολήγοντος εἰς κεφαλὴν ἀετοῦ (εἰκ. 12, 5).

Εἰκ. 12. 1-5.

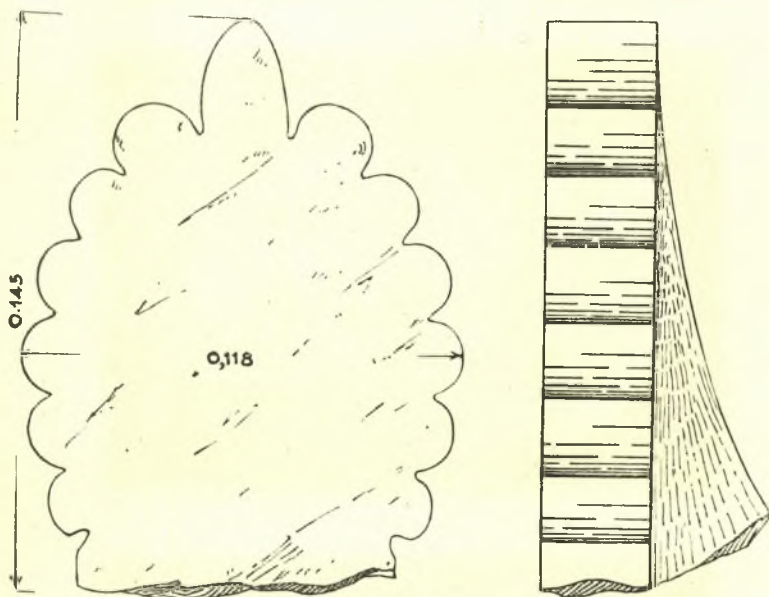
Ἄκροκέραμος μαρμάρινος μικροῦ οἰκοδομήματος ὑψ. 0,54 οὗ ὅμοια τεμάχια εὐρέθησαν καὶ ἄλλα. Νὰ προέρχεται ἄραγε ἐκ τοῦ Ὁρείου; (εἰκ. 13).

Εὐρέθησαν ἐπίσης ἐν τοῖς χώμασι καὶ 20 νομίσματα χαλκᾶ κατιωμένα διαφόρων ἐποχῶν ἀναγόμενα, ἐν μὲν εἰς τοὺς ῥωμ. χρόνους, τῆς πόλεως Ἀθηνῶν, δύο Βυζαντιακά, τῶν χρόνων Νικηφόρου Φωκᾶ, τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἐντελῶς κατεστραμμένα, ἄχρηστα.

Ἄξιον μνείας θεωρῶ τὸ ἐπὶ τοῦ στερεοῦ ἐδάφους εὐρεθὲν παχὺ στῤῷμα παχ. 0,20 καθαρῶς τέφρας καὶ ξύλων ἀπηνθρακωμένων ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πυρᾶς προερχόμενα ὡς καὶ σωρεῖαν πηλίνων κεράμων στέγης, εὐρεθέντων εἰς μεγάλην ἐκ-

τασιν καὶ καθ' ἑλλην σχεδὸν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους ἰδίως πρὸς τὸ ΜΔ τοῦ ἀνασκαφέντος χώρου μέρος.

Τῶν ἀπνηθρακωμένων τούτων ξύλων εὑρομεν μεγάλα τεμάχια. Κατὰ πρόχειρον δὲ ἐξέτασιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Μηλιαράκη, ταῦτα εἶναι ῥητινώδους ὕλης, κατάλληλα διὰ ναυπηγίαν. Εὑρομεν ἐπίσης πολλὰ τεμάχια μαρμάρου κεκαυμένα καὶ σχεδὸν εἰς ἀσβεστον μεταβεβλημένα ἐκ μεγάλης πυρκαϊᾶς. Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ταῦτα προέρχονται ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς τοῦ

Εἰκ. 13. Μαρμάρινος ἀκροκέραμος.

ὑπὸ τοῦ Ἀριστίωνος πυρποληθέντος Ὑδαίου, καὶ οὕτω πιστοῦται τὸ ὑπὸ τῶν συγγραφέων ἀναφερόμενον, ὡς καὶ ὁ καθηγητὴς κ. Μιστριώτης ἐν τῇ διαλέξει αὐτοῦ τῇ γενομένῃ ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ Ἑταιρείᾳ ἀνέφερε. Ἄξια λόγου εὐρήματα εἶχομεν ἐν τῇ βορειοδυτικῇ γωνίᾳ καὶ κάτωθεν τῶν θεμελίων τῶν κατεδαφισθεισῶν οἰκιῶν τὰ ἑξῆς :

Εικ. 14. Κεφαλή ελιουσιτική.

Ὁραίαν κεφαλὴν μαρμαρίνην νεανίου (εἰκ. 14), εἰκονιστικὴν, φυσικοῦ μεγέθους, ῥωμ. χρόνων ὕψ. 0,33· ἔχοντος ζωηρὰν ἔκφρασιν καὶ ἐπιμελῶς ἐξεργασμένην. Τὴν κόμην κατερχομένην εἰς βραχέα ἐλικοειδῆ βοστρύχια διαθέει στέφανος περιβάλλων αὐτήν· πρὸ τοῦ μετώπου τέσσαρα σφαιρῖα θυσανοειδῆ ἔξαρτώμενα οἴονει ἐκ τοῦ στεφάνου δίκην κοσμήματος. Παρίστησι πιθανῶς ῥωμ. αὐτοκράτορα.

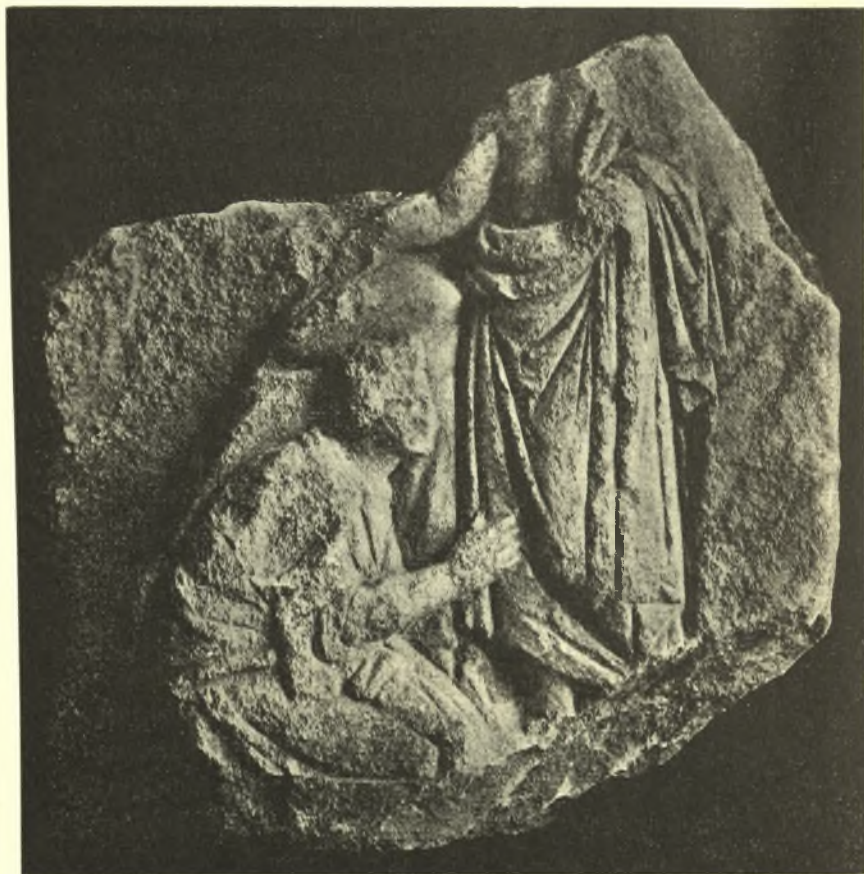
Ἄλλοτερον ἀξίον λόγου εὕρημα εἶχομεν τὸ ἀνωτέρω εἰκονιζόμενον ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον (εἰκ. 14 α) ἐκ τῶν σπανίων διὰ τὴν ἐν αὐτῷ παράστασιν, εἶναι ἀποκεκρουμένον ἀριστερά, ἄνωθεν καὶ κάτωθεν, περισφύζον μέρος τῆς δεξιᾶς παραστάδος. Σφύζομενον ὕψ. 0,20, πλ. 0,20, πᾶχ. 0,65, μαρμάρου πεντελησίου. Τὸ ὄνομα τοῦ ἀναθέτου, ὡς ἐκ τῆς κακῆς καταστάσεως τοῦ ἀναγλύφου, δὲν σφύζεται.

Παρίσταται Ἀσκληπιὸς ἱστάμενος (λείπει ἡ κεφαλὴ καὶ οἱ ἄκροι πόδες ὡς καὶ τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν), ἐν χιτῶνι καὶ ἱματίῳ πτυσομένῳ ὑπο τὴν ἀριστερὰν μασχάλην καὶ καταλίποντι γυμνὸν τὸ δεξιὸν τοῦ στήθους καὶ ἔχων τὴν δεξιὰν τεταμένην καὶ ἐρειδομένην ἄνωθεν κλίνης ἀσθενοῦς. Πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ θεοῦ γυναικεία μορφή, ἢ μήτηρ ἢ ἡ ἀδελφή, ἢ ἡ σύζυγος ἴσως τοῦ ἀσθενοῦς γονυπετής, ἐν ἰκεσίᾳ, ἀπτομένη, διὰ τῆς ὑψωμένης δεξιᾶς, τοῦ ἱματίου τοῦ θεοῦ.

Τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο νομίζομεν ὅτι ἀσφαλῶς προέρχεται ἐκ τοῦ ἐγγυὸς τῶν ἀνασκαφῶν ἡμῶν κειμένου Ἀσκληπιείου, ἐν ᾧ ἐνεκάθευδον οἱ ἀσθενεῖς καὶ ὁ Ἀσκληπιὸς ἐπεσκέπτετο αὐτούς, ὡς περιγράφει ὁ Ἀριστοφάνης ἐν τῷ Πλούτῳ (στ. 630 κέ.) καὶ ὅστις πολλάκις κατ' οἶκον μετέβαινε πρὸς ἴασιν. Τοιαύτας ἐπισκέψεις τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἔχομεν ἐπὶ ἀναγλύφων¹⁾. Καὶ ἡμεῖς ἀνεγράψαμεν

¹⁾ Πρὸς Π. Καστριώτου, Κατάλογος τῶν Γλυπτῶν τοῦ Ἐθνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου ὑπ' ἀριθ. 1397 — V. Stais, *Marbres et bronzes du Musée National* σ. 234. — Ἀραβαντιὸς «Ἀσκληπιὸς» Ἀθῆν. 1907 σ. 204. — Σβορώνος, «Τὸ Ἐθν. Μουσεῖον» πίν. LVIII.

ὅμοια παραδείγματα ἐν τοῖς περὶ τοῦ Ἀσκληπείου (πρὸς τὰ ἡμέτερα «Μνημεῖα τῶν Ἀθηνῶν» ἔκδ. β' σ. 143 κέ., καὶ Π. Καββαδία ἐν τοῖς περὶ τοῦ Ἀσκληπείου τῆς Ἐπιδαύρου, Ἀθην. 1891 καὶ 1900.

Εἰκ. 14 α. Ἀνάγλυφον ἀναθηματικὸν εἰς Ἀσκληπιόν.

Ἡ παράστασις τοῦ ἀναγλύφου τούτου ¹⁾ εἶναι, ὡς εἴπομεν,

¹⁾ Φέρει ἀριθ. Συλλογῆς Γλυπτῶν Ἀρχαιολ. Μουσείου 3325.

τῶν σπανίων. Ὡς γνωστὸν οἱ Ἕλληνες συνήθιζον ἰστάμενοι νὰ ἱκετεύωσι τὸ θεῖον ἐξαιτούμενοι παρ' αὐτοῦ τὴν πλήρωσιν πόθου, ἢ εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ δι' οἰονδήποτε λόγον· ἐλάχιστα δὲ παραδείγματα εἶναι ἡμῖν γνωστὰ φέροντα ἱκέτας γονυπετεῖς, ἀλλὰ πάντοτε γυναικας, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης καὶ ἐν τῇ δημοσιευμένῃ εἰκόνι.

Φαίνεται ὅτι ἡ συνήθεια τοῦ γονυπετῶς ἱκετεύειν ἢ προσκυβεῖν ἔχει ἀσιατικὴν καταγωγὴν, τῶν Περσῶν, Ἀσσυρίων καὶ Αἰγυπτίων ἐγγιζόντων διὰ τοῦ προσώπου τὸ ἔδαφος ὁσάκις προὔκειτο νὰ ἐμφανισθῶσι πρὸ τῶν ἀγαλμάτων τῶν θεῶν, τῶν ἡγεμόνων ἢ ἄλλων ἀρχόντων (Curt. VIII, 5 22). Τοῦτο ὅμως ἐθεωρεῖτο ἀνάξιον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ δουλοπρεπὲς (Valerius Maximus VI, 3, ext. 2. — Αἰλιανὸς Ποικιλῆ Ἱστορία 1, 21. — Πολύβιος 30, 19, 5. — Ἡρόδοτος Z' 136). Ἀλεξάνδρος ὁ Μέγας κατὰ μίμησιν τῶν Περσῶν ἐπεζήτησε νὰ εἰσαγάγῃ εἰς Βαβυλῶνα ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῇ τὸν τρόπον τοῦτον τῆς προσκυνήσεως, ἀλλ' ἀντέστησαν γενναίως οἱ Μακεδόνες, ὡς ἀναγράφει ὁ Ἀρριανὸς ἐν τῇ Ἀναβάσει Ἀλεξάνδρου (IV, 10, 5 κέ.).

Ἦδη ἐπὶ τῶν ὁμηρικῶν χρόνων ἀναφέρεται ἡ φαῦσις τῶν τοῦ ἱκετευομένου γονάτων ὑπὸ τοῦ ἱκετεύοντος. «γονουμαί σε καὶ λίσσομαί σε» λέγει ἡ Θέτις (Ὀμ. Ἰλ. A 427 κτλ.) καὶ ἡ Ἀλθαία ἱκετεύουσα τὴν Περσεφόνην διὰ τὸν τοῦ υἱοῦ τοῦ Μενελάου θάνατον γονυπετεῖ (πρόχῃ καθεζομένη δεύατο δὲ δάκρυσιν κόλποις Ἰλ. I 568). Τοῦτ' αὐτὸ πράττει καὶ ἡ Ἥρα (ἐν Ὑμνῷ Ἀπόλλωνος, Πυθιονίκης 158 κέ.) ἐπικαλουμένη χθονίου θεοῦς· καὶ ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις ὁ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Εὐριπίδης παριστῶσι γονυπετοῦσαν τὴν Ἥλέκτραν καὶ Ἑλένην, ὅτε αὐταὶ ἐπικαλοῦνται τὸν θάνατον, τοῦτ' αὐτὸ ἴσως ἔπραξαν καὶ αἱ Θηβαῖαι γυναῖκες ἐν τοῖς Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας στ. 95 καὶ 215 καὶ αἱ Περσίδες γραῖαι ἐν τῷ χορῷ τῶν Περσῶν ἐπικαλοῦμεναι τὸν Δαρεῖον. Ταῦτα πάντα τὰ παραδείγματα πείθουσιν ἡμᾶς ὅτι παρὰ μὲν τοῖς ἀσιατικοῖς λαοῖς οἱ ἄνδρες ἱκετεύοντες ἐγονυπέτουν, παρὰ τοῖς Ἕλλησι δὲν ἀναφέρονται ἄνδρες, εἰ μὴ μόνον γυναῖκες ὡς εἶδομεν ἐν τοῖς μνημονευθεῖσι χωρίοις, ἅπερ

ἐνισχύουσι καὶ χωρία ἀρχαίων συγγραφέων, ὡς τοῦ Θεοφράστου (Χαρακτήρων 16), τοῦ Πολυβίου 15, 29, 9 καὶ 32, 15, 7), τοῦ Πλουτάρχου (περὶ δεισιδαιμονιῶν 3 σ. 166¹), τοῦ Διογένητος Λαερτίου (VI 37), δι' ὧν πληροφοροῦμεθα ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληγες προσήγχοντο ὀρθιοὶ καὶ ὅτι τὸ γονυπετεῖν ἐν τῇ προσευχῇ καὶ ἰκεσία ἐθεωρεῖτο γυναικοπρεπές, δεισιδαιμονιώδες καὶ θρησκοληπτικόν.

Ἐντεῦθεν βλέπομεν ὅτι καὶ ἐκ τῶν χωρίων τῶν συγγραφέων καὶ ἐκ τῶν ἐπὶ μνημείων παραστάσεων μόνον γυναῖκες παρίστανται γονυπετεῖς ἰκετεύουσαι.

Αἱ ἐπὶ τῶν μνημείων παραστάσεις σπανίζουσιν.

Τὰ παριστώμενα γονυπετεῖς ἰκέτιδας ἀνάγλυφα τὰ μέχρι τοῦδε γνωστὰ περιέγραψεν ὁ Otto Walter¹⁾. Τὸ σήμερον ὑφ' ἡμῶν ἐνταῦθα δημοσιεύμενον ἀνάγλυφον ἐκ τῶν ὁμοίων ἀττικῶν εἶναι τὸ ἕκτον τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν, εὐρεθὲν εἰς τὰς πρὸς εὑρεσιν τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους ἀνασκαφὰς ἡμῶν.

Φαίνεται δ' ὅτι τὴν τοιαύτην συνήθειαν τῆς ἀρχαιότητος διετήρησεν ὁ Ἑλληνικὸς ὀρθόδοξος λαὸς μέχρι σήμερον, διότι προσευχόμενος δὲν γονυπετεῖ, ὡς πράττωσιν οἱ καθολικοὶ καὶ οἱ διαμαρτυρόμενοι, ἀλλ' ὀρθοστατεῖ καὶ μόνον κατ' ἐξαιρέσιν, κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Πεντηκοστῆς, ἀπαξ τοῦ ἑνιαυτοῦ, γονυπετῶς ἀκροᾶται τῶν τοῦ ἱερέως εὐχῶν. Τὸ τοιοῦτον βεβαίως ἔχει μεγίστην σημασίαν ὡς πρὸς τὴν διὰ τῶν αἰῶνων τήρησιν τῆς παλαιᾶς ταύτης τῶν προγόνων ἡμῶν συνηθείας. Μόνον δ' ἐν ἐξαιρετικαῖς περιστάσεσι καὶ δὴ ἐν ταῖς ἱεραῖς νηστεῖαις ἐπιτρέπει ἢ μᾶλλον ἐπιβάλλει κανονίζουσα ἢ ὀρθόδοξος ἐκκλησία τὰς λεγόμενας «μετανοίας» αἵτινες εἶδος γονυπετῶς ἰκετεύοντος

¹⁾ Τὴν βιβλιογραφίαν ἰδὲ παρὰ Stengel. Die griechische Kultusalterthümer 73 κί.—Sittl, Gebärden der Griechen und Römer 177 κί.—Otto Walter, «*Knienden Adoranten auf Attischen reliefs*» ἐν Jahreshften des Österreichischen arch. Institut. Band XXII 1910 σ. 230-243.—Καὶ Ἀρβανιτόπουλλον ἐν ΑΕ 1910 σ. 380.

καὶ τὸ πρόσωπον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἔχοντος, τῆς Περσικῆς, Ἀσσυριακῆς καὶ Αἰγυπτιακῆς συνηθείας ¹⁾).

Ἄλλο εὔρημα ἀξίον λόγου εἶχομεν παρὰ τὰ θεμέλια τῶν οἰκιῶν μεγάλην μαρμαρῖνην στήλην ἐρμαϊκὴν (εἰκ. 15) ἀποκεκρουμένην ἄνωθεν. Ταύτης σώζεται τὸ ἥμισυ μέρος τὸ πρὸς τὰ κάτω ἄριστα. ὕψ. σφισσομένου 1,09 πλ. 0,61· παχ. 0,25.

Ἐπ' αὐτῆς ὑπάρχουσιν ἀναγεγλυμμένοι παραστάσεις ἄνω μὲν τὰ ἀνδρικὰ σύμβολα, κάτω δὲ πρὸς μὲν τὰ δεξιὰ κηρύκειον, σύμβολον τοῦ Ἑρμοῦ καὶ ἄριστερὰ ἀγγεῖον, στάμνος, σύμβολον τοῦ Διονύσου. Ἡ ὄλη παράστασις χωρίζεται εἰς τὸ μέσον διὰ βαθείας ἐγχαράκτου γραμμῆς καθέτως. Ἄνωθεν δὲ ἀπέληγεν εἰς κεφαλὰς Ἑρμῶν.

Ἡ στήλη αὕτη εἶναι ἀξία λόγου ἔνεκα τῆς διπλῆς παραστάσεως Ἑρμοῦ καὶ μοναδικῆ διὰ τὸ σχῆμα αὐτῆς, τὸ πρῶτον εὔρεθείσα ἐν Ἀθήναις, διότι ἐν Ἀθήναις, ὡς γνωστόν, ἦτο ἐν χρήσει τὸ σχῆμα τῆς τετραγώνου ἐργασίας.

Τοιοῦτοι Ἑρμαὶ ἰδρύνοντο ἐν τοῖς προθύροις τῶν ἐν Ἀθήναις οἰκιῶν, ἐν τοῖς ὄροις ἀγρῶν, κτημάτων καὶ ἐν ταῖς πύλαις

¹⁾ Ὁ τύπος τῆς πρό θεοῦ ἐν γόνασι γυναικός, ὁ γνωστός ἡμῖν ἐκ σειρᾶς ἀττικῶν ἀναγλύφων τοῦ Ε' καὶ Δ' αἰῶνος π. Χ. φαίνεται ὅτι ἀντίγραφος διόσημόν τι ἀττικὸν πρωτότυπον παρεμφερές, οὐ ἀντίγραφον ἴσως εἶναι τὸ βραδύτερον ἐν τῇ Πανεάδι (Καίσαρεια Φιλίππου) τῆς Περαιᾶς τῆς Παλαιστίνης ἀναφερόμενον σύμπλεγμα, ὅπερ οἱ χριστιανοὶ μετεβάπτισαν εἰς ἄγαλμα Χριστοῦ καὶ Βερονίκης. Τὸ ἄγαλμα ἀποδίδει ὁ Εὐσέβιος· κατ' ἐπικρατοῦσαν μέχρι τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ παράδοσιν εἰς τὴν αἰμορροοῦσαν Βερονίκην, ἣτις ἴδρυσεν τοῦτο εἰς τὴν πατριδα αὐτῆς ἐξ εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν θεραπείαν (πρόβ. Λουκ. η' 43-49).

Ὁ Εὐσέβιος περιγράφει αὐτὸ ὡς ἐξῆς: (Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. VII, κεφ. 17 σελ. 287) ἐκδ. Schwarz.

Ἐστάναι, ἐφ' ὀψηλοῦ λίθου πρὸς μὲν ταῖς πύλαις τοῦ αὐτῆς οἴκου γυναικὸς ἐκτόπωμα χάλκεον ἐπὶ γόνυ κεκλιμένον καὶ τεταμέναις ἐπὶ τὸ πρόσθεν ταῖς χερσὶν ἱκετευούσῃ εἰκόσ, τούτου δὲ ἄντικρυς ἄλλο τῆς αὐτῆς ὕλης ἀνδρὸς ὄρθιον σχῆμα, διπλοῖδα κοσμίως περιβεβλημένον καὶ τὴν χεῖρα τῇ γυναικὶ προτείνον κτλ. Ἰδ. Γ. Α. Σωτηρίου «Ὁ Χριστὸς ἐν τῇ τέχνῃ» Ἀθήναι 1914 σ. 22 κί..

Καθ' ἡμᾶς τοῦτο οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ ἀντίγραφον Ἀσκληπιοῦ καὶ ἱκέτιδος γυναικὸς γονυπετοῦς, ὡς τὸ ὕφ' ἡμῶν ἐνταῦθα δημοσιευόμενον.

τῶν πόλεων. Ἐπίσης πρὸ τῶν Ἱναῶν, παρὰ τοῖς τάφοις, ἐν τοῖς

Εἰκ. 15. Ἑρμαϊκὴ σιγήλη.

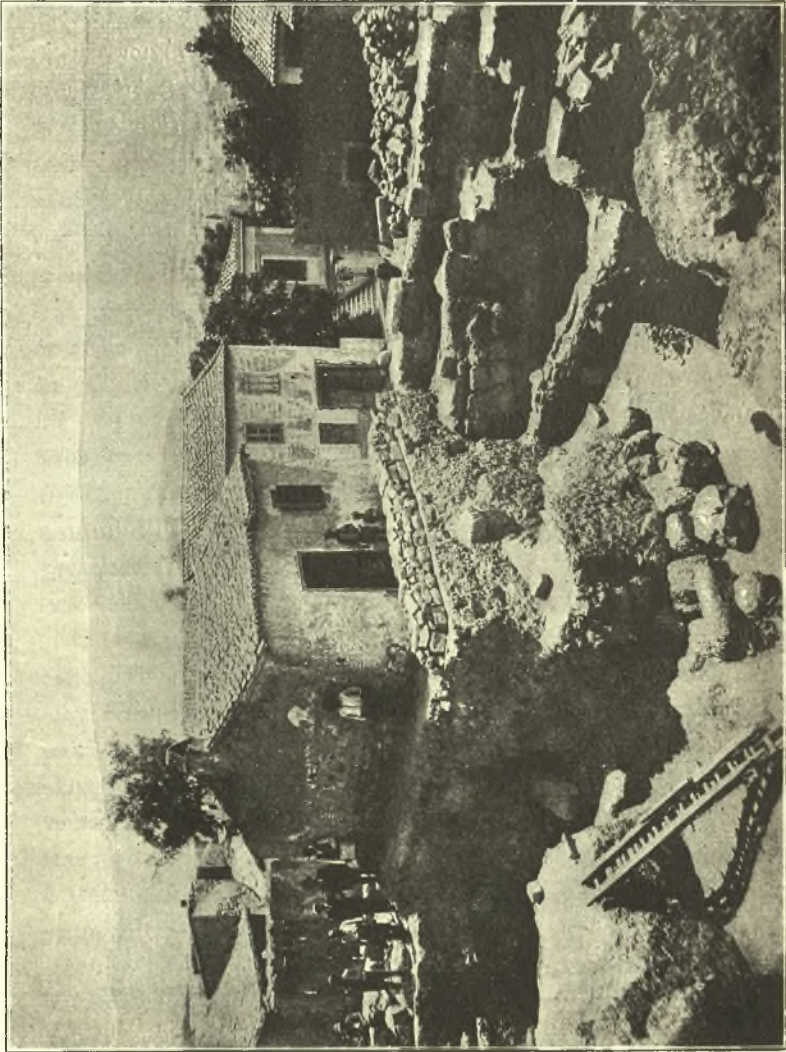
Γυμνασίους, ταῖς Παλαίστραις, Βιβλιοθήκαις, Στοαῖς Ἀγοραῖς,
γωνίαις ὁδῶν, ταῖς λεωφόροις ὡς σταθμοὺς καὶ ὁδόμετρα ἐπι-

γραφομένων ἐν αὐτοῖς τῶν ἀποστάσεων (σταδιασμοί) ἐνίοτε δὲ καὶ τῶν ὀνομάτων τῶν εἰς τοὺς ἀγῶνας νικητῶν.

Οἱ ἐν τοῖς τριόδοις ἱστάμενοι Ἑρμαῖ εἶχον ἐνίοτε τρεῖς ἢ τέσσαρας κεφαλὰς (πρβ. Ἀρποκρατίονα καὶ Ἡσύχιον ἐν λ. Ἑρμαῖ), ὥσπερ διδάσκοντες τὰς ὁδοὺς καὶ ἔχοντες διὰ τοῦτο ὑπογραφὴν ποῦ μὲν ἄγει αὕτη ἡ ὁδός, ποῦ δὲ ἐκείνη, ἐκάστης κεφαλῆς πρὸς ὁδὸν τινα νεούσης· θθεν αἱ ὀνομασίαι τρικέφαλος καὶ τετρακέφαλος Ἑρμῆς. Ἡ ἡμετέρα Ἑρμαϊκὴ στήλη ἔχουσα ἀσφαλῶς τοιαύτην σημασίαν ἰδρυθεῖσα θὰ ἦτο τὸ μεθόριον τῶν δύο ἱερῶν, ἢ πρὸς δεξιὰ ἢ ἔχουσα καὶ τὸ διακριτικὸν σύμβολον τὸ κηρύκειον πρὸς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἑρμοῦ, ἢ δὲ πρὸς ἀριστερὰ ἔχουσα τὸ διακριτικὸν σύμβολον τὴν στάμνον, πρὸς τὸ ἱερὸν τοῦ Διονύσου, διότι, ὡς γνωστόν, ἡ στάμνος ἰδιάζει τῇ Διονύσῳ, ὡς γινώσκομεν τοῦτο ἐκ πολλῶν παραστάσεων ἐπὶ ἀγγειογραφειῶν, ἔνθα παρίσταται ὁ Διόνυσος καὶ παρ' αὐτῷ τράπεζα ἐφ' ἧς στάμνος. (Πρβ. Frickenhaus Lenaeenvasen ἐν Zweiundsiebzigstes Programm zum Winkelman's Feste 1912). Ἐξ ἄλλων γινώσκομεν ὅτι καὶ ὁ Ἀριστοφάνης (Βατραχ. 22 καὶ Σχολ. σ. 545 καλεῖ τὸν Διόνυσον υἱὸν σταμνίου).

Κατὰ τὴν ΜΑ πλευρὰν καὶ ἀνωθεν τοῦ Ὑδραγωγείου, ὅπερ ἀνωτέρω ἀνεφέρομεν, εὔρομεν δύο κτίσματα, ὡσεὶ δωμάτια χριστιανικῶν χρόνων (εἰκ. 16) ἐκ μικρῶν λιθαρίων καὶ κεράμων ἐκτισμένα. Οἱ τοῖχοι τούτων συγκλείοντες πρὸς τὰ ἄνω ἐσχημάτιζον τὴν θόλον, ἣτις νῦν δὲν σφίζεται. Ἐντὸς τῶν δωματίων τούτων εὔρομεν σωρείαν ὀσῶν ἀνθρωπίνων ὡς καὶ τινὰς ἐπιγραφὰς ἐπιτυμβίους χριστιανικῶν χρόνων, περὶ ὧν κατωτέρω ὁ λόγος. Ἐκ τούτων συνάγομεν ὅτι τὰ κτίσματα ταῦτα ἦσαν ὀστοθήκη νεκροταφείου ἀνήκοντος τῇ περιοχῇ ἐκκλησίας τινός, ὡς συνηθίζεται καὶ μέχρι σήμερον νὰ γίνηται. Καὶ τοιαύτη ἐκκλησία ἦτο ἡ τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, ἣτις ἐξέλιπε νῦν. Ταῦτα μοι ἀνεκοίνωσαν οἱ περίοικοι, ἐκ παραδόσεως γινώσκοντες, ὅτι ἐγγύτατα τῆς θέσεως ταύτης ὑπῆρξέ ποτε μεγάλη ἐκκλησία, Μονὴ καλουμένη, ἔχουσα πολλὰ κελλία, ἣν κατέστρεψαν οἱ

Τοῦρκοι κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, πολιορκοῦντες τὴν

Εἰκ. 16.

Ἀκρόπολιν τῷ 1827 μετὰ τῶν ἐκεῖ καταφυγόντων πρὸς διάσωσιν χριστιανῶν. Τὴν πληροφορίαν ταύτην ἐπιβεβαίωσι καὶ ὁ

τὰ Ἀττικά ἢ περὶ δήμων τῆς Ἀττικῆς συγγράφας Δ. Σουρμελῆς (Ἀθῆναι 1862 σ. 134) λέγων τάδε: *ὅτι τὴν ἐκεῖ χριστιανικὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγ. Γεωργίου ἀνέτρεψαν οἱ Τοῦρκοι δι' ὑπονόμου πυρρίδος τῷ 1827*. Ἐπὶ τῆς θέσεως ταύτης ἀνήγειραν πρὸ 20ετίας περίπου τὸ νῦν σφζόμενον μικρὸν ἐκκλησίδιον, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγ. Γεωργίου ἐπίσης τιμώμενον, εἰς ἀνάμνησιν τῆς καείσης παλαιᾶς ἐκκλησίας. Προχωρούσης τῆς ἀνασκαφῆς εἰς τὰς συνεχόμενας πρὸς Μ οἰκίας Τρακάδα, αἵτινες εἰσὶν ἐξ ἀρχαίου ὕλικου ἐκτισμέναι, θέλουσιν ἔλθῃ εἰς φῶς σημαντικὰ εὐρήματα μέλλοντα νὰ διαφωτίσωσιν πληρέστερον τὰ κατὰ τὸ Ὡδεῖον τοῦ Περικλέους.

Ἡ ἀνασκαφὴ ἐξηκολούθησε καὶ περαιτέρω δυτικῶς πρὸς τὸν βράχον τῆς Ἀκροπόλεως ἐπὶ οἰκοπέδου ἀνήκοντος τῷ Δημοσίῳ. Πρὸς τοῦτο ἀνωρύξαμεν πλατεῖαν τάφρον 7 μέτρων, εὗρομεν δὲ καὶ ἐκεῖ θεμέλια οἰκιῶν μεταγενεστέρων χρόνων ἐκτισμένα διὰ μεγάλων εἰργασμένων λίθων, εἰλημμένων ἐκ τοῦ καταστραφέντος Ὡδείου. Εὗρομεν ἐπίσης ὑπερμεγέθεις πίθους ἐκτισμένους διὰ λίθων καὶ ἀσθέστου ἔσωθεν ἐπιχειρισμένους δι' ἀμμοκονίας καὶ πρὸς χρῆσιν ὑγρῶν, ὕδατος, οἴνου καὶ ἐλαίου καὶ ἑτέρους ὁμοίους, ἀλλ' ἄνευ τῆς ἐπιχρίσεως· οὗτοι βεβαίως θὰ ἐχρησίμευον ὡς ἀποθήκαι δημητριακῶν καρπῶν.

Διὰ τῆς ἀποκαλύψεως καὶ τοῦ βορείου μέρους τοῦ ἀνασκαφέντος χώρου παρετηρήθη ὅτι οὗτος κατὰ τὴν ΒΔ γωνίαν ἑτεροματίζετο εἰς βράχον, ὅστις ἦτο καθέτως κεκομμένος, ἀποτελῶν οὕτω οἶνον τοῖχον μικ. 3 μετρ. δεξιὰ δὲ ἐφαίνοντο κατὰ χώραν δύο δόμοι τοίχου, ἐκ μεγάλων εἰργασμένων λίθων ἔνθα κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἀρχιτέκτονος Ὁρλάνδου, τοῦ καὶ τὸ σχέδιον τῶν ἀνασκαφῶν ἐκπονήσαντος, ἴσως ἐνταῦθα νὰ ἦτο ἡ εἴσοδος τοῦ Ὡδείου.

Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἀνασκαφῶν συνεχόμενοι ὑπὸ ἀπορίας διὰ τὴν μὴ εὔρεσιν κίονός τινος ἐκ τῶν ἐσωτερικῶν τοῦ Ὡδείου, οἵτινες παρεδίδοντο ἡμῖν ὄντες μαρμάρινοι, ἤρευνήσαμεν τὰς περὶ οἰκίας καὶ τοὺς περὶ τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου τόπους μήπως τυχὸν εὗρωμεν ἔστω καὶ τεμάχια ἐξ αὐτῶν· ἀλλὰ

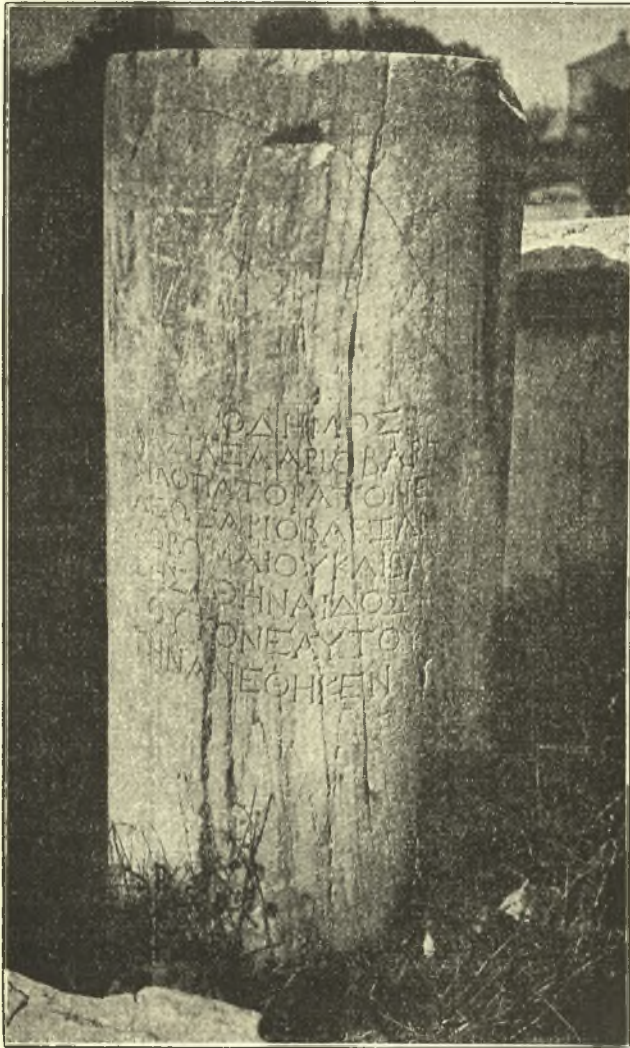
καὶ ἐν τῇ ἐρευνῇ ἡμῶν ταύτῃ δὲν ἐπετύχομεν, ἤλπιζον ὅμως καὶ ἡμῖν βέβαιος ὅτι ἐν ταῖς μελλούσαις ἀνασκαφαῖς τῶν συνεχόμενων οἰκιῶν θὰ εὐρεθῶσιν ἐκτὸς ἂν ἡσβεστοποιήθησαν, ἢ ἀπεκομίσθησαν διὰ δευτέραν χρῆσιν. Ἀλλὰ Ἀγαθῇ Τύχῃ! ἡμέραν τινα διερχόμενος διὰ τοῦ περιβάλλου τοῦ θεάτρου τοῦ Διονύσου καὶ περὶ τὰ 30 μέτρα μακρὰν τῆς ἀνασκαφῆς ἡμῶν παρετήρησα εὐμεγέθη σπόνδυλον κίονος ἀρραβδώτου ¹⁾ ὕψ. 1,60 διαμ. 0,75 ἐφ' οὗ φέρεται ἡ ἐξῆς ἐπιγραφή (εἰκ. 17):

Ὁ δῆμος
 βασιλέα Ἀριοβαρζάνην
 φιλοπάτορα τὸν ἐκ βασι-
 λέως Ἀριοβαρζάνου φι-
 λωρωμαῖον καὶ βασιλίσ-
 σης Ἀθηναῖδος φιλιστόρ-
 γου τὸν ἑαυτοῦ εὐεργέ-
 την ἀνέθηκεν

"Ὅτι ὁ τιμώμενος βασιλεὺς τῆς Καππαδοκίας Ἀριοβαρζάνης ὁ Β'. εἶναι ὁ ἀνεγείρας τὸ καὲν Ὁδεῖον τὸ ὑπὸ τοῦ Βιτρουδίου ἀναφερόμενον, προσεπιμαρτυρεῖ ἤδη καὶ ἡ ἄνω ἐπιγραφή εὐρεθεῖσα κατὰ τὰς τῆ 1862 ἀνασκαφῆς τοῦ Διονυσιακοῦ θεάτρου. Ὁ κίων ἐφ' οὗ ἡ ἐπιγραφή εὐρέθη ἐντετοιχισμένος ἐν τῷ ἐν τῇ Ὁρχήστρᾳ τοῦ θεάτρου κατὰ τοὺς ἐσχάτους ῥωμ. χρόνους κατασκευασθέντι προμαχῶνι. Βεβαίως δὲν ἐνδείκνυται διὰ ποίαν εὐεργεσίαν ἀνετέθη αὐτῷ ὁ τιμητικὸς οὗτος κίων ὑπὸ τοῦ δήμου, πάντως ὅμως ἀναγράφει εὐεργεσίας μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ἡ ἀνοικοδόμησις τοῦ Ὁδεῖου τοῦ Περικλέους καὶ δι' ἄλλας ἴσως μεζονας, αἵτινες δὲν ἠδύναντο νὰ συμπεριληφθῶσι ἐν τῷ ἀναθημικῷ κίονι, ὅστις ἀνετίθετο τῷ Ἀριοβαρζάνῃ συλλήδδην ἐπὶ ταῖς πρὸς τὸν Δῆμον εὐεργεσίαις αὐτοῦ. Ἄλλως τοῦτο οὔτε ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐγένετο, οὔτε νῦν γίνεται προκειμένου περὶ ἐκ-

¹⁾ Ἐν τῷ Περίδολῳ τοῦ θεάτρου εὑρομεν τρία ἕτερα τιμάχια ὁμοίων σπονδύλων κίωνων, ἀλλ' ἄνευ ἐπιγραφῆς.

φράσεως ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης πρὸς τινά. Ἄλλὰ γεννᾶται νῦν τὸ ζήτημα ποῦ ὁ Δῆμος τὸν ἀναθηματικὸν τοῦτον κίονα ἐφ' οὗ

Εἰκ. 17. Σπόνδυλος κίονος ἐκ τοῦ Ῥοδείου τοῦ Περικλέους ἐφ' οὗ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή εἰς Ἀριοβαρζάνην.

ἡ ἐπιγραφή ἴδρυσεν; ἐν τῷ ἀνοικοδομηθέντι ὑπὸ τοῦ Ἀριοβαρζάνου Ὁδεῖω ἐν ἧ νὰ ἐπιδεικνύηται ὡς εὐεργέτης ὁ φιλαθηναῖος βασιλεὺς, ἡ ἀλλαχοῦ; λ. χ. ἐν τῇ Ἀγορᾷ ἢ ἐν τῷ παρακειμένῳ θεάτρῳ τοῦ Διονύσου, ἔνθα ἐπίσης ἠδύνατο, ὡς γινώσκομεν ἐκ τῶν συγγραφένων νὰ ἐπιδεικνύηται ἢ πρὸς τὸν εὐεργέτην εὐγνωμοσύνη τοῦ δήμου; Φρονοῦμεν ὅτι ἡ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή εὐρίσκειτο ἀρχικῶς ἐν τῷ Ὁδεῖῳ καὶ ὅτι μετηνέχθη ἐκεῖθεν εἰς τὸ Διονυσιακὸν θέατρον ὅπως ἐντοιχισθῆ ἐν τῷ ῥηθέντι προμαχώνι. Ὅτι ὁ σπόνδυλος, ἐφ' οὗ ἡ ἐπιγραφή, ἀνήκεν εἰς ἴδρυμά τι καὶ δὴ εἰς τὸ Ὁδεῖον δυνάμεθα νὰ θεωρήσαμεν ὡς βέβαιον, διότι οἱ ἐσωτερικοὶ κίονες αὐτοῦ ἦσαν λίθινοι ὡς καὶ τὰ ἐδώλια, καὶ ὅτι ἐφ' ἐνὸς τῶν κίωνων τούτων εἰς μνήμην αἰδίου τοῦ εὐεργέτου καὶ ἀνιδρυτοῦ τοῦ καέντος Ὁδείου, ἀνέγραψαν ὡς ἦτο ἐπόμενον οἱ Ἀθηναῖοι τὸ ὄνομα τοῦ Ἀριοβαρζάνου. Ἄλλως δὲ καὶ ὁ σπόνδυλος οὗτος φέρει ἀναθυρώσεις καὶ τὸρμους ἄνωθεν καὶ κάτωθεν, δι' ὧν συνάγεται ὅτι οὗτος συνεχέτο ἐκατέρωθεν πρὸς ἄλλους σπονδύλους ὁμοίου ἀρραβδῶτου κίονος, πάντως ἐκ παρακειμένου οἰκοδομήματος προερχομένου. Ἐπίσης δὲ ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ θεάτρου εὗρομεν τρία ἕτερα τεμάχια ὁμοίων σπονδύλων, μὴ ἀνήκοντα εἰς οὐδὲν ἕτερον οἰκοδόμημα, ἢ εἰς τὸ Ὁδεῖον τοῦ Περικλέους. Εἶναι δὲ γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης, ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τῶν ῥωμ. χρόνων ἴδιον εἶναι οἱ ἀρράβδωτοι κίονες.

Ἐκτὸς τῶν κίωνων, οἵτινες ἀναφέρεται ὅτι ἦσαν λίθινοι, καὶ τὰ ἐδώλια ἐπίσης ἦσαν λίθινα, ὡς μανθάνομεν τοῦτο καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ Πλουτάρχου λέγοντος, ὅτι ἦτο πολὺέδρον καὶ πολὺσιλον.

Ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῶν ἀνασκαφῶν ἡμῶν εὗρομεν πολλὰ λίθινα τεμάχια ἐδωλίων, ἅτινα ἐξελάβομεν, ὅτι δυνατὸν νὰ ἀνήκωσι καὶ τῷ παρακειμένῳ θεάτρῳ τοῦ Διονύσου· πάμπολλα τοιοῦτων εὐρίσκονται ἐντετοιχισμένα ἐν ταῖς παρακειμέναις οἰκίαις, ἀλλ' ἡ εὔρεσις μαρμαρίνου ἐδωλίου (εἰκ. 18), ἐπὶ τῆς δεξιᾶς προσόψεως τοῦ ὁποῦ σῶζεται ἀνάγλυπτος γλαυξ ῥίπτει ἐνδοιασμόν τινα ὡς πρὸς τὸ οἰκοδόμημα, εἰς ὃ ἀνήκε τοῦτο. Ὡς γνωστὸν, ἡ γλαυξ ἦτο σύμβολον τῶν Ἀθηνῶν καὶ φέρεται ἐπὶ τῶν

τετραδράχμων νομισμάτων αὐτῶν, ἅτινα διὰ τοῦτο καὶ γλαῦκες ἐκαλοῦντο. Ἄλλ' ἐκ τῆς ἐπισταμένης ἐπισκοπῆσεως ἐν τῷ Διο-

Εἰκ. 18. ῥοδεῖον ἐκ τοῦ ῥοδεῖου τοῦ Περικλέους.

γυσιακῆ θεάτρῳ παρατήρησα ὅτι οὐδεὶς θρόνος φέρει τὸ σύμβολον τοῦτο. Δὲν δυνάμεθα γὰ εἰπωμεν ἀσφαλῶς εἰς ποῖον οἰκοδόμημα ἀνήκεν ὁ θρόνος οὗτος, ἀλλ' ἐπειδὴ, ὡς γνωστόν, τὸ ἐπὶ

Λυκούργου κτισθὲν θέατρον ἀφιερῶθη τῷ Διονύσῳ Ἐλευθερεῖ, οὗ ὁ θρόνος τοῦ ἱερέως τοῦ Διονύσου φέρει ἐν ἀναγλύφῳ τὰ

Εἰκ. 19. Ἐδάλιον ἐκ τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους.

σχετικὰ σύμβολα, ἧτοι δύο Σατύρους ἐκατέρωθεν σταφυλῶν, ἔχοντες τὴν γνώμην, ὅτι ὁ ἡμέτερος θρόνος μὲ τὸ σχετικὸν σύμβολον

τῆς γλαυκὸς ἀνήκεν εἰς ἱερείαν τῆς Ἀθηνᾶς, εἰς τιμὴν τῆς ὁποίας ἦτο ἀφιερωμένον τὸ Ῥδεῖον τοῦ Περικλέους. Οὕτω δὲ ἐξηγεῖται εὐκόλως ὁ τύπος τῆς γλαυκὸς ἐπὶ τῆς προσόψεως τοῦ

Εἰκ. 19 α. Ἐδῶλιον ἐκ τοῦ Ῥδείου τοῦ Περικλέους.

θρόνου τῆς ἱερείας τεθεῖς καὶ ὅτι οὗτος δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ προέρχεται ἐξ αὐτοῦ τοῦ Ῥδέου τοῦ Περικλέους.

Ἡ ὑπαρξὶς τῆς γλαυκὸς ταύτης ἐπὶ τοῦ ἐδῶλλου καθ' ἡμᾶς

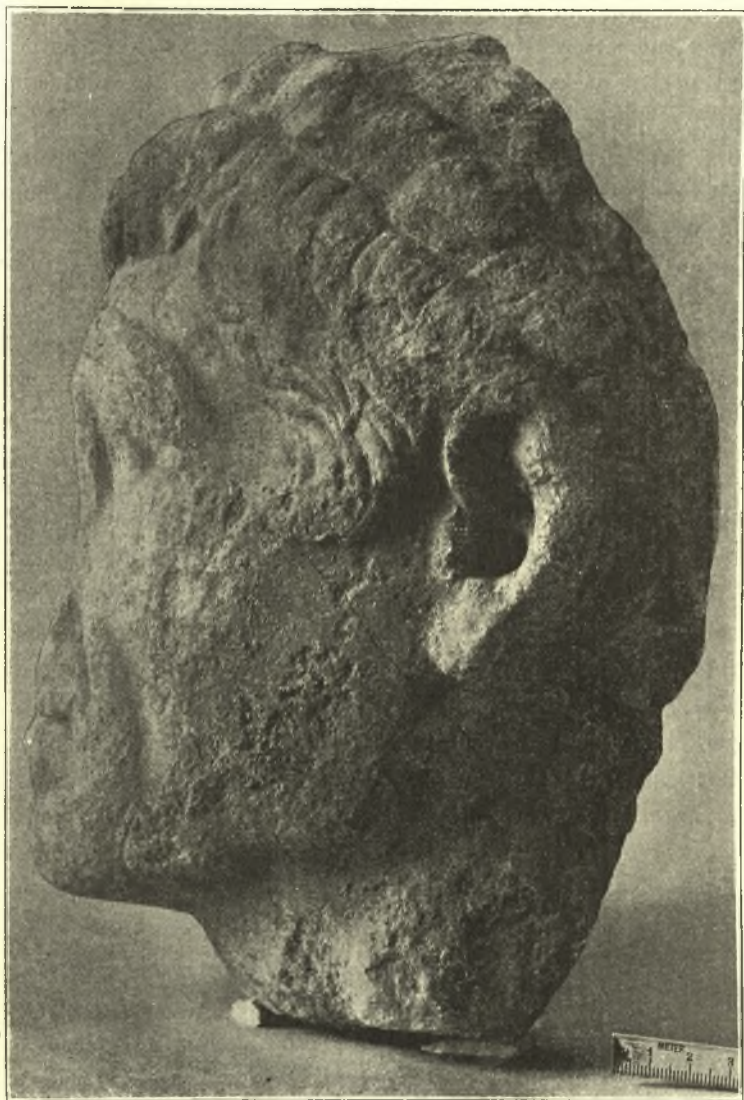
δύναται νὰ ἔχη καὶ ἑτέραν συμβολικὴν ὑποτύπωσιν τοῦ ἐπὶ Πε-
ρικλέους ἰδρυθέντος Ῥαδείου, ὅστις Ἀθηναῖος ὢν, καὶ ἰδρυτῆς

Εἰκ. 20. Κεφαλὴ Ἀριοβαρζάνου (·)

συγχρόνως ἠθέλησε νὰ διαιωνίσῃ τὸ σύμβολον τῆς Πατρίδος του
ἐπὶ τοῦ μαρμάρου, κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον, καθ' ὅσον καὶ τὰ Ἀθη-

ναϊκά νομίσματα, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, ἔφερον τὸν τύπον τοῦτον.

Εἰκ. 20. Κεφαλὴ Ἀριοβαρζάνου (;)

Τεμάχια ὁμοίων ἐδωλίων μετὰ γλαυκὸς ἐπὶ τῆς προσόψεως (εἰκ. 19 καὶ 19 α) εὔρομεν ἐν τῇ Ἀποθήκῃ τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου ἐκ τῶν Προπυλαίων τῆς Ἀκροπόλεως μετακομισθέντων. Ταῦτα εἶχον κατατεθῆ ἐκεῖ προσωρινῶς περισυλλεγένη μετ' ἄλλων γλυπτῶν ἐκ τῶν κάτωθι τῆς Ἀκροπόλεως μερῶν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1837 ὁ Sybel ¹⁾ ἀναφέρων ταῦτα προστίθῃσι ὅτι ταῦτα προέρχονται ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θεατροειδοῦς οἰκοδομήματος. Καθ' ἡμᾶς τὰ ἐδώλια ταῦτα ἐξ οὐδενὸς ἄλλου οἰκοδομήματος δύνανται νὰ προέρχωνται ἢ ἐκ τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους, εἰς ὃ ἀνήκει καὶ τὸ ἀνωτέρω (εἰκ. 18) περιγραφέν.

Ἐπίσης εὐρέθη ἐν τοῖς κάτω στρώμασιν ἀνδρική μαρμαρίνη εἰκονική κεφαλὴ, φυσικοῦ μεγέθους, ἀγένειος καὶ ἀμύσταξ, στεφανηφόρος ἐκ φύλλων δάφνης. Ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τῶν οὐσιωδῶν τοῦ προσώπου χαρακτηριστικῶν, ὅτι τὰ μῆλα τῶν παρειῶν εἶναι ἐξωδηχότα, τὰ χεῖλη προτεταμένα, ἢ ὅτι σιμῆ καὶ πλατεῖα, ἀγόμεθα νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι αὕτη δὲν παρίστησιν Ἕλληνα ἄνδρα, ἀλλὰ βάρβαρον, καὶ οὐχὶ κοινόν, ἀλλ' ἡγεμόνα τινα. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐν τοῖς ἡμετέροις καὶ ξένοις Μουσείοις γνωστῶν κεφαλῶν, πρὸς οὐδεμίαν ἠδυνήθηεν νὰ ταῦτίσω. Ἐκ παραβολῆς ὅμως πρὸς περισωθέντα νομίσματα τοῦ βασιλέως τῆς Καππαδοκίας Ἀριοβαρζάνου, τοῦ ἀνιδρυτοῦ τοῦ πυρποληθέντος Ὁδείου, καὶ τοῦ τρόπου τῆς παραστάσεως τῶν ὀφθαλμῶν, ἐχόντων τι τὸ ἡγεμονικόν καὶ πρὸς τὰ ἄνω ἀτενίζον, δὲν διστάζομεν νὰ ἀποδώσωμεν αὐτὴν εἰς τὸν βασιλέα Ἀριοβαρζάνην, οὗτινος ἀναμφιβόλως, ὡς εὐεργέτου, ἢ πόλις πλὴν τῆς γνωστῆς ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς εἶχε καὶ δαφνοστεφῆ εἰκόνα αὐτοῦ στήσει (εἰκ. 20).

Καίτοι τὰ τῆς ἀνασκαφῆς ἡμῶν εὐρήματα δὲν ἦσαν τοιαῦτα, οἷα ἀνεμένομεν καὶ σὺν ἡμῖν ἅπας ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος, ὥστε νὰ πείσωμεν ἡμᾶς ὅτι εὔρομεν αὐτὸ τοῦτο τὸ Ὁδεῖον, οὐχ' ἦττον θεωροῦμεν ὡς πληρωθεῖσαν διακατῆ ἐπιθυμίαν ἡμῶν

¹⁾ Katalog der Sculpturen zu Athen 1881, σελ. 188.

καὶ τὴν εὐρεσιν τῶν ὀλίγων τούτων, δι' ὧν ἐξηγέκομεν θετικὰ συμπεράσματα εἰς ὄρισμὸν τῆς θέσεως αὐτοῦ. Ἀπεδείχθη διὰ τῶν ἀνασκαφῶν ἡμῶν, ὅτι διὰ τῶν αἰώνων ὑπέστη πλείστας μεταβολὰς καὶ δηώσεις. Οὕτω ὡς εἶδομεν, καὲν ὑπὸ τοῦ Ἀριστίωνος καὶ ἀνοικοδομηθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀριοδαρζάνου κατεστράφη πάλιν ἐκ βάρων καὶ τὸ ὑλικὸν αὐτοῦ ἐχρησίμευσεν εἰς οἰκοδομὴν ἄλλων κτιρίων. Ἐν αὐτῇ εὐρέθη νεκροταφεῖον, δι' αὐτοῦ διήλθεν ὕδραγωγεῖον καὶ εἶτα τὸ βαλεριάνειον τεῖχος. Πασῶν δὲ τούτων τῶν ἐπιγενομένων ἐν τῇ Ὁδεῖῳ μεταβολῶν διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἐληλατήθη καὶ τὸ ὑλικὸν αὐτοῦ διεσπάρη. Ὡστε μεθ' ὅλα ταῦτα τι ἐδυνάμεθα νὰ προσδοκῶμεν; Ἐν τούτοις πολλὰ ἐνδείξεις ὑπάρχουσιν ὡς π. χ. τὸ ἐκ τῆς πυρᾶς παχὺ ἐκ τέφρας καὶ ἀπηνθρακωμένων τμημάτων ξύλων καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν ἔκτασιν τοῦ ἀνασκαφέντος χώρου εὐρεθὲν στρώμα καὶ αὐταὶ αἱ ἡμίκαυστοὶ κεραμίδες ἐκ τῆς στέγης, αἱ ἐκ τῶν χρόνων τοῦ Σύλλα ἀσφαλῶς προερχόμεναι, ὡς καὶ τὸ ἐξωμαλισμένον καὶ τεχνητῶς ἰσοπεδωμένον ἔδαφος, τοῦθ' ὅπερ δεικνύει ὅτι ἦν ἐν χρήσει ἐν τῇ ἀρχαιότητι καὶ ἀνῆκε βεβαίως οὐχὶ εἰς ἰδιωτικὴν οἰκίαν, ἀλλ' εἰς δημόσιον οἰκοδόμημα.

Βεβαίως ἐπιγραφὰς δὲν εὕρομεν, αἵτινες ῥητῶς καὶ κατηγορηματικῶς νὰ ἀποδείξωσι τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ τὰ εὐρεθέντα ὀλίγα μαρμάρινα ἐδώλια καὶ ὁ ἐνεπίγραφος σπόνδυλος κίονος, καίτοι δὲν εὐρέθησαν μὲν κατὰ χώραν, ἐν τούτοις εἰσὶ ταῦτα λείψανα ἱκανά, ἐμφαίνοντα ὅτι εὕρισκόμεθα ἐπὶ τὰ ἴχνη αὐτοῦ τοῦ Ὁδεῖου τοῦ Περικλέους!

Ἐλπίζομεν, ὅτι ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία, ἣτις ἀφειδῶς μέχρι τοῦδε ἀνέλαβε τὴν δαπάνην τῆς ἀπαλλοτριώσεως κατὰ τὰ μέρη ταῦτα, ὡς καὶ τὴν ἐκσκαφὴν καὶ ἐξερεύνησιν τοῦ χώρου τούτου, θέλει συνεχίσει εὐελπι τὸ ἔργον πρὸς ἐντελῆ καθορισμὸν τῆς τοπογραφίας τῆς πόλεως κατὰ τὰ μέρη ταῦτα.

Καὶ ταῦτα μὲν εἰσὶ τὰ πορίσματα τὰ ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς ἐπὶ τοῦ χώρου ἔνθα αἱ ἀγορασθεῖσαι δύο μικραὶ οἰκίαι τοῦ Μουστοπούλου.

Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Αὐγούστου ἠγοράσθη ὑπὸ

τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἑτέρα μικρὰ οἰκία ΒΑ τῆς ἀνασκαφῆς ἡμῶν κειμένη ἀνήκουσα τῷ Β. Δημητρίου ἀντὶ ὄρ. 1800. Καὶ ταύτην κατηδάφισαμεν καὶ ἀνεσκάψαμεν, διότι ὑπὸ τὰ θεμέλια αὐτῆς ἐξακολουθεῖ τὸ περιζωννύον τὴν Ἀκρόπολιν βαλεριάνειον λεγόμενον τεῖχος. Ἐν τῷ διακένῳ αὐτοῦ μεταξὺ πολλῶν ἀρχιτεκτονικῶν λίθων εὔρομεν καὶ ἄλλα τμήματα μαρμαρίνων ἐδωλίων τοῦ Ὁδείου. Καὶ ὑπὸ τὸ τεῖχος ἐνταῦθα παρατηρήσαμεν εἰς πλείστα μέρη κεκαυμένα χώματα μετ' ἀνθράκων. Κάτωθεν τῆς οἰκίας ταύτης εὔρομεν τὸν βράχον καθέτως κεκομμένον, χρησιμεύοντα οὕτω ὡς τέρμα τοῦ πρὸς βορρᾶν ¹⁾ μέρους, ἢ συνέχεια τοῦ πρὸς Α μέρους τούτου ἀπετελεῖτο διὰ μεγάλων εἰργασμένων κροκκαλοπαγῶν λίθων οἰκοδομήματός τινος.

Τὸν χῶρον τοῦτον θεωροῦμεν ὡς ἀποτελοῦντα τὴν σκηνὴν τοῦ Ὁδείου καὶ ἐξ ἄλλων μὲν λόγων, ἰδίᾳ ὁμοῦ ὡς ἐκ τῆς συνεχείας τῶν λίθων ὑπὸ τὸ βαλεριάνειον τεῖχος καὶ τὸ ὕδραγωγεῖον, ἀποτελούντων ἴδιον ἐπίμηκες οἰκοδόμημα καὶ ἐκ τοῦ λιθίνου δαπέδου αὐτοῦ (πρβ. Σχεδ).

Οἱ κατὰ χῶραν εὑρεθέντες κατ' ἀρχὰς δύο δόμοι λίθων, προχωρούσης τῆς ἀνασκαφῆς, ἀπεδείχθη ὅτι δὲν ἀπετέλουν ἀπλοῦν τεῖχος, ἀλλ' ὅτι ἀνήκον εἰς οἰκοδόμημα τοῦ Ὁδείου καὶ δὴ εἰς αὐτὴν σκηνὴν.

Ἡ καταστροφή καὶ ἐν τῷ οἰκοδομήματι τούτῳ ὑπῆρξε τόσον μεγάλη ἀφ' οὗ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἀποκαλυφθέντων θεμελίων ἀφηρέθησαν πολλοὶ λίθοι, πλείστοι δὲ ἀνετράπησαν καὶ μετεκινήθησαν. Ὅτι τὸ οἰκοδόμημα ἦτο ἡ σκηνὴ τοῦ Ὁδείου, πιστοῦται ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, ἕκ τε τοῦ σχήματος πρὸς δὲ ἐκ τῆς ἐκεῖ εὑρέσεως δύο μαρμαρίνων προσωπείων, ὑπερφυσικοῦ μεγέθους (εἰκ. 21 καὶ 21 α), χρησιμευόντων ὡς ἀρχιτεκτονικὸς διάκοσμος τοῦ Προσκηνίου. Ἀμφοτέρων τῶν προσωπείων τούτων ἐλλείπουσι δυστυχῶς τὰ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν κάτω μέρη τοῦ

¹⁾ Τὸ πρὸς δυσμῆς ἄκρον τοῦ κεκομμένου τούτου βράχου ἐξακολουθεῖ οὐχὶ κατ' εὐθείαν γραμμὴν, ἀλλὰ κυκλικῶς, σχηματίζον οὕτω κανονικὸν κύκλον, ὡς παραδίδεται ἡμῖν, ὅτι περιφερὲς ἦτο τὸ σχῆμα τοῦ Ὁδείου.

προσώπου, διατηροῦσιν ὅμως τὴν πλουσίαν αὐτῶν κόμην ἔμπροσθεν μὲν καὶ ἑκατέρωθεν τῶν ὠτων κυματοειδῶς κατερχομένην, ὀπισθεν δὲ εἰς ὀφιοειδεῖς βοστρύχους κατὰ συνθήκην, πρὸς τὰ

Εἰκ. 21. Μαρμαρίνου προσώπιον ὄψεις προσωπία.

ἄνω διατυπωμένους, διατηροῦντας δ' ἔτι ζωηρῶς τὸν ἐρυθρὸν αὐτῶν χρωματισμόν.

Ὅτι πάντα τὰ Ὕδρεια καὶ τὰ θέατρα εἶχον θυμέλην καὶ σκηνήν, κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, τοῦτο εἶνε ἡμῖν γνωστόν, οὐ μόνον ἐκ τῶν συγγραφέων, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν διασωθέντων

μνημείων· ἰδίᾳ ὅμως διὰ τὸ ᾠδεῖον τοῦ Περικλέους ἀναφέρουσιν οἱ συγγραφεῖς, οὓς καὶ ἐν ἀρχῇ ἐμνημονεύσαμεν. Πρὸς τούτοις γνωρίζομεν ἐκ τοῦ Σχολιαστοῦ τοῦ Ἀριστοφάνους ὅτι ὁ ἐκ Λέσβου περίφημος διθυραμβοποιὸς καὶ κιθαρωδὸς Φρόνις, κιθαρωδῆσας ἐν τῷ ᾠδεῖῳ τοῦ Περικλέους κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Παν-

Εἰκ. 21 α. Μαρμαρίνου προσοπίου ὄψις προσθία.

αθηναίων ἐν ἔτει 456 π. Χ. ἐνίκησε, λαβὼν τὸ πρῶτον βραβεῖον.

Ἡ κατὰ χώραν εὑρεσις τῆς σκηνῆς τοῦ ᾠδεῖου (ἔστω καὶ τῶν θεμελίων) εἶναι σπουδαιότατη ἀνακάλυψις καὶ θεωρῶ ἐμαυτὸν εὐτυχεῖ ὅτι κατόπιν πολυμήνου ἀνασκαφικῆς ἐρεῦνης καθ' ἣν ἡ Ἀρχαιολογικὴ ἡμῶν Ἑταιρεία οὐδεμιᾶς ἐφείσθη δαπάνης,

ἡδυνήθημεν νὰ ὀρίσωμεν ἀναμφισβητήτως τὴν ἀκριδῆ θέσιν τοῦ πολυθρυλῆτου Ῥοδείου τοῦ Περικλέους!

Ὁ χώρος οὗτος θέλει καταστῆ μετ' ὀλίγον παγκόσμιον προσκύνημα, διότι ἐν τῷ Ῥοδεῖῳ τούτῳ ἀντήχησαν τὰ μέλη καὶ ἡ φωνὴ τῶν ἀρίστων τῆς ἀρχαιότητος μουσουργῶν!

Ἐπιγραφαὶ

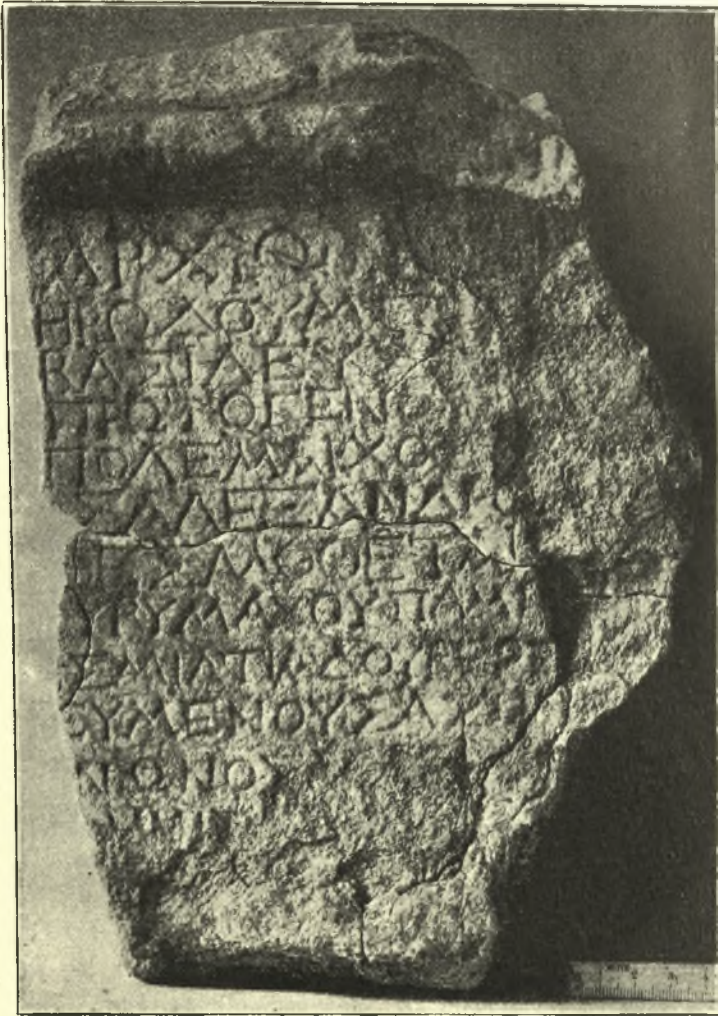
Ἐπιγραφὰς ἐλαχίστας εὔρομεν καὶ ταύτας κολοβάς (εἰκ. 22).

- 1) Ἄρχων
 Ἡρωδοῦ Μ[αραθῶνιος]
 Βασιλεὺς
 Πρωτογένου . . .
 Πολέμαρχος
 Ἀλεξάνδρο[υ]
 Θεσμοθέτα[ι]
 Συμμάχου Παμ[βωτάδης]
 Μιλτιάδου
 Εὐμένους Αζ[ηγιεύς]
 νωνος . . .

Ἡ ἄνωθι ἐπὶ στήλης λευκοῦ μαρμάρου ἐπιγραφὴ, ἀποκεκρουμένη δεξ. ἀριστ. καὶ κάτω, φέρει ἀνάγλυπτον ἀετωμάτιον καὶ ἐν τῷ μέσῳ ἀσπίδιον ὕψ. α) 0,27 πλ. 0,19 ῥωμ. χρόνων ἐν ἣ ἀναγράφεται κατάλογος ὀνομάτων ἀρχῶν, τὴν σχέσιν τῶν ὀποίων δὲν δυνάμεθα νὰ καθορίσωμεν ὡς πρὸς τὸ ἡμέτερον Ῥοδεῖον. Πάντως ὅμως ἡ ἐπιγραφὴ, καίπερ ἑλλιπής, παρέχει ἡμῖν τὸ ἐνδόσιμον νὰ θεωρήσωμεν αὐτὴν ἀναγομένην εἰς τὸν δημόσιον βίον τῆς πόλεως Ἀθηνῶν, ὅμοιαι τῇ ὀποιᾷ εὐρέθησαν ἤδη αἱ ἐν CIA III, N° 1005-1013 δημοσιευθεῖσαι, ὡς καὶ τελευταίως ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Στ. Δραγούμη ἐν AE 1905 σ. 81 δημοσιευθεῖσα.

Ἡ χρονολογία αὐτῆς δὲν δύναται νὰ ὀρισθῆ ἀσφαλῶς, ἅτε ἐλλείποντος τοῦ ὀνόματος τοῦ ἄρχοντος, οὐ μόνον ὁ τίτλος καὶ

τὸ πατρωνυμικὸν Ἡρώδου σώζεται, ἐκτὸς ἂν δεχθῶμεν ὅτι ὁ ἀνὴρ οὗτος ἀνήκει εἰς τὸ διάσημον τότε γένος τῆς Ἀττικῆς καὶ

Εἰκ. 22. Ἐπιγραφή ἐκ τοῦ Ὁδείου τοῦ Περικλέους.

τότε ὠρισμένως ἢ ἐπιγραφή ἀνήκει εἰς τὸν Β'. μ. Χ. αἰῶνα.

Ἐπίσης σώζεται τοῦ Βασιλέως καθὼς καὶ τοῦ Πολεμάρχου μόνον τὸ πατρωνυμικόν. Ἐπίσης καὶ τῶν Θεομοθειῶν σώζονται τὰ πατρωνυμικά τεσσάρων μόνον ὀνομάτων, ἀντὶ ἐξ, ὡς γνωστόν, ἐξ ἄλλων ἐπιγραφῶν. Ἐπομένως ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τοὺς τύπους τῶν τοιούτων ἐπιγραφῶν βλέπομεν ὅτι ἡ πλᾶξ ἡμῶν εἶναι κολοβή καὶ κάτωθεν καὶ ἐντεῦθεν γνωρίζομεν ὅτι λείπουσιν ὁ Κῆροξ τῆς ἐξ Ἀρείου Πάγου Βουλῆς, ὁ Ἀθλητής, Κῆροξ Ἀρχοντος καὶ Δημόσιος.

2. Τεμάχιον ἐπιγραφῆς ὕψ. 0,20 πλ. 0,15 λευκοῦ μαρμάρου ἀποκεκρουμένον πανταχόθεν (εἰκ. 23).

[καθ υ[πομνηματισμον]

[τῆς ἐξ Αρει]ου Π[αγου βουλῆς]

Πρβ. IG. 696 712^α 751 894^α κτλ.

3. Ἐπὶ τεμαχίου κιονίσκου ἐπιτύμβιου

Κλεους Ατηρ . . .

Ριζονις Κουτα . . .

Τὸ ὄνομα Ριζονις εἶναι ἐθνικὸν πόλεως Δαλματικῆς (Πρβ. Πολύδιον-Στράβωνα).

4. Κιονίσκος ἐπιτύμβιος χριστ. χρόνων ἀποκεκρ. ἄνω. Φέρει ἀνάγλυπτον σταυρὸν καὶ ἐκατέρωθεν δύο πτηνά. Κάτωθεν ἐπιγραφὴν.

[κατ]οικητηριον

COCTA

Πρβ. IG. III, 2158. Κουμανούδη Ἐπιγρ. Ἐπιτύμβιοι ἀρ. 3568.

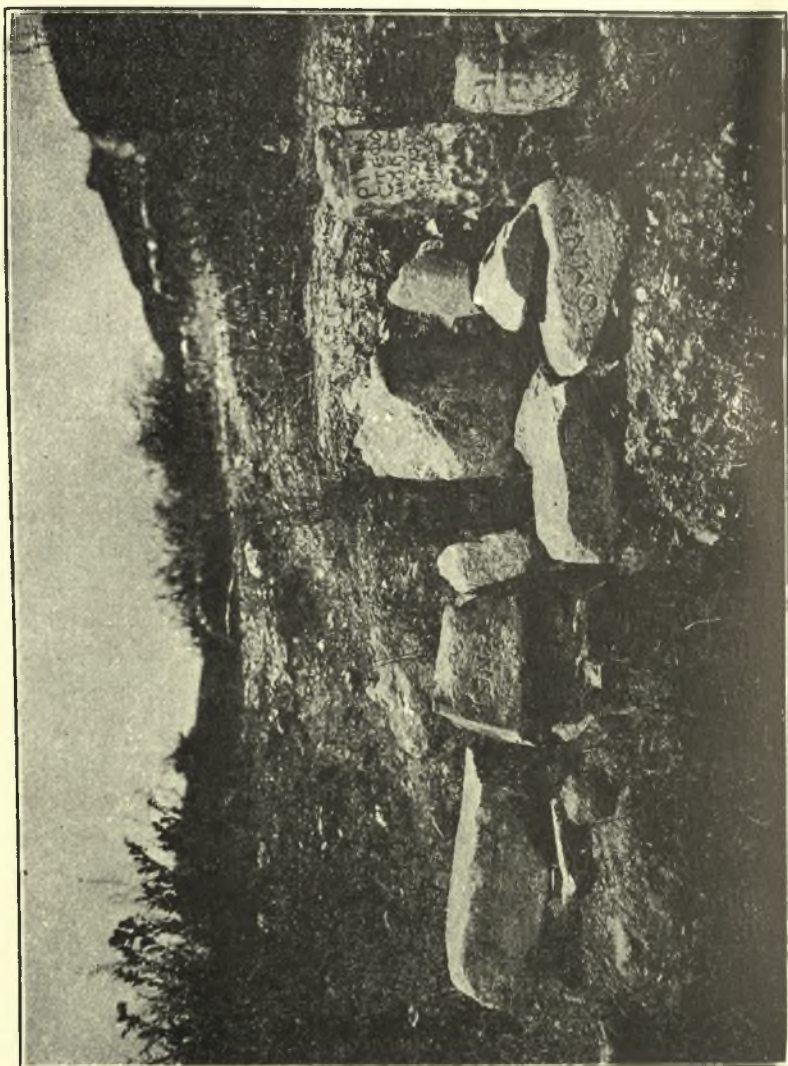
5. [οικητη]ριον

Στεφα

νου καὶ Σο-

λομωνιδος

Τὸ ὄνομα Σολομωνις εἶναι Ἑβραϊκὸν πρβ. Σουΐδα ἐν λ. Ἀντίοχος. Αἱ χριστιανικαὶ αὗται ἐπιγραφαὶ τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων προέρχονται πιθανῶς ἐκ τοῦ ἐγγύς Ἀσκληπιδίου. Ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις ἐγένετο, φαίνεται δευτέρα χρῆσις αὐτῶν.

Εἰκ. 23. Τεμάχια ἐπιγραφῶν.

6. Ἐπὶ τεμαχίου μαρμάρου σώζονται τὰ γράμματα.
[ΜΙΛΗΣ]ΕΙΟ

Ἀθήνησι τῇ 10 Νοεμβρίου 1914.

Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΠΑΡΑ ΤΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟΝ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ΤΟΥ ΚΥΡΡΗΣΤΟΥ

Κύριε Ἀντιπρόεδρε.

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω σύντομον ἔκθεσιν τῶν γενομένων ἐν Ἀθήναις παρὰ τὸ ὠρολόγιον τοῦ Κυρρήστου Ἀνδρονικοῦ ἀνασκαφικῶν ἐργασιῶν δαπάνῃ τῆς Ἑταιρείας καὶ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν κατ' ἀρχὰς μὲν τῶν κ. κ. Β. Λεονάρδου, Κ. Κουρουνιώτου καὶ ἐμοῦ, εἶτα δέ, παραιτηθέντος τοῦ κ. Λεονάρδου, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Κουρουνιώτου καὶ ἐμοῦ μόνων.

Τὸ παλαιὸν τουρκικὸν κτίριον τοῦ Μενδρεσέ, ὕπερ μέχρις ἐσχάτων ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς φυλακὴ, κατηδαφίσθη, πλὴν τῆς κυρίας πύλης μετὰ τοῦ ἐν δεξιᾷ θολωτοῦ θυρωρείου, τὸ δὲ ἔδαφος αὐτοῦ, ὑψηλότερον τῶν περιθεουσῶν αὐτὸ ὁδῶν ὄν, ἀνεσκάφη τὸ πλεῖστον μέχρι τῆς στάθμης τῆς ὁδοῦ Αἰόλου. Ἐντὸς τῶν κατεδαφισθέντων τοίχων καὶ ἐν τοῖς χώμασιν εὐρέθησαν ἀτάκτως ἐρριμμένα ἢ ἐνεκτισμένα διάφορα ἀρχιτεκτονικὰ, γλυπτὰ καὶ ἐνεπίγραφα μνημεῖα, ἅτινα θὰ πραγματευθῶ διεξοδικώτερον ἐν ἰδίᾳ μελέτῃ. Ἐν τῷ παρόντι δύναται νὰ ῥηθῆ συντόμως, ὅτι πλὴν τοίχων τινῶν νεωτέρων, ἐκτισμένων ἐκ παντοδαπῶν λίθων, εἰς τὰ θαυμάσια ἀνασκαφέντα στρώματα ἀποκαλυφθέντων ἐν μέρει καὶ ἐχόντων διεύθυνσιν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον ἢ ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς μὴ ἐρμηγευμένων ὁμοῦς ἀκόμη δεόντως, ἀρχιτεκτονικὰ λείψανα εὐρέθησαν ποικίλα, οἷον σπόνδυλοι κίωνων διαφόρων (εἰς δωρικός, ὁ κατώτατος τοῦ κίονος, διατηρῶν ὑποκάτω τὸ ἴχνος συνδέσμου —), πολλαὶ σῆμαι μετὰ λεοντοκεφαλῶν μαρμάριναι ἐκ μικροῦ νεωτέρου κτιρίου, δύο ἐδώλια θεάτρου, βάθρων ἀνεπίγραφα μέλη κ. τ. λ. Γλυπτὰ μνημεῖα εὐρέθησαν θαύσματά τινα ἐπιτυμβίων

ἀναγλύφων, πολλὰ ἔλλιπῆ μικρὰ μαρμάρινα εἰδῶλια μεταγενέστερα, εἰς ἀσκὸς μαρμάρινος (ἐν διονυσιακῆς παραστάσεως βεβαίως) καὶ δύο ἢ τρία τεμάχια κορμῶν ἀνήκοντα εἰς ἀξιόλογον ἐν μέρει ἐκτύπως ἀνάγλυπτον μνημεῖον, ἴσως γνωστὸν ἐκ τῆς βιβλιογραφικῆς παραδόσεως. Ἐνεπίγραφα μνημεῖα εὐρέθησαν πλὴν λίθου τινὸς τῶν καλῶν χρόνων, τεμάχιον αὐτοκρατορικῆς ῥωμαϊκῆς ἐπιστολῆς πρὸς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηναίων, ἄλλα τινὰ νεώτερα τὸ πλεῖστον δὲ ἀδιανόγητα οἰκτρὰ λείψανα νεωτέρων ἐπιγραφῶν ῥωμαϊκῶν καὶ πολλὰ τεμάχια δύο ἢ ἴσως μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς μακρᾶς ἀγωνιστικῆς ἐπιγραφῆς ἐπίσης ῥωμαϊκῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων, διατηρούσης πολλαχοῦ ζωηρὰ λείψανα ἐρυθροῦ χρώματος ἐντὸς τῶν γραμμάτων.

Ὁ ἔφορος τῶν ἀρχαιοτήτων Ἀττικῆς καὶ Ἀκροπόλεως

Α. Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ

Εἰκ. 1. Ἐπιτομή τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων καὶ ὁ πρὸ αὐτῶν χώρος
τῆς ἀνασκαφῆς πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν.

Π Ε Λ Λ Α

Πρώτη ἐκδόσεις περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας. 1914.

Ἀπαρχὴν τῆς ἐξερευνήσεως τῆς Μακεδονικῆς γῆς ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἔθηκε τὴν Πέλλαν. Τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Μακεδονικοῦ κράτους, ἡ ὁποία ἐγέννησε καὶ ἐξέθρεψε μεγάλα Μακεδονικὰ ὀνόματα καὶ ἐφιλοξένησε ἐπιφανεστάτους Ἕλληνας, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξεπορεύθη ἡ μεγάλη ἀπόφασις τῆς ἐνώσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ ἀνὰ τὸν κόσμον καὶ ἡ ὁποία παρέσχε τὸν Μέγαν Μακεδόνα τὸν ἄξιον νὰ φέρῃ τὸ πρὸς τὸ ἕκτατον ἐγχείρημα ἀναλογοῦν βαρὺ ξίφος, ἐξαντληθεῖσαν βαθμηδὸν μετὰ τῆς Μακεδονικῆς βασιλείας καὶ ἐν τῇ μετέπειτα ὁρῶν τοῦ μακροῦ χρόνου ἐκπεσοῦσαν εἰς ἀφανὲς πόλισμα, οὐδὲ τὸ παλαιὸν πλέον φέρον ὄνομα, ἀποθαλοῦσαν δὲ καὶ τὴν πάτριον γλῶσσαν, εὐτυχεῖς καιροὶ τῆς Ἑλλάδος ἀπέδωκαν εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἀναγεννωμένης Πατρίδος.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία εἰς τὰ περίπυστα ὀνόματα ἀρχαιολογικῶν αὐτῆς ἀνασκαφῶν προσθέτει νῦν καὶ τὸ ἐνδοξὸν ὄνομα τῆς Μακεδονικῆς πρωτευούσης χάρις εἰς τὸν εὐκλεᾶ αὐτῆς Πρόεδρον, ὅστις ἀποσείσας ἀπὸ τοῦ τόπου τὸ ἄχθος ψυχοφθόρου δουλείας παρέσχεν αὐτὸν εἰς τὰ ἔργα τῆς εἰρήνης καὶ τῆς μητρὸς παντὸς ἀνθρωπισμοῦ ἐλευθερίας.

Ἡ Πέλλα κεῖται ἐν τοῖς ΝΔ ἀγροῖς τοῦ 1 περίπου ὥραν ἀπέχοντος τῶν Γενιτσῶν χωρίου Ἀγίων Ἀποσιόλων, ὑπὸ πτωχῶν ἐπιμόρτων καλλιεργητῶν πλουσίῳ Ὄθωμανοῦ αὐθέντου κατοικουμένου, ἄλλως δὲ ἀναξίου παντὸς λόγου καὶ μόνον οἶκτον προκαλοῦντος διὰ τὴν ἀθλίαν αὐτοῦ ἀληθῶς κατὰστασιν. Ἡ ἔλλειψις πάσης θλαστήσεως καὶ ἡ ἀδιατάρακτος ὀμβρότης τοῦ ἐδάφους γεννώσιν, ἰδίᾳ ἐν καιρῷ θέρους κόρον καὶ ἀνίαν. Ὅσονδῆποτε δὲ καὶ ἂν ὑπῆρξεν ἡ Πέλλα ἐν τῇ ἀκμῇ αὐτῆς πολυτελῆς καὶ μεγαλοπρεπῆς, πάντως ποικιλία καὶ καλλοναὶ φυσικαὶ δὲν θὰ ἀπετέλουσαν οὐσιῶδες χαρακτηριστικὸν τοῦ τόπου. Μόνον δὲ ἡ παρὰ τὸν Λουδίαν ποταμὸν πρόσφορος θέσις καὶ ὁ λόγος τῆς διὰ τούτου συνδέσεως μετὰ τῆς θαλάσσης πρὸς διευκόλυνσιν τῶν συγκοινωνιῶν, αἵτινες σὺν τῇ ἀναπτύξει τοῦ Μακεδονικοῦ κράτους καθίσταντο ἀναγκαιότεραι, δύναται νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν ἐκ τῆς Ἐδέσεως, τόπου τῶν γραφικωτάτων τῆς Ἑλλάδος ὄλης, μετατόπισιν τῆς πρωτευούσης εἰς Πέλλαν. Ἀναφέρει δὲ ὁ Σκύλαξ ἐν Μακεδονίᾳ ὅτι ὑπῆρχεν ὄντως συγκοινωνία ἀπὸ τῆς θαλάσσης μέχρι τῆς Μακεδονικῆς πρωτευούσης διὰ τοῦ Λουδίου καὶ τῆς λίμνης, ἡ ὁποία σήμερον καλεῖται λίμνη τῶν Γενιτσῶν. Φέρεται δὲ καὶ ἐν ἐπιτομῇ ἐκ τοῦ Σιράβωνος Z σελ. 330. 22: ἀπὸ δὲ Λουδίου εἰς Πέλλαν πόλιν ἀνάπλους στάδια ἑκατὸν εἴκοσιν (Leake Travels in Northern Greece III 265) Ἡ ἐκ τοῦ ποταμοῦ προελθοῦσα πρόσχωσις, ἣτις νῦν εἶναι τοσοῦτον μεγάλη, δὲν ἦτο τοσαύτη βεβαίως καὶ ἐν ἀρχαιοτάτοις χρόνοις, ὅτε ἡ θάλασσα ἐφθανε καὶ περιελάμβανε τὴν μετέπειτα σχηματισθεῖσαν λίμνην (πρὸς τοὺς διδακτικοὺς χάρτας τῆς ἐξελλέξεως παρὰ Struck Makedon. Niederlande 96).

Ἔτι δὲ ἡ Πέλλα δὲν ἦτο ὑγιεινὸς τόπος, οὐδὲ ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι διὰ τὴν γειτνίασιν τῆς λίμνης καὶ τῶν ἐκ ταύτης σχηματιζομένων ἐλῶν, λέγει ῥητῶς ἡδὴ ὁ Ἀθήναιος VIII 348 e f. 352 a Στρατόνικος ἀπεδήμησεν εἰς Πέλλαν ποτιέ, παρὰ πλείονων ἔμπροσθε τοῦτ' ἀκηκοὺς ὡς σπληνικοὺς εἶωθεν ἡ πόλις ποιεῖν ἐν τῷ βαλανείῳ καταμαθῶν οὖν πλείονας γυμναζομένους τῶν μειρακίσκων παρὰ τὸ πῦρ, κομφῶς τὸ τε χρῶμα καὶ τὸ σῶμ' ἡσκηκότας, διαμαρτάνειν ἔφασκε τοὺς εἰρηκότας αὐτῷ καταμαθῶν δ' ἡνίκ' ἐξῆει πάλιν, τῆς κοιλίας τὸν σπλῆν' ἔχοντα διπλάσιον. . . κλπ. 352 a: Ἐν Πέλλῃ δὲ πρὸς φρεῖα προσελθὼν ἠρώτησεν εἰ πότιμόν ἐστιν. εἰπόντων δὲ τῶν ἰμῶντων «ἡμεῖς γε τοῦτο πίνομεν», «οὐκ ἄρ'» ἔφη «πότιμόν ἐστιν.» Ἐτύγχανον δ' οἱ ἄνθρωποι χλωροὶ ὄντες.

Μόνον ἐφημίζοντο τὸ πάλαι ἡ Πελλαία σταφυλὴ καὶ ὁ Πελλαῖος οἶνος ὡς ἐξάγω ἐκ τοῦ Πολυδεύκου *Ὄνομαστ.* 6,82. 6,16.

Ἡ Πέλλα ἐγένετο, ὡς γνωστόν, πρωτεύουσα τῆς Μακεδονίας ἐπὶ Ἀρχελάου (413—399 π. Χ. *Δήμιτσα Τοπογραφία τῆς Μακεδονίας* (1874) 28 μετὰ προγενεστέρης βιβλιογραφίας καὶ ἀναγραφῆς τῆς διαφωνίας τῶν παλαιότερων. *Μακεδονία* (1896) 99 κέ.). Πρὸ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν Μακεδόνων ἐκαλεῖτο ἡ πόλις Βούνομος (*Στέφανος Βυζ.* ἐν λ. Πέλλα) τὸ δὲ ὄνομα τοῦτο φαίνεται ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν Ἡπειρωτικὴν καὶ Ἰλλυρικὴν γλωσσικὴν οἰκογένειαν, ἐν τῇ ὁποῖα ἀπαντῶσι τὸ Βοῦννος· πόλις Ἰλλυρίας καὶ Βοῦνιμα· πόλις Ἡπίρου (*Στεφ. Βυζ.* Περβ. *Kretschmer* Einleitung in die Geschichte der griech. Sprache 275.286. *Hoffmann* Die Makedonen 257. *Struck* Makedon. Niederl. 85 *Fick* Vorgriechische Ortsnamen 85.142). Τίς ἢ σημασία τῆς λέξεως δὲν εἶναι σαφές, μόνον δὲ εἰκασία τοῦ *Kretschmer* εἶναι ὅτι τὸ νέον ὄνομα Πέλλα εἶναι πιθανῶς μετάφρασις τοῦ προγενεστέρου Βούνομος. Ζητεῖται νῦν ἡ σημασία τῆς Πέλλης. Ἰλῶσά τις ἐλλιπὴς τοῦ Ἡσυχίου διδάσκει ὅτι πελλάτας· λίθος σκληρὸς ἀπὸ τόπου, σχόλιον δὲ τοῦ *Κλήμεντος* Ἀλεξ. Προτρεπτ. IV. 47.7 (ἐκδ. *Stählin* I 311) ἔχει:

φελλάτα ἀπὸ ὄρους Φελλέως καλουμένου, ἀναλόγως πρὸς τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ συμπληρωθῇ καὶ τὸ χωρίον τοῦ Ἡσυχίου ἀπὸ τόπου Πελλέως ἢ μᾶλλον Πέλλης καλουμένου. Ὁ Φελλεύς ἐν τῇ ἀττικῇ εἶναι χωρίον δυσεργές ἢ τόπος πετρῶδης μὲν κάτωθεν, ἐπιπολὴν δὲ ἔχων γῆν, ἐπιτήδειος εἰς βόσιν αἰγῶν (Ἡσύχιος. Σουίδας. Ἀρποκρατίων) ὄρεινόν λιβάδιον, *pratum montanum*. Ἄλλ' ἀπὸ ταύτης τῆς λέξεως νὰ παραχθῇ ὁ Πελλάτης λίθος δὲν εἶναι νοητὸν, διότι οἱ φελλεῖς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παρήγουν ἴδιόν τι εἶδος λίθου, διὰ τοῦτο δὲ φαίνεται ἀκριβεστερα ἢ γλωσσαι τοῦ Ἡσυχίου ἀπὸ τόπου ἦτοι ἀπὸ τοπωνυμίας παράγουσα τὸ ἐπίθετον. Ὁ τόπος οὗτος θὰ ἐκαλεῖτο Πέλλα ἢ Φελλεύς ὁ κατ' ἐξοχὴν φελλεύς. Διὰ τὴν ἀντιστοιχίαν τοῦ Φ καὶ Π ὁ Herwerden Lexicon ἐν λ. ἤκασεν ὅτι Πελλάτης εἶναι Κρητικόν. (Πρβ. καθ' ὄλου ὅσα ἔγραψα ἐν Athen. Mitteil. 1910 308).

Εἶναι ἐν τούτοις ἄξιον σημειώσεως τὸ εἰς Δημοσθένους περὶ τῆς Παραπρεσβείας σ. 376 σχόλιον τοῦ Οὐλπιανοῦ, καθ' ὃ «Πέλλη δὲ πατρὶς Φιλίππου ἐκλήθη διὰ τὸ ἐπὶ βοῦς εὐρησθαι τὴν προσηγορίαν, πέλλης τὸ χρῶμα, ὃ ἐστὶν ιεφερῶδες κατὰ τὴν Μακεδόνων φωνὴν ἢ παρὰ τοὺς πέλλας λίθους κατὰ τὴν Μακεδόνων φωνὴν (*Sturz De dialecto Macedonica et Alexandrina* 45. *Δήμιτσα Τοπογραφία τῆς Μακεδονίας* 320). Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ σχολίου εἶναι προφανές ὅτι ἔχει ὑποστῆ ἐπίδρασιν ἐξ ἄλλης σχολαστικῆς ἐρμηνείας τοῦ παλαιότερου ὀνόματος τῆς Πέλλης, τοῦ Βούνομος, διότι ἐν τῇ περὶ τοῦ Βούνειμα γλώσσῃ ὁ Στέφανος ὁ Βυζάντιος ἐρμηνεύει παρὰ τὸ βοῦν νεῖμαι. Ἀπομένει δὲ ἄξιον προσοχῆς τὸ δεύτερον μέρος τοῦ σχολίου τοῦ Οὐλπιανοῦ. Ὁ Kretschmer Einl. 286 σημ. 1 λέγει «Vielleicht bedeutete βουνός im illyrischen, wie im kyonäischen (Herodot IV 199), Hügel und ist Πέλλα, in der makedon. Sprache s. v. a. «λίθος Fels (zu althochdeutsch *felis Felsen* altnord. *fjall Berg*) eine ungenaue Übersetzung des illyr. Wortes wie im folgenden Falle [**Ἐδεσσα-Αἰγαί*]». Πέλλα ἐκ τοῦ πέλο σανσκρ. pas-

yam (*pars-)=λίθος κλ. πρβ. Brugmann-Thumb Griech. Grammatik ⁴ 141.

Νομίζω δὲ ὅτι παρὰ πάντα ταῦτα δὲν πρέπει φωνητικῶς νὰ ταράξῃ ἡ ἀντιστοιχία *πέλ-φέλ* (ἐν Μακεδονίᾳ θὰ ἀνεμνέ τις *βέλ*. Hoffmann Die Makedonen 233 κέ.) διότι ἡ αὐτὴ ῥίζα ἀπαντᾷ ὡς τοπωνυμία καὶ ἄλλως καὶ εἶναι φανερόν ὅτι δὲν πρόκειται περὶ καθαρώς Μακεδονικῆς λέξεως, ἀλλὰ περὶ δανείου ἐν ὑστέροις χρόνοις γενομένου. Καὶ ὁ Ἡσύχιος δὲ λέγει ἀπλῶς *πέλλα λίθος*.

Εἶναι δὲ ἀναμφισβητήτως τῆς αὐτῆς ῥίζης καὶ ἡ τοπωνυμία *Πέλη* περὶ ἧς ὁ Στέφανος ὁ Βυζάντιος λέγει: *Πέλη πόλις Θεσσαλικῆ διαιτῆ μία μὲν ὑπὸ Ἐδρουπόλῳ, ἑτέρα δὲ ὑπὸ Ἀχιλλεῖ* (Paton-Hicks Inscriptions of Cos Fick Ortsn. 51. Ὁ Ἰταφραλῆς Thessalonique au XIVe siècle σ. 53 σημ. 4 θεωρεῖ ἀθαιρέτως τὰς πόλεις ταύτας ὡς τὰς αὐτὰς καὶ ἡ Μακεδονικὴ πρωτεύουσα). Ὅμοίως δὲ καὶ ἡ ὡσαύτως Θεσσαλικῆ *Πέλινα* καὶ *Πελλήνη - Παλλήνη*, ἀλλαχοῦ τε καὶ ἐν Χαλκιδικῇ τῆς Μακεδονίας (*Grasberger Studien zu den griech. Ortsnamen* (1888) σ. 163). Ἄλλους δὲ τόπους ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα Πέλλα ἀναφέρει ὁ Στέφ. ὁ Βυζ. καὶ ἐν ἄλλαις Ἑλληνικαῖς χώραις. Ὁ Fick αὐτ. 150 σημειοῖ ὅτι τὰ Μακεδονικὰ ὀνόματα *Αἰγαί*, *Ἀταλάνη*, *Ἀλακκομεναί*, *Εἰδομενή*, *Πέλλα* φέρουσιν Ἑλληνικὸν τύπον.

Κατὰ ταῦτα, ἐὰν δεχθῶμεν τὴν εἰρημένην ἐτυμολογίαν, Πέλλα σημαίνει τόπον πετρώδη = ὄρος = ὕψωμα. Μέρος τοῦ τόπου, ἐφ' οὗ ἦτο ὠκοδομημένη ἡ Μακεδονικὴ πρωτεύουσα εἶναι τῆς ὑπολοίπου πεδιάδος τοῦ Λουδίου ὑψηλότερος καὶ πῶς ἐξέχων, λέγει δὲ καὶ ὁ *Livius* XLIV, 46: *sita est in tumulo vergente in occidentem hibernum*.

Παρὰ τῷ *Stolz Schmalz* Lateinische Grammatik 88 εὐρίσκω *pullus* (rein) aus *pūr-lo nicht *zu verwechseln mit pullus* aus *plno-vgl. griech. *πελλός* und *pullus* (*jung*) zur selben Sippe wie griechisch *πῶλος*. Ἐὰν τὸ *πελλός* ἐδήλου ποτὲ τὸν *νέον*, τότε Πέλλα θὰ ἦτο ἡ *Νέα*

(πόλις) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν παλαιότεραν πόλιν, τὴν Βούνομον.

Ἡ πόλις διετήρησε τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν, ὅτε εἶναι γνωστὴ ὡς *colonia Julia Augusta Pella* (Plin N H. IV 34. Imhoof-Blumer Monn. grecques 86 ἀρ. 98. 99. Eckhel Doctr. num. II 74. CIG 1997. CIL III σελ. 116 κλπ. Pauly² RE IV. 549 ἀρ. 243. Head-Σδορώνου Ἱστορ. Νομ. A 312 Head HN² 244). Ὁ Leake θεωρεῖ πιθανὸν ὅτι ἐπὶ βραχὺ ἢ Πέλλα ἠννοήθη ὑπὸ τῆς οἰκονομικῆς μανίας τοῦ Διοκλητιανοῦ, ὅστις μετέβαλε τὸ ὄνομα αὐτῆς εἰς Διοκλητιανούπολις = *Diocletianopolis*. Κατὰ τὴν παρά τῃ Leake καὶ τῃ ἀνεξαρτήτως τούτου γράφοντι Philppson (Pauly RE² V 658) ἀρχαίαν παράδοσιν ἢ Διοκλητιανούπολις ἔκειτο μεταξύ Θεσσαλονίκης καὶ Ἐδέσσης, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Θεσσαλίας καὶ τέλος παρά τὴν λίμνην τῆς Καστορίας. Εἶναι προφανές, παραδόξως δὲ δὲν ἐλέχθη, ὅτι πρόκειται περὶ δύο τοῦλάχιστον διαφόρων πόλεων ὁμωνύμων, ἀν δὲ ἢ μεταξύ Θεσσαλονίκης καὶ Ἐδέσσης κειμένη ἦτο ἢ Πέλλα, δὲν δύναται νὰ πιστωθῇ ἄλλοθεν. (Πρὸς Itinerarium Antonin. 319. 330. Itinerar. Hierosolymitanum 606. Ἱεροκλῆς 638. Περὶ τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Θεσσαλίας κειμένης Διοκλητιανουπόλεως). *Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου* περὶ θεμάτων II σ. 49, ἔκδ. Βόννης). Περὶ τῆς ἐν Δυτ. Μακεδονίᾳ, τῆς αὐτῆς καὶ ἢ προηγουμένη *Ἱεροκλῆς* 642. Περὶ τῆς παρά τὴν λίμνην τῆς Καστορίας, ἣτις ἤδη ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ διὰ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν βαρβάρων ἦτο ἐγκαταλειμένη, *Προκόπιος* περὶ κτισμάτων IV. 3). Ὅτι ἐν ὑστέροις χρόνοις τὸ ὄνομα Θεσσαλία περιελάμβανεν ἔστιν ὅτε καὶ τὴν Μακεδονίαν εἶναι γνωστόν. Τελευταῖον περὶ τούτου κατὰ τὸν Tafel Thessalon. 11 καὶ Via Egnatia 46 καὶ ὁ Ταφραλῆς Thessalonique 54.

Καὶ ἐν χριστιανικοῖς χρόνοις ἀναφέρεται ἐπίσκοπος Πέλλης παρακαθῆσας ἐν τῇ ἐν Χαλκηδόνι δ' οἰκουμένηῃ συνόδῳ τῷ 451 (*Δήμιτσα Τοπογραφία* 241).

Ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις ἡ τοπωνυμία ἐκσλαδίζεται, ση-
μείωμα δὲ Ἐθαγγελίου τῆς μοναστηριακῆς βιβλιοθήκης Ῥουκο-
πίσα τοῦ ἔτους 1368 λέγει «τὸ τοιοῦτον θεῖον ἄγιον Ἐθαγγέλι-
ον ἦν τοῦ πανιερωτάτου ἐπισκόπου **Σλανίτζης** ἦτοι Πέλλης
Κυροῦ Ἀνωτίου (Πρβ. Περιοδικὸν Ῥωσσικοῦ Ἀρχαιολογ. Ἰν-
στιτούτου Κων]πόλως 1899 σ. 131 καὶ Λάμπρου Ν. Ἑλληνο-
μνημ. 1911 σ. 100). Μέχρι πρὸ τινος δὲ ἀκόμη, ὡς παρετήρη-
σα ἐν τῇ ἀνακαινιστικῇ ἐπιγραφῇ τῆς ἐν Ἐδέσση μονῆς τῆς
Ἁγίας Τριάδος, ἦτο ἐν χρήσει ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡμῶν ὁ τίτλος
τοῦ ἐπισκόπου Ἐδέσσης ὡς *Ἐδέσσης καὶ Σλανίτζης*.

Μετὰ τὴν μεγάλην Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 πρό-
σφυγες ἐκ τοῦ τόπου ἴδρυσαν τὴν ἐν Φθιώτιδι παρὰ τὴν Ἀτα-
λάντην *Νέαν Πέλλαν*. Ἴσως δὲ ἦσαν οὗτοι λείψανα τῶν ὑπὸ
τὸν Γάτσον καὶ τὸν Καρατάσον κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπανα-
στάσεως ἐπιτεθέντων τῇ 8ῃ Νοεμβρίου 1826 κατὰ τῆς Ἀταλάν-
της καὶ κατόπιν πάλιν ἀπομακρυνθέντων ἐκεῖθεν καὶ διασκορπι-
σθέντων Θεσσαλομακεδόνων (*Τρικούπη Ἱστορία Ἑλλην. Ἐπα-
ναστάσεως* τόμ. 4 σ. 81).

Ἀπὸ μεταγενεστέρων χρόνων μέχρι σήμερον καλεῖται ὁ τό-
πος Ἁγιος Ἀπόστολος ἢ Ἀπόστολοι, σλαβιστὶ *Ποσιόλ* καὶ τουρ-
κιστὶ Ἀλά κλησὲ ἢ Ἀλακλήσια, μετὰ τοῦ ὀνόματρός συναπολέ-
σας τὴν τε λαμπρότητα καὶ τὸ παλαιὸν μεγαλεῖον. Πέλλαν ἢ Πέλ
καλοῦσι σήμερον οἱ ὡσεὶ ξένοι πρὸς τὸν τόπον καὶ τὴν ἱστορίαν
αὐτοῦ ζῶντες ἐκεῖ δουλοπάροικοι δεξαμενὴν τινα ἀρχαίαν 20'
ἀπέχουσιν πρὸς τὰ ΒΔ τῶν Ἀποστόλων.

Ἡ Ἑλληνικὴ σκαπάνη, ἡ ὁποία μετὰ μακρὰν δουλείαν δι-
ανοίγει ἐλευθέραν πλεον τὴν Μακεδονικὴν γῆν θὰ συγκινήσῃ
καὶ θὰ ἐνισχύσῃ τοὺς δυστυχεῖς ἐπιχωρίους, ὅσους ὁ τρόμος τῶν
ἐπιδρομῶν ἀφήρεσε καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ θάρρος τοῦ ἔθني-
κοῦ φρονήματος.

Τὴν ἀνασκαφικὴν ἐργασίαν ἤρχισα ἐν ἀγρῷ τινι δεξιὰ τῆς
εἰς Γενιτσὰ φερούσης ὁδοῦ καὶ εἰς ὀλίγην ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν,

ἐνθα ὀπὴ τις φαινομένη ἐν τῷ ἐδάφει ὑπεδήλου τὴν ὑπαρξίν ὑπογείου τινος κατασκευάσματος. Τὸ πρᾶγμα τοῦτο φαίνεται ὅτι εἶδε καὶ ὁ *Struck*, ὁ ὁποῖος γράφει ἐν *Makedonische Niederlande* 91: «Ἀκολουθῶν τὴν ὁδόν, ἣ ὁποία φέρει πρὸς Ν. πρὸς τὴν λεωφόρον καὶ πρὸς τὴν ἐν τῇ λίμνῃ νῆσον Φακόν, διέρχεται τις δεξιὰ διὰ λειψάνων τειχῶν, τὰ ὁποία θὰ ἀνῆκόν ποτε εἰς μέγα τι οἰκοδόμημα. Ἐν τῇ γωνίᾳ, τὴν ὁποίαν σχηματίζει ἡ ἀτραπὸς μετὰ τῆς λεωφόρου δεξιὰ, ὑπάρχει σῆραγξ κεκαθαρμένη ἐν μέρει ἀπὸ τῶν εἰσχωρησάντων ἐκεῖ χωμάτων καὶ ἐντὸς τῆς ὁποίας λιθίνη κλιμαξ βάθους 15 περίπου μέτρων φέρει εἰς κατακεχωσμένους θόλους καὶ δρόμους μετὰ παρακειμένων δωματίων. Τὸν καθορισμὸν τοῦ κτίσματος ὀφείλομεν νὰ ἀναμείνωμεν παρά τινος ἀνασκαφῆς». Φαίνεται ὅτι ὀλίγον πρὶν ἐπισκεφθῆ τὸν τόπον ὁ *Struck*, εἶχε γίνοι ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ κτήματος ἡ ἀτεχνος ἀνασκαφή, περὶ ἧς ἤκουσα παρὰ τῶν ἐπιχωρίων, οὕτω δὲ τὸ ὑπόγειον ἦτο ὀπωσδήποτε ἐν μέρει κεκαθαρμένον. Ἐγκαταλειφθὲν ὅμως καὶ πάλιν εἰς τὴν τύχην του καταχώσθη ὅλον, ὥστε κατὰ τὸ ἔτος 1914 συνεργούσης καὶ τῆς ἀγρίας βλαστήσεως, οὐδὲν πλέον ἐφαίνετο πλὴν ὀπῆς τινος.

Ἡ γενομένη ὑπ' ἐμοῦ ἐργασία ἀπεκάλυψεν ὄλην τὴν εἰς τὴν ὑπόγειον κρύπτῃν κάθοδον καὶ δύο ἐκατέρωθεν ταύτης διαμερίσματα. Τοῦ ἀριστεροῦ διαμερίσματος (Α. 1 ἐν τῷ σχεδίῳ) αἱ διαστάσεις δὲν ἦτο δυνατόν νὰ καθορισθῶσιν ἀκριδέστερον πέρυσι, διότι ἡ ἐργασία ἐν τῷ κατωτάτῳ στρώματι ἦτο δυσχερεστάτη διὰ τὴν ὑγρασίαν καὶ τὸν ἐκ ταύτης σχηματισθέντα πηλόν, τοῦ ὁποίου ἡ ἐκσκαφή καὶ ἡ ἀποκόμισις δὲν ἦτο ταχεῖα. Σημειώσεως ἄξιον εἶναι ὅτι κατὰ τὴν ἐντὸς τῆς κρύπτῃς ἐργασίαν τὰ εὐρήματα δὲν ἦσαν πολλὰ. Ἐν τῷ ἀνωτάτῳ στρώματι, πάχους 0.50 περίπου, καὶ πρὶν ἀναφανῆ ἡ πρώτη βαθμὶς τῆς κλιμακῆς, ὑπῆρχον ἄφθονα ὄστρακα ἀγανώτων χονδροειδῶν ἀγγείων. Βαθύτερον εὐρέθησαν τεμάχια μελαμβοφῶν ἀγγείων μετὰ χαρακτηριστικῶν λαθῶν τῶν ἐλληνιστικῶν ἢ Μακεδονικῶν χρόνων, ἤλοι σιδηροὶ καὶ χαλκοὶ μετὰ πλατειῶν κεφαλῶν θυραῖοι καὶ χαλκᾶ τινα νομίσματα, ὧν δύο μόνον ὁ τύπος κατὰ τὸ πρωτό-

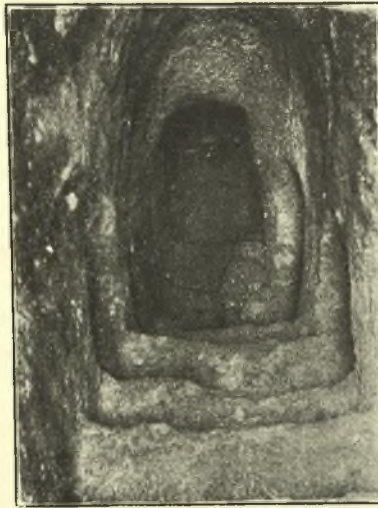
κολλον τῆς εἰς τὸ Νομισματικὸν Μουσεῖον παραδόσεως, εἶναι εὐδιάκριτος. Ἐν τούτων φέρει κεφαλὴν ἥρωος Περσέως καὶ ὄπισθεν ἀετὸν ἰστάμενον ἐπὶ κεραυνοῦ, τὸ δὲ ἄλλο φέρει κεφαλὴν νεαροῦ Διονύσου καὶ ὄπισθεν τράγον πρὸς δ. (Πρβ. Head-Σβορώνου Ἱστορ. Νομισμ. Α 304.309). Τὸ ὄλον κτίσμα, ὡς ἀπε-

Εἰκ. 2. Ὑπαιθρον μέρος κλίμακος λαξευτῆς κρύπτης.

καλύφθη μετὰ τὴν ἔρευναν, εἶναι λελαξευμένον ἐν τῷ μαλακῷ ψαμμολίθῳ, κατέρχεται τις δὲ εἰς αὐτὸ διὰ κλίμακος ἐχούσης τριάκοντα βαθμίδας, βάθους ἐκάστης 0.25-0.28 καὶ μήκους 0.91 περίπου. Μέρος τῆς κλίμακος ἀπὸ τῆς ἀνωτάτης βαθμίδος καὶ εἰς εὐθείαν ἀπόστασιν μ. 4.10 εἶναι ὑπαιθρον, μόνον ἐκ τῶν

πλαγίων περικλειόμενον (εἰκ. 2). Παραιτέρω τὸ κτίσμα καθίσταται ὑπόγειον (εἰκ. 3), κατὰ δὲ τὸ σημεῖον ἐκεῖνο ὁ λίθος σχηματίζει θύραν, τῆς ὁποίας τὸ ὑπέρθυρον εἶναι ἐλαφρῶς τριγωνικόν. Ἡ θύρα ἔχει ὕψ. 2.40 καὶ πλάτος 0.90. Κάτω, ἐν τῇ βαθμίδι τῆς λαξευτῆς κλίμακος ὑπάρχουσι κατὰ τὰ πέρατα δύο κοιλότητες ἐντὸς τῶν ὁποίων θὰ ἐσφηνοῦντο τὰ σκέλη τοῦ ξυλίνου πλαισίου τῆς θύρας. Κατὰ τὰς παρειὰς τῆς καθόδου κατ' ἀποστάσεις λελαξευμέναι κόγχαι τέσσαρες, ἀνὰ δύο ἀπέναντι ἀλλήλων,

Εἰκ. 3. Ὑπόγειος κάθοδος λαξευτῆς κρύπτῆς.

πλάτους 0.90 φέρει κυκλικῶς καὶ δι' ἄλλου ἀνοίγματος πάλιν πρὸς τὸν κεντρικὸν δρόμον. Ἄλλο διαμέρισμα παραιτέρω τοῦ κυκλικοῦ (ἀριθ. 2 ἐν τῷ σχεδίῳ) δὲν φαίνεται νὰ ὑπῆρχε. Ὅφειλομεν ἐν τούτοις νὰ συνεχίσωμεν τὴν ἔρευναν, ἢ ὁποία θὰ διαφωτίσῃ τὰ τε κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο καὶ τὰ κατὰ τὸ ἀριστερὸν διαμέρισμα (ἀριθ. 1 ἐν τῷ σχεδίῳ), οὗ αἱ διαστάσεις δὲν εἶναι ἀκόμη ἀκριβῶς καθωρισμέναι. Κατὰ μῆκος ἐν τούτοις φαίνεται ὅτι ὁ δρόμος δὲν ἐξετείνετο, διότι προσεκραύσαμεν εἰς λίθον αὐτοφυῆ.

Ἄνω ἐν τῇ ὑπαίθρῳ ἢ πρώτη βαθμὶς τῆς κλίμακος εἶναι

πλατυτέρα, σχηματίζουσα πλατύ τι ανώφλιον, τὸ ὁποῖον περιβάλλεται ὑπὸ τοίχου ἐκ λίθων τῆς αὐτῆς καὶ ὁ βράχος Ἰφύσεως. Ἐξωθεν δὲ τοῦ μικροῦ τούτου ξηρολίθου περιτοιχίσματος ἦσαν ἐστρωμένοι ἐν οὐχί παχεῖ στρώματι, 0.30 περίπου, λίθοι ὅμοιοι. Ὑψος τοῦ σημερινοῦ ἐδάφους ἀπὸ τῆς φλιᾶς μ. 1.80.

Εἰκ. 4. Μεσημβρινή πλευρὰ οἰκοδομήματος Β ἀπὸ Λυσμῶν.

Ὁ προορισμὸς τοῦ λαξεύματος τούτου τῆς Πέλλης δὲν εἶναι ἀμέσως σαφές, δὲν δύναται δὲ τις πάντως νὰ εἴπῃ ὅτι ἦτο τάφος τοῦ εἶδους τοῦ ὑπὸ τοῦ Μ. Χρυσοχόου ἐν τῇ Ἐπετηρίδι τοῦ Παρνασοῦ I 1896 σ. 13 περιγραφέντος (Πέλλης).

B. Μετὰ τὴν ἔρευναν τυχύτην ἐπιθυμῶν νὰ δοκιμάσω τὸ περὶ τὴν κρύπτην ἔδαφος, τὸ ὁποῖον οὐδεμίαν ἀπτήν ἀρχαιολογικὴν ἔνδειξιν παρείχεν, εἶχε δὲ τὴν ὄψιν τοῦ ἀγροῦ, οἷον δεικνύει ἡ εἰκὼν 1, ἀνέφῃα εἰς ἐλαχίστην ἀπὸ τῆς εἰσόδου τῆς κρύπτης πρὸς B ἀπόστασιν τάφρον, ἣτις εἰς βάθος 0.80 περίπου προσέκρουσεν εἰς ἴχνη κτίσματος, τοῦ ὁποῖου ταχέως ἀπεκαλύφθη τὸ ὅλον διάγραμμα, οἷον καὶ ἐν τῷ σχεδίῳ τῆς ἀνασκαφῆς ὑπὸ στοι-

Εἰκ. 5. Οἰκοδόμημα B ἀπ' Ἀνατολῶν.

χεῖον B ἀπέδωκα. Εἶναι μέγα οἰκοδόμημα μήκους περίπου μ. 19.70 διαιρούμενον εἰς τρία διαμερίσματα, μὴ συγκοινωνοῦντα πρὸς ἄλληλα, ἔχοντα δὲ εἰσόδους κατὰ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν (εἰκ. 4 καὶ 5). Τὸ ἀποκαλυφθὲν μέρος τοῦ οἰκοδομήματος δὲν φαίνεται ὅτι ἀποτελεῖ τὸ ὅλον αὐτοῦ, ὡς συμπεραίνεται ἐκ τῆς συνεχείας τοῦ Βορείου ἐπιμήκους τοίχου καὶ τινος τεμαχίου τοίχου καθέτου εἰς αὐτόν. Ἡ ἐξακρίδωσις τοῦ πράγματος εἶναι ἔργον τῆς προσεχοῦς ἐπαναλήψεως τῆς ἐργασίας.

Οί τοίχοι σφίζονται εἰς μέσον ὕψος 0.80 περίπου. Ἐνεκα δὲ τοῦ εἶδους τοῦ λίθου, ὅστις εἶναι, φαίνεται, ὁ ἐπιχώριος μαλακός, καὶ ἡ διατήρησις αὐτῶν δὲν εἶναι καλὴ. Τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν τμήματος τοίχου, τοῦ κάλλιον σφισμένου μεταξύ τῶν εἰσόδων τοῦ μεσαίου (B 2) καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ (B 3) διαμερίσματος παρέχει ἡ εἰκὼν 6, ἐν τῇ ὁποίᾳ διακρίνεται καλῶς ἡ ἐκ τῆς φθορότητος τοῦ Πελλάτου λίθου, ἐπελθοῦσα φθορὰ τῶν ἀρμογῶν

Εἰκ. 6. Τοίχος μισημβρινὸς οἰκοδομήματος B.

καὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν δόμων. Οἱ ἐσωτερικοὶ διάμεσοι τοῖχοι εἶναι ἐκ μικροτέρων λίθων κατασκευασμένοι, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς παρατηρεῖται ὁ αὐτὸς οἰκοδομικὸς τρόπος τοῦ ἀκανονίστου πολυγώνου τῶν μεταγενεστέρων Ἑλληνικῶν χρόνων. Ἐν τῷ διαμέσῳ τοίχῳ τοῦ διαμερίσματος 2 καὶ 3 παρατηρεῖται καὶ χρῆσις σειρᾶς κεραμίδων μεταξύ δύο στρωμάτων λίθων. Καθ' ὅλου δὲ οὐδὲν παρατηρεῖται λείψανον ὑλικῆς οἰκοδομικῆς ἐν δευτέρᾳ χρήσει, οὐδὲ ἔχνος ἀσβέστου ὡς συνδετικῆς ὕλης.

Ἡ καταστροφή τοῦ οἰκοδομήματος ἐπῆλθε κατόπιν πυρκαϊᾶς, ὡς ἐφάνη κατὰ τὴν ἐργασίαν ἐκ παχέος στρώματος τέφρας καὶ ἀνθράκων, καλύπτοντος σχεδὸν ἅπαν τὸ κτίριον, ἰδίᾳ τὸ μεσαῖον διαμέρισμα, εἰς ὕψος 0,40 περίπου ἀπὸ τοῦ παρθένου ἐσωτερικοῦ ἐδάφους.

Εὐρήματα κατὰ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κτίσματος Β, ὧν τινὰ καὶ μοναδικά, πάντα δὲ διδακτικὰ διὰ τὴν χρονολογίαν ἐγένοντο τὰ ἑξῆς:

Ἐκτὸς πλήθους σιδηρῶν ἤλων συνδετικῶν τε καὶ διακοσμητικῶν μετὰ χαλκῶν κεφαλῶν καὶ ἄλλων σιδηρικῶν οἰκιακῆς χρήσεως, χαρακτηριστικὰ εἶναι ὄστρακά τινὰ ἀγγείων μελαμβασφῶν, ἀρυβάλλων μετ' ἀνθεμίων καὶ δικτυωτοῦ κοσμήματος, δίδυμα φαιόχροα ληκύθια τοῦ κακῶς λεγομένου Ῥωμαϊκοῦ, ὄντος δὲ ὑστέρου Ἑλληνικοῦ τύπου, χαρακτηριστικαὶ λαβαὶ ἀγγείων ἐν Ἡρακλείῳ ἄμματι, λύχνοι ὑστέρων Ἑλλήνων χρόνων καὶ τέλος νομίσματα χαλκᾶ, ἐντὸς τοῦ κτίσματος εὑρεθέντα καὶ διὰ τοῦτο πολυτιμότερα διὰ τὴν παρεχομένην ἀσφαλεστέραν χρονολογικὴν βᾶσιν. Τὰ νομίσματα ταῦτα, ἀποκείμενα μετὰ τῶν ἄλλων τῆς ἀνασκαφῆς νομισμ. εὐρημάτων ἐν τῷ Νομισματικῷ Μουσείῳ εἶναι:

1. Δύο Φιλίππου τοῦ Β' χαλκᾶ (κεφαλὴ Ἀπόλλωνος - Ἰππεὺς πρὸς δ. καλπάζων). Head-Σδορῶνου IN. A 292.

2. Ἐν Ἀλεξάνδρου ἀργυροῦν. (Κεφαλὴ Ἀλεξάνδρου Ἡρακλέους - Ζεὺς ἀετοφόρος καθήμενος ἐπὶ θρόνου. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ). Ὁ Head-Σδορῶνος IN A 294 ἀποδίδει εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου ὡς καὶ τὸ ἐπόμενον.

3. Ἐν Ἀλεξάνδρου χαλκοῦν (Κεφαλὴ Ἀλεξάνδρου Ἡρακλέους - Ῥόπαλον, τόξον, φαρέτρα. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ)

4. Δύο Ἀντιγόνου χαλκᾶ τοῦ 288 π. Χ. (κεφαλὴ Ἀθηνᾶς δεξιᾶ-σάτυρος ἐγείρων τρόπαιον). Head-Σδορῶνος A 301.

5. Δύο Βασιλέως Περσέως χαλκᾶ (κεφαλὴ ἥρωος Περσέως - ἀετὸς ἰστάμενος ἐπὶ κεραυνοῦ. ΒΑ. . . . ΕΡ. .)

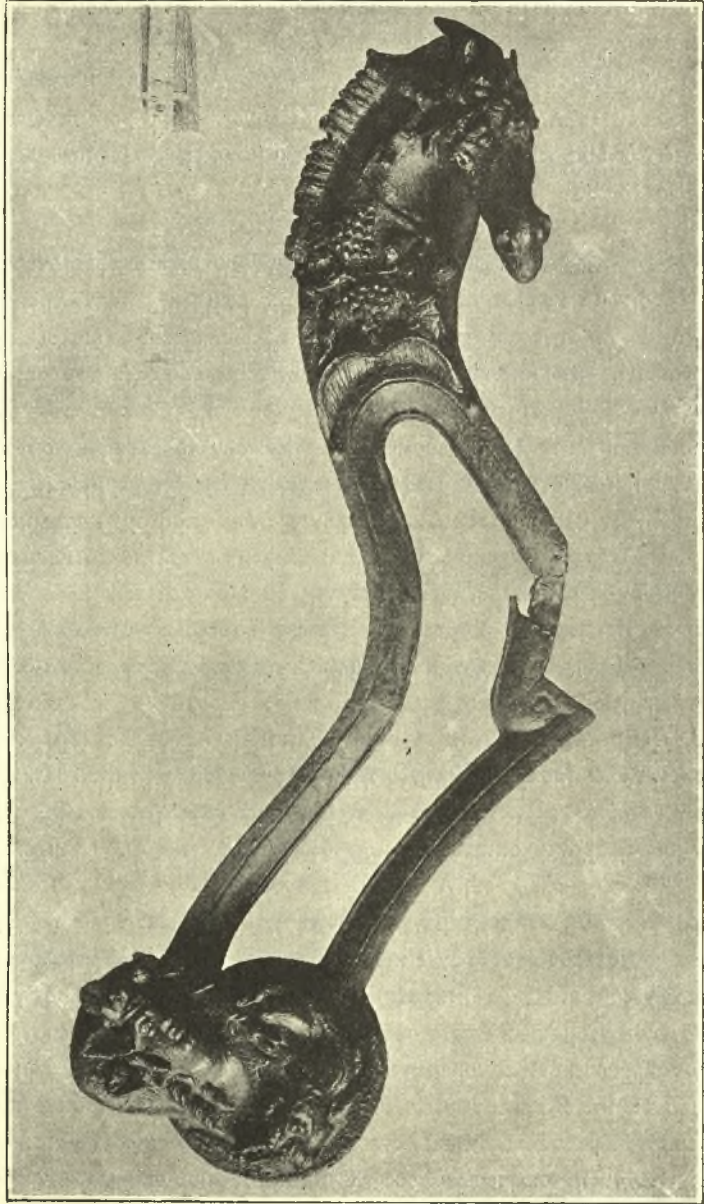
6. Ἐν Μακεδονικῶν χαλκοῦν (Μακεδονικὴ ἀστὴς - κράνος

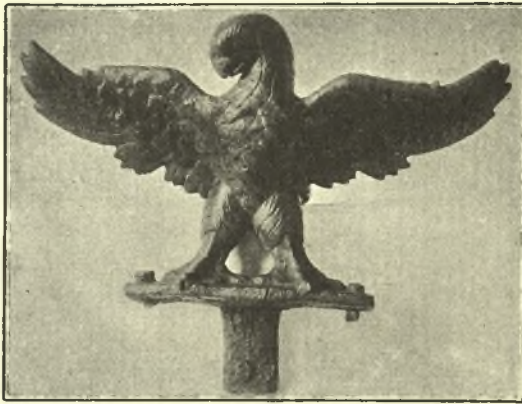
Μακεδονικὸν μετὰ λόφου ἐκατέρωθεν. ΒΑΣ), τῆς ἐποχῆς τῶν βασιλέων.

7. Ἐν τῆς Πέλλης χαλκοῦν (Ἰθηνᾶ Ἀλκίδημος μαχομένη πρὸς δ. ΠΕΛΛΗΣ-κεφαλὴ νεαροῦ Ἡρακλέους) τῶν πρώτων μετὰ τὸ 168 π. Χ. χρόνων τῆς Ῥωμαιοκρατίας. Head - Σδορῶνος 312.

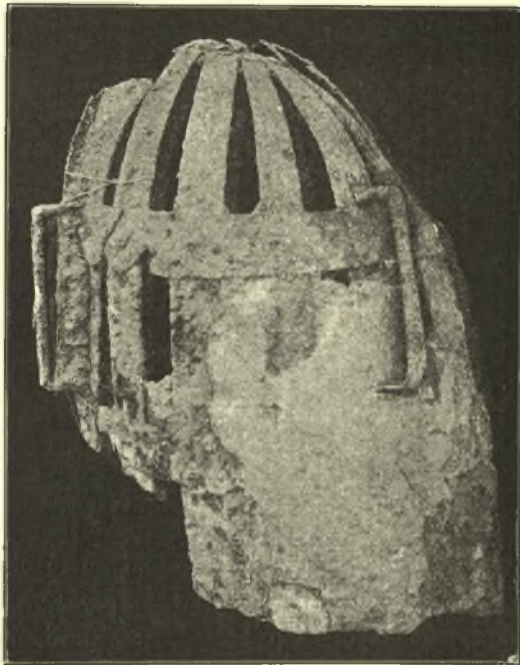
Ἐκ τῆς σειρᾶς ταύτης τῶν νομισμάτων εἶναι σαφές ὅτι τὸ οἰκοδόμημα κατεστράφη ἀρχομένης τῆς Ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως ἤτοι ἐν Ἑλληνικοῖς ἀκόμη κατ' οὐσίαν, ὡς καὶ οἱ πλείστοι τῶν μετεπειτα, χρόνοις. Τοῦτο δὲ συμφωνεῖ καὶ πρὸς τὰ κεραμικὰ εὐρήματα, χρησιμεύει δὲ πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς χρονολογικῆς ἐντυπώσεως τῶν ἄλλων εὐρημάτων. Ἐκ τῶν τελευταίων τούτων ἐξείρω πρῶτον χαλκᾶ προσαρτήματα κλίνης τετορευμένα, τῶν ὁποίων ἐν μὲν παριστᾶ Διονυσιακὸν ὄνον ἐν προτομῇ, ἐστεμμένον διὰ κισσοῦ κορυμβοφόρου καὶ κλήματος καὶ βοτρῶων μετ' ἐνθέτων ὀφθαλμῶν, ἐξαιρέτου τέχνης τὸ ὄλον καὶ τῶν ἄλλων ἐν τε τῷ Βρετανικῷ Μουσεῖῳ καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ Ἐθνικῷ Μουσεῖῳ καὶ τῶν ἐκ Ἡρίνης κλπ. ὁμοίων κατὰ τὴν ἀπεργασίαν ἀναμφισβητήτως ὑπερέχον, ὕψ. 0.155 : πρὸ. προχείρως τὸ βιβλίον τῆς Ransom Ancient Greek Furniture. Ἄλλο τεμάχιον παριστᾶ ἐν προτομῇ, Σιληγὸν ἢ Διόνυσον μεθύοντα, περιβεδλημένον νεβρίδα καὶ κρατοῦντα ἐν τῇ ἀριστερᾷ κἀνθαρον, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς ἀνέχοντα ὄπισθεν τὴν οἰνοβαρῆ κεφαλὴν, ὕψ. 0.12 (εἰκ. 7). Ἐκ τῆς αὐτῆς κλίνης πιθανῶς προέρχεται καὶ χαλκοῦς ἀετός, ἀντωπός, ἀναπεπταμένος ἔχων τὰς πτέρυγας καὶ τὴν κεφαλὴν κατ' ἀριστερὸν κρόταφον (εἰκὼν 8). Τῶν χαλκῶν τούτων ἀξιολογότητων τορευμάτων αἱ παρατιθέμεναι εἰκόνες διὰ τὴν σμικρότητα μόνων ἀδρομερῶς ἀποδίδουσι τὴν ὄψιν, θέλουσι δὲ προσεχῶς ἀναπληρωθῆ ἐν λεπτομερεστέρα τῶν χαλκωμάτων τούτων δημοσιεύσει, ὑπ' ἄλλων, τῶν ὁποίων τὴν παρασκευὴν μετὰ φιλικωτάτου ἐνδιαφέροντος διηκόλυε καὶ ὁ κύριος Γεώργιος Κάρο. Εἰς τὴν τεχνικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου ὀφείλεται ὁ καθαρισμὸς καὶ ἡ συντήρησις τῶν πολυτίμων ἀρχαίων.

Εἰκ. 7. Προσόγραμμα προσκεφαλαίου ἀρχαίας κίτης.

Εικ. 8. Χαλκοῦς ἀετός.

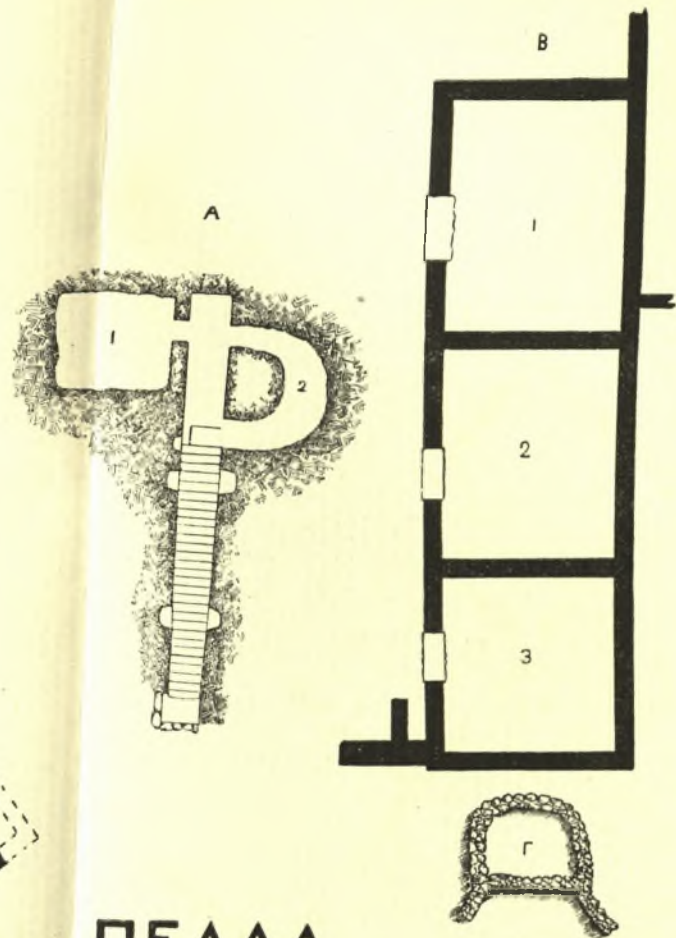
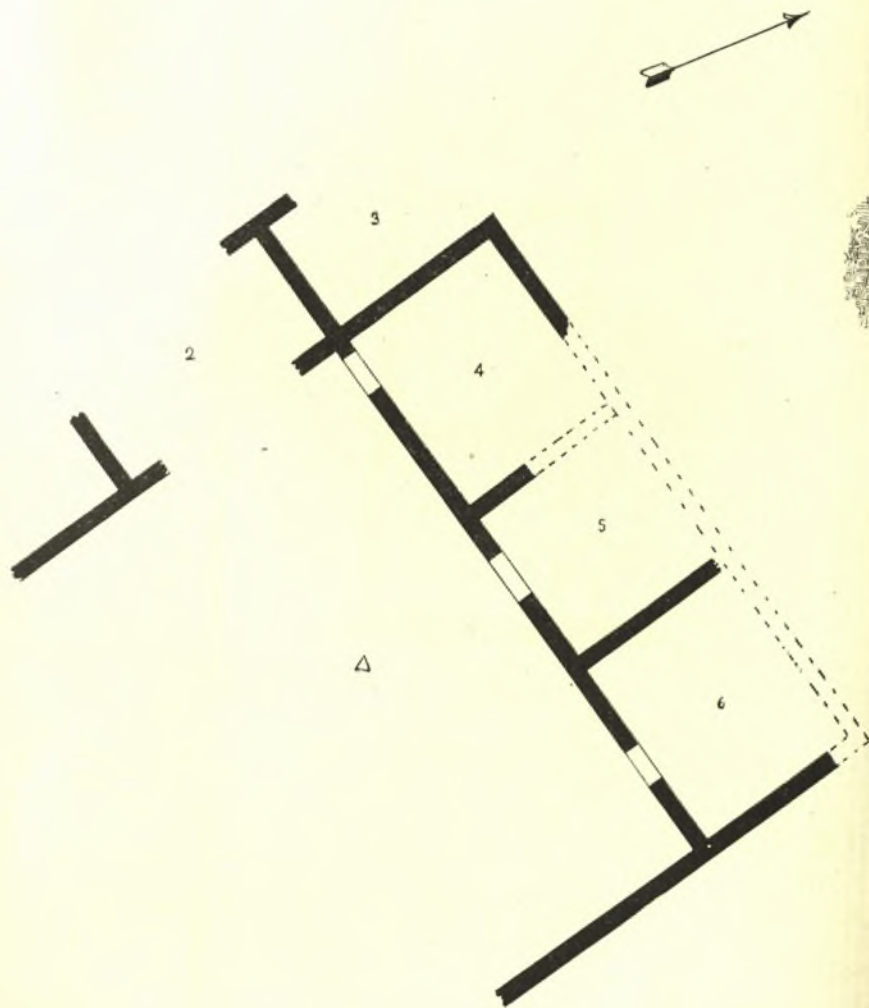
Εικ. 9. Κλίβανος ἢ θερμάστρα ἀρχαία.

Ὡσαύτως εὐρέθη ἐν τῷ αὐτῷ οἰκοδομήματι κατασκευασμά τι, πρωτοφανές ὅλως, ἐφ' ὅσον γνωρίζω, ἐκ πηλοῦ καὶ ἐλασμάτων σιδηρῶν, ὕψ. περίπου 0.75, ἔχον κάτωθεν ἐσχάραν, ἧς περιεσώθησαν τὰ λείψανα καὶ ἄνω κυκλικὴν βάσιν πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ καπνοδόχου σωλῆνος. Κλίβανός τις ἢ θερμάστρα. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἄς ἀρκέση ἡ παρατιθεμένη πρόχειρος εἰκὼν 9 καὶ 10.

Εἰκ. 10. Ἐσχάρα καὶ βάσις καπνοδόχου.

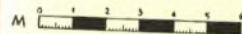
Ἐν τῷ ἀνατολικῷ διαμερίσματι 3 τοῦ αὐτοῦ οἰκοδομήματος εὔρον ἐπὶ τῆς φλιᾶς τῆς θύρας κατακείμενον χαλκοῦν μαγγάλιον στρογγύλον ἔχον διάμετρον βάσεως 0.46, ὕψος ἐν τῇ συμπεπιεσμένῃ νῦν καταστάσει αὐτοῦ 0.20, διάμετρον τοῦ πυθμένος τῆς πυροθήκης 0.26. Ὁ χαλκοῦς οὗτος πύραυλος (εἰκ.

ΠΕΛΛΑ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ 1914

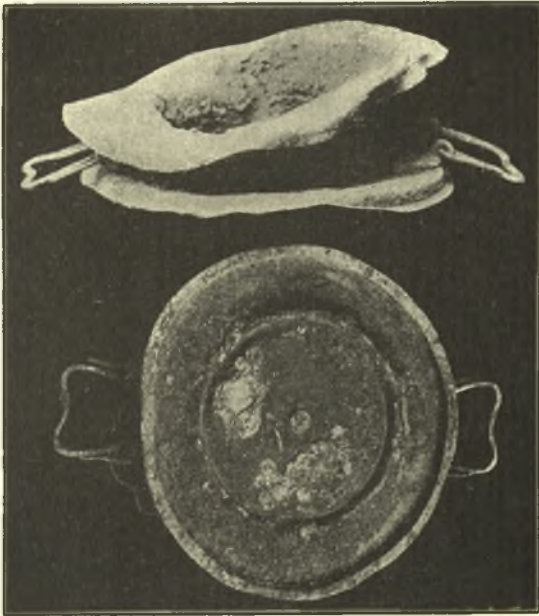
ΚΛΙΜΑΞ 1:100

10

11) εἶναι σχήματος σχεδὸν συγχρόνου ἡμῖν, δυσκόλως δὲ θὰ ἀπέδιδέ τις αὐτὸν εἰς οὕτω μεμακρυσμένην χρονικὴν περίοδον, ἂν δὲν εὐρίσκετο, ὕφ' οὗς ὄρους εὐρέθη.

Ἄλλα κινητὰ εὐρήματα ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου εἶναι φιάλη χαλκῆ ὀμφαλωτή, λεκάναι λίθιναι λειοτριβικαί, λειοτριπτῆρες λίθινοι, σμίλη χαλκῆ, μικκύλον χαλκοῦν πτυάριον φαρμακευ-

Εἰκ. 11. Χαλκοῦς πύραυλος.

τικῆς χρήσεως καὶ ἄλλα σιδηρᾶ καὶ πήλινα σκευῆ ὡς καὶ ἄφθο-
νοι πήλινοι πυραμίδες καὶ κῶνοι (ἄγνουθες) κλπ.

Γ. Πρὸς Α τοῦ οἰκοδομήματος τούτου καὶ σχεδὸν συνεχόμενα αὐτῷ εὑρον τὰ ἐν τῷ σχεδίῳ ὑπὸ στοιχείῳ Γ σημειούμενα τοιχάρια, ἐκ μικρῶν λίθων συγκείμενα καὶ ἐκ τινος ἀρχαιτέρου πιθανῶς κτίσματος προερχόμενα, καθ' ὅσον ἐπὶ τοῦ τόπου ἐκεῖνου εὐρέθησαν ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ ὄστρακα ἐρυθρογράφων

ἀγγείων τοῦ ὑστάτου ρυθμοῦ, ὧν δύο μετὰ παραστάσεως Νίκης πτερωτῆς. Συμπληρωματικὴ τις ἔρευνα ἐκεῖ περίξ θὰ διαφωτίσῃ ἴσως περισσότερο τὸν τόπον.

Δ. Ἐκτελουμένης ἐν τῇ μεταξὺ τῆς ἐργασίας πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ πρώτου οἰκοδομήματος ἐγένετο πρὸς Ν τῆς ὑπογείου κρύ-

Εἰκ. 11. Ἐποψὶς νοτίου τοίχου οἰκοδομῆ Δ.

πτῆς ἄλλῃ δοκιμαστικῇ τάφρῳ, ἣ ὁποία ἐν βραχεί χρόνῳ ἀπεκάλυψε τὰ λείψανα ἄλλου κτίσματος, οὗ τὸ μέχρι τοῦδε ἀποκαλυφθέν μέρος περιέλαβον εἰς τὸ σχέδιον ὑπὸ τὸ στοιχεῖον Δ.

Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο εἶναι μὲν πως τακτικώτερον καὶ εὐ-

θυγραμμότερον, ἀλλ' οἱ τοῖχοι αὐτοῦ εἶναι κατασκευασμένοι ἐκ μικρῶν ἀργολίθων, παρατηρεῖται δὲ καὶ ὕλικὸν ἐν δευτέρᾳ χρήσει. Ὁσαύτως δὲν εἶναι συμμετρικὴ ἡ θέσις τῶν θυρῶν τῶν διαμερισμάτων. Μέσον πάχος τῶν τοίχων 0.50. Σφζόμενον αὐτῶν ὕψος 0.50-0.90. Ἐν τινι τῶν διαμέσων τοίχων σφζεται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ παχὺ στρώμα 0.04 χονδροκόκκου ἐπιχρίσματος (ἀστάρι) καὶ ἐπ' αὐτοῦ λεπτότερον στρώμα 0.005 ἐπιχρίσματος ἢ ἀμμοκονιάματος. Ἐνεκα τῆς διακοπῆς τῆς ἐργασίας κατωρθώθη νὰ ἀποκαλυφθῇ μόνον μέρος τοῦ διαγράμματος, ὑπολείπεται δὲ νὰ συμπληρωθῇ νῦν τοῦτο καὶ νὰ ἀνασκαφῶσι τὰ διάφορα διαμερίσματα καὶ ἐσωτερικῶς (εἰκ. 11).

Ἐκ τῶν εὐρεθέντων ἐκεῖ κινητῶν ἀρχαίων τὰ νομίσματα εἶναι

1. Ἐν χαλκοῦν Περσέως (κεφαλὴ ἦρωος Περσέως - ἀετὸς ἱστάμενος ἀνωπὸς ἐπὶ κεραυνοῦ). Head - Σβορώνου IN 304.

2. Ἐν χαλκοῦν Θεσσαλονίκης (κεφαλὴ Παλλάδος κρανοφοροῦσης - ἵππος πρὸς ὁ. βαίνων, κάτωθεν τῶν σκελῶν τοῦ ὀπίου ΝΙΚΗΣ). Head-Σβορώνου IA 311. BMC Macedonia 109/10 ἀρ. 19 ὅπισθεν «*bull feeding r.*» Μετὰ τὸ 168 π. X.

3. Ἐν χαλκοῦν Μακεδόνων (Μακεδονικὴ ἀσπίς- κράνος Μακεδονικόν ἔχον καθεμμένας τὰς παραγναθίδας ΜΑΚΕΔΟΝ[ΩΝ]). Head-Σβορ. IN 307. BMC Maced. 9. Χρόνων 158-146 π. X.

Καὶ ἐν τῇ κτίσματι τούτῳ ἄρα μόνων Ἑλληνικῶν χρόνων νομίσματα ἔχομεν μέχρι τοῦδε. Εἰς Ἑλληνικοὺς δὲ ὡσαύτως χρόνους ἄγουσι καὶ τὰ πῆλινα λείψανα καὶ λαβαί τινες γνησίου «Ἑλληνιστικοῦ» ἢ Μακεδονικοῦ τύπου μετὰ διπλῶν κρίκων καὶ ἄλλων λεπτομερειῶν καὶ γανώματος σαφῶν ὡς πεποιημένων κατὰ χαλκᾶ πρότυπα Ἡ μέλλουσα ἐργασία θέλει βεβαίως παράσχει ἡμῖν ἀφθονώτερα τὰ μέσα πρὸς μελέτην τῆς κεραμεικῆς τῆς Πέλλης. Ἀγγεῖον μελαμβαφὲς μετ' ἀξιολόγων ἐκτύπων παραστάσεων ἑλληνιστικῶν χρόνων ἔφθασε πρὸ τινων ἐτῶν εἰς τὸ ἐν Βερολίῳ Μουσεῖον καὶ ἐδηλώθη ὡς ἐκ Πέλλης προερχόμενον, πρὸ. R. Zahn ἐν Amtliche Berichte aus den kgl. Kunst-sammlungen 1914 σ. 294 κέ. εἰκ. 156 ἐν σ. 306.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων περὶ τῆς μέχρι τοῦδε γενομένης ἐν Ἑλλάδι ἐργασίας εἶναι σαφὲς τὸ πόρισμα ὅτι ἡ ἀνασκαφή τοῦ 1914 μόνον Ἑλληνικὰ πράγματα ἀνεκάλυψε. Τὸ ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος βάθος τοῦ ἀρχαίου στρώματος εἶναι τόσον μικρὸν καὶ ἡ παρατηρηθεῖσα ἔλλειψις οἰουδήποτε ὑπερκειμένου ἀρχαίου κτίσματος τόσον χαρακτηριστικὴ, ὥστε νὰ καθιστᾷ τοῦλάχιστον ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε ἐργασίας πιθανωτάτην τὴν εἰκασίαν ὅτι ἡ Ῥωμαϊκὴ πόλις δὲν ἔχει κτισθῆ ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς, ἀλλὰ ἴσως περαιτέρω. Εἶναι δὲ καὶ τοῦτο σκοπὸς τῆς μελλούσης ἐργασίας, νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν ὀρθότητα τῆς εἰκασίας καὶ νὰ ἀναζητήσῃ τὴν θέσιν τῆς Ῥωμαϊκῆς συνοικίας ἢ ἀκριβέστερον τῆς Ἑλληνικῆς συνοικίας τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων.

Ἡ Τύχη τῆς σκαπάνης νὰ κτυπήσῃ τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος καὶ ἡ ἀποκάλυψις τῶν πρώτων Μακεδονικῶν οἰκιῶν, δι' ὧν ὑποφώσκουσιν οἰκοδομικαὶ ὁμοιότητες πρὸς ἐν Μ. Ἀσίᾳ Ἑλληνικὰς πόλεις, τὰς ὁποίας ἐνεψύχωσεν ὁ Μακεδονικὸς Ἑλληνισμὸς καὶ ἡ ἐξαιρέτος τέχνη, τῆς ὁποίας δείγματα εἶδομεν ἀνωτέρω, καὶ τὰ ἐνδιαφέροντα οἰκιακὰ σκεύη, εἶναι ἀγαθώτατος οἰωνὸς περὶ τῆς προόδου τῆς ἀνασκαφῆς.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑ
ΚΑΙ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1913 ΚΑΙ 1914

1913—Α'. ΠΕΡΡΑΙΒΙΑ ¹⁾

Ὅρισθεὶς ἐν Θεσσαλονίκῃ δύο ἡμέρας πρὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἔτους 1913²⁾ ὑπὸ τοῦ τέως ἀντιπροσώπου τῆς Κυβερνήσεως καὶ Γενικοῦ Διοικητοῦ Μακεδονίας εἰς τὴν διοίκησιν τῶν ἀπελευθερωθεῖσων χωρῶν, ἐγκρίσει τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου καὶ τῆς Μεραρχίας μου, παρέλαβον τὴν ἐφορείαν τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Μέσης καὶ Δυτικῆς Μακεδονίας, εἰδικώτερον δὲ τοῦ νομοῦ Ἑλμιείας (= Κοζάνης) τῇ 7ῃ Ἰανουαρίου 1913, ἔχων ἔδραν τὴν Ἐλασσόνα, καὶ διήκῃσα τὰ κατ' αὐτὴν μέχρι τῆς ἀπολύσεώς μου ἐκ τοῦ στρατεύματος, ἧτοι μέχρι Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους· ἐξηκολούθησα δὲ οὕτω τὰς ἀρχαιολογικὰς ἐργασίας, καθ' ἃ καὶ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη 1906-1912³⁾, εἰς τὰ ἑξῆς σημεῖα :

¹⁾ Παραταθείσης ἐπὶ μακρὸν τῆς δημοσιεύσεως ἐκθεσεων ἑτέρων, μάλιστα τῆς τοῦ Ζησίου, ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ 1913, ἡ ἐμὴ ἀνεβλήθη, ὅπως ἐνθάδε δημοσιευθῆ.

²⁾ Ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ 1910 σελ. 168 σημ. 1, 1911 σελ. 280 σημ. 1 καὶ 1912 σελ. 154 σημ. 1 ἀνέγραψα τὰ εἰς τὴν Θεσσαλίαν τέως ἀναφερόμενα δημοσιεύματά μου· τούτοις προσθετέον τὰ μετέπειτα :

ΙΓ') Τὰ ἐν Πρακτ. 1912 σελ. 154-246 : ἀνασκαφαὶ καὶ ἐρευναὶ ἐν Παγασιῶν—Δημητριάδῃ, ἐργασίαι ἐν τῷ Μουσείῳ Βόλου, ἐν Ἰωλκῷ, ἐν ταξὺ Ἀμφανῶν—Πυράσου, ἐν Σακαλῶν Λαρίσης, Ἐσταιωτίδι, Ἐλιμιεωτίδι, Ἐορδαίᾳ, Λυγκηστίδι, Ὀρεστικῷ Ἄργει, Μακεδονικῇ Ἰλλυρίδι, Πιερίᾳ καὶ Περραιβίᾳ.

ΙΖ') Θεσσαλικαὶ ἐπιγραφαὶ (ἀνέκδοτοι). Ἐπιγραφαὶ Γόννων Περραιβίας ἀριθ. 165-181 ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημ. 1913 σελ. 25-52· καὶ 101-102.

ΙΗ) Εἰς Θεσσαλίας ἐπιγραφάς (ἐπανόρθωσις καὶ συμπλήρωσις τῶν ἐν IG IX 2 δεδημοσιευμένων) ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημ. 1913 σελ. 143-182· καὶ 232· καὶ 237.

ΙΘ) Θεσσαλικαὶ ἐπιγραφαὶ (ἀνέκδοτοι). Ἐπιγραφαὶ Γόννων Περραι-

α') Ἐν Ὀλοοσσόνι.

1) Ἡ θέσις καὶ τὰ εἰρήπια τῆς ἀρχαίας πόλεως.

Ἡ σημερινή Ἐλασσών, ἰδίως ἡ συνοικία τῶν Ἑλλήνων, «Βαροῦσι» καλουμένη, κεῖται ἐντὸς τῆς κάτω πόλεως τῆς ἀρχαίας Ὀλοοσσόνος· ὑπόλοιπα τοῦ ἀρχαίου τείχους ἐλάχιστα διακρίνονται, καὶ ταῦτα οὐχὶ πανταχοῦ κατὰ χώραν ἠκολούθει δὲ τὸ τεῖχος αὐτῆς τῇ δεξιᾷ ὀχθῇ τοῦ ποταμοῦ «Ἐλασσονίτικου», ὅστις εἶναι ἀείρους· τοῦτο συμπεραίνομεν ἐκ τῆς ὑπάρξεως τάφων, διακρινομένων καὶ νῦν ἐπαλλήλων, ἀναλόγως τῶν χρονικῶν περιόδων, ἐπὶ τοῦ ῥήγματος τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς αὐτοῦ· τὸ γεγονός τοῦτο δηλοῖ ὅτι ἡ σημερινή κοίτη ἢ παρεστράφη ἱκανῶς, ἢ ἐπεξετάθη διὰ τοῦ χρόνου καὶ παρέσυρε μέρος τοῦ ἔξω τῶν τειχῶν βεβαίως κειμένου ἀρχαίου τούτου νεκροταφείου.

ὑπέρεκειται δὲ ἡ ἀκρόπολις ἐπὶ ἱκανῶς ὑψηλοῦ χωματώδους βουνοῦ, ἐπιμήκους, εἰς πέντε λοφίσκους διηρημένου φύσει, ἱκανῶς ὄχυροῦ, ὡς περιβαλλομένου πανταχόθεν ὑπὸ τε τοῦ «Ἐλασσονίτικου» ποταμοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ χειμάρρου, ὅστις νῦν καλεῖται «Κουραδιάρης»· τὸ κακέμφατον τῆς ἐπωνυμίας ταύτης ὑποδηλοῖ πιθανῶς παρετυμολογίαν ἐκ τινος ἀρχαίας λέξεως (Κουράλιος;), δι' ἧς ποτε ἀπεκαλεῖτο οὗτος ἢ ὁ ἕτερος· ἀμφοτέρων αἱ πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ὄχθαι εἶναι λίαν ὑψηλαὶ καὶ ἱκανῶς ἀπότομοι.

Ἰχνη ἰσοδομικῶν μόνων τειχῶν, ἐκ φαιῶν λαξευτῶν κυβολίθων, τῆς Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, καὶ ταῦτα ἐλάχιστα

βίας ἀριθ. 182-231 καὶ 232-242 ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημ. 1914 σελ. 4-23 καὶ 167-184.

Κ) *Δημητεῖα* — *Παγασαί* (τοπογραφικὴ μελέτη) ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημ. 1914 σελ. 264-272.

ΚΑ') *Inscriptions inédites de Thessalie* ἐν τῇ *Revue Epigraphique* 1914 σελ. 24-38· τῆς πραγματείας ταύτης παρεσκευάσα πολλὰ βελτίονα ἐκδοσιν, δημοσιευθησομένην ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημ. 1915 ἢ 1916.

ἐπίσης, καὶ κατακεχωμένα τὰ πολλὰ, διετηρήθησαν κατὰ τὸ βορειότατον τέρμα τῆς ἀκροπόλεως· τὰ λοιπὰ κατέπεσον σὺν τῷ χρόνῳ μετὰ χωμάτων καὶ παρεσύρθησαν ὑπὸ τῶν ἐκατέρωθεν ποταμίων· πολλῶν λίθων τοῦ ἀρχαίου τείχους τῆς νοτίας πλευρᾶς αὐτῆς ἐγένετο χρήσις ἐν τῇ οἰκοδομίᾳ τῆς μονῆς Παναγίας Ὀλυμπιωτίσσης, κειμένης ὀλίγον ἔξω τῶν ἀρχαίων τειχῶν τῆς πλευρᾶς ταύτης τῆς ἀκροπόλεως· ὑπέρκειται δὲ τῆς μονῆς ὕψωμα στρογγύλον, εὐρὺ καὶ ἐπίπεδον ἀνωτάτω, ἐντὸς τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως καὶ ἐπὶ τοῦ ἀρίστου τῶν λοφίσκων αὐτῆς κείμενον, ἐφ' οὗ ὑπάρχουσι ἐρείπια ἀσβεστοκτίστου σημαντικοῦ οἰκοδομήματος, ἴσως τῆς παλαιότερας τῆς νῦν μονῆς· ὑπ' αὐτὰ ὑπάρχει πιθανῶς ἀρχαῖος ναὸς Ἑλληνικῶν χρόνων, τῆς Πολιούχου Θεότητος, ἐνθα ἀνετίθεντο τὰ ψηφίσματα, ὡς ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος τῶν Γόννων καὶ πλείστων ἄλλων Θεσσαλικῶν πόλεων, καὶ αἱ ἀπελευθερώσεις· τούτων ἐγένετο χρήσις εἷς τε τῆς παλαιᾶς μονῆς καὶ τῆς νῦν σφισμένης τὴν κτίσιν (πρβ. Ἄρχ. Ἐφημ. 1913 σελ. 169) διατηρεῖται δ' ἔτι ἐν αὐτῇ ἐντετειχισμένον ψήφισμα καὶ τινες ἀπελευθερωτικαὶ ἐπιγραφαί· οἱ δὲ ὀλίγοι ἐπιτύμβιοι λίθοι, ἐπίσης ἐντετειχισμένοι ἐν αὐτῇ, θὰ ἐκομίσθησαν ἐκ τῶν ὑποκειμένων κρασπέδων τῆς ἀκροπόλεως καὶ τῆς κάτω πόλεως, ἧς ἔξω ἦσαν βεβαίως οἱ προμνημονευθέντες τάφοι.

Παράκειται δ' ἐνδοτέρω τοῦ ἀρχαίου τούτου ναοῦ ταπεινότερος ἐπίπεδος χώρος, ἀνήκων τῷ ἱερῷ βεβαίως, βρήθων συντριμμάτων ἀγγείων μελανοβαφῶν, λαμπρῶν Ἑλληνικῶν χρόνων, καὶ ἄξιος ἀνασκαφῆς αὐτός τε καὶ ὁ τοῦ ναοῦ· διότι, προχείρως ἐρευνῶν ἐνταῦθα ὁ κ. Ζαγλάρης, φιλόμαχος ἐκ Τσαριτσάνης, εὔρε καὶ παρέδωκέ μοι τμήμα σκύφου Μεγαρικῶ, φέρον ἀνάγλυφον παράστασιν τῆς ἐξόδου τοῦ Ὀδυσσεῦς ἐκ τοῦ σπηλαίου τοῦ Κύκλωπος καὶ ἐπιγραφὴν ΚΥΚΛΩΨ· εὕρομεν δὲ τινα καὶ ἡμεῖς μετὰ κοσμημάτων. Ἐνταῦθα ὁμοίως εὕρομεν τμήματα νεολιθικῶν ἀγγείων καὶ τινες λιθίνους πελέκεις, ἅπερ εἶναι δείγματα τοῦ ὅτι ἡ θέσις παλαιάτατα κατο-

κήθη· ἐνταῦθα λοιπὸν θὰ ἦτο καὶ ἡ Ὀμηρικὴ πόλις, ἢ ἐν τῷ Καταλόγῳ μετ' ἄλλων ἀριθμουμένη Β 738 κ. ε.

οἱ δ' Ἄργισσαν ἔχον καὶ Γυρτώνην ἐνέμοντο,
 Ὅρθην Ἠλώνην τε πόλιν τ' Ὀλοοσσόνα λευκὴν
 τῶν αὐθ' ἡγεμόνευε μενεπτόλεμος Πολυποίτης,
 υἱὸς Πειριθόιοι, τὸν ἀθάνατος τέκετο Ζεὺς·

τὸ ἐπίθετον λευκὴ εἶναι χαρακτηριστικὸν τῶν λόφων, τῶν τε πρὸς τὴν Ἰσαριτσίανην μάλιστα, ὀλίγον ἔξω Ἀνατολικῶς τῆς Ὀλοοσσόνας, καὶ τῶν πρὸς τὴν Δυσμικὴν πλευρὰν αὐτῆς ἔξω τῆς ἀκροπόλεως κειμένων· προσπίπτει δὲ τὸ λευκὸν τοῦτο, νῦν «ἀσπρόγι» (= ἄσπρη γῆ) καλούμενον, εὐθὺς ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῆς «Μελούνας» τῷ βαδίζοντι ἐκ Φαλάννης, τοῦ νῦν «Τυρνάβου», πρὸς τὴν Ὀλοοσσόνα.

Ἡ δὲ μνημονευθεῖσα μονὴ εἶναι ἱκανῶς πλουσία, ἔχουσα περαιτέρω χωρία τινὰ ἴδια κτήματα καὶ μετόχιον ἐν «Βαροῦσι» καὶ ἀλλαχοῦ· ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ διατηροῦνται καλῶς συνήθεις ἀγιογραφίαι, οὐχὶ πολὺ ἀρχαῖαι· ταῦτας, ἵνα δώσωσι φῶς τοῖς ἔνδον, ἦσαν ἔτοιμοι νὰ ἐπιχρίσωσι δι' ἀσβέστου οἱ μοναχοί, ὁπότε παρατυχόντες οἱ ἔφεδροι ἀξιωματικοὶ Ῥαζῆς καὶ Κλάδης ἰατροὶ καὶ Κωλοντοῦρος φαρμακοποιός, ἠμπόδισαν τὸ ἔργον καὶ ἀπηγόρευσαν, ὡς καὶ ἡμεῖς, μαθόντες τοῦτο μετ' οὐ πολὺ, νὰ ποιηθῇ τι ὅμοιον ἐγγεῖρημα περαιτέρω.

Διατηροῦνται δὲ κατὰ τὴν βορρανατολικὴν πλευρὰν τῆς ἀκροπόλεως ἱκανὰ ἴχνη μεσαιωνικοῦ ἀσβεστοκτίστου τεύχους, ἐν ᾧ ἐγένετο χρῆσις καὶ λίθων τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ περιβόλου, καὶ ἴχνη τινὰ γεφύρας καὶ δρόμου, ἀρκοῦντως παλαιά· ταῦτα θὰ ἐποιήθησαν πιθανώτατα ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, καθ' ἃ ἀναφέρει ὁ Προκόπιος περὶ κτισμ. Δ' 4 «ἀνενεώθη καὶ ἐπὶ Θεσσαλίας φρούρια τάδε· Ἀλκῶν Λόσσονος κτλ.» ἢ λέξις ἐνταῦθα ἐκφέρεται βεβαίως κατὰ γενικὴν, καὶ δέον νὰ γραφῇ Λοσσόνος, ἐξ ἧς προήλθε τὸ κοινὸν παρὰ τῷ λαῷ Λοσσόνα-Λασσόνα-Ἀλασσόνα-Ἐλασσόνα, ἐξ οὗ τὸ

λογιώτερον Ἐλασσῶν-Ἐλασσόνος, ἐν χρήσει ὄν ἐν τῇ ἐπιστήμῳ τοῦ Κράτους γλώσσῃ.

Ἦσαν δὲ ἀνά τὴν Ἐλασσόνα κατεσπαρμένα καὶ ἐντετειχισμένα ποικίλα ἀρχαῖα λίθινα ἀντικείμενα, ἐπιτύμβιοι μάλιστα καὶ ἀπελευθερωτικαὶ ἐπιγραφαί, ἅτινα ἀπετειχίσσαμεν καὶ συνηγάγομεν τὸ μὲν πρῶτον εἰς τὸ Φρουραρχεῖον ἢ Διοικητήριον, κατόπιν δὲ εἰς ἴδιον Μουσεῖον, περὶ οὗ βλ. τὸ ἐδάφ. β'. Ἀνεγράψαμεν δὲ καὶ ἠτοιμάσαμεν πρὸς ἔκδοσιν αὐτάς τε καὶ τὰς ἄλλοθεν ἐκεῖ συγκομισθείσας πάσας· ἀπεστείλαμεν δὲ ἤδη κατὰ Μάϊον τοῦδε τοῦ ἔτους 1913^{ου} ἱκανὰς ἀνεκδότους ἐπιγραφὰς ἐντεῦθεν τῷ A. Reinach πρὸς δημοσίευσιν ἐν τῇ Revue Épigraphique.

Ἀνασκαφὴν δὲ δὲν ἐξετελέσαμεν, διότι προεκρίθη ὑπὸ τῆς Γενικῆς Διοικήσεως ἡ συναγωγὴ τῶν κατεσπαρμένων ἀρχαίων· ἐν καιρῷ δέον νὰ ἀνασκαφῇ πλὴν τῶν ἄνω μνημονευθέντων καὶ ἀγρὸς τις, κείμενος ἐν δεξιᾷ καὶ εἰς 200 περίπου μέτρων ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ἐκ τῆς πόλεως ἐξόδου τῷ βαδίζοντι ἐπὶ τῆς ἐξ Ἐλασσόνος εἰς Τύρναβον ἀμαξιτοῦ· ἐνταῦθα, ἐγγύτατα τῆς ὁδοῦ, λέγουσι πολλοὶ καὶ ὁ ἐν Ἐλασσόνῳ αὐτόπτης Ἀχιλ. Βαρναῆς, ὅτι εὐρήθη πρό τινων ἐτῶν μέγα ἀνάγλυφον καὶ λίθοι λαξευτοὶ κτίσματος ἀρχαίου ἐν εἴδει κρήνης (ἐπιτάφιον μνημεῖον πιθανῶς), ὅπερ ἕνεκα τοῦ μεγάλου βάρους ἀφήκην κατὰ χώραν οἱ εὐρόντες καὶ κατεχώθη ἔκτοτε· ὁ ἀγρὸς ἀνήκει τινὶ τῶν παρὰ τὸ Μουσεῖον οἰκούντων Τούρκων.

Τῇ Ὀλοοσσόνῳ ἀνήκουσι τῶν ἐν ἐδάφ. 2 καταριθμουμένων ἀρχαίων τὰ ὑπ' ἀριθ. 1. 2. 4. 5+6. 7. 8. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 26. 102. 103. 132. 133.

2) Τὸ ἐν Ὀλοοσσόνῳ Μουσεῖον Περαϊβίας, πρῶτον ἰδρυνθὲν ἐν ταῖς ἀπελευθερωθείσαις χώραις.

Κατὰ τὴν ἐξοδὸν τῆς σημερινῆς πόλεως πρὸς τὸν Τύρναβον ὑπάρχει τελευταῖον, μικρόν τι ἄλλ' ἀρκούντως κομψὸν οἴκημα

μετὰ περιβόλου, ὀλίγον πρό τοῦ πολέμου κτισθὲν ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ χρησιμεῦον τέως ὡς τελωνεῖον· τοῦτο ἐπὶ τινὰς μῆνας μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἐλασσόνης καὶ τῶν πέριξ μετεχειρίζοντο ὡς σταθμὸν διερχόμεναι ἐφοδιοπομπῶν καὶ συζυγαρχαίαι, τούτου δ' ἕνεκα ἐφθείρετο σημαντικῶς· ἵνα μὴ ὅλως καταστραφῆ, μετέτρεψα αὐτὸ εἰς Μουσεῖον κατὰ μῆνα Ἰανουάριον ἤδη, καὶ συνεχόμεζον εἰς αὐτὸ πάντα τὰ ἐκ τῶν πέριξ μέχρι Κεφαλοβρύσου, Σαρανταπόρου, Λιθαδίου καὶ Κοκκινόπλου συλλεγόμενα ἀρχαῖα· ἐτίθεντο δὲ ταῦτα προχειρῶς ἐν αὐτῷ, διότι ἢ ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἐφορεία Ἀρχαιοτήτων, ἣτις κατελόγιζεν ἑαυτῇ προστασίαν πασῶν τῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἀρχαιολογικῶν ὑπηρεσιῶν, ἔκρινεν οὐχὶ ἀναγκαῖον τὸν πλήρη καταρτισμὸν τοῦ μικροῦ τούτου Μουσείου, καίτοι οὐχὶ μεγάλη πρὸς τοῦτο ἐργασία ἀπηγεῖτο.

Ὅποσδήποτε συνεχόμεσα διὰ στρατιωτῶν τῆς ἐκεῖ φρουρᾶς οὐκ ὀλίγα καὶ ἱκανῶς σημαντικὰ ἀρχαῖα λίθινα ἀντικείμενα, ἐπιγράψας ἐφ' ἑκάστου ἀριθμὸν καὶ συντάξας πλήρες Εὐρετήριο, οὗ ἀντίτυπον ἀπέστειλα εἰς τὴν κεντρικὴν ἐκείνην ὑπηρεσίαν Θεσσαλονίκης· ἐν τῷ Μουσεῖῳ τούτῳ κατέθηκα καὶ τινὰ στρατιωτικὰ ἀνασκαφικὰ ἐργαλεῖα, λαστούς, σκαπάνας, πτύα, πελέκεις, χειραμάξας κτ., δοθέντα μοι ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας τῶν Μετόπισθεν ἐκ τῶν ἐν χρήσει πρὸς ποίησιν καὶ ἐπισκευὴν στρατιωτικῶν ὁδῶν.

Ἐχουσι δὲ συντόμως τὰ ἐν τῷ Μουσεῖῳ τούτῳ ἀρχαῖα ὡς ἑξῆς:

1 ὀρθοστάτης κυβικός· ἐπὶ τριῶν ἐδρῶν ἀπελευθερωτικαὶ ἐπιγραφαὶ καὶ ἐπὶ τοῦ μετώπου ἀνάθεσις—ΑΕ 1913 σελ. 169-172·

2 βάθρον· ἐπὶ δύο ἐδρῶν ἀπελευθερώσεις—ΑΕ 1913 σελ. 175-176·

3 ὅμοιον, ὁμοίας φέρον—ΑΕ 1913 σελ. 173-174 (διορθωτέον ἐν σελ. 173 τὸν ἀρ. Εὐρ. εἰς **3α**, οὐχὶ **9α**)·

4 ὅμοιον· ἐπὶ μιᾶς ἑδρας ἀπελευθερώσεις—ΑΕ 1913 σελ. 174-175.

5+6 δύο τμήματα ὁμοίου—ΑΕ 1913 σελ. 178-179·

7 ὅμοιον· ἐπὶ τριῶν ἐδρῶν ἀπελευθερώσεις·

8 τμήμα ἐπιτυμβίου στήλης· ἐπιγραφή—ΑΕ 1913 σελ. 179·

- 9 ὅμοιον·
10 στήλη ἐπιτύμβιος· ἐλεγείον ἀρχαϊκῶν γραμμμάτων=AE 1913 σελ. 180-181·
11 τμήμα στήλης ἐπιτυμβίου· ἐπιγραφή·
12 κορμὸς ἀγάλματος γυναικός·
13 ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον ἱππέως·
14 ὅμοιον δύο μορφῶν ἐν εἴδει ναῦσκου·
15 ἀγαλμάτιον ἐκ δύο τμημάτων ζώου ἀρπακτικοῦ·
16 τμήμα στήλης ἐπιτυμβίου· ἴχνη ἐπιγραφῆς·
[17 τμήμα βάρου· ἀπελευθερώσεις· καταστάσης ἐπικινδύνου τῆς ἀποτειχίσεως, ἀφείθη, ὡς εἶχεν, ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ μιναρῆ τοῦ τζαμίου Ἰμαρέτ]·
18 στήλη ἐπιτύμβιος· ἐπιγραφή·
19 μεγάλη ἐξέδρα· ἐπὶ δύο ἐδρῶν ἀπελευθερώσεις·
20 τμήμα στήλης ἐπιτυμβίου· ἀνάγλυφοι μορφαί·
21 ὅμοιον· ἀνθέμιον·
22 βάρου· ἐπὶ μιᾶς ἐδρας ἀπελευθερώσεις·
23 βάρου ἀνδριάντος· ἐπιγραφή ἀναθέσεως αὐτοῦ=AE 1913 σελ. 179·
24 τμήμα βάρου· ἐπὶ δύο ἐδρῶν ἀπελευθερώσεις·
25 στήλη ἀναθηματικὴ τῷ Διῷ· ἀνάγλυφον αὐτοῦ=AE 1913 σελ. 162·
26 τμήμα στήλης ἐπιτυμβίου· ἀνάγλυφος ἱππεὺς καὶ ἐπιγραφή=AE 1913 σελ. 179-180 καὶ 237·
27 τμήμα στήλης ἀναθηματικῆς τῷ Ἀσκληπιῷ=AE 1913 σελ. 163-164·
28 τμήμα βάρου· ἐπὶ δύο ἐδρῶν ἀπελευθερώσεις·
29 ὅμοιον· ἐπιγραφή ὁμοία ἐπὶ μιᾶς ἐδρας=AE 1913 σελ. 159-160·
30 τμήμα στήλης ἐπιτυμβίου· ἐλεγείον=AE 1913 σελ. 162·
31 ὅμοιον· ἴχνη ἐπιγραφῆς=AE 1913 σελ. 163·
32 + 33 δύο τμήματα στήλης ἐπιτυμβίου· ἀνάγλυφον καὶ ἐπιγραφή·
33 στήλη ἀναθηματικὴ τῆς Χάρσιν (;)=AE 1913 σελ. 163·

- 34** τμήμα ἀνθεμίου στήλης ἐπιτύμβιου·
35 στήλη ἐν εἶδει ναΐσκου· ἐπιγραφή·
36 στήλη ἀναθηματικὴ τῆ Ἐννοδία=ΑΕ 1913 σελ. 166-167·
37 ὁμοία· τῆ Ἀφροδίτη=ΑΕ 1913 σελ. 166·
38=32·
39 βᾶθρον ἐκ δύο τμημάτων· ἐπὶ δύο ἐδρῶν ἀπελευθερώσεις=ΑΕ 1913 σελ. 158-159 καὶ 160-162·
40 ὅμοιον εἰς πολλὰ τμήματα· ἐπὶ δύο ἐδρῶν ὅμοιοι=ΑΕ 1913 σελ. 154-157·
41 βᾶθρον· ἐπὶ τριῶν ἐδρῶν ὅμοιοι=ΑΕ 1913 σελ. 167-168·
42 ὅμοιον· ὅμοιοι=ΑΕ 1913 σελ. 157-158·
43 στήλη ἀναθηματικὴ τῷ Ποσειδῶνι·
44 βᾶθρον· ἐπὶ μιᾶς ἔδρας ἀπελευθερώσεις·
45 στήλη· ἴχνη ἐπιγραφῆς·
46 ὁμοία· ἐπιγραφή μονόστιχος·
47 τμήμα ὁμοίας· ἀνάγλυφον καὶ ἐλεγείον·
48 τμήμα ὑποβάθρου· ἀνάθεσις τῷ Σεβαστῷ=ΑΕ 1913 σελ. 167·
49 στήλη ἐπιτύμβιος· ἀνάγλυφος ἵππεὺς καὶ ἐπιγραφή=ΑΕ 1913 σελ. 167·
50 στήλη εἰς πλεῖστα τμήματα· ἐπὶ τεσσάρων ἐδρῶν ἀπελευθερώσεις·
51 στήλη ἀναθηματικὴ τῷ Ἡρακλεῖ·
52 στήλη ἐπιτύμβιος· ἀνάγλυφον καὶ ἐπιγραφή=ΑΕ 1913 σελ. 162-163·
53 τμήμα βᾶθρου· ἐπὶ τριῶν ἐδρῶν ἀπελευθερώσεις·
54 στήλη ἐπιτύμβιος· ἀνάγλυφος ἵππεὺς καὶ ἐπιγραφή=ΑΕ 1913 σελ. 182·
55 κιονόκρανον παραστάδος· ἀπελευθερώσεις ἐπὶ τριῶν ἐδρῶν=ΑΕ 1913 σελ. 166·
56 βᾶθρον ἀνδριάντος· ἀνάθεσις αὐτοῦ=ΑΕ 1913 σελ. 168-169·
57 τμήμα στήλης ἐπιτύμβιου· ἐπιγραφή·=ΑΕ 1913 σελ. 167·
58 ὅμοιον·

- 59 ὅμοιον·
60 βᾶθρον· ἐπὶ δύο ἐδρῶν ἀπελευθερώσεις·
61 στήλη ἐπιτύμβιος· ἀνάγλυφος ἵππευς καὶ Ἴχνη ἐπιγραφῆς·
62 τμήμα ὁμοίας· ἀνθέμιον·
63 κιονόκρανον παραστάδος· ἐπὶ τριῶν ἐδρῶν ἀπελευθερώσεις=AE 1913 σελ. 165-166·
64 τμήμα στήλης· Ἴχνη ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς·
65 τμήμα βᾶθρου· ἐπὶ δύο ἐδρῶν ἀπελευθερώσεις=AE 1913 σελ. 160·
66 ὅμοιον· Ἴχνη ἀναθέσεως ἀνδριάντος·
67 τμήμα στήλης· Ἴχνη ἀρχαϊκῆς ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς·
68 στήλη ἐπιτύμβιος· ἀνάγλυφοι μορφαὶ καὶ ἐπιγραφὴ=AE 1913 σελ. 179·
69 ὁμοία· ἐπιγραφὴ μόνον·
70 ὁμοία·
71 ὁμοία=AE 1913 σελ. 179·
72 ὁμοία· ἀνάγλυφοι μορφαὶ καὶ ἐπιγραφὴ=AE 1913 σελ. 179·
73 τμήμα ὁμοίας ἄνευ ἐπιγραφῆς·
74 στήλη· ἐπιγραφὴ λατινιστὶ περὶ ὄρων·
75 τμήμα ἐπιτυμβίου στήλης· Ἴχνη ἐπιγραφῆς (ἐλεγείου)·
76 ὅμοιον·
77 στήλη ἐπιτύμβιος· ἐπιγραφὴ·
78 ὁμοία·
79 κιονόκρανον παραστάδος· ἀπελευθερώσεις ἐπὶ δύο ἐδρῶν =AE 1913 σελ. 176-178·
80 στήλη ἐπιτύμβιος· ἐπιγραφὴ·
81 βᾶθρον· ἀπελευθερώσεις ἐπιμίας ἐδρας=AE 1913 σελ. 146·
82 στήλη ἐπιτύμβιος· ἐπιγραφὴ·
83 τμήμα στήλης ἐπιτυμβίου· ἀνάγλυφος προτομή·
84 δύο τμήματα ὁμοίας· καὶ ἐπιγραφὴ·
85 τμήμα βᾶθρου· ἀρμενικὴ πιθανῶς ἐπιγραφὴ·
86 τμήμα πλακός· ἀνάγλυφος σταυρός·
87 ὅμοιον·

- 88 τμήμα στήλης ἐν εἶδει ναῖσκου· ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή·
 89 στήλη ἐπιτύμβιος· ἀνάγλυφοι μορφαί·
 90 βᾶθρον· ἐπὶ τεσσάρων ἐδρῶν ἀπελευθερώσεις=AE 1913
 σελ. 151 καὶ 237·
 91 ὅμοιον· ἐπὶ δύο ἐδρῶν ὅμοιοι=AE 1913 σελ. 181—182·
 92 στήλη ἐπιτύμβιος· ἀρχαῖκόν ἀνάγλυφον καὶ δευτέρας χρή-
 σεως ἐπιγραφή=AE 1913 σελ. 154.
 93 δύο τμήματα ὁμοίας· ἐπιγραφή·
 94 + 106 δύο τμήματα βᾶθρου· ἐπὶ μιᾶς ἔδρας ἀνάθεσις ἀν-
 δριάντος καὶ ἀπελευθέρωσις=AE 1913 σελ. 147—148·
 95 τμήμα ὁμοίου· ἀπελευθέρωσις.
 96 στήλη ἐπιτύμβιος· ἐπιγραφή=AE 1913 σελ. 153·
 97 βᾶθρον· ἐπὶ δύο ἐδρῶν ἀνάθεσις ἀνδριάντος καὶ ἀπελευ-
 θερώσεις·
 98 τέσσαρα τμήματα βᾶθρου· μετεξεργασμένον· ἐπιγραφή·
 99 τμήμα ὁμοίου· ἀπελευθέρωσις·
 100 στήλη ἀναθηματικὴ(;)· ἀνάγλυφοι μορφαί·
 101 κεφαλῆς ἀνδρὸς τμήμα·
 102 στήλη ἐπιτύμβιος· ἴχνη ἐπιγραφῆς·
 103 βᾶθρον· ἀπελευθέρωσις·
 104 στήλη ἐπιτύμβιος· ἐπιγραφή·
 105 ὁμοία· καὶ ἀνάγλυφοι μορφαί=AE 1913 σελ. 154.
 106=94·
 107 τμήμα βᾶθρου· ἀπελευθέρωσις=AE 1913 σελ. 148-149·
 108 στήλη ἐπιτύμβιος· ἐπιγραφή=AE 1913 σελ. 154.
 109 τμήμα βᾶθρου· μετεξεργασμένον· ἀπελευθερώσεις·
 110 στήλη ἐπιτύμβιος· ἀνάγλυφος μορφή·
 111 βάσις κίονος· μετεξεργασμένη· ψήφισμα·
 112 κυβόλιθος παραστάδος· ἐπὶ δύο ἐδρῶν ψήφισματα, ἐπὶ
 τρίτης ἀπελευθερώσεις=AE 1913 σελ. 145·
 113 βᾶθρον ἐκ τριῶν τμημάτων· ἐπὶ τριῶν ἐδρῶν ἀπελευ-
 θερώσεις·
 114 πλάξ στερεοδάτου· ἀπελευθερώσεις·
 115 βᾶθρον· ἐπὶ τεσσάρων ἐδρῶν ἀνάθεσις καὶ ἀπελευθερώσεις·

116 ὅμοιον ἐκ δύο τμημάτων· ἐπὶ τριῶν ἐδρῶν ἀπελευθερώσεις·

117 τμήμα βάθρου· μετεξεργασμένον· ἀπελευθερώσεις=AE 1913 σελ. 148·

118+**126** βάθρον ἐκ δύο τμημάτων· ἐπὶ τριῶν ἐδρῶν ἀπελευθερώσεις·

119 κιονόκρανον· ἐπὶ τριῶν ἐδρῶν ἀνάθεσις καὶ ἀπελευθερώσεις=AE 1913 σελ. 151—153·

120 βάθρον· ἐπὶ τεσσάρων ἐδρῶν ψήφισμα καὶ ἀπελευθερώσεις·

121 βάσις ἐκ τριῶν τμημάτων· ἀπελευθερώσεις·

122 βάσις κίονος ἐκ δύο τμημάτων· ἐπὶ τεσσάρων ἐδρῶν ἀνάθεσις ἀνδριάντος καὶ ἀπελευθερώσεις=AE 1913 σελ. 149·

123 βάθρον· ἀπελευθερώσεις=AE 1913 σελ. 150·

124 βάσις· ἐπιγραφὴ ἐφθαρμένη·

125 βάσις· τριστιχος ἐπιγραφὴ (ἐλεγείον) ἀρχαϊκῶν γραμμάτων·

126=**118**·

127 βάθρον· ἐπὶ δύο ἐδρῶν ἀπελευθερώσεις=AE 1913 σελ. 146-147·

128 στήλη ἐπιτύμβιος· ἔχνη ἀναγλύφου· ἐπιγραφὴ=AE 1913 σελ. 153·

129 ὁμοία· ὅμοια=AE 1913 σελ. 153·

130 μέγας πήλινος πίθος ἀκέραιος· ἐπὶ τοῦ χεῖλους ἐπιγραφὴ, *προϊστορικῶν* πιθανῶς τεσσάρων γραμμάτων·

131 ὅμοιος, ἐλλιπής τὸ χεῖλος·

132 τμήμα βάθρου· ἔχνη ἀπελευθερώσεως·

133 τμήμα στήλης ἐπιτυμβίου· ἐπιγραφὴ·

Τίσιν ἀνήκουσι πόλεσιν ἕκαστα τούτων, ἀναγράφομεν μὲν εἰδικῶς ἐν τοῖς περὶ τῶν πόλεων αὐτῶν λεγομένοις ἐνθάδε κατωτέρω, παρατίθεμεν δὲ γενικῶς τὴν κατανομὴν κατὰ τὰς ἀρχαίας πόλεις ἕκαστας τῶν ἀντικειμένων τούτων, ἧτις ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ὀλοοσσόνος (νῦν Ἐλασσόνος)

1· 2· 4· 5· 6· 7· 8· 10· 11· 12· 13· 14· 15· 16· 17·
18· 19· 20· 21· 22· 23· 24· 26· 102· 103· 132· 133.

Ὀρθης (νῦν Τσαρισάνης)

130· 131 (τὰ 101· 110 λέγεται ἕτι ἐκομίσθησαν ἐκ
Χυρετιῶν).

Χυρετιῶν (νῦν Δομενίκου)

80· 81· 82· 89· 90· 92· 94· 95· 96· 97· 98· 99· 100·
(101)· 104· 105· 106· 107· 108· 109· (110)· 111· 112·
113· 114· 115· 116· 117· 118· 119· 120· 121· 122· 123·
124· 125· 126· 127· 128· 129.

Μονδαίας (νῦν Παλαιοκάστρου Σνκιῆς)

83· 84· 85· 86· 87· 93.

Ἀζώρου (νῦν Παλαικάστρου Βουβάλας)

3· 9· 68· 69· 70· 71· 72· 73· 76· 77· 78· 79· 88.

Δολίχης (νῦν Καστρίου Δούχλιστας)

28· 29· 30· 31· 32· 33· 34· 38· 39· 40· 42· 43· 44·
52· 54· 58· 62· 65· 66· 74· 75· 91.

Πυθίου (νῦν Σέλουσ)

25· 27· 35· 36· 37· 41· 45· 46· 47· 48· 49· 50· 51·
(53)· 55· 56· 57· 59· (60)· 61· 63· 64· 67.

Ἀγνώστου ἀρχαίας πόλεως (παρὰ τὸ νῦν Μπαϊρακλί-Παζαρλί)

53· 60 (ἴσως μᾶλλον τῷ Πυθίῳ ἀνήκουσιν).

β') Ἐν Ὀρθῇ—Κορσέα.

*Ἐρείπια μνηρναίας καὶ ἀρχαϊκῆς πόλεως· προϊστορικὰ γράμ-
ματα· τάφοι θολωτοί· Ὠτόλοβος· ὄροι Διέων καὶ Ὀλοοσσονίων.*

Ἡ νῦν κωμόπολις Τσαρισάνη, ὑπὸ ἀμιγροῦς Ἑλληνικοῦ πλη-
θυσμοῦ οἰκουμένη, ἀπετέλεσεν ἀπὸ μακρῶν χρόνων, κατὰ τὴν
ὑπὸ τοὺς Τούρκους δουλείαν, σημαντικὸν κέντρον φιλογενοῦς

δράσεως καὶ ἑλληνοπρεποῦς παιδείας, διατηρεῖ δ' ἔτι ἀξιόλογον σχολήν, τὴν *Οἰκονόμιον*. ὑπὸ τοῦ ἐντεῦθεν καταγομένου Κωνσταντίνου Οἰκονόμου ἰδρυθεῖσαν καὶ προικισθεῖσαν· οἱ δὲ φιλότιμοι κάτοικοι ἀνήγειραν ἐσχάτως νέον αὐτῆς οἰκοδόμημα, περατώσαντες αὐτὸ ὀλίγον πρὸ τοῦ τελευταίου πολέμου, διότι ἡμπόδιζον ἐκάστοτε τὴν ἐξακολούθησιν τῆς οἰκοδομίας οἱ Τούρκοι, λέγοντες ὅτι οὐχὶ σχολὴν ἀνιδρύουσιν ἐκεῖ οἱ κάτοικοι, ἀλλὰ πυροβολεῖα, ἐπανάστασιν μελετῶντες.

Διατηροῦνται δ' ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ χειρόγραφά τινα, κοινοῦ καὶ οὐχὶ ἰδιάζοντος περιεχομένου, ὧς μοι εἶπε τοῦλάχιστον ὁ διευθυντῆς τῆς σχολῆς κ. Θεοφίλου, διότι ἐγὼ δὲν εἶδον αὐτά, ἔτι δὲ σκεύη τινὰ καὶ κοσμήματα ἀργυρᾶ ἐκκλησιαστικά, οὐχὶ λίαν παλαιά, νομίσματά τινα χαλκᾶ, Ῥωμαϊκὰ τὰ πολλά, καὶ τμήματα ἀγγείων νεολιθικῶν, ἐγγαράκτων καὶ γραπτῶν, μυκηναίων τινῶν καὶ ἀρχαϊκῶν τοῦ ἐρυθρομόρφου λεγομένου ῥυθμοῦ, συλλεγέμενα ἐκ χωματώδους λόφου, ἐγγύτατα τοῦ χωρίου ὑπερκειμένου, ὅστις καλεῖται κοινῶς «Μικρὸς Ἀἰλιᾶς»· εἶδον καὶ τινα τμήματα κεραμίδος, φερούσης γράμματα, ἅτινα δὲν ἀντέγραψα· ταῦτα φαίνονται Βυζαντινὰ καὶ λέγεται ὅτι ἐκομίσθησαν ἐκ τοῦ ὑπερκειμένου μοναστηρίου Βαλέτσικου.

Ἐπέρκειται δὲ ὁ λόφος «Μικρὸς Ἀἰλιᾶς» τοῦ τε χωρίου καὶ τῆς συμβολῆς δύο ποταμίων, ὧν τὸ μὲν εἶναι χεῖμαρρος καὶ καλεῖται «Ῥέμα», τὸ δὲ Δυσμικώτερον αἰέρρουν τὰ πολλά, ἔχον καὶ πηγὴν, οὐ μακρὰν τοῦ χωρίου κειμένην, ἐξ ἧς ὑδρεύονται οἱ κάτοικοι καὶ πολλοὶ ἐξ Ἐλασσόνης πόσιμον ὕδωρ ἀριστον· κκεῖται δὲ τὸ ποτάμιον «Ξεριᾶς», ὡς μὴ διατηροῦν πλὴν τῆς πηγῆς ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὸ ὕδωρ, καὶ ἔχει βραχῶδεις καὶ λίαν ἀποτόμους ὄχθας· τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ ὑπέρκειται ἀποτομώτατος βουνός, καλούμενος «Ἀἰλιᾶς», λίαν ὀλισθηρὸς καὶ δυσανάβατος· καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ λόφου «Μικρὸς Ἀἰλιᾶς», εἶδομεν σπάνιὰ τινα θραύσματα νεολιθικῶν ἀγγείων, σημαίνοντα ὑπαρῆεν νεολιθικοῦ τινος μικροῦ συνοικισμοῦ, ἔτι δὲ μελανόδαφῶν ἀρχαϊκῶν παρὰ τὸν Ξεριᾶν, ἅτινα φαίνεται ὅτι διωλίσθησαν ἐκ τοῦ ὑπερκειμένου βουνοῦ, ἢ προήλθον ἐκ παρακειμένων τάφων,

διανοιχθέντων κατά τινας ἐκχωματώσεις, ἃς εἶδομεν ἐκεῖ· ἱεροῦ τινος ἴχνος δὲν διεφάνη που, εἶναι δὲ καὶ ὀλίγος ὁ χῶρος πρὸς τοιοῦτόν τι.

Ἄναβάντες δὲ καὶ τὸν κωνικὸν βουνὸν «Ἀϊλιᾶν», παρατηρήσαμεν ὅτι διετηροῦντο ἴχνη τείχους, ἐλάχιστα σφωζομένου καὶ δυσχερῶς διαγιγνωσκομένου· διότι, ὡς κατέπεσε σὺν τῷ χρόνῳ τὸ τεῖχος, συνανεμίγησαν οἱ λίθοι αὐτοῦ μετὰ τῶν τοῦ βουνοῦ καὶ ἀπετέλεσαν ἓν σύνολον, δυσδιάκριτον ἕνεκα τοῦ κρημνώδους καὶ ὀλισθηροῦ τοῦ ἐδάφους· εἶναι ὅμως πανταχοῦ ἐμφανῆς ἢ διεύθυνσις τοῦ τείχους, πλὴν τῶν κατωτάτω τοῦ βουνοῦ, ἔνθα ὅλως ἠφανίσθη· ὑπάρχει δὲ καὶ διάμεσον τεῖχος, διαχωρίζον τὸν ὅλον περίβολον περὶ τὸ μέσον εἰς κάτω πόλιν καὶ εἰς ἀκρόπολιν· εἰς τινὰ σημεῖα, ἔνθα ὁμοιοί τινὲς μόλις διετηρήθησαν, εἶδομεν ὅτι ἐποιήθη κατὰ τὸν πρῶμιον καὶ λίαν ἀρχαϊκὸν ἰσοδομικὸν ρυθμὸν, καθ' ἃ τὸ τῶν Ἀμφωνῶν (βλ. Πρακτικά 1909 σελ. 162 κ. ἑ. καὶ εἰκ. 8· 11· 12· 13) καὶ ἄλλων ὁμοίων πόλεων· ἢ ἰσοδομία ἐτελέσθη κατ' ἀνάγκην ἕνεκα τοῦ εἶδους τῶν λίθων τοῦ βουνοῦ, οἵτινες εἶναι πλακοειδεῖς κυανοῖ σχιστόλιθοι· ἐπειδὴ δ' ἐκλέγονται πρὸς τειχοδομίαν μεγάλοι τοιοῦτοι λίθοι ἐνταῦθα, κατὰ τὴν ἀκρόπολιν μάλιστα ἐμφανέστεροι, δυνάμεθα νὰ εικάσωμεν ὅτι ὁ τειχισμὸς ἐγένετο μᾶλλον κατὰ τὴν μυκηναίαν, ἤττον δὲ κατὰ τὴν πρῶμιον ἀρχαϊκὴν περίοδον.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς ἀκροπόλεως κτίσμα τι ἐκ λίθων τοῦ τείχους, νεώτερον καὶ εἰς ἐρείπια κείμενον νῦν, ὅπερ λέγεται ὅτι ἤτό ποτε ἐκκλησιδίων τοῦ Ἀγίου Ἡλίου· κατὰ δὲ τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὴν κάτω πόλιν διακρίνει τις πολλὰ θραύσματα ἀβαφῶν ἀγγείων τροχηλάτων, μάλιστα πύθων, ὧν οὐδὲν νεολιθικὸν εἶδομεν· πρόκειται ἄρα περὶ πόλεως μυκηναίας ἢ ἀρχαϊκῆς, ἢ ἀμφοτέρων, διατηρησάσης ἴσως καὶ κατὰ τὴν λαμπρὰν περίοδον κατοίκους τινὰς μέχρι που τῆς Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος.

Τὸ δὲ σημαντικώτατον εἶναι ὅτι ὀλίγον ἔξω τῆς ἀκροπόλεως πρὸς τὰ Βορρανατολικά αὐτῆς ὑπάρχει χῶρος ὀλίγον ἐπικλινῆς καὶ χωματώδης, ἔνθα διέκριναν μικρὰς ὀπάς, ἐν αἷς βαραιοῦνται

τὰ φύσει ἐκ τῶν ὑπερκειμένων πέριξ τόπων συναγόμενα ὕδατα· ἐξετάσας τινὰς λεπτομερέστερον προχείρως, εἶδον ὅτι ἐδῆλουν κτίσιν τινὰ ἄνευ πηλοῦ, καὶ ταύτην πρὸς θόλωσιν ἀποκλίνουσιν· ὑπόπτουσα λοιπὸν ὑπαρξὶν θολωτῶν τάφων· ἐνισχύει δὲ τὴν γνώμην ταύτην ἡ ὑπαρξὶς ἐπὶ τοῦ νῦν ἐδάφους μεγάλων, ἐπιμήκων πλακῶν, ἐκτισμένων τινῶν, αἵτινες φαίνεται ὅτι ἀποτελοῦσι πώματα δρόμων καὶ ὑπέρθυρα εἰσόδων πρὸς θολωτοὺς τάφους, ἀφ' ὧν διωλίσθησαν τὰ ἐπικειμένα ποτε χώματα, διατηρουμένους ἔτι καλῶς τὰ πολλά, ὡς εἰκάζομεν.

Διότι τὸ χωματῶδες καὶ ἐπικλινὲς τῆς θέσεως εἶναι προσφορώτατον πρὸς ἀσφαλῆ καὶ εὐχερῆ διάνοξιν λίαν μεγάλων βόθρων, ἡ δὲ ἀφθονία μεγάλων ἐπίσης πλακῶν ἐγγύτατα ἀποτελεῖ ὕλικὸν πολυτιμώτατον τοῖς κτίσταις πρὸς ποίησιν σπουδαίων θολωτῶν τάφων· αἱ ὑποψαίαι δὲ αὗται ἐνισχύονται ἔκ τε τῆς παρακειμένης ἀκροπόλεως καὶ ἐκ τῶν μνημονευθέντων θραυσμάτων ἀγγείων, μάλιστα δ' ἐκ τῶν μεγίστων πίθων, οὓς εὔρον ἐν Τσαριτσάνῃ παρὰ χωρικοῖς· ὁ εἷς εἶναι ἀκέραιος, ὀξὺς τὰ κάτω, ἐπιμελέστατα ποιηθεὶς ἐκ πηλοῦ ἐρυθρομέλανος μετὰ γαλαζιῶν· ἔχει ὕψος 1·57 μ., πλάτος 1·04, διάμετρον στόματος 0·425 ἄνευ τῆς ἐξοχῆς τῶν χειλέων, μετ' αὐτῆς δὲ 0·575· ἐπὶ τοῦ χείλους φέρει τέσσαρα μεγάλα *προϊστορικά γράμματα* ἢ σύμβολα, ὅμοια τοῖς ἐν Κρήτῃ καὶ ἀλλαχοῦ, λίαν βαθέως καὶ ἐπιμελέστατα ποιηθέντα ἐπὶ τοῦ πηλοῦ, ἤδη μαλακοῦ ὄντος· λέγει δὲ ὁ εὐρὼν ἀξιοπίστως, ἐπιμαρτυρούντων ἑτέρων, ὅτι εὔρεν αὐτὸν περὶ τὸ μέσον τῆς μνημονευθείσης κάτω πόλεως· τινὲς ὅμως λέγουσιν ὅτι εὐρέθη Ἀνατολικῶς τῆς Τσαριτσάνης ἐν τῇ πεδιάδι οὐ μακρὰν· ὁ δ' ἕτερος εἶναι πηλοῦ ἐρυθροῦ, πλήρους μεγάλων γαλαζιῶν, ἐνταῦθ' αὖτε ἐπίσης εὐρεθεῖς, ὅμοιος τῷ ἄνω, ἀλλ' οὐχὶ τοσοῦτον ἐπιμελῶς πεποιημένος, ὕψους 1·34^m, πλάτους 0·70, διαμέτρου στόματος 0·33, μετὰ δὲ τῶν χειλέων 0·42· τούτου ἔλλείπει τὸ τέταρτον περίπου τοῦ χείλους μόνον· λέγουσι δὲ τινες ὅτι πρό τινων ἐτῶν ἀπέκοψε τοῦτο ὁ κτήτωρ κατὰ προτροπὴν Εὐρωπαϊοῦ τινὸς περιηγητοῦ καὶ ἐπώλησεν αὐτῷ τὸ τμήμα, ἔχον ὁμοίως τετυπωμένα *προϊστορικά*

γράμματα ἢ σύμβολα· ἀμφοτέρους ἐκόμισα εἰς τὸ Μουσεῖον Ἐλασσόνης καὶ κατέγραψα ὑπ' ἀριθ. 130 καὶ 131 (βλ. ἄνω σελ. 159).

Εἶναι λοιπὸν λίαν σημαντικὸν τοιοῦτον εὕρημα, τὸ μόνον καθ' ἅπασαν τὴν ἀρχαίαν Θεσσαλίαν εὑρεθὲν μετ' ἀναμφισβητήτων¹⁾ προϊστορικῶν γραμμάτων, τῆς μυκηναίας δὴλον ὅτι λεγομένης περιόδου καὶ γραφῆς· τούτου ἕνεκα καὶ οἱ ὑποπευθέντες τάφοι εἰ- κάζομεν ὅτι θὰ περιέχωσι λίαν σημαντικὰ εὐρήματα· διότι πάντως οἱ κάτοικοι, καὶ τότε νεμόμενοι τὴν εὐφορωτάτην εἰς δημοτριακὰ κοιλάδα τῆς Τσαριτσάνης καὶ τὰ ἀπέραντα δάση τοῦ ἐνταυθα Ὀλύμπου, ἠδύναντο νὰ ὦσιν οὐ μόνον αὐτάρκεις, ἀλλὰ καὶ πλουσιώτατοι· οἱ δὲ ἠγεμόνες αὐτῶν, ἔχοντες ἔτι καὶ λαὸν φύσει ἀρήγιον, ὡς ὀρεινὸν καὶ ἐν ὑγιεινῇ καὶ ἀπόπτῃ θέσει ζῶντα, ἐγγὺς ἀφθόνων καὶ ἀρίστων ὑδάτων πηγαίων, ἠδύναντο καὶ διὰ πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων νὰ αὐξάνωσι τὸν ἑαυτῶν πλοῦτον καὶ πολυτελῶς τούτων ἕνεκα πάντων νὰ θάπτωνται, καὶ ὡς πρὸς τοῦτο φιλοτιμούμενοι κατὰ τὸ ἔθος τῶν παλαιῶν.

Διὸ θεωρῶ τὰ μάλιστα ἐπιβεβλημένην τὴν ἀνασκαφὴν καὶ ἐξερεύνησιν τῆς μνημονευθείσης μάλιστα θέσεως τῶν εἰκαζομένων λίαν εὐλόγως θολωτῶν τάφων· ἐζήτησα δὲ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου τούτου ἐπιμόνως καὶ ἐπανειλημμένως παρὰ τε τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ προϊσταμένης ἀρχῆς καὶ παρὰ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ παρὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Καὶ πρὸ μὲν τῆς περατώσεως τῶν ἀπελευθερωτικῶν ἡμῶν πολέμων δὲν ἦτο εὐλογον νὰ συγχωρηθῇ τοιοῦτου ἔργου ἐκτέλεσις ἐμοὶ μάλιστα, ὑπαγομένη ἔτι ὑπὸ τὴν στρατιωτικὴν ἐξουσίαν· μετὰ δὲ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης ἀπεφάσισε μὲν νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἀνασκαφὴν αὐτὴν ἢ Ἀρχαιολογικὴ Ἑταιρεία καὶ ἀρχὴν, ἀλλ' ἀτυχῶς δὲν ἐπραγμάτωσεν αὐτήν· ἐλπίζομεν ὅμως ὅτι τάχιστα θὰ ἐκτελέσωμεν τὸ ἔργον τοῦτο, καίτοι δοκιμασίαι τινὲς μικραὶ, παρ' ἡμετέρων στρατιωτῶν γενόμεναι προχείρως, δὲν ἀπέδωσαν ἄμε-

¹⁾ Ἐν τινι βιβλίῳ τοῦ Ν. Γιαννοπούλλου περὶ τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ προϊστορικῆς γραφῆς οὐδὲν τῶν ἀναγεγραμμένων δὴθεν γραμμάτων ἢ συμβόλων εἶναι ἀναμφισβήτητον ἢ βέβαιον· πάντα φαίνονται ἀπίθανα καὶ ἀπλῶς συμπτωματικά.

σὸν τι ἀποτελέσμη· διὸ ἀπαιτεῖται ἐπιμονωτέρα ἔρευνα τῶν πέριξ πρὸς τοῦτο.

Τίς δὲ θὰ ᾔτο ἢ νῦν ἀναγνωρισθεῖσα πόλις αὕτη; πρὸς τοῦτο μόνον εἰκασίας δύναται τις νὰ προτείνῃ· ὅτι θὰ ὑπῆρξεν ὅπωςδήποτε λίαν σημαντικὴ κατὰ τὴν μυκηναίαν περίοδον, συμπεραίνομεν ἐκ τῶν περιγραφέντων εὐρημάτων· οὕτως ἀρα δυνάμεθα νὰ ἀναζητήσωμεν αὐτὴν ἐν τῷ Ὀμηρικῷ Καταλόγῳ, βεβαίως μετὰ τῆς οὐ μακρὰν κειμένης Ὀλοοσσόνος ἀναφερομένην, καὶ ἐλλογουμένην ἀναμφιβόλως ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ Πολυπόιτου· διότι τοῦτο περιελάμβανε τὰ ἀπὸ τῆς Λαρίσης πρὸς τὸν Τύρναχον πεδινὰ μέρη καὶ ἐκεῖθεν τὰ πρὸς τὸ Καρατσὸλ-Μελούναν-Γοσαρτσάνην-Ἐλασσόνα ὄρεινότερα, ἅτινα πάντα οὕτω καὶ σήμερον φύσει ἐπικοινωνοῦσι.

Τοῦναντίον ἢ ἐλλόγησις αὐτῆς ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ Γουνέως καθίσταται λίαν δυσχερὴς καὶ ὅλως ἀπίθανος· διότι τοῦτο περιελάμβανε τὰς ἀνὰ τὴν σήμερον καλουμένην «Ποταμιάν» κειμένης πόλεις καὶ τὰς περαιτέρω Βορείως περὶ τὸν Τιταρήσιον ποταμὸν μέχρι τῶν στενῶν τοῦ Σαρανταπόρου καὶ τὰ πρὸς τὰ νῦν Χάσια, ἦτοι τὰ Καμβούνια ὄρη, ὡς συμπεραίνομεν ἐκ τοῦ Καταλόγου Β 748 κ. ἐ. :

Γουνεὺς δ' ἐκ Κύφου ἤγε δῶα καὶ εἴκοσι νῆας·
τῷ δ' Ἐμῆγες ἔποντο μενεπτόλεμοί τε Περαιβοί,
οἳ περὶ Δωδώνην δυσχεῖμερον οἰκί' ἔθεντο,
οἳ τ' ἄμφ' ἱμερτὸν Τιταρήσιον ἔργα νέμοντο.

*Ὅντως δ' ἔχοντες ὠρισμένον ὀρηγῆτριον τὸν Τιταρήσιον, τὸν νῦν Σαραντάπορον ἀσφαλῶς (βλ. κάτω κεφ. γ' καὶ ε'), ὄντα πράγματι ἐξόχως ἱμερτὸν κατὰ τε τὴν κοιλάδα τῆς Ποταμιᾶς, καὶ ὑψηλότερον περὶ τὴν νῦν «Βουβάλαν», δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν ὡς Δωδώνην αὐτὰ τὰ κατὰ τὸν ῥοῦν τοῦ ποταμοῦ Καμβούνια ὄρη, ὄντα συχνότατα νεφελώδη καὶ βροχερά, λίαν δὲ δασώδη καὶ ἀπότομα καὶ ἀποκρουστικά, δυσχεῖμερα ἐν μιᾷ λέξει. (πρὸς μικρὰν περιγραφὴν αὐτῶν ἐν Πρακτ. 1912 σελ. 234-237), ἀντιθέτως πρὸς τὸν Ὀλυμπον, καθαρὸν καὶ διαυγῆ καὶ ἀπείρωσ

ἐλκυστικώτερον, καίπερ λίαν ὑψηλὸν καὶ δασύδῃ· δὲν ἦτο ἄρα δυνατὸν νὰ περιελάμβανε τὸ βασίλειον τοῦ Γουνέως χώραν πολὺ Ἐνατολικώτερον τοῦ νῦν Κεφαλοβρύσου κειμένην, πολλῶ δὲ ἦττον τὴν Τσαριτσάνην, ἀφ' οὗ μεταξὺ κεῖται ἡ Ὀλοοσσών, τοῦ Πολυποίτου οὕσα καὶ ἀσφαλῶς καθορισθεῖσα ἄνω ἐν σελ. 152.

Κατὰ ταῦτα νομίζω ὅτι εὐαρμωστότερον ὄνομα εἰς τὴν περιῆς ὁ λόγος πόλιν οὐδὲν ἄλλο θὰ ἦτο τοῦ τῆς Ὀρθῆς, δυναμένης καὶ ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος, ἀφ' οὗ εἶναι τοσοῦτον ἀπότομος καὶ ὀλισθηρὰ καὶ ὀρθῆ ἐν ἐνὶ λόγῳ, ὡς ἄνω περιεγράφη, νὰ ὀνομασθῆι οὕτως. Εἰς δὲ τὴν πληροφορίαν τοῦ Στράβωνος ἐν Θ' 410 19 λέγοντος «Ὀρθὴν δὲ τινες τὴν ἀκρόπολιν τῶν (γρ. τὴν) Φαλαγγαίων εἰρήκασιν», οὐδεμίαν ἀποδίδομεν πίστιν, ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ ὁ γεωγράφος οὐδὲ τῆς Φαλάνγης ἔχει σαφῆ γινῶσιν, λέγων ὅτι κεῖται «πρὸς τῷ Πηγεῖ πηλοῖον τῶν Τεμπῶν», ἐν ᾧ κεῖται λίαν μακρὰν αὐτῶν, σχεδὸν ὅσον καὶ ἡ Λάρισα· διότι μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν Τεμπῶν ἐπιπροσθεῖ σημαντικὸν τμήμα τοῦ Κάτω Ὀλύμπου καὶ τὸ ὄρος Καρακόπετρα.

Τῇ γνώμῃ ταύτῃ συνηγοροῦσιν ὅπωςδήποτε καὶ τάδε: παρὰ Στεφ. τῷ Βυζαντίῳ ἐν λέξει Βορένθη ἀναφέρεται καὶ ἡ Ὀρθῆ, ἐνθα ὁ Meineke, συμφώνως τῷ Εὐσταθίῳ ἐν Παρεκδ. εἰς Ὀμηρον 338,28 λέγοντι «ἡ δὲ Ὀρθῆ βαρύνεται. . . πόλις δὲ φασὶ καὶ αὕτη Περραιβίας ἢ Θεσσαλίας, καλουμένη, φασί, καὶ Κορσέα, παρὰ δὲ τὴν κόρσην ἴσως, ὡς οἶα κεφαλὴ τις (βλ. καὶ Σχόλ. Ven. εἰς Β 739)» ἔγραψεν «[Ὀρθῆ· πόλις Περραιβίας ἢ Θεσσαλίας, καλουμένη καὶ Κορσέα κτλ.]». Ἡ λέξις αὕτη Κορσέα ἀρμόττει ὑπερκειμένη τῆς Τσαριτσάνης λίαν ὑψηλὰ κορυφῇ ὄρους ἀποτομωτάτῃ, ἣτις μακρόθεν φαίνεται ὡς κεκαλυμμένη κεφαλὴ ἢ λοβὸς ὧτός· εἶναι δ' ἐμφανῆς καὶ ἐλκυστικὴ τοῦ ὀφθαλμοῦ διὰ τὸ περίεργον ἢ κορυφῇ αὕτη ἀπὸ λίαν μακρῶν ἀποστάσεων, ἤδη ἀπὸ τῶν στενῶν τοῦ Σαρκενταπόρου Βορείως καὶ ἀπὸ τῆς Μελούνας Νοτίως καὶ τῶν Χυρετιῶν Δυσμικῶς, καὶ καλεῖται νῦν κοινῶς «Κουκοῦλα», ἢ «Κουκοῦλι», ἣτοι καλύπτρα κεφαλῆς.

Ὅμοίως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τῆς ἱστορικῆς περιόδου ἐκαλεῖτο ἡ κορυφὴ αὕτη, ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ἐπίσης, Ὡτόλοβος, κατὰ

τινας δὲ γραφάς, ἐσφαλμένους, Ὁρθόλοφος, οἶονεὶ ὀρθὸς λόφος, ἢ μάλλον τῆς Ὁρθῆς λόφος· οὕτως ἀναγράφεται ἐπὶ τοῦ χάρτου τῆς Ἑλληνικῆς χαρτογραφικῆς ὑπηρεσίας· ὑπάρχει καὶ γραφή Ὀκτώλοφος, ἀνόητος καὶ μηδὲν λέγουσα πρὸς τοῦτο τὸ πρᾶγμα· τὸ Ὀσιόλοβος προτιμητέον τοῦ Ὁρθόλοφος καὶ γραπτέον παρὰ Λιδίῳ *Otolobus*, οὐχὶ *Ottolobus*, ὡς γράφεται συνήθως, τοῦ διπλοῦ *tt* μηδένα λόγον ἔχοντος· χαρακτηρίζεται δὲ ὑπὸ τοῦ Λιδίου (44,3) ἢ κατὰ τὰς θέσεις ταύτας πορεία, ἦτοι ἢ διὰ τοῦ νῦν στενοῦ τῆς Διάδας πρὸς τὴν Καρυάν, ὡς περιεγράφη ἄνω, ἦτοι *ardua et aspera et confragosa via*· σημειωτέον ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἕτερος Ὀσιόλοβος κατὰ τὴν Λύγκον (Λιδ. 31, 36 καὶ 40), ὃν πρέπει νὰ διακρίνωμεν τοῦ ἄνω, ἂν ὄντως ἐκαλεῖτο ὁμωνύμως καὶ αὐτός, ὅπερ φαίνεται λίαν ἀμφίβολον. Μνημονεύεται δὲ ὑπὸ τινων καὶ Κάστρον τι Βορείως τοῦ Ὀσιόλοβου τῆς Ὑσαριτσάνης, ἐφ' οὗ ὑπάρχει τὸ νῦν χωρίον *Μισσοῦνι* (ἐσφαλμένως *Misson* καὶ *Μήκων* ἐπὶ τοῦ Αὐστριακοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ χάρτου ἀναγραφόμενον, ὡς καὶ τὸ ὑπερκειμένον *Karakoi Karaakli*, ὅπερ γραπτέον *Karaoḡli*), ἕτερον δὲ ὑπὲρ τὴν Καρυάν, καλούμενον κοινῶς *Νιωνᾶτα*.

Ἐβρομεν δ' ἐπὶ τινος κρήνης τῆς Ὑσαριτσάνης μικρὰν πλάκα μετ' ἀναγλύφου μορφῆς, ἣν ἐκομίσσαμεν εἰς τὸ Μουσεῖον Ἐλασσόνης καὶ κατεγράψαμεν ὑπ' ἀριθ. 110· ἀνήκει τοῖς ὀλίγον π. Χρ. χρόνοις· αὕτη φαίνεται ὅτι ἐκομίσθη ἐκ Δομενίκου (βλ. κάτω κεφ. γ'), διότι ἡ Ὁρθῆ εἶναι ἐμφανές, ἐκ τῆς ἐλλείψεως εὐρημάτων τῶν λαμπρᾶς περιόδου ἱστορικῶν χρόνων, ὅτι εἶχεν ἐγκαταλειφθῆ ἤδη ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς Ε' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, εἰ μὴ πρότερον· τοῦτο διαδήλοῖ καὶ ἡ ἐν CIL III¹ σελ. 115 ἀριθ. 591 Λατινικῆ ἐπιγραφῆ τοῦ ἔτους 101 μ. Χ., νῦν παρὰ τὴν Καρυάν εὐρισκομένη, ἔνθα ὠρίζοντο τὰ σύνορα *Διέων* καὶ Ὀλοσσονίαν [ex auctoritate] | [i]mp. Aug. | [fi]nes dere[cti] | [int]er Dien[ses] | [et] Olo[ssoni]os | [ex c]onvention[e] | ipsorum· | [im]p. Nerva[T]ra[ia] | [n]o Ca[es]ar[e] | Aug. German[ico] | IIIcos. Ἄν διετηρεῖτο ἡ Ὁρθῆ, αἱ παρὰ τὴν Καρυάν θέσεις θὰ ἀνήκον αὐτῇ βεβαίως.

Ἐπίσης ἐκ Δομενίκου, συμπεραίνει ὁ ἐν Ἰσαριτσάνῃ φιλόμαχος κ. Ζαγλάρης, ὅτι προέρχεται μαρμαρίνη κεφαλή, ἣν εἶχεν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ καὶ παρέδωκέ μοι, ἀνδρός, ἴσως Ἑρμοῦ, καλῆς τέχνης καὶ χρόνων, ἀλλ' ἑλλιπῆς καὶ οἰκτρῶς ἐφθαρμένη. μεγέθους μείζονός τι τοῦ τελείου ἀνδρικοῦ· ἐτέθη δὲ καὶ αὐτὴ ἐν τῷ Μουσεῖῳ Ἐλασσόνας ὑπ' ἀριθ. 101 (βλ. ἄνω σελ. 158).

γ') Ἐν Χυρεταίαις.

Τάφοι ἐν τύμβοις· Ἐρικίνιον· τοπωνυμία· ἡ ἀρχαία πόλις· ἐπιγραφικὰ ἐθρήματα· Εὐρωπός· Πηνειός· Εὐρύοπα Ζεύς.

ὑπερβαίνοντες τὸ Νοτίως τῆς Ἐλασσόνας κείμενον χωρίον «Ραδοσίδια» ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ ὄρους, καὶ βαδίζοντες ἐπὶ τῆς νῦν ἀτραποῦ, συναντῶμεν μετ' οὐ πολὺ δημοσίαν ὁδόν, ἄρτι ποιηθεῖσαν καὶ ἡμιτελή· βαδίζοντες ἐπ' αὐτῆς ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν, συναντῶμεν δεξιὰ καὶ ἐγγύτατα αὐτῆς τύμβον χειροποίητον, χωματώδη, ἀνεσκαμμένον προχείρως πρὸ ὀλίγων ἐτῶν διὰ τῆς ἀνασκαφῆς διεφάνησαν τέσσαρες ἢ πέντε μικροὶ θολωτοὶ τάφοι, γεωμετρικῆς ἴσως περιόδου· ὁ ἐστεγασμένος διὰ πλακῶν δρόμος ἐνὸς τούτων διακρίνεται σαφῶς· φαίνεται δὲ ὅτι οἱ διανοίξαντες αὐτοὺς τιμωροὶ δὲν ἐσύλησαν αὐτοὺς, μὴ διαγόντες τοὺς δρόμους καὶ κατὰ τὴν συνήθη παρὰ τοῖς χωρικοῖς ἀντίληψιν τῶν τοιούτων ὑπολαβόντες αὐτοὺς ὡς κρυφίους τινὰς ὀχετοὺς ὕδατος.

Περαιτέρω μετ' οὐ πολὺ διακρίνομεν ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ δύο λόφους, ὧν ὁ εἷς, ἐγγύτερον κείμενος, εἶναι μικρότερος, ὁ δ' ἕτερος, ἀπώτερον παρὰ τὸ χωρίδιον Σκόμπα, φαίνεται μακρόθεν διὰ τείχους τινὸς σημαντικοῦ, ἐξ ὀγκολίθων ἴσως τετειχισμένος, καὶ ἔχων ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἰδίᾳ τετειχισμένην ἀκρόπολιν· οὗτος εἶναι ἴσως τὸ Ἐρικίνιον, πολίχνη ἀρχαία, περὶ ἧς βλ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1912 σελ. 65 καὶ 1913 σελ. 34· εἰκάζω δὲ ὡς ἄνω περὶ τοῦ τειχισμοῦ, αὐτοῦ τε καὶ τοῦ προτέρου λόφου, διότι δὲν προухώρησα ἐπ' αὐτῶν πρὸς λεπτομερῆ ἐξέτασιν. Ἐντεῦθεν

διακρίνεται ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τὸ χωρίον Δομένικον, καὶ κατερχόμενός τις καὶ διαβαίνων χεῖμαρρόν τινα ἀνέρχεται πρὸς αὐτό· οἰκοῦσι δ' Ἕλληγες ἐνταῦθα καὶ τινες Τουρκικαὶ οἰκογένειαί· εἶχον δὲ οἱ κάτοικοι ἐν τῇ κοινῇ τοῦ χωρίου καφεῖω εἰς τινα γωνίαν ὑψηλὰ ἀνηρτημένον «κανδήλιον», διατηρουμένου τοῦ πυρὸς αὐτοῦ ἡμέρας καὶ νυκτὸς κοινῇ εἰσφορᾷ· ἀντὶ ὁμοῦ τῆς συνήθους εἰκόνας τῆς τιμωμένης θεότητος, εἶχον τεθειμένην μικρὰν εἰκόνα τοῦ ἡμετέρου Διαδόχου Κωνσταντίνου· εἰς ἐρώτησίν μου διὰ τί δὲν ἔθεσαν κατὰ τὸ σῆμα εἰκόνα τοῦ πολιούχου ἢ ἄλλου ἀγίου, ἔλαβον ὁμόφωνον ἀπάντησιν ὅτι «αὐτὸς εἶναι ὁ Ἅγιός μας»· ὄντως δ' ἐποίουν ἐνώπιον αὐτῆς πρῶτας καὶ δεύτης, ὡς μοι ἔλεγον, τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Οὕτω διαφαίνεται πῶς καὶ ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ σὺν τῇ χρόνῳ ἀφηρωῶζοντο ἢ ἔθεοποιούντο οἱ ἐξαιρέτως εὐεργετήσαντες διὰ μεγάλων, πολεμικῶν μάλιστα, κατορθωμάτων τὴν πατρίδα θνητοί.

Καλοῦνται δὲ νῦν οἱ περὶξ τόποι ὑπὸ τῶν κατοίκων ὡδε: *Γροφύρι*, ἔνθα πηγὴ ὕδατος, *Φαρδόλακκα* (ἢ *λάκκος* = ποτάμιον) ῥεῦμα, *Μπονιζόχωμα* (*μπόνιζα* λέγεται πηλίνη λοπάς μεγάλη, ἣν ποιοῦσιν αἱ γυναῖκες ἐκ χύματος ἔκλεκτοῦ, ἀναμιγνυομένου μετὰ τραγίου ἐρίου καὶ πλαττομένου), *Ἀϊχίλλης* (= Ἅγιος Ἀχιλλεῖος· ἐρείπια ἐκκλησίας καὶ πηγὴ ὕδατος καλλίστου), *Καραουλάνα*, *Κάστρο* (ἔνθα ἢ ἀρχαία πόλις), *Πουρνάρο*, *Πλατιάνα*, *Σιαμλάκη Πέτρα*, *Γκυλιμένο Μάομαρο*, *Παπποῦς*, *Καμὲν Πέτρα*, *Ζνάρο Πέτρες*, *Μπομπαλάκκα*, *Τσιάφ Λάκκα*, *Ζουρμπὰν Πέτρα*, *Παλιοχωῶρι*, *Παλιοκκλησι*, *ς' τὴν Κλαδῶνα*, *Γαζίνα* πηγὴ, ὑπὲρ ἣν τὸ *Κασιρὶ Σκόμπας*, ἴσως τὸ ἀρχαῖον Ἑρικίνιον, *Καρδάρα*, *Βουρκολάκκια*, *Τρόχαλο*, *Σαμάρο*, *Ἀσπρόδρομος*, *Πυλπαλίβαδο*, *Ψηλόροαχες*, *ς' τὸ Μουράρο*, *Καραγάτσ'*, *Λακκόπετρες*, *Ἀγροσκά* (Ἄγρια συκῆ), *Χὰρ τῆ Βρούσι* (τοῦ Χάρου ἢ βρούσι), *Γκόλιο* (προσηγορικῶς *γκόλιο* = γυμνόν), *Μανρόα* (τά), *Ἀράποσα*, *Ἀμπέλια*, *Τραγάνες*, *Λουτρὸς*, *Ἀρμύρες*, *Λωνίσματα*, *Ἐυλογέφυρο*, *Τράφος*, *ς τοῦ Ζιώγα*, *Μαυρίτσα*, *Βουζόστη*, *Μούτιας Πηγάδ'*, *Βαρβαγγέλη*, *Κακόσκαλα*, *Μελιτιά*, *ς τὴν Οὐγκρια*.

Ψάλλουσι δὲ οἱ κάτοικοι καὶ τι ἐπιχώριον ἄσμα, τὴν *Περδία*, διηγούμενοι ὅτι κόρη τις Χριστιανὴ καὶ τις Γουρκοῦ Σελίμ ὀνόματι ἠράσθησαν ἀλλήλων:

Μαρὴ Περδί'α τὸ γαιλὸ (=ἐκ τοῦ γαιλοῦ) καὶ χίγ'ν
ἀπὸ τοὺς κάμπους

(ἐπιφθός: περδί'α μου γραμμένη
Σαλῆ μ' γραμματισμένι)

δὲν ἦταν βρούσι 'ς τὸ χωριό, δὲν ἦταν καὶ ποτάμια,
μόν πάς καὶ πλένεις 'ς τὸ Λουτρόν, ἀνάμεσα 'ς τὰμπέλια;
νὰ κι' ὁ Σαλῆς ὅπ' ἔρχιτι 'ς τὸ μαῦρον καθδελάρης·
Σαλῆ μ' Σαλῆ μὴν κάνης το, γι'ατ' εἴμαστε γειτόνοι·
γι'ατ' εἶν' τὰ σπίτια μας σιμά καὶ τὰ σεράγι' ἀγγάντια.

Περὶ δὲ τῆς κτίσεως τοῦ χωρίου Δομενίου διηγούνται οἱ ἐπιχώριοι τάδε: «Ἡ Δομένους ἦταν 'ς τὸν κάμπ' κι' ἐδῶ δάσους· μὰ 'ς τὸν κάμπ' ἦταν βάτσκας (=εἶδος δηλητηριώδους σκορπίου ὁ *θάτσικας*)· ζουδ', πὺ χτύπαὶ τὰ μικρά· κι' ἦρθαν δυὸ νὰ κυνηγήσουν, ὁ ἓνας Δῆμος, ἡ ἄλλος Νίκους· κοιμήθη-κάνι κι' ἀνευρέτηκάνι νὰ χτίσουν ἰδῶ χουργιό, γι'ατ' ἐκεῖ δὲ θὰ φελέψ'ν τὰ μικρά πὺ τὰ χτύπα' ὁ βάτσκας· κι' εὐκειατάνι τοῦ χωριὸ τοῦ *Δῆμ' Νίκου*».

Ἐπάρχουσι δ' ἐν τῷ χωρίῳ πολλαχοῦ κατεσπαρμένοι λίθοι λαξευτοὶ ἐξ ἀρχαίων Ἑλληνικῶν οἰκοδομημάτων, ἐν τε ταῖς οἰκίαις καὶ μάλιστα ἐν τζαμίῳ καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ «Ἀγιοργούλης» ἐντετειχισμένοι, καὶ ἐπὶ τῆς ἀφθονώτατον προροεούσης ὕδωρ πηγῆς, κειμένης ὑψηλὰ εἰς τὸ ἄκρον τοῦ χωρίου, ἣν καλοῦσι νῦν «Τρανῆν βρούσιν»· πολλὰ τούτων φέρουσιν ἐπιγραφάς· ἀπετειχίσαμεν δὲ τινὰς λίθους σημαντικούς καὶ ἐξ αὐτῆς ἐτι τῆς Ἀγίας Τραπεζῆς καὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς ἐκκλησίας ταύτης, εἰπόντες τοῖς χωρικοῖς ὅτι οἱ πρόγονοι αὐτῶν ἐπίτηδες ἔκτισαν ἐν τοῖς ἀγιωτάτοις τῶν ἐκκλησιῶν τοὺς φέροντας τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα, τὰ ἀναμφισβήτητα ταῦτα δείγματα τῆς ἑαυτῶν καταγωγῆς, λίθους, ἵνα ἐλευθερούμενοι ἐπιδείξωσιν αὐτοὺς ὡς μαρτύρια· τούτου ἕνεκα οὐ μόν-

νον ἐπέτρεψαν, ἀλλὰ καὶ παρεδοθήθουν οἱ ἐντῦθα φιλοτιμότατοι καὶ εὐγενῶν αἰσθημάτων κάτοικοι.

Ἡ δὲ ἀρχαία πόλις, μικρᾶς ἐκτάσεως οὕσα, κεῖται ὀλίγον ἔξω περὶ τὴν ἡμίσειαν ὥραν Βορρανατολικῶς τοῦ χωρίου ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ ὄρους, ἀποτόμως ὑψουμένου ὑπὲρ αὐτὴν καὶ οἰονεὶ ἐπισκιάζοντος αὐτὴν διακρίνεται δὲ πανταχοῦ, πλὴν πούτων κατωτάτω πρὸς τὸν χεῖμαρρον, ὁ περίβολος ἐξ ὑποκειμένων λαξευτῶν ὀγκολίθων ἰσοδομικοῦ ρυθμοῦ τῆς Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, ἐφ' ὧν ἐπίκειται, ἐφ' ἱκανὸν ὕψος διατηρούμενον, τεῖχος ἰσχυρὸν ἀσβεστόκτιστον τῆς Ἰουστινιανείου πιθανῶς περιόδου δι' ἰδιαίτερου τεύχους χωρίζεται εἰς κάτω πόλιν καὶ εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ ὑψίστου ἐπιπέδου κειμένην ἀκρόπολιν, διότι ἡ ὅλη πόλις εἶναι οὕτως ἐσχηματισμένη κλιμακῆδὸν εἰς μικρὰ ἐπίπεδα· βρῖθει δὲ πανταχοῦ θραυσμάτων ἀγγείων καὶ λίθων εἰργασμένων.

Ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως εἶναι ἐκτισμένον καὶ διατηρεῖται ἔτι, καίπερ μόλις, μέγα οἰκοδόμημα μετὰ περιόλου καὶ ἐκκλησίας, ὅπερ λέγεται ὅτι ἦτο μονὴ καὶ καλεῖται «Ἀγνώργης», λειτουργουμένης πανηγυρικῶς τῆς ἐκκλησίας αὐτῆς ἅπαξ ἡ δις τοῦ ἔτους· πρὸς διάκρισιν ἄρα αὐτοῦ ἀπεκλήθη ὑποκοριστικῶς, ὡς οὕσα λίαν μικροτέρα, ἢ ἐν τῷ χωρίῳ ἐκκλησία «Ἀγρωργούλης»· ἐποιήθη δὲ ἅπαντα ἡ μονὴ αὕτη ἐκ λίθων τῆς ἀκροπόλεως, μάλιστα τοῦ ὑποκειμένου εἰς ἐρείπια ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ ἱεροῦ τῆς πολιούχου θεότητος, πιθανώτατα τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὡς συνηγάγομεν ἐξ εὐρεθέντος ψηφίσματος, εἰς ὃν ἀνετίθεντο τὰ ψηφίσματα καὶ αἱ ἀπελευθερώσεις, κατὰ τὴν ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ συνήθειαν (πρβ. ἄνω σελ. 151)· διὸ πολυάριθμοι ἐπιγραφαὶ εἶναι ἐντετειχισμέναι πανταχοῦ ἐπὶ τοῦ οἰκοδομήματος ὅλου, ἐμφανεῖς μὲν πολλαί, πλεῖσται δὲ ἀφανεῖς· τούτου ἕνεκα ἐπιβάλλεται ἡ πλήρης ἐξερεύνησις τῆς θέσεως, ὡς διατηρούσης πιθανώτατα ὅλον σχεδὸν τὸ ἀρχεῖον τῆς πόλεως, ὡς ἐν Γόννοις. Σημειωτέον δὲ ὅτι, καθ' ἃ λέγεται, ὑπάρχει ἐν τῷ ἱερῷ τῆς ἐκκλησίας κρύπτη ὑπόγειος κτιστή, ἄγουσα διὰ τριῶν ἢ πλειόνων ἀναβαθμῶν εἰς μέγα οἶκημα, ὅπερ κατὰ τὰς περιγραφὰς τῶν χωρικῶν, διότι δὲν εἶναι πλέον ἐμφανῆς ἢ κρύπτη, ὁμοιάζει θολωτῷ

τάφω· μετέπειτα ὁμως, ἀνασκάψαντες ἐνταῦθα, εἶδομεν ὅτι ὑπάρχει μικρὸς ὀρθογώνιος τάφος κτιστὸς διὰ λιθαρίων, ὑπ' αὐτὸν δὲ χῶμα καὶ κατόπιν ὁ φυσικὸς βράχος, εἰς ἀπόστασιν τριῶν περίπου μέτρων βάθους ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ λίαν μεταγενεστέρου, ἴσως ἱερομονάχου τινός, μνημονευθέντος τάφου.

Ὅντως δὲ διὰ μικρῶν ἐρευνῶν καὶ ἄνευ ἀνασκαφῶν ἀπετε-
χίσσαμεν ἐντεῦθεν καὶ μετεκομίσσαμεν εἰς τὸ Μουσεῖον Ἐλασσόνος (βλ. ἄνω σελ. 157 κέ.) πολυαριθμούς καὶ λίαν σημαντικὰς ἐπι-
γραφάς, καταγεγραμμένας ἐκεῖ ὑπ' ἀριθ. **80· 81· 82· 89· 90** (αὕτη ἐξ «Ἀγχιωργούλη»)· **92· 94· 95· 96** (αὕτη ὀπόθεν ἢ 90)· **97** (αὕτη ἐκ τῆς κρήνης Δομενίκου)· **98· 99· (101) 100** (αὕτη ὀπόθεν ἢ 90)· **104· 105· 106· 107· 108· 109· (110) 111—129**· αἱ πλεῖσται τούτων εἰσὶν ἀνεκδοτοὶ καὶ ἡτοιμάσα-
μεν ἤδη τὴν προσήκουσαν ἔκδοσιν αὐτῶν ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημ.
ἐν συνεχείᾳ μετὰ τῶν ἀνεκδότων ἐκ Θεσσαλίας ἐπιγραφῶν ἡμῶν.

Ὅτι ἡ πόλις αὕτη εἶναι αἱ *Χυρεταίαι*, καθίσταται ἀναμφι-
σβήτητον ἐκ τῶν εὑρεθεισῶν ἐπιγραφῶν, ἐν αἷς πολλάκις ἀνα-
γράφεται οὕτως, οὐχὶ *Κυρεταίαι* (βλ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1913 σελ. 145)·
διὸ παρὰ Λιβίῳ γραπτέον μᾶλλον *Chyretiae*, ἤττον *Cyretiae*,
καίτοι εἰς μεταγενεστέρους χρόνους θὰ προεφέροντο *Κυρεταίαι*,
ἐξ οὗ ἴσως, παρὰ τὸ *Κύριος* ἐτυμολογηθείσης τῆς λέξεως, προ-
ῆλθε κατὰ μετάφρασιν τὸ νῦν ὄνομα *Δομένικον*. Ὅτι δὲ κα-
τηριθμοῦντο αἱ *Χυρεταίαι* οὐχὶ τῇ Ἐσθιαϊῶνιδι, ὡς θεωροῦνται κοι-
νῶς, ἀλλὰ τῇ *Περραιβίᾳ*, τοῦλάχιστον κατὰ τοὺς περὶ τὸ 200
π. Χ. χρόνους, ἀποδεικνύουσιν εὑρεθέντα ψιφίσματα τῆς πόλεως
ἐν οἷς ἀναγράφεται σιραιηγὸς τῶν *Περραιβῶν*· ἐν αὐτοῖς μνη-
μονεύεται ἱερὸν πολιούχου θεοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, οἷον ὑπῆρχε καὶ
παρ' ἄλλοις Περραιβοῖς, ὅπερ κατέλαβεν ὁ μνημονευθεὶς Ἅγιος
Γεώργιος, ἤτοι τὸ ἐπὶ ἀκροπόλεως μέγα μοναστήριον.

Ἐκ Δομενίκου εἶναι ἄποπτον τὸ πλεῖστον τῆς ὠραιότητος
κοιλιάδος «Ποταμιᾶς», διαρροεμένης ὑπὸ τοῦ Τιταρησίου, οὐτινος
τὸ ὕδωρ ἐξαντλοῦσιν ἐνταῦθα τὸ θέρος οἱ κάτοικοι, παροχетеύον-
τες πρὸς ποτισμὸν τῶν εὐφορωτάτων ἀγρῶν· διὸ, ἐξερχόμενος τοῦ
χωρίου «Δαμάσι» ὁ ποταμὸς, καὶ δὴ τοῦ «Μπουγαζίου» τοῦ

Τυρνάβου, οὐδὲν ἢ ἐλάχιστον φέρει τότε ὕδωρ πρὸς τὴν πεδιάδα ταύτην μέχρι τῆς εἰς τὸ «Μάτι» καὶ μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν Πηγειὸν συμβολῆς, εἰ μὴ ἐνίοτε μετὰ πολλὴν βροχὴν· τούτου δ' ἕνεκα καλεῖται ὀρθῶς, ὡς ὢν χεῖμαρρος πλέον, διὰ τοῦ ὀνόματος «Ξεριᾶς» ἐντεῦθεν.

Οὕτως ἐρμηνεύονται πλήρως τὰ ἀμφισβητηθέντα ὡς πρὸς τὴν τοπικὴν καὶ πρῶτον ἀκριβείαν, καὶ ἄλλως παρανοηθέντα, ὑπὸ τοῦ Ὅμηρου λεγόμενα περὶ τοῦ Τιταρησίου. ἐν Β 752 κ. ε.

ὅς ῥ' ἐς Πηγειὸν προῖει καλλίροον ὕδωρ,
οὐδ' ὅ γε Πηγειῷ συμμίσγεται ἀργυροδίγη.
ἀλλὰ τέ μιν καθύπερθεν ἐπιρρέει ἤυτ' ἔλαιον·
ὄρκου γὰρ δεινοῦ Στυγὸς ὕδατός ἐστιν ἀπορρώξ.

Ὁ μὲν δὴλα δὴ Τιταρήσιος δὲν ἐκβάλλει ὄντως εἰς τὸν Πηγειὸν, ἀλλὰ τὸ νῦν λεγόμενον «Μάτι» ὁμοῦ μετὰ τοῦ χειμάρρου πλέον Τιταρησίου· τοῦτο τὸ «Μάτι» δ' Ὅμηρος θεωρεῖ ἀνήκον ἐπίσης τῷ ποταμῷ Τιταρησίῳ, διότι ἐξέρχεται ἐξ ἀπορρώγος γυμνοῦ βράχου, ἐκβάλλον ἀφθονώτατον ὕδωρ· κεῖται δὲ τὸ «Μάτι» ἐπὶ τῆς ἐκ Τυρνάβου εἰς Μελούναν δημοσίας ὁδοῦ κατὰ τὸ μέσον που τῆς ὄλης ἀποστάσεως· τὸ ὕδωρ δὲ τοῦτο χωρεῖ βραδέως ἐπὶ τῆς πεδιάδος, μὴ ὑπάρχοντος ὕψους, καὶ φαίνεται στάσιμον· τούτου ἕνεκα, καὶ ἐκ τῶν προχθίων ἰτεῶν καὶ βρύων, καθιστάμενον ὀλίγον μετὰ τὴν πηγὴν ἐλῶδες, λαμβάνει χρῶμα υπόμελαν βαθύ ὡς ἔλαιον, ἐκβάλλον δὲ εἰς τὸν Πηγειὸν, διαφέρει τοῦ τεφροῦ χρώματος τοῦ ὕδατος αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τι διάστημα ποιεῖ αὐτὸ υπόμελαν ἐλαιῶδες, ὡς τρόπον τινα ἐπικαθήμενον ἐπάνωθεν αὐτοῦ.

Κατὰ ταῦτα ὁ ὄντως προῖεις καλλίροον ὕδωρ νῦν Σαραντάπορος διὰ τῆς ἄνω Περραιδίας καὶ τῆς «Ποταμιάς», ἐξαφανιζόμενος παρὰ τὸ «Μπουγάζι», ἐκ τοῦ συμβεβηκότος ἔτι καθίσταται χεῖμαρρος καὶ σπανίως ὡς φέρων ὕδωρ, θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ Ὅμηρου ὁ αὐτός, ἢ τοῦλάχιστον ὁ εἰς βραχίων αὐτοῦ, ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ «Μάτι»· ἢ αἰφνιδία καὶ οἶονεὶ θαμασία ἐκ γυμνοῦ βράχου ἐκροή τοσοῦτον ἀφθόνου ὕδατος ἀποτόμως, παρωμοιώθη δικαίως ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ πρὸς τὸ ὕδωρ τῆς Στυ-

γός, τοῦ δεινοῦ ὄρκου τῶν θεῶν, καὶ αὐτοῦ τούτου ἀπορροῆς ἐθεωρήθη· μὴ ὦν δὲ γεωλόγος ὁ Ὅμηρος, δὲν ἠθέλησε νὰ σπουδάσῃ μετὰ λεπτομερείας, ἂν ὄντως ὁ Τιταρήσιος αὐτός, ἐξαφανιζόμενος σχεδὸν παρὰ τὸ «Μπουγάζι», διεξήρχετο διὰ τῶν ὁρέων ὑπογείως καὶ ἐνεφανίζετο εἰς τὸ «Μάτι», πράγματι ὁ αὐτὸς ποταμός, οὔτε νὰ διακρίνῃ ὡς δύο ποταμοὺς τούτους, ἴσως διότι ἡ μὲν τοπικὴ παράδοσις ἐθεώρει τὸν ἐκ «Μάτι» αἰφνιδίως ἐξερχόμενον ποταμὸν ὡς συνέχειαν τοῦ Τιταρησίου, ὁ δὲ ποιητὴς ἔτι μάλλον ὡς ὄντα αὐτῆς τῆς Στυγὸς συνέχειαν. Πρὸς ταῦτα δύναται τις νὰ παραβάλῃ τοὺς ἐν βαράθροις τῆς Ἀρκαδίας ἐξαφανιζομένους ποταμοὺς καὶ μακρὰν περαιτέρω εἰς τὴν Ἀργολίδα καὶ Μεσσηνίαν ἐμφανιζομένους ἐκ νέου, τὸν Ἀλφειὸν π. χ., τὸν Ἐρασῖνον κττ..

Σχηματίζει δὲ τὸ «Μάτι», ὀλίγον μετὰ τὴν ἐκροήν, εὐρὺν καὶ βαθύτατον βόθρον, ἐφ' οὗ, ἀντανακλώμενος ὁ οὐρανός, ἀποδίδει ἐντὸς χρῶμα γλαυκόν· τοῦτο, περιβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ ὑπομέλανος χρώματος τοῦ ὕδατος, καὶ ὑπὸ τῶν βρῦων καὶ ἀγρίων καλάμων καὶ ὑψηλῶν περαιτέρω ἰτεῶν ἐνισχυόμενον, χορηγεῖ συνολικὴν τινα ἔμφασιν τεραστίου ὀφθαλμοῦ· ἐντεῦθεν προέκυψεν ἡ νῦν ἐπωνυμία *Μάτι*, ἣτοι ὀφθαλμός, ἐν χρήσει οὕσα πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ ὁμοίων ἀδυσσοειδῶν βόθρων, εὕρισκομένων ἐντὸς λιμνῶν, ἐλῶν, ποταμῶν καὶ τῆς θαλάσσης αὐτῆς ἐνίοτε, ἅτινά εἰσιν ἐπίφοβα, καὶ ἐφ' ὧν τῇ θέᾳ προκύπτει δέος· διὸ ἀποδίδεται αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὑπερφυσικὴ τις μυστηριώδης δύναμις, ἰδίως τὸ ὅτι παρέλκεται ὁ παραπλέων ἢ παρακολυμβῶν, ἢ ἅπλως παρακαθήμενος, ὑπὸ ἐνεδρευουσῶν ὠραιστάτων γυναικῶν καὶ ἄγεται εἰς κρυσταλλίνους θαλάμους, «γυάλινα παλάτια», ἔνθα περιποιοῦνται μὲν αὐτόν, δὲν ἐπιτρέπουσιν ὅμως τὴν ἔξοδον, κ.τ.λ.. Σημειωτέον δὲ πρὸς τούτοις ὅτι ἀπὸ τῶν ὑπερκειμένων ὁρέων διακρίνεται ὑπέρλαμπρον καὶ ἀπαστράπτρον τὸ «Μάτι» τοῦτο μόνον, καίτοι ἡ πεδιάς ἔχει καὶ ἄλλα ὕδατα.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ συμβεβηκότος θὰ ἐπωνομάσθη αὐτὸ τοῦτο τὸ νῦν «Μάτι» ὑπὸ τῶν μετὰ τὸν Ὅμηρον ἀρχαίων *Ἐθρωπός*· διότι ὁμοίως ὑπόκειται ἐν τῇ λέξει ταύτῃ οὐ μόνον ἡ αὐτὴ λέξις τοῦ

νῦν «Μάτι», ἀλλὰ καὶ ἐμφανῶς ἢ αὐτῇ παρομοίωσις· οὕτω δ' ἐρμηνεύεται διὰ τί ὑπῆρχε καὶ ἄλλο ὄνομα τοῦ Τιταρησίου, καλουμένου καὶ Εὐρωποῦ· βεβαίως πρόκειται περὶ δύο ποταμῶν, ληφθέντων ὑφ' ἐν ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου, τοῦ μακροῦ καὶ μεγάλου Τιταρησίου, νῦν Σαρανταπόρου¹⁾ καὶ τοῦ βραχυτέρου μὲν τούτου, ἀλλὰ λίαν βαθέος καὶ ἀείρου Εὐρωποῦ, συμβάλλοντος πράγματι τῇ Πηγειῷ σχεδὸν εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον, ἐνθα καὶ ὁ κυρίως Τιταρήσιος, ὡς χεῖμαρρος ὅμως ἀπὸ τοῦ «Μπουγαζίου».

Οὕτως ἄρα οἱ ἀποδόντες τῷ Ὁμήρῳ ἀνακρίθειαν ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν ἄνω, ἀποδεικνύονται σφαλλόμενοι, ὡς καὶ οἱ λέγοντες ὅτι μόνον τὸν Εὐρωπὸν τοῦτον καλεῖ ὁ Ὁμηρὸς Τιταρήσιον, ἐν ᾧ ὄντως καλεῖ οὕτως ὁμοῦ αὐτόν τε καὶ τὸν Σαραντάπορον, ἔτι δὲ μᾶλλον οἱ θεωροῦντες ἀκατάλληλον τὸ ἐπώνυμον τοῦ Πηγειοῦ ὡς ἀργυροδίνου, ἀφ' οὗ τὸ ὕδωρ αὐτοῦ εἶναι, λέγουσι, θολόν· ἀλλὰ τοῦτο διατείνονται οἱ μόνον παρὰ τὴν Λάρισαν καὶ τὰ Τέμπη ἰδόντες τὸν ποταμόν· τοῦναντίον ὅμως εἶναι ἀληθές, ὅτι τὸ ἐπικρατοῦν κατὰ τὸν ἐν γένει μακρότατον ῥοῦν τοῦ Πηγειοῦ χρῶμα ὕδατος εἶναι τὸ τεφρόν, ἀργυρῶδες· λογιζόμεθα δὲ χρόνον ὄψεως αὐτοῦ τὸ θέρος μὲν μάλιστα, ἔτι δὲ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ φθινοπώρου καὶ τοὺς τελευταίους τῆς ἀνοιξέως, ἐνίοτε καὶ τοὺς ὑπολοίπους τοῦ ἔτους, ἀλλ' οὐχὶ μετὰ μεγάλας καὶ διαρκεῖς βροχάς, ὁπότε φυσικῶ τὸ λόγῳ θολοῦνται τὰ πάντα ἐν Θεσσαλίᾳ· ἀλλ' αὐταὶ εἶναι σπάνια· συμπεραίνομεν δὲ τοῦτο ἰδόντες πολλακίς ἅπαντα σχεδὸν τὸν ῥοῦν τοῦ ποταμοῦ, οὐχὶ δὲ ὀλιγάκις διελθόντες διὰ μέσου τοῦ βέυματος αὐτοῦ ἐφιπποί, ἢ δι' ἀμάξης, ἢ ἐπὶ ἀκατίου, κατὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους «πόρους» αὐτοῦ, πλειστάκις δὲ καὶ πiónτες ἐκ τοῦ ῥοῦ αὐτοῦ τὸ ἄριστον ὕδωρ.

Σημειωτέον δ' ἐν τέλει ὅτι οὐδένα εἶδομεν τοῖς ἀνθρώποις τοῦ

¹⁾ Διὰ τί ὠνομάσθη Σαραντάπορος, εἶπομεν ἐν Πρακτ. 1912 σελ. 237· ὑπόκειται δ' ἐν: αὐθα ἢ αὐτῇ παρομοίωσις, οἷα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, οἵτινες ἐκάλουον ὁμοίως ποταμόν Ἐπίταπον, Πολύπορον κ. ὅ., ἐκ τῶν «πόρων» ἐπίσης, ἤτοι ἐκ τῶν ἀβαθῶν διαβάσεων ὑπὸ πεζῶν, ἐφίππων, ὄχημάτων, οὓς εἶχον, ἐνίοτε καὶ πενήκοντα καὶ ἑκατὸν τινες.

Εὐρωποῦ τούτου εὐεργετικώτερον ποταμόν· διότι καθ' ἅπασαν τὴν ἀπὸ Ἐλασσόνος μέχρι Τυρνάβου τὰ μάλιστα πολυσύχναστον ὁδόν, ἣν πορεύονται οἱ πλείστοι ἐκ Μακεδονίας εἰς Θεσσαλίαν καὶ τανάπαλιν, οὐδαμοῦ ὑπάρχει ὕδωρ πόσιμον, πλὴν ἐνὸς ἐλεεινοῦ καὶ λίαν ἀκαθάρτου φρέατος, μεταξὺ Ἐλασσόνος καὶ Μελοῦνας κατὰ τὸ τέρμα τῆς πεδιάδος κειμένου, καὶ ἑτέρου χείρονος μακρὰν ὀλίγον ἀπὸ τῆς ὁδοῦ παρὰ τὴν «Λυγαριάν» διὸ καὶ ὁ στρατὸς καὶ οἱ ὁδοιπόροι, μάλιστα οἱ ἔφιπποι ἢ δι' ὑποζυγίων καὶ ἀμαξῶν μεταφέροντες διάφορα εἶδη, μετ' ἀναγκουφίσεως σταθμεύουσι παρὰ τὴν εὐεργετικὴν ταύτην πηγὴν, πρὸς ἣν μετὰ πόθου πορεύονται, μακρόθεν ἤδη ἀναμμνησκόμενοι, καὶ διαναπαύονται, εὐλογοῦντες αὐτὴν ἰδιαιτάτα κατὰ τοὺς ἀπὸ Ἀπριλίου μέχρι Σεπτεμβρίου μῆνας· αἱ δὲ ὁμάδες τῶν κατερχομένων ἐκ Μακεδονίας καὶ Περραιβίας καὶ ἐπανερχομένων οἴκαδε θεριστῶν, καὶ θεοποιοῦσι τὸν Εὐρωπὸν τοῦτον, ὡς εἶδομεν αὐτοί, διελθόντες καὶ παραμείναντες ἐνταῦθα πλεόν ἢ τριακοντάκις ἡμέρας καὶ νυκτός.

Καὶ καθ' ὅλην βεβαίως τὴν ἀρχαιότητα, ὁμοίως οὕσης φύσει τῆς ἐπικοινωνίας τῶν κατοίκων διὰ τῶν διόδων τούτων, ἐπίσης εὐεργετικώτατος διετέλει ὢν ὁ Εὐρωπὸς οὗτος· ἐνεῦθεν ἴσως καὶ ὡς ὄρκον ἐλάβανον αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ πολλάκις παρὰ τῶν νῦν Ἑλληνικῶν λαῶν τοιαῦτα ποταμῶν, λιμνῶν, θαλασσῶν «Μάτια», ἀποκαλοῦνται καὶ ἐκλαμβάνονται ὡς τοῦ «Θεοῦ μάτια», δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ὑπὸ τοῦ λαοῦ δῆλα δῆ, ἐθεωροῦντο τὰ αὐτὰ ὡς τοῦ Διὸς ὀφθαλμοί· ἐνεῦθεν μᾶλλον δύναται νὰ θεωρηθῇ εὐλόγως προελθοῦσα ἢ τε ἐπωνυμία τοῦ Διὸς ὡς *Εὐρύσοπα* καὶ ἢ εἰς αὐτόν ἀπόδοσις καὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἄδου· διότι οἱ παραφιλοσοφοῦντες καὶ ἐξ ἄλλων ὑψηλῶν φυσικῶν λόγων, οὓς φέρουσι, οἵτινες ὅμως εἶναι ὑπέρτεροι τῆς ἀντιλήψεως καὶ τῶν γνώσεων τοῦ λαοῦ, νομίζοντες ὅτι προῆλθον τὰ τοιαῦτα, σφάλονται· ἀνθρωπινώτερον καὶ εὐλογώτερον δύναται νὰ ἐρμηνευθῶσι ταῦτα διὰ τῆς ἐξετάσεως τῶν λαϊκῶν ἀντιλήψεων· διότι ὁ λαὸς ἔχει τὰ μεγάλα συναισθημάτων τῆς ζωῆς, οὗτος δὲ δημιουργεῖ τοὺς θεούς, οὓς ὄντως καὶ πι-

στεύει καὶ ἀγαπᾷ καὶ ἐπικαλεῖται καὶ φοβεῖται, οὐχὶ οἱ ὑπερ-
τέρας τυχόντες σπουδῆς καὶ φιλοσοφοῦντες, τούτου δ' ἕνεκα
δυσπιστοῦντες πρὸς πάντα καὶ μῆδὲν ὑπερφυσικὸν φοβούμενοι.

δ'). Ἐν Μητροπόλει, Μύλαις, Μονδαία.

*Τοπογραφικαὶ ἔρευναι· ἐπιγραφικὰ εὐρήματα· Μάλλοια·
Ἐρικίσιον· Δωδώνη· Κύφος· Αἰνιᾶνες.*

Περὶ τῶν ἐν τῇ μνημονευθείσῃ κοιλάδι τῆς «Ποταμιᾶς» ἀρ-
χαίων πόλεων ἐγράψαμέν τινα ἐν τοῖς *Πρακτ.* 1912 σελ. 234-237
ἐκ σημειώσεων, ἃς ἐκρατήσαμεν κατὰ τὴν ἐπισπευδομένην ἄλλως
πορεῖαν ἡμῶν μετὰ τῆς Ε' Μεραρχίας ἐν τῷ πολέμῳ τοῦ 1912·
δυστυχῶς δὲν ἐξήρουν ἡμεῖς κατόπιν, ὡς ἔδει, καὶ ὡς ἐπεθυμοῦ-
μεν, τὰ κατὰ τὴν χώραν ταύτην ἀρχαῖα εἰρήπια, διότι μάλιστα
ἢ μεταφορὰ ἀρχαίων ἀντικειμένων εἰς τὸ Μουσεῖον Ἐλασσόνο
ἀπὸ τῶν νῦν χωρίων «Μολόγουστας», «Βλαχογιάννη», «Δαμα-
σίου» καὶ τῶν κατ' αὐτὰ ἦτο λίαν δυσχερῆς, ἢ δ' ἐκ τῶν αὐτῶν
τόπων εἰς τὸ τοῦ Τυρνάβου, καίπερ εὐχερεστάτη, ἀπεκλείετο
ὑπὸ τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ λόγους προστατούσης Ἐφορείας τῶν
Ἀρχαιοτήτων.

Ἦδη ὅμως πρὸ τῆς τοιαύτης ἀπαγορεύσεως εἴχομεν φρον-
τίσει διὰ τοῦ λοχίου Ἡλιοπούλλου, ἐπικουροῦντος καὶ τοῦ Δη-
μάρχου Τυρνάβου κ. Δημητριάδου, νὰ μετακομίσωμεν τὸ ἐν τῷ
χωρίῳ «Δαμασοῦλι» μνημονευθὲν ἐν τοῖς *Πρακτ.* 1912 σελ. 235
σημ. 1 ψήφισμα, τὴν γνωστὴν ἐκ τῶν IG IX² 332=Ἀρχ. Ἐφημ.
1913 σελ. 144-145 ἀνάθεσιν τῷ Ἀπόλλωνι Ἀγρεῖ, καὶ ἀνεκ-
δοτὸν τινα ἐπιτύμβιον ἐπιγραφὴν, τὰς δ' ἐκεῖ λεγομένης ἐτέρας,
ὡς ἐντετελισμέναις ἐν ἐκκλησίαις καὶ οἰκίαις, ἀφήκαμεν διὰ
μέλλουσαν φροντίδα.

Σπουδαῖον ὅμως τοπογραφικὸν συμπέρασμα προκύπτει ἐκ τοῦ
ἄνω μνημονευθέντος ψηφίσματος, ὅπερ εἶναι μὲν τῶν *Φαλαν-
ναίων*, τιμᾶ δὲ δικαστὰς *Μητροπολίτας*, καὶ ἀνετέθη, κατὰ τὸ
σύνθηες, ὡς δεύτερον ἀντίτυπον, ἐν τῇ πατρίδι τῶν τιμωμένων.

ἐπειδὴ δὲ τοῦτο εὐρέθη κατὰ τὴν ἀρχαίαν πόλιν, παρὰ τὰ χωρία «Δαμάσι» καὶ «Δαμασοῦλι», οὐδὲ μετεκομίσθη ἄλλοθεν, διότι τὰ μὲν ἐρείπια ἄλλης ἀρχαίας πόλεως κείνται λίαν μακρὰν ἐντεῦθεν, τὸ δὲ εἶδος τοῦτο τοῦ λίθου οὐδὲν ἔχει τὸ ἰδιάζον πρὸς ἐξαιρετικὴν χρῆσιν, δικαιολογοῦσταν τὴν μακρόθεν μεταφοράν, συμπεραίνομεν ὅτι τὰ ὑπὲρ τὸ «Δαμάσι» σημερινὰ ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως εἶναι ἡ Μητρόπολις.

Ὅντως δὲ ἀναφέρει Στέφανος ὁ Βυζάντιος δύο Μητροπόλεις ἐν Θεσσαλίᾳ, λέγων «Μητρόπολις, . . . τετάρτη Θεσσαλίας. . . δεκάτη τῆς ἄνω Θετταλίας»· ἡ δευτέρα τούτων εἶναι ἐμφανῶς ἡ νῦν ἀναγνωρισθεῖσα· ἐξ αὐτῆς πιθανώτατα ἦτο ὁ γυμνασιαρχήσας ἐν Φαλάνγη Πειραῖος Φιλοξενίδου Μητροπολίτης ἐν IG IX² 1238· τούναντίον οἱ ἐν τῷ ψηφίσματι τῆς αὐτῆς πόλεως ἔ. ἀ. 1231 τιμώμενοι δικασταὶ Μητροπολίται εἶναι τῆς μεζονος Μητροπόλεως, τῆς παρὰ τὸ Κιέριον, διότι μνημονεύεται ἐν αὐτῷ ναὸς τῆς Ἀφροδίτης, οἷος ὑπῆρχεν ἐκεῖ καὶ εὐρέθη ὑφ' ἡμῶν, περίφημος ὢν, τῆς Καστνίας¹⁾· ἐπίσης ἐντεῦθεν ἦτο ὁ ἐν 568 Μητροπολίτης, τῆς πόλεως ταύτης οὔσης τῶν Θεσσαλῶν, ἐν ᾧ ἡ ἐλάσσων Μητρόπολις, περὶ ἧς ὁ λόγος, ἦτο τῶν Περραιῶν, οὐχὶ τῶν Ἑσθιαιωτῶν, ἢ τοῦλάχιστον οὐχὶ πάντοτε τούτων, ἀνηκόντων τῷ κοινῷ τῶν Θεσσαλῶν (βλ. ἄνω σελ. 172)· ἐπίσης πάντες οἱ μέχρι τοῦ 30 π.Χ. στρατηγοὶ τῶν Θεσσαλῶν, ἢ γραμματεῖς τοῦ συνεδρίου αὐτῶν, ἀναγραφόμενοι ὡς Μητροπολίται τὴν πατρίδα, εἶναι βεβαίως τῆς μεζονος ἐκείνης Μητροπόλεως.

Βεβαιωθείσης οὕτω τῆς ὑπὲρ τὸ «Δαμάσι» πόλεως, ἦτις ἄχρι τοῦδε ἐθεωρεῖτο οὕσα αἱ Μύλαι, ὡς Μητροπόλεως, δι' ἧς διήλθε τῷ 171 π. Χ. ὁ βασιλεὺς Περσεὺς χωρὶς νὰ βλάβῃ αὐτήν (ὁ Λίβιος ἐν 42, 54 δὲν ἀναφέρει αὐτήν οὐδόλως, καίπερ ἐν τῇ πρὸς Φάλαγγαν δόξῃ συναντηθεῖσαν φυσικῶ τῷ λόγῳ ὑπὸ τοῦ βασιλέως,

¹⁾ Ἀνεσκάψαμεν ἐν μέρει τὰ ἐρείπια αὐτοῦ· βλ. Πρακτικά 1911 σελ. 342—343· εὐρέθη ἐκεῖ ἄγαλμα μαρμαρίνον καθημένης γυναικός, περὶ οὗ βλ. κάτω τὸ ἐνταῦθα τμήμα Β' κεφάλαιον β'.

διότι θὰ ἐφρόνει τὰ τοῦ Περσέως), οὐσης δὲ βεβαίας τῆς θέσεως τῶν Χυρετιῶν (βλ. ἄνω σελ. 172), δυνάμεθα περαιτέρω νὰ καθορίσωμεν τὰς λοιπὰς ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ ἀρχαίας πόλεις.

Καὶ πρῶτον μὲν ἢ παρὰ τὴν «Μολόγουσταν» καὶ ὑπὲρ τὸ χωρίον «Βλαχογιάννη» Βορείως κειμένη ἀρχαία πόλις, εἶναι βεβαίως αἱ Μύλαι· διότι ὁ Λίβιος ἐν 42, 54 λέγων περὶ τῶν μνημονευθεισῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Περσέως, καὶ ἀναφέρων τὰς Χυρετίας, χαρακτηρίζει τὰς Μύλας, ὡς πρὸς τὰς Χυρετίας ταύτας, *proximum oppidum. ita munitum. ut inexpugnabilis munimenti spes incolas ferociores faceret*: ἐπειδὴ δὲ ὁ βασιλεὺς προελαύνει ἐκ Βορρᾶ πρὸς Νότον, οὐδεμία ἀρχαία πόλις ὑπάρχει μετὰ τὰς Χυρετίας δευτέρα, ἄλλη τῆς μνημονευθείσης. ἦτις ὄντως κατέχει θέσιν ὀχυράν. καθ' ἃ περιεγράψαμεν ἐν *Πρακτ.* 1912 σελ. 236· κατεστράφη δὲ τότε τὰ πολλὰ ἢ πόλις Μύλαι οἰκτρῶς ὑπὸ τοῦ Περσέως, *diruto magna ex parte ei incenso oppido, καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐφονεύθησαν ἢ ἐξηγνῶρα· ποδίσθησαν, capta urbs ac direpta est. libera quoque corpora, quae caedibus superfuerunt, venenum data.*

Ἀναφέρει δὲ τὰς Μύλας καὶ Στέφανος ὁ Βυζάντιος: «Μυλαί· πόλις Σικελίας . . . εἰσι δὲ Μυλαὶ καὶ Θεσσαλίας, ἧς τὸ ἐθνικὸν Μυλαῖος»· παρηχεί δὲ πως καὶ ἢ νῦν λέξις **Μολόγουστα** πρὸς τὸ **Μύλαι**· ἢ δὲ παραγωγὴ αὐτῆς παρὰ τὸ μύλη εἶναι ἐμφανής· ὄντως δὲ διερχόμενος Τιταρῆσιος χορηγεῖ ἄφθονον ὕδωρ πρὸς ποίησιν μύλων, ἢ δὲ πέριξ κοιλάς παράγει θαψιλῆ δημοτριακά, ὧν καὶ ἡμεῖς εὕρομεν διερχόμενοι ἐν τῇ πολέμῳ πλείστα καὶ χρησιμώτατα ἐν «Ἄμοῦρ Ὀμπᾶ». ὀλίγον περαιτέρω κειμένη χωρίῳ ἐν τῇ πεδιάδι. Ἀρχαία δὲ ἀντικείμενα ἐκ τῶν Μυλῶν τούτων δὲν εὐρέθησαν ἐντετειχισμένα ἐν τοῖς μνημονευθεῖσι χωρίοις, εἰ μὴ κίων ἐπιγεγραμμένος, *miliarium* πιθανῶς, ὅπερ οὔτε ἡμεῖς εἶδομεν, οὔτε οἱ στρατιῶται ἡμῶν ἠδυνήθησαν νὰ μετακομίσωσι· κείται δ' ἐν τῷ χωρίῳ «Βλαχογιάννη»· φαίνεται ὅτι πάντα τὰ ἀρχαία κείνται ἔτι ἐπὶ τῶν ἑρειπίων τῆς πόλεως ταύτης.

Σημειωτέον δὲ ὅτι τὴν ἀρχαίαν ταύτην πόλιν θεωροῦσί τινες ὡς οὐσαν τὴν *Μάλλοιαν*, ἀνέγραψαν δ' αὐτήν, ὡς ἐνταῦθα κειμένην,

ἐπὶ τοῦ ἑαυτῶν γεωγραφικοῦ πίνακος οἱ Αὐστριακοὶ στρατιωτικοὶ τοπογράφοι· ἀλλ' ἐκ τῶν περιγραφῶν τοῦ Λιθίου, ὅστις πολλάκις ἀναφέρει αὐτὴν, τὸ πιθανώτατον συμπέρασμα, ὅπερ προκύπτει περὶ τῆς θέσεως αὐτῆς, εἶναι ὅτι ἡ Μάλλιοια ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἰσχυροτάτου, ἀρχαίου, μικρᾶς ἐκτάσεως φρουρίου, ἐκ λαξευτῶν παραλληλεπιπέδων ὀγκολίθων πεποιημένου, ὅπερ, ἐπισκεφθεὶς καὶ ἐξετάσας, ἀνεκοίνωσεν ἡμῖν ὁ ἐν Ἐλασσόνι φιλόμαχος διεργηγὺς τοῦ Εἰρηνοδικείου κ. Ἰω. Ζαγλάρης, ὡς εὐρισκόμενον παρὰ τὸ μοναστήριον τῆς Ἀναλήψεως, Νοτίως μὲν αὐτοῦ, Δυσμικῶς δὲ τοῦ νῦν χωρίου Συκιᾶς, ἔνθα οὐδὲν σημεῖον ἀρχαίων ἐρείπιων δηλοῦσιν οἱ Αὐστριακοὶ τοπογράφοι· περὶ τοῦ ὅτι ἐνταῦθα κεῖται ἡ Μάλλιοια, βεβαιούμεθα, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ Λίθιος ἐν 31, 41 ἀναφέρει ὅτι οἱ Αἰτωλοὶ μετὰ τῶν Ἀθαμάνων διηρυθύθησαν τῷ 200 π. Χ. ἐκ Βοίβης εἰς Χυρετίας καὶ κατόπιν εἰς Μάλλιοιαν· ἀλλ' οὕτως ἐντεῦθεν πορευόμενοι, θὰ συνήντων πρῶτον τὴν Μάλλιοιαν, ἂν ὄντως ἔκειτο [ἐκεῖ, ἔνθα οἱ Αὐστριακοὶ σημειοῦσιν αὐτὴν, καὶ κατόπιν τὰς Χυρετίας· ἀδύνατον εἶναι ἄρα νᾶ ὑποστηριχθῆ ἐκ τοῦ χωρίου τούτου ἡ Μάλλιοια, ὡς κειμένη ὑπὲρ τὴν Μολόγουσταν, κατὰ τὴν γνώμην τῶν Αὐστριακῶν, ἄριστα δὲ τὸ ὑπ' ἑμοῦ προτεινόμενον, ὅτι κεῖται παρὰ τὴν Ἀνάληψιν.

Ὅμοίως ἐκ τοῦ Λιθίου 36, 13 προκύπτει βεβαιότης περὶ τοῦ ὅτι ἡ Μάλλιοια δὲν ἔκειτο ἐκεῖ, ἔνθα τίθεται ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν καὶ ἄλλων· διότι ὁ Μᾶρκος Βαίβιος καὶ ὁ βασιλεὺς Φίλιππος, ἐν τῷ Ἀντιοχικῷ πολέμῳ τῷ 191 π. Χ., ἔβησαν διὰ δύο στρατιῶν ἐκ Μακεδονίας εἰς Θεσσαλίαν· ταύτῃ προσεγγίζοντες, συνήντησαν πρῶτον τὴν Μάλλιοιαν τῆς Περραιβίας· ἐνταῦθα διεχωρίσθησαν καὶ ὁ μὲν Φίλιππος παρέμεινε πολιορκῶν αὐτὴν, ὁ δὲ Βαίβιος προσέβαλε τὸ Φάκιον· καταλαβὼν δὲ τοῦτο καὶ τὴν Φαιστόν¹⁾ (βεβαίως τὴν Φάντιον ὑπὲρ τὸν νῦν Ζάρκιον), μετέβη

¹⁾ Τὸ ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ Λιθίου *Phaestum* ὀλίγον ἀπέχει τοῦ *Phayttum*· τὸ τελευταῖον τοῦτο ἦτο λίαν ἁήθες, ἐν ᾧ τὸ πρῶτον ὀλίγον ἀπέχει τοῦ γνωρισματάτου τοῖς βιβλιογράφοις *Paestum*.

εἰς Ἄτραγα, τὸ νῦν «Ἀλήφρακα»· ἐντεῦθεν λοιπόν, ἦτοι ἐξ Ἄτραγος, ἐκκινήσας. καὶ καταλαβὼν τὰς Χυρετίας καὶ τὸ Ἐρικίνιον, ἠνώθη μετὰ τοῦ πολιορκουόντος ἔτι τὴν Μάλλοιαν Φιλίππου πῶς ἦτο ἄρα ὄνυχτόν, μεταβαίνων ὁ Βαίβιος ἐκ τοῦ νῦν Ἀλήφρακα εἰς Δομένικον διὰ τῆς αὐτῆς βεβαίως, τῆς μόνης διὰ τῶν ὄρεινῶν τούτων τόπων, πλήρους πυκνοτάτων παλιούρων φαραγγώδους ὁδοῦ, δι' ἧς ἔβημεν καὶ ἡμεῖς μετὰ στρατοῦ δωδεκακισχιλίων ἀνδρῶν ἐν τῷ πολέμῳ (βλ. *Πρακτ.* 1912 σελ. 234-235), νὰ μὴ συναντήσῃ τὸν Φίλιππον, πρὶν φθάσῃ ἐν Χυρετίαις, πολιορκουόντα τὴν Μάλλοιαν, ἂν αὕτη ἔκειτο εἰς «Βλαχογιάννην»; Δὲν ἔκειτο ἄρα ἐκεῖ.

Ἐπίσης ἐν 39, 25 ἀναφέρει τὴν Μάλλοιαν ὁ Αἰδίος μετὰ τοῦ Ἐρικινίου, ὅπερ προηγουμένως ἐχαρακτήρισε, καθ' ἃ εἶπομεν εὐθύς ἄνω, ὁμορον ταῖς Χυρετίαις, κείμενον περαιτέρω αὐτῶν πρὸς Βορρᾶν, Ἀνατολὰς ἢ Δυσμᾶς, ἀλλ' οὐχὶ πρὸς Νότον αὐτῶν.

Μετὰ τῶν Χυρετιῶν ἐπίσης συνάπτει τὴν Μάλλοιαν ἐν 36, 10 κατὰ τὸν Ἀντιοχικὸν πόλεμον τοῦ 191 π. Χ., ὀλίγον πρὸ τῆς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου καὶ Βαίβιου πολιορκίας αὐτῆς, περὶ ἧς προείπομεν· τότε ὁ Ἀμύνανδρος, ἄγων τὴν νεολαίαν τῶν Ἀθηκμάνων, καὶ ὁ Μένιππος τοὺς Αἰτωλοὺς, διέτριβον ἐν Φεραῖς μετὰ τοῦ Ἀντίοχου· ἐντεῦθεν ὁ βασιλεὺς ἀναφέρεται ἐνεργῶν cum toto exercitu, ἦτοι καὶ μετὰ τούτων, ἐν Κραννῶνι, ἦν καὶ καταλαμβάνει· κατόπιν διαχωρίζονται αἱ τρεῖς στρατιαί· καὶ ὁ μὲν Ἀντίοχος ἐνεργεῖ κατὰ τὸ Κιέριον καὶ τὴν Μητροπόλιν, τὴν μείζονα δὴλον ὅτι, ὁ δὲ Ἀμύνανδρος καταλαμβάνει τὸ Πείλιναῖον· ὁ δὲ Μένιππος in Perrhaebiam profectus Malloeam et Chyretias vi cepit et depopulatus est agrum Tripolitani. his raptim peractis Larisam ad regem redeunt.

Ποῖαν λοιπὸν ὁδὸν ἔβη ὁ Μένιππος; βεβαίως τὴν ἐκ Κραννῶνος διὰ τοῦ ἐτέρου τῶν στενῶν τῆς νῦν «Γούνιτσας» ἢ «Μπουγαζίου» βραχυτέραν, ἢ τὴν μακροτέραν εἰς Τύρναχον, διότι πρὸς «Κουτσόχερον-Κλωκωτὸν-Κριτσίνι» ἔβη ὁ Ἀμύνανδρος· ἂν περαιτέρω ἐκ τινος τῶν μνημονευθέντων σημεῖων ἔβαινε διὰ τῆς Ποταμιᾶς εἰς Χυρετίας, θὰ συνήντα πρὸ αὐτῶν τὴν Μάλλοιαν

οὕτως οἱ Αὐστριακοὶ καὶ οἱ ἄλλοι θὰ εἶχον ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν γνώμης· ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ Λίβιος θὰ ἀντέφασκε πρὸς ἑαυτόν, ἀφ' οὗ ἐν τοῖς παρατεθεισῶν ἄνω ὑφ' ἡμῶν χωρίοις αὐτοῦ ἀναφέρει κατὰ τὴν ὁδὸν ταύτην *προῶτον* τὰς Χυρετίας καὶ ἔπειτα τὴν Μάλλοιαν, καὶ δηλοῖ ἐμφανῶς ὅτι ἡ Μάλλοια δὲν κεῖται Νοτίως τῶν Χυρετιῶν· ἵνα λοιπὸν μὴ περιαχθῆ ὑπὸ τῶν νεωτέρων εἰς ἀντίφασιν ἀδίκως ὁ συγγραφεὺς οὗτος, ὑποχρεούμεθα νὰ ὑπολάβωμεν ἢ ὅτι ἡ πορεία τοῦ Μενίππου ἐγένετο οὐχὶ διὰ Ποταμίας, ἀλλὰ πρὸς τὴν «Μελούναν» καὶ Ἐλασσόνα, ἐξ αὐτῆς δὲ διὰ δύο τμημάτων στρατοῦ εἰς Δομένικον, καὶ διὰ τῆς νῦν «Κονιατσῆς» εἰς Ἀνάληψιν, ἔνθα τίθεμεν τὴν Μάλλοιαν, ἐκεῖθεν δὲ πάλιν δι' Ἐλασσόνας εἰς τὴν πεδιάδα τῆς νῦν «Δούχλιστας», ἢ ὅτι ὁ Λίβιος πρωθυστερώς ἔγραψεν ὡς ἄνω τὰς δύο πόλεις· πάντως δ' ἐκ τῆς «Δούχλιστας» ἐπιστρέψας πάλιν ὁ Μένιππος καὶ δι' Ἐλασσόνας-Μελούνας-Τυρνάδου βαδίτας, ἔφθασε παρὰ τὴν Λάρισσαν καὶ ἠνώθη μετὰ τοῦ Ἀντιόχου.¹⁾

Κατὰ ταῦτα ἢ τε Μάλλοια καὶ τὸ Ἐρικίνιον περιορίζονται, ὡς κείμενοι ἐντὸς τοῦ τριγώνου, ὅπερ σχηματίζει τις, ἐνῶν δι' εὐθειῶν τὸ νῦν Δομένικον, τὸ Παλαιόκαστρον Συκιᾶς καὶ τὸ ὑπὲρ τὸ «Μάτι» Καρατζόλ. Ἀκριβῶς εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα ἀγόμεθα ἐκ τῆς μελέτης τῶν ὑπὸ τοῦ Λίβιου ἐν 42, 67 λεγομένων περὶ τῶν κατὰ τοῦ βασιλέως Περσέως πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ ὑπάτου Λικινίου Κράσσου τῆ 171 π. Χρ., εἰς τὸ ὅτι δηλαδὴ ἡ Μάλλοια καὶ τὸ Ἐρικίνιον πρέπει νὰ ζητηθῶσιν ἐπὶ τῆς ἐκ Γόννων καὶ Φαλάννης ὁδοῦ κατὰ τὴν Περραιβικὴν Τρίπολιν ἐγγὺς αὐτῆς, καὶ δὴ κατὰ τὸ Βορειότερον ἤμισυ τῆς κοιλάδος τῆς Ποταμίας.

Διότι ἡ πορεία τοῦ ὑπάτου τούτου λογίζεται ἐκ Γόννων ἰν

¹⁾ Ἄν ὁ Λίβιος ἔγραφε *profectus Chyretias et Malloeam*, θὰ ἐδηλοῦν τὴν διὰ «Μπουγαζίου» ἢ «Γούνιτσας» εἰσοδὴν τοῦ Μενίππου· εἰπὼν δ' ἀντιθέτως, νοεῖ δι' ἄλλου σημείου γενομένην τὴν πορείαν εἰς Περραιβίαν, ἢ ὑποδηλοῖ ταυτόχρονον τὴν κατὰ τῶν Χυρετιῶν καὶ τῆς Μαλλοίας πολεμικὴν ἐνέργειαν· τὸ τελευταῖον τοῦτο, συμβιβάζον τὰ πράγματα, φαίνεται τὸ πάντων πιθανώτατον.

Perrhaebiam flexis itineribus¹⁾ Malloea primo impetu capta et direpta, Tripoli aliaque Perrhaebia recepta, Larisam rediit· ἐκ τοῦ χωρίου τούτου καθίσταται ὅλως ἀπίθανον τὸ ὅτι ὁ Κράστος ἐδάδισεν ἐκ τοῦ νῦν Δερελί πρὸς Ἰουρναβόν-Μπουγάζι-Ποταμιάν, ἵνα φθάσῃ εἰς Τρίπολιν, παρούσης ὁδοῦ ἐπιπόνου μὲν ἐπίσης, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἥμισυ καὶ πλέον συντομωτέρας, τῆς ἐκ Δερελί διὰ Δελερίων-Καρατζὸλ-Μελούνας-Ἐλασσόνοος-Κονιαστῆς-Ἀναλήψεως-Κεφαλοβρύσου εἰς τὴν κατὰ τὴν Δούχλισταν πεδιάδα τῆς Περραιβικῆς Τριπόλεως· ἐπέστρεψε δὲ διὰ τῆς συνήθους ὁδοῦ (βλ. ἄνω σελ. 176), ἦτοι δι' Ἐλασσόνοος-Μελούνας-Μάτι-Ἰουρναβού, εἰς Λάρισαν· ἡ Μάλλοια ἄρα πρέπει νὰ ζητηθῇ κατὰ τὴν μνημονευθεῖσαν συντομωτέραν ὁδὸν καὶ ἐντὸς τοῦ περιγραφέντος τριγώνου, ἔνθα περιλαμβάνεται καὶ τὸ Ἐρικίνιον.

Οὕτως ἀγόμεθα εἰς τὸ νὰ ὑποπτεύσωμεν ὅτι ἡ ὀλίγον ὑπὲρ τὸ Καρατζὸλ ἀρχαία πόλις, ἧς συχνότατα μὲν ἐδδέπομεν τὴν διεύθυνσιν τῶν τειχῶν, πορευόμενοι τὴν ἐκ Ἰουρναβού εἰς Ἐλασσόνα καὶ τὰν ἀνάκλιον ὁδόν, οὐδόλως δὲ ἠδυνάμεθα νὰ ἐξερευνήσωμεν, ὡς κειμένην πέρα τῶν συνόρων ἐν τῇ Παλαιᾷ Ἑλλάδι, ἐν ᾗ ἡ ἐργασία ἡμῶν τότε ἦτο περιωρισμένη ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ τῆς Νέας Ἑλλάδος ἐπελευθερωθέντα μέρη, εἶναι ἴσως ἢ τὸ Ἐρικίνιον ἢ ἡ Μάλλοια· ἐμάθομεν δὲ ὅτι πολλαὶ ἐπιγραφαὶ εὐρέθησαν ἐν Καρατζὸλ, κτιζομένης ἐκκλησίας τινός, πρὸ ἰκανῶν ἐτῶν, καὶ ὅτι αὗται ἐνετειχίσθησαν ἐν αὐτῇ· μία τούτων, ψήφισμα οὖσα, καὶ εὐχαρινῶς διασφύζουσα τὸ ὄνομα τῆς ἐκδόουσης αὐτὸ πόλεως, ἠδύνατο πλεῖστα νὰ διαφωτίσῃ καὶ τὰς ἄνω εἰκασίας νὰ μετριάσῃ, μεταβάλλουσα εἰς βεβαιότητα πολλὰς ὑποθέσεις, ἀναιροῦσα δ'

¹⁾ Flexa itinera εἶναι ὁ κοινῶς νῦν καλούμενος ἢ « περικοπὸς δρόμος », ἦτοι δύσβατος μὲν καὶ ἀνώμαλος, συντομώτερος δὲ τοῦ ἀμαξίτου ἢ εὐβάτου, ἢ « τσακιστός ». ἦτοι: ἐπικαμπῆς διὰ λίαν δυσβάτων ἀτραπῶν, αἵτινες καὶ « γιδόστρατες » καλοῦνται ἀμφοτέρως τὰς ἰδιότητας ἔχει ἡ νῦν ὁδὸς ἐκ Δερελί διὰ τοῦ Στενοῦ Μουσαλάρ εἰς Δελέρια ἢ Καρατζὸλ· διότι: πολλὰκις ἀνέρχεται τις καὶ κατέρχεται δι' ἀτραπῶν.

έτέρας πλείστας. Πάντως ἡ Μάλλοια φαίνεται οὔσα περιμάχητός τις πόλις, ἐκ τῶν ἄνω παρατεθέντων χωρίων, καὶ εἶναι πολὺ ἀξία τοῦ κόπου ἢ ἀναζήτησις αὐτῆς, ὡς καὶ τοῦ Ἐρικινίου, ἐξ οὗ κατήγετο ὁ στρατηγὸς τῶν Περραιβῶν Ὁρθαγόρας (βλ. Ἄρχ. Ἐφημ. 1912 σελ. 64-65). Ἐν τῷ παρόντι θεωροῦμεν πιθανώτατον, ἐκ τῶν προεκτεθέντων συμπεραίνοντες, ὅτι Ἐρικίνιον μὲν εἶναι ἢ ἐν *Καστρὶ Σκόμπας* ἀρχαία τετειχισμένη πόλις, Μάλλοια δὲ ἢ παρὰ τὴν Ἀνάληψιν Συκιᾶς κατὰ τὸ Βορειότατον τέρμα τῆς κοιλάδος τῆς Ποταμιάς ὄχυροτάτη ἀρχαία πόλις· διότι τὰ πλείονα καὶ τοπογραφικῆς σημασίας χωρία τοῦ Λιδίου, ὄντα βεβαίως περιλήψις τις τῶν τοῦ Πολυδίου, αὐτόπτου κατὰ τὰ πλείστα τῶν μερῶν τούτων (βλ. κατωτέρω κεφ. ε') γενομένου, συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τοιαύτης γνώμης. Ἡ δ' ἐν Καρατζὸλ ἀρκοῦντως σημαντικὴ ἀρχαία πόλις εἶναι ἄλλη τις, ἣν ἐν καιρῷ θὰ προσδιορίσωμεν.

Ὅτι δὲ δὲν δύναται οὔτε τὸ νῦν Παλαιόκαστρον παρὰ τὴν Συκιάν, Βορείως τῶν ἀρχαίων Μυλῶν καὶ τῆς νῦν Ἀναλήψεως κείμενον, νὰ ἐκληφθῆ ὡς Μάλλοια, ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν εὐθὺς ἐν τοῖς κάτω λεγομένων, δι' ὧν βεβαιοῦται ὅτι ἐκεῖ ἔκειτο ἢ *Μονδαία*· καὶ περὶ μὲν τῆς θέσεως αὐτοῦ ἐγράψαμεν ἐν τοῖς *Πρακτ.* 1912 σελ. 237· λεπτομερεῖς δ' ἐρεῦνας δὲν ἐξετελέσαμεν οὐδ' ἐνταῦθα, ἀπασχοληθέντες εἰς ἄλλα σημεῖα· μόνον ἐπιγραφὰς τινὰς καὶ ἀρχαῖα μικρᾶς σημασίας συνηγάγομεν καὶ μετεκομίσσαμεν εἰς τὸ Μουσεῖον Ἐλασσόνοσ ὑπ' ἀριθ. 83· 84· 85· 86· 87· 93, περὶ ὧν βλ. ἄνω σελ. 160.

Τὴν *Μονδαίαν* ταύτην παρ' οὐδενὶ τῶν συγγραφέων εὑρομεν ἀναφερομένην· τὸ περίεργον τοῦτο γεγονός, ἀν δὲν ὑπῆρχε τὸ παρὰ τὴν Ἀνάληψιν τῆς Συκιᾶς *Κάσιρον*, ἠδύνατο νὰ φέρῃ τὴν ὑποψίαν, μήπως παρεφθάρῃ τὸ ὄνομα αὐτῆς ὑπὸ τῶν βιβλιογράφων ἐν τοῖς συγγράμμασι τῶν παλαιῶν, μάλιστα τοῦ Λιδίου· διότι περίεργον ἐπίσης εἶναι τὸ ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ ἐπιγραφῇ τῆς Θεσσαλίας εὐρέθη ἀναφερομένη ἢ *Μάλλοια*, οὐδ' ἐν ψηφίσματι τῶν Γονυέων μάλιστα, τούναντίον δ' ἐν πολλαῖς ἢ *Μονδαία*· ἠδύνατο λοιπὸν τις, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ Μάλλοια μόνον Νοτίως τῶν

Χυρετιῶν δὲν δύναται νὰ κῆται (πρὸς ἄνω σελ. 182), νὰ ὑποθέσῃ αὐτὴν ἢ εὐρισκομένην μεταξὺ τοῦ Δομενίου καὶ Παλαιοκάστρου Συκιᾶς, ἢ οὐσαν τὴν αὐτὴν πόλιν *Μονδαίαν* καὶ *Μάλλοιαν* τοιαύτη ὅμως ἔμμονος παραφθορὰ δυσχερῶς θὰ ὑπεστηρίζετο, προκειμένων ἐτέρων ἐρμηγυειῶν, μάλιστα τοῦ Κόστρου Ἀναλήψεως, λίαν εὐθέτως προσαρμοζομένου πρὸς παραδοχὴν τῆς Μαλλοίας ἐν αὐτῇ· πάντως ἀπαιτοῦνται ἔρευναι τινες ἐν τοῖς ἐρείπιοις τοῦ Καρατζόλ, ἔτι δὲ παρὰ τὸ νῦν «Γκριτζόβαλι» καὶ τὴν «Κονιαστὴν», ἔνθα λέγονται ὑπὸ χωρικῶν, ἀλλ' οὐχὶ μετὰ πλήρους βεβαιότητος καὶ ἀξιοπιστίας, ὑπάρχοντά τινα Παλαιόκαστρα, μάλιστα δ' ἐπὶ τῶν τῆς Μολόγουστας-Βλαχογιάννη-Ἀναλήψεως καὶ τοῦ Παλαιοκάστρου Συκιᾶς. ἵνα πάντα ταῦτα ἐξακριβωθῶσι δι' ἀναμφισβητήτων ἐπιγραφικῶν εὐρημάτων· τοῦτο δὲ ἀκριβῶς προτιθέμεθα νὰ ἐκτελέσωμεν διὰ μικρῶν ἀνασκαφικῶν ἐρευνῶν λίαν προσεχῶς.

Ὅτι ὅμως φέρεται ἡ *Μονδαία* ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου χωρίου, ἦτοι τοῦ Παλαιοκάστρου Συκιᾶς, κειμένη, ἀποδεικνύεται ἐκ ψηφίσματος, εὑρεθέντος ἐν Κερκύρα (Dittenb. Syll.² 453 = IG IX¹ 689) καὶ ἀνήκοντος τῷ ἔτει 193-192 π. Χρ.¹⁾ ἐν αὐτῇ λέγεται «[ἐπιτρο | πᾶν] δόντων Μονδαίων καὶ Ἀζωρι | [αστᾶ]ν κτλ.», «ἐκρίναμε | [ν ἐλθ]όντες ἐπὶ τὰν χώραν περιαγήσα | [μένων] ἑκατέρων ὄρους εἶμεν Μον | [δαίουσι]ν καὶ Ἀζωριασταῖς ἀπὸ τ . . . κτλ.»· οὕτως ἀναφέρεται κρίσις διαιτητικῆ ξένων δικαστῶν περὶ ὄρων *Μονδαίων* καὶ *Ἀζωριαστῶν*· ἀλλ' ἡ Ἀζωρος κεῖται ἐπὶ τοῦ νῦν λεγομένου «Παλαιοκάστρου Βουδάλας», περὶ οὗ λέγομεν κάτω ἐν κεφ. ε'.

Γνωστῆς λοιπὸν οὐσῆς τῆς Ἀζώρου καὶ ἐκ τῶν πρὸς τὴν Δολίχην ὄρων αὐτῆς ἐξ ἄλλης, νεωστὶ εὑρεθείσης ἐπιγραφῆς, περὶ ἧς βλ. κάτω σελ. 195, προσέτι δὲ βεβαίως οὐσῆς τῆς θέσεως τῆς Ὀλοοσσόνης καὶ τῶν Χυρετιῶν, δὲν δύναται οἱ Ἀζωρικσταὶ νὰ ἀμφισβητῶσι περὶ ὄρων πρὸς ἄλλην τινὰ πόλιν, εἰ μὴ πρὸς τὰ

¹⁾ Δὲν ἀνῆκει τοῖς ὀλίγοις μετὰ τὸ 178 π. Χρ. χρόνοις, ὡς ἐγράψαμεν ἐν τοῖς Πρακτ. 1910 σελ. 263, πειθόμενοι τῷ Dittenberger.

Βορροδυσμικά, Δυσμικά ἢ Νότια αὐτῆς καὶ οὐχὶ μακρὰν κειμένην, οὐσαν δὲ Περραιβικήν (καίπερ οὐχὶ πάντοτε· διότι τὸ μνημονευθὲν ἐκ Κερκύρας ψήφισμα φέρει αὐτὴν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους οὐσαν Θεσσαλικήν, ἔνεκα τῆς ἀναγραφῆς τοῦ τε στρατηγοῦ τῶν Περραιβῶν καὶ τοῦ τῶν Θεσσαλῶν· ἀλλ' ἴσως τὸ τελευταῖον τοῦτο δύναται καὶ ἄλλως νὰ ἐρμηνευθῆ, ὡς θὰ εἴπωμεν ἄλλαχού) καὶ μὴ ἀνήκουσαν τῇ ὁμοσπονδίᾳ τῆς Τριπόλεως· ἀλλ' ἐρευνήσαντες τὰ πρῶτα σημεῖα, οὐδὲν Παλαιόκαστρον οὔτε εὐρομεν, οὐδ' ἐμάθομεν ὑπάρχον· καὶ τὰ μέρη δ' ἐκεῖνα εἶναι δασώδη, δύσβατα καὶ ἀπρόσφορα πρὸς ἀρχαίαν Ἑλληνικήν πόλιν, πλὴν τῶν παρὰ τὸ Κεφαλόδρουσον καὶ τὴν Βελανίδαν (βλ. Πρακτ. 1912 σελ. 237), ἐνθα ὅμως δὲν ἀναφέρεται Παλαιόκαστρον, οὔτε ἡμεῖς εἶδομεν ἐμφανές τι, καίπερ διελθόντες ἐν εὐδίᾳ καὶ ἐν καιρῷ ἡμέρας ἐκεῖθεν.

Μόνον ἄρα λεπτομερεστάτη ἔρευνα καὶ ἀνασκαφαὶ μετ' εὐρημάτων ἐπιγραφικῶν ἀριδῆλων δύνανται νὰ ἀναιρέσωσι τὴν ἐν τῷ παρόντι πιθανωτάτην θέσιν τῆς Μονδαίας ἐν Παλαιοκάστρῳ Συκιᾶς· ἀναφέρεται δ' ἔτι σαφῶς ἡ Μονδαία, ὡς ἔχουσα σπουδαῖον ἱερὸν τῆς Θέμιδος ἐν ἐπιγραφῇ τῆς Ἑπειρωτικῆς Δωδώνης, ἐνθα ὑπάρχει ἐπικοινωνοῖς ἢ ἐρώτηοις πρὸς λῆψιν χρησιμοῦ, ἢ ἐξῆς, ὡς κεῖται παρὰ Dittenb. Syll.² 793:

Δι Νάωι καὶ Διώναι·

ἐπικοινωνᾶται Μον[δ]αιατῶν τὸ κοινὸν πὲρ το(ῖ)[ἀργύρροι τᾶς Θέμιστο(ς), αὶ ἀ(ν)εκτ[ό]ν ἐστι ταῖ Θέμισσ]ητι καὶ βέλτιον ἐ(σ)κιχρέμεν.¹⁾

Ἐπίσης δ' ἐν ἀνεκδότῳ ψηφίσματι τῶν Γοννέων τιμῶσιν οἱ Γοννεῖς δικαστᾶς Μονδαιεῖς καὶ ἀναφέρουσιν ἀνάθεσιν τοῦ ψηφίσματος καὶ ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Θέμιδος ἐν Μονδαίᾳ· ἐν δὲ Bull. de Corr. Hell. VII σελ. 185 κ. ἐ. (καὶ Athen. Mitteil. VIII σελ. 381) δὲν εὐκρινεῖται ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν, ἐὰν πρέπη νὰ

¹⁾ Τινὰ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης δεόνται ἐτέρων ἀναπληρώσεων καὶ διαφόρου ἐρμηνείας.

γραφῆ πιθανώτερον «ἐν [Μ]ονδαίαι» ἢ ἐν [Κ]ονδαίαι», περὶ ἧς βλ. Πρακτ. 1910 σελ. 260-261 καὶ Ἀρχ. Ἐφημ. 1912 σελ. 80.

Σημειωτέον δ' ἐν τέλει ὅτι ἡ Δωδώνη μετὰ τῆς πρωτευούσης τοῦ βασιλείου τοῦ Γουνέως Κύφου πρέπει νὰ ζητηθῶσι κατὰ τὰ σημεῖα ταῦτα, ὑπεράνω τῆς Ποταμιᾶς μέχρι τῶν στενωῶν Σαρανταπόρου κατὰ τὸ Δυσμικὸν τμήμα τῆς Περραιδικῆς Τριπόλεως· καὶ περὶ μὲν τῆς δυσχειμέρου Δωδώνης, ἥτις φαίνεται νοουμένη ἐν τῇ Καταλόγῳ ὡς ὄρος μᾶλλον, ἤττον δὲ ὡς πόλις, εἶπομεν ἐν τοῖς ἄνω σελ. 165. Περὶ δὲ τῆς Κύφου, λέγομεν ἐτι τὰ δέοντα κάτω ἐν κεφ. ε'.

Νοοῦνται δ' ἐν τῇ βασιλείῳ τοῦ Γουνέως δύο ἔθνη οἰκοῦντα, οἱ Αἰνιᾶνες καὶ οἱ Περραιβοί, ὧν ἡ θέσις δὲν δύναται ἀσφαλῶς νὰ καθορισθῆ, ἀν δῆλον ὅτι οἱ μὲν Αἰνιᾶνες κατέκουν τὰ περὶ τὴν Ποταμιάν, οἱ δὲ Περραιβοί τὰ πρὸς Βορρᾶν αὐτῆς, ἢ ὅλως ἀναιμίξ'· ἀλλ' ἐπειδὴ τῶν μὲν Περραιβῶν αἱ οἰκῆσεις παραμένουσι σταθεραὶ καὶ διαρκεῖς ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ ἄνω Σαρανταπόρου, τῶν δ' ἐν τῇ Ποταμιᾷ ἀσταθέστεραι, διότι κατόπιν ἐνταῦθα καὶ Θεσσαλοῖτινες, οἱ κάτοικοι τῆς Μονδαίας (βλ. ἄνω σελ. 186), χαρακτηρίζονται καὶ Ἔστιαῖοι καὶ Περραιβοί, δῆλον ὅτι οἱ ἐν Χυρετίαις (βλ. ἄνω σελ. 172), δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι οἱ Αἰνιᾶνες θὰ κατέκουν τότε τὴν περὶ τὴν Ποταμιάν μᾶλλον χώραν, μετὰ δὲ τὰ Τρωϊκὰ κατέλθον εἰς τὴν Αἰνίδα καὶ Οἰταίαν· καὶ σήμερον οἱ κάτοικοι τῆς Ποταμιᾶς, ἀπὸ Κεφαλοβρύσου μέχρι Δαμασίου, δὲν ἔχουσι τὸ πνεῦμα τῆς ἐν ταῖς οἰκῆσεσιν ἐμμονῆς καὶ σταθερότητος, οὐδὲ τὸν πόθον τῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν «τσιφλικίων», ὄνπερ εἶδομεν ὑπάρχοντα παρὰ τοῖς Βορειοτέροις, ὧν μάλιστα οἱ ἐν Βουδάλα καὶ Βούρμπα παρεκάλεσαν ἡμᾶς εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν νὰ συντάξωμεν αἰτήσεις αὐτῶν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν περὶ ἐξαγορᾶς τῶν ἀγρῶν ἀπὸ τῶν κτητόρων ὑπ' αὐτῶν τῶν γεωργῶν· εἶναι δὲ πρὸς τούτοις οἱ τελευταῖοι οὗτοι μᾶλλον ἀρήιοι καὶ τολμηρότατοι, ὁμοιάζοντες τοῖς εὐζώνοις τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος, ἐν ᾗ οἱ τῆς Ποταμιᾶς ἄνθρωποι φαίνονται λίαν φιλήσυχοι καὶ ἀδρανέστεροι· διὸ ἐκεῖνοι μὲν μᾶλλον θὰ

ἦσαν οἱ μενεπιόλεμοι Πεορραιβοὶ τοῦ Ὀμήρου, οὗτοι δὲ οἱ ἀπλῶς ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἄνευ χαρακτηριστικοῦ ἐπιθέτου ἐκφερόμενοι *Αἰνιάνες*.

ε). *Ἐν Ἀζώρῳ, Δολίχῃ καὶ Πυθίῳ τῆς Τριπόλεως.*

Τὰ *τείχη τῆς Ἀζώρου*, Ἀζώριον· τάφος θαλαμοειδῆς· νεολιθικοὶ συνοικισμοὶ ἐπιγραφικὰ εἰδηματὰ· *Κύφος*· ἀρχαῖαι τοπωνυμῖαι περὶ τὰ σιενὰ τοῦ Σαρανιαπόρου· σύγκρισις τῶν *μαχῶν Περσέως - Μαρκίου* πρὸς τὰς τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου τοῦ 1912· αἱ εἰς Μακεδονίαν δίοδοι· ἐπιγραφαὶ *Δολίχης καὶ Πυθίου*· ἡ πολιτικὴ σύστασις τῆς Πεορραιβικῆς Τριπόλεως.

Ἐξ Ἐλασσόνοσ μεταβαίνει τις διὰ τῆς ἀμαξιτοῦ Βορροδουσιμῶσ μέχρι τῆσ παρὰ τὸ χωρίον Λακκοῦδι γεφύρας. Ἐκεῖθεν ὑπάρχει ἀτραπὸς εὐδατος εἰς Βουδάλαν, ἐφ' ἧσ δύναται, μεθ' ἱκανῆσ ὕμωσ δυσχερείασ, νὰ ὀδεύσῃ φορτηγίεσ ἄμαξασ. Τὸ χωρίον Λακκοῦδι θὰ ἐπωνομάσθῃ ἴσωσ ἐκ τοῦ συμβεδηκότοσ· διότι εἶναι ἐκτισμένον ἐντόσ περικεικλεισμένου χώρου, ὀμοιάζοντοσ λάκκω· παράκειται δὲ καὶ ποτάμιον, ὀπερ προσηγορικῶσ καλοῦσιν οἱ κάτοικοι *λάκκον*. Οἱ ἐνταῦθα κατοικοῦντεσ γεωργοὶ εἶχον ἄρτι ἐξᾶγοράσει τοὺσ ἀγροὺσ παρὰ τοῦ κυρίου τοῦ χωρίου αὐτῶν, ἵνα ὀδὲ ἀποπληρώσωσι τὸ τίμημα, εἶχον μεταδῆ οἱ νεώτεροὶ καὶ ἀλκιμώτεροὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ πλείστοὶ ἐπέστρεψαν εὐθὺσ μετὰ τὸν πόλεμον· βλέπει δὲ τις ἐκεὶ πολλοὺσ φέροντασ τὴν ἐνδυμασίαν τῶν Ἀμερικανῶν ἐργατῶν καὶ ἀκούει ὀμιλοῦντασ τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν· λίθοὶ τινὲσ ἐξ ἀρχαίων οἰκοδομημάτων εἶναι ἐντετειχισμένοι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἱκανῶσ μεγάλη παρὰ τὴν σμικρότητα τοῦ χωρίου, ἀλλ' οὐδὲὶσ φέρει ἐπιγραφὴν· ἐκομίσθησαν δ' ἐκ τοῦ «Παλαικάστρου», ὀπερ κεῖται μετὰξὺ Λακκοῦδι καὶ Βουδάλασ, ἐγγύτερον πρὸσ τὴν δευτέραν· ἀρχαῖον φρούριον οὐδὲν φαίνεται παρὰ τὸ Λακκοῦδι, οὐδὲ μνημονεύεται ὑπὸ τῶν χωρικῶν.

Περαιτέρω, βαδίζων τις ἐπὶ γηλόφων ἡπίων, διακρίνει μετ' αὐτὸν πολὺ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ὑψούμενον σημαντικὸν βουνὸν καὶ σαφῆ ἐπιφαινόμενον περίβολον ἀρχαίων Ἑλληνικῶν τειχῶν ἐπ' αὐτοῦ ἱκανῶς μέγαν, τὸν τῆς Ἀζώρου, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἐν τέλει τοῦδε τοῦ κεφαλαίου λεγομένων· λευκάζουσι δὲ οἱ ἐπ' αὐτοῦ λίθοι, διότι ὀρύσσονται ἐπὶ τοῦ βουνοῦ καὶ ἐντὸς τῆς ἀρχαίας πόλεως μάρμαρα λευκὰ σχιστοειδῆ, οὐχὶ πολὺ καλὰ· ἐπειδὴ ὅμως οὕτως ἐβλάπτοντο τὰ ἀρχαῖα τείχη, ἤμποδίσαμεν τὴν περαιτέρω λατόμησιν, ἐπιτρέψαντες αὐτὴν ἔξω καὶ μακρὰν τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἔνθα δὲν εἶναι καὶ πολὺ πρόσφορον πρὸς ται-
αύτας ἐργασίας τὸ ἔδαφος.

Σχηματίζει δὲ ὁ παραρρέων τὴν ἀρχαίαν ταύτην πόλιν Σαρρατάπορος τρία τέταρτα σχεδὸν κύκλου, περιβάλλων τὸν βουνόν, καὶ ποιῶν οὕτω φυσικὸν ὄχυρωμα ἄριστον, ὑπερ ἐνισχύεται ὑπὸ τοῦ ἀποκρήνου τῆς θέσεως· διότι Βορρείως μὲν καὶ τι Δυσμικῶς εἶνε ἄβατος ὁ βουνὸς οὗτος, Ἀνατολικῶς δὲ λίαν ἀπότομος, μόνον δ' ἐκ Νότου κατέρχεται ὀμαλώτερόν πως πρὸς τὸν ἐπανερχόμενον ἐκ τῆς μεγάλης αὐτοῦ καμπῆς ποταμόν, ὅστις εἶναι μὲν πλατύς, ἀλλ' οὐχὶ βαθύς· διὸ δύναται τις εὐκόλως νὰ διαδῆ αὐτὸν ἔφιππος καὶ κατὰ Μάρτιον ἔτι μῆνα, πεζὸς δὲ μόλις μέχρι τῶν γονάτων βρεχόμενος, πλὴν κατὰ τὴν καμπῆν, ἔνθα εἶναι ἀδιάδατος· ἔχει δὲ ὕδωρ καθαρὸν καὶ ῥοῦν τὰ πολλὰ ἡπιον καὶ χαρίεντα ὡς φλοισβίζοντος ῥυακίου ἤδη ἀπὸ τῶν στενῶν Βορείως ὑπὲρ τὸ νῦν «Χάνι Χατζηζώγα».

Περιελθόντες τὴν ἀρχαίαν πόλιν, εἶδομεν ὅτι διατηρεῖ καλῶς τὸ διάγραμμα τῶν τειχῶν, ἐνιαχοῦ εἰς ὕψος τεσσάρων μέτρων σφζομένων, καὶ δὴ κατὰ τὰ Ἀνατολικά τῆς ἀκροπόλεως· διότι τὸ ἀνώτατον σημεῖον τοῦ σχεδὸν κωνικοῦ βουνοῦ περιλαμβάνει τὴν ἀκρόπολιν, ἰσχυρότατα τετειχισμένην δι' ἰδίου τὰ πολλὰ τείχους μετὰ μεγάλων τετραγώνων πύργων· ἴσως καὶ ὄνομα ἴδιον εἶχεν αὕτη, καλουμένη Ἀζώριον, ἦτοι μικρὰ Ἀζωρος, καὶ ἐφρουρεῖτο ὑπὸ ἰδίας ἐντοπίου φρουρᾶς τῶν καλουμένων ὀπλοφόρων (βλ. Ἀρχ. Ἐφημ. 1911 σελ. 125 καὶ σημ. 1 καὶ 1913 σελ. 34-35), εἰ μὴ Ἀζώριον ὀνομάζετό τι ἕτερον μικρὸν φρού-

ριον περαιτέρω πρὸς τὰ Καμδούνια, ὅπερ ὁμοῦς δὲν φαίνεται πιθανόν· ἢ κατασκευὴ τῶν τειχῶν ἐκ λαξευτῶν ὀγκολίθων, ὀρθογωνίων ἢ τραπεζοειδῶν, εἶναι ἰσχυροτάτη καὶ ἐπιμελεστάτη· ῥυθμὸς τῆς τειχοδομίας εἶναι ὁ πρῶτος ἰσοδομικός, καὶ φαίνεται λίαν πιθανόν ὅτι τὰ τεῖχη ταῦτα ἐποιήθησαν περὶ τὸ τέλος τῆς Ε΄ π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος· διότι ἐνδεικνύουσι τὴν χαρακτηριστικὴν εὐσυνειδησίαν καὶ ἐπιμέλειαν τῆς ἐργασίας, ὡς ἰδιότητος παρατηροῦμεν μάλιστα ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χρόνων ἐκείνων· διότι καὶ τὰ συμπληρωτικὰ μικρῶν κενῶν βύσματα ἀλλεῖπουσι, καὶ αἱ βαθεῖαι πλαισιοειδεῖς γωνιώσεις· οἱ πύργοι εἶναι βραχύτατα προδεδημένοι, κατὰ ἓν καὶ ἥμισυ μόλις ἢ δύο μέτρα· οἱ δὲ λίθοι ἐξωρύχθησαν ἐκ τοῦ βουνοῦ αὐτοῦ παρὰ τὰ τεῖχη ἕκαστα· ὅτι ἦτο ἄριστα ὠχυρωμένη ἤδη τῷ 316 π. Χρ., ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Πολυπέρχων ἐπολιορκήθη ἐν αὐτῇ τότε, καθ' ἃ λέγει ὁ Διόδωρος ἐν ΙΘ' 52.

Ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως πρὸς τὰ πλάγια αὐτῆς, ὑπάρχουσι ἐρείπια ὀρθογωνίου ἀσβεστοκτίστου οἰκοδομήματος, βεβαίως ἐκκλησίας χριστιανικῆς, ἣτις φέρεται ἔτι ἐν μνήμῃ παρὰ τοῖς χωρικοῖς, ὡς οὕσα τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου· ἐποιήθη δ' ἐξ ὕλικου ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ ναοῦ, οὗ ἔτι πολλοὶ λαξευτοὶ κυδάλιθοι καὶ τρεῖς κίονες ἄνευ αὐλάκων διακρίνονται· ἐπειδὴ ἐνταῦθα εὐρέθη βᾶσις ἢ κιονόκρανον παραστάδος μετ' ἀπελευθερωτικῶν ἐπιγραφῶν, ἦν ἐκομίσασμεν εἰς τὸ Μουσεῖον Ἑλασσόνος ὑπ' ἀριθ. 79, εἰκάζομεν ὅτι ὑπὸ τὴν ἐκκλησίαν ὑπάρχει ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς ναὸς τῆς πολιούχου θεότητος τῆς πόλεως, ἐνθα ἀνετίθεντο τὰ ψηφίσματα καὶ αἱ ἀπελευθερώσεις, καθ' ἃ συμβαίνει ἐν πλείσταις πόλεσι τῆς Περραιβίας καὶ Θεσσαλίας· ἀπαιτεῖται ἄρα ἀνασκαφὴ αὐτοῦ πρὸς εὔρεσιν τοῦ ἀρχαίου τῆς πόλεως, ὅπερ θὰ εἶναι ἐπίσης πλούσιον, ὡς τὸ ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος τῶν Γόννων.

Κατὰ τὰ ἀπόκριμνα σημεῖα τοῦ βουνοῦ τὸ τεῖχος τῆς ἀκροπόλεως ἐλάχιστα ἢ οὐδόλως διατηρεῖται, διότι θὰ ἐκρημνίσθη σὺν τῷ χρόνῳ πρὸς τὸν Σαραντάπορον, ἐπειδὴ ἐκόπησαν αἱ πλείσται τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ὄρυων, ὧν τινες

μόλις καὶ νῦν διητηρήθησαν· ἦτο δὲ τὸ τεῖχος τοῦτο κοινὸν πρὸς τὸ τῆς κάτω πόλεως, ἣτις ἰδιαιτέρως ἐτειχίσθη ἀπὸ τοῦ τέρματος τῶν ἀποκρήμνων σημείων, διὰ δύο βραχιόνων πρὸς Νότον ἐκατέρωθεν. Ἐποιήθη δὲ τὸ τεῖχος τοῦτο δι' ὀγκωδεστέρων ἐπιλίθων, ὁμοίως μὲν τῷ τῆς ἀκροπόλεως, ἀλλ' ἴσως ὀλίγως δεκάδας ἐτῶν ὑστερότερον· δὲν διητηρήθη ὅμως, εἰ μὴ καθ' ἃ σημεῖα ὑπάρχουσι ὀσύτεροι πρῖνοι, συγκρατήσαντες βεβαίως τοὺς λίθους· κατὰ τὸ ἄκρον αὐτῆς πρὸς Νότον καὶ παρὰ τὸν ἐπιστροφόμενον ποταμὸν, ἔνθα εἶναι τὸ μόνον ὁμαλότερον σημεῖον αὐτῆς, ὡς εἴπομεν, θὰ ὑπῆρχεν ἡ ἀγορὰ καὶ τὰ ὅμοια δημόσια οἰκοδομήματα.

Ἐτειχίσθη δὲ ἡ πόλις αὕτη καὶ εἰς μεταγενεστέρους Ῥωμαϊκοὺς ἢ Βυζαντινοὺς χρόνους, ἴσως ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καθ' ἃ ἢ Ὀλοοσσὼν καὶ αἱ Χυρεταίαι (βλ. ἄνω σελ. 152 καὶ 171)· διότι διατηρεῖται ἀσβεστόκτιστος περίβολος, ἰσχυρὸς καὶ λίαν παλαιός, ἐνιχθὺ εἰς ὕψος δύο μέτρων σφζόμενος, περιλαμβάνων κάτω πόλιν ἐπίσης, περιωρισμένην κατὰ τὸ ἦμισυ ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ ἀκρόπολιν ἐλλειψοειδῆ, ἐντελῶς δι' ἰδιαιτέρου περιδόλου τειχισθεῖσαν, κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ, καὶ περιλαβοῦσαν τὸ ἦμισυ ἐπίσης τῆς ἀρχαίας· ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεσαιωνικῆς ταύτης ἀκροπόλεως ὑπάρχει μικρὸν τετράγωνον ἀσβεστόκτιστον οἰκοδόμημα, μὴ διατηροῦν πολλοὺς μηδὲ σπουδαίους λίθους παλαιότερων Ἑλληνικῶν κτισμάτων· ἐγγὺς αὐτοῦ λέγεται ὅτι τὸ μεσαιωνικὸν τεῖχος ἔχει κρύπτας καὶ εἰσόδους, ὧν ἡμεῖς μόλις ἴχνη ἀβέβαια εἶδομεν, διότι εἶχε καταπέσει τὸ τεῖχος τοῦτο, καὶ ἐβύσθησαν τὰ παλαιότερον ὑπὸ τῶν χωρικῶν ὀφθέντα, ὡς λέγουσι, τοιαῦτα ἴχνη, ἅτινα ὄντως φαίνονται ὡς λίαν πιθανὰ κρύπται, ἕνεκα τοῦ πάχους καὶ τῆς σοδαρότητος τῶν τειχῶν.

Ἐξαιρετος δὲ εἶναι ἡ θέα ἐντεῦθεν πρὸς τὴν γηλοφικὴν πεδιάδα τῆς Δούχλιστας Ἀνατολικῶς καὶ τὸν ἀνυψούμενον ἠπίως καὶ μετὰ μεγαλοπρεπειᾶς Ὀλυμπον, ἔτι δὲ πρὸς τὰ φαραγγώδη καὶ βαθέα Καμβούνια Δυσμικῶς, ὧν ἡ ἐντεῦθεν μάλιστα θέα δικαιολογεῖ πληρέστατα τὴν ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου δοθεῖσαν ἐπωνυμίαν τῆς δυσχειμέρου Λαδώνης, περὶ ἧς εἴπομεν ἄνω σελ. 165-166 καὶ 187.

Ἐπάρχει δὲ ὀλίγον ἔξω τῶν τειχῶν τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς κάτω πόλεως καὶ ἐγγὺς τοῦ ποταμοῦ τύμβος χωματώδης χειροποίητος, ἱκανῶς ὑψηλός, ἐφ' οὗ ὀλίγον πρὸ τοῦ πολέμου εἶχον ποιήσει δύο σκαφᾶς τυμβωρύχοι ἐκ Ὑσαριστάνης ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τινὸς Κατσαπρόκα παρονομαζομένου, τὴν μὲν κατὰ τὸ μέσον τῆς Νοτανατολικῆς πλευρᾶς, τὴν δὲ κατὰ τὴν βᾶσιν τῆς Δυσμικῆς πρὸς τὴν ἀρχαίαν πόλιν· κατὰ ταύτην εἶχον εὑρεῖ θύραν μαρμαρίνην δίφυλλον μεθ' ὁμοιωμάτων ἀναγεγλυμμένων λεπτομερειῶν πραγματικῆς θύρας, ἥτοι φατνωμάτων, ῥόπτρου καὶ τῶν τοιούτων, ἧς τὸ ἄνω ἥμισυ εἶχον θραύσει οἰκτρῶς, τοῦ ἐτέρου κειμένου ἔτι κατὰ χώραν βαθύτερον ἐν τῇ γῆ· προχωρήσαντες δ' ἐνδοτέρω, διέρρηξαν τὸ ἄνω ἥμισυ τῶν παραστάδων καὶ πολλοὺς λίθους ἀψίδος θολουμένης, πλήρους χωμάτων τὰ ἔνδον· διερευνήσαντες δὲ τι βαθύτερον, ὀλίγον ἔσω τῶν παραστάδων, εἶχον συναντήσει μαρμαρίνην σορὸν, ἧς διέρρηξαν τὸ πῶμα καὶ ἐσύλησαν τὰ ἐν αὐτῇ· ἐτέρας σοροῦ μόλις διαφαινόμενα ἔχνη, διεκρίναμεν ἡμεῖς διὰ προχείρου ἐρεύνης.

Τοιαύτη κατάστασις τοῦ εὐχερῶς ἀναγνωρισθέντος οὕτω σπουδαίου καμαρωτοῦ τάφου, ἐνέχοντος σοροὺς μαρμαρίνας οἰκογενειακοῦ λίαν σημαντικοῦ νεκροταφείου, ἀπῆλθε τὴν ἄμεσον ἐξερεύνησιν, ἧς ἠρξάμην εὐθὺς τότε, ζητήσας ἀρμοδίως δι' ἀποσταλέντος ἀγροφύλακος τὴν ἀπαιτουμένην μικρὰν πίστωσιν· ἀλλ' ὁ ἀγγελιαφόρος, ἐπανελθὼν ἐξ Ἑλασσόνος, ἐκόμισέ μοι ἐντολὴν τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ θεωρούσης ἑαυτὴν προῖσταμένην τῶν ἀρχαιοτήτων Μακεδονίας Ἐφορείας, νὰ βεβαιώσω πρῶτον διὰ δαπάνης πεντήκοντα (!) δραχμῶν, ἂν εἶχε συληθῆ ὁ τάφος· ἀπήντησα ὅτι τὰ ἔνδον εἶναι πλήρη χωμάτων, τῆς θόλου καταπεσοῦσης ἀπὸ λίαν παλαιῶν χρόνων, ἣ δὲ βεβαίωσις τῆς συλήσεως ἢ ἀσυλήσεως ἐσήμαινεν ὅτι καὶ ἡ πλήρης ἀνασκαφή· διότι φυσικῶ τῷ λόγῳ ἔπρεπε νὰ καθαρισθῶσι τὰ ἔνδον ἀπὸ τῶν χωμάτων, ἵνα ἀποκαλυφθῶσιν αἱ σοροὶ καὶ ἄλλα ἴσως τοιαῦτα ἐντὸς κείμενα ἀρχαῖα, π. χ. κλῖναι κττ..

Ἐτυχῶς ἡ Ἐφορεία ἐκείνη, ὑπὸ τοῦ τότε στρατιώτου Γ. Οἰκονόμου, ἐφόρου ἀρχαιοτήτων, διοικουμένη, ἧς καὶ τὸ τελευ-

ταῖον ἤδη μνημονεύω, ἐν ὀφειλομένῃ πιστῇ ἐκθέσει τῶν πεπραγμένων, ἐκ καθήκοντος καὶ κατ' ἀνάγκην, ἵνα ἐν τῷ μέλλοντι ἀποφεύγωνται αἱ ἐπιδειχθεῖσαι ἐν τῇ διοικήσει τῆς ὑπηρεσίας ταύτης μεγάλαι ἀτέλειαι, ἀγνοοῦσα καὶ αὐτὴν τὴν σημασίαν τοῦ καμαρωτοῦ ἢ θαλαμοειδοῦς τάφου, διαπνεομένη δ' ὑπὸ τινος πνεύματος παραδόξου ὅπως ἀντιδράσεως, μηδὲνα ἐξ ἑμοῦ τοῦλάχιστον λόγον ἔχοντος¹⁾, ἀπιγόρευσε δι' ἀποτόμου διαταγῆς τὴν ἔρευναν ταύτης δ' ἔνεκα τῆς ἀπαγορεύσεως ἐζήτησα τὴν πλήρη ἀπομάκρυνσίν μου ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ταύτης καὶ τὴν εἰς ἄλλο σημεῖον τῶν ἀπελευθερωθεισῶν χωρῶν ἢ τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος μετᾶθεσίν μου, ἢ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὸ στρατιωτικὸν σῶμα, ᾧ ἀνήκον· ἀλλ' ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Κυβερνήσεως καὶ Γενικὸς διοικητὴς τῆς Μακεδονίας κ. Πρακτιδᾶν ἐπεμβάς, διηυθέτησε προχείρως τὰ τῆς διαφορᾶς, ἀναδαλῶν καὶ τὴν ἀνασκαφὴν αὐτὴν· τούτου ἔνεκα ὥρισα ἐκεῖ διαρκή φρουρὰν ἐξ ἀγροφυλάκων μετ' αὐστηρῶν διαταγῶν πρὸς φύλαξιν τοῦ μνημείου, οὗ τὴν τύχην ἀγνοῶ ἄχρι τοῦδε.

Λέγουσι δὲ οἱ χωρικοὶ ἀξιοπίστως ὅτι πολλοὶ τῶν λίθων τοῦ τάφου τούτου ἐκομίσθησαν ὀλίγον πρὸ τοῦ πολέμου εἰς Βουδάλαν, καὶ ὅτι εἶχον μακρὰς ἐπιγραφάς, ἃς οἱ κτίσται ἀπέξεσαν, ἵνα ποιήσωσι καινουργεῖς τοὺς λίθους καὶ οἰκοδομήσωσιν αὐτοὺς οὕτως ἐν τῷ κωδωνοστασίῳ τῆς ἐκεῖ ἐκκλησίας· εἶδομεν δὲ ὄντως αὐτὸ νεωστὶ ἰδρυμένον καὶ τοιούτους λίθους ἔχον· ἢ ὑπαρξίς τῶν ἐπιγραφῶν πρὸ τῆς θύρας τοῦ τάφου, ἢ παρ' αὐτὴν εἶναι λίαν πιθανή, ἐκ τῆς εὐρέσεως ὑπ' ἑμοῦ ὁμοίων, παρὰ τὴν θύραν ἐπίσης τοῦ ἐν Γοννοκονδύλῳ-Ἰολυμπιάδι ἡμισκάπτου ἔτι καμαρωτοῦ, λίαν ὁμοίου τάφου, περὶ οὗ βλ. *Πρακτικὰ* 1911 σελ. 323-329· θὰ ἀνεφέροντο δὲ αὐταί, ὡς ἐκεῖναι, εἰς τοὺς ἔνδον τεθαμμένους ἐπιστήμους καὶ σπουδαῖόν τι ὑπὲρ πατρίδος ἐκτελέσαντας ἀνθρώπους.

¹⁾ Ἴσως οἱ μηδὲν, ἢ σχεδὸν μηδὲν πράττοντες ἐν τινι κοινῷ ἔργῳ, βλέποντες ἄλλους δραστήσιους, φύσει ἐμποδίζουσι παντὶ σθένει αὐτούς, ἵνα καὶ οὗτοι ἀπρακτώσιν.

Οὐ μακρὰν τοῦ τύμβου τούτου, διαβαίνοντες τὸν Σαραντάπορον, συναντῶμεν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης ἰδρυμένον μύλον, καὶ εὐθὺς ὑπερκείμενον αὐτοῦ γήλοφον ἐπίπεδον, οὐχὶ ὑψηλόν, ἐφ' οὗ διακρίνονται πολλὰ θραύσματα νεολιθικῶν ἀγγείων· περαιτέρω, Ἀνατολικότερον αὐτοῦ παρ' ἕτερον μύλον, ὑπάρχουσι τάφοι, κεραμοστεγεῖς μάλιστα· ἐντεῦθεν μετὰ ἐν τέταρτον ὄρας φθάνομεν εἰς τὸ χωρίον Βουβάλαν, ἰδρυμένον καὶ τοῦτο ἐπὶ ὁμοίου μικροῦ νεολιθικοῦ συνοικισμοῦ· ἦσαν δ' ἐν τε τῷ χωρίῳ καὶ ἐπὶ τινος κρήνης ἔξω αὐτοῦ κατὰ τοὺς ἀμπελώνας, πολλαχοῦ ἐντετειχισμένοι λίθοι ἐπιγεγραμμένοι, οὓς ἀπετειχίσσαμεν καὶ μετεκομίσαμεν εἰς τὸ Μουσεῖον Ἐλασσόνος ὑπ' ἀριθ. 68· 69· 70· 71· 72· 73· 78· ἀφήσαμεν δ' ἐκεῖ ὡς δυσμετακόμιστον τμήμα κίονος μετ' ἐπιγραφῆς, ἴσως miliarium, καὶ στήλην, ἣν ἀργὰ κατόπιν ἐμάθομεν ὅτι ἀπέκρυψέ τις χωρικός, Καρχακιόζης ὀνόματι.

Ἀνήκει δὲ τὸ χωρίον Βουβάλα μετὰ τῶν περίεξ εὐφόρων ἀγρῶν τῇ ἐν Ἐλασσόνι μονῇ τῆς Ὀλυμπιωτίσσης, ἣτις ἔχει ἐκεῖ μέγα μετόχιον, καὶ διορίζει ἐκάστοτε τὸν συνήθη ἐπιστάτην, λυμαινόμενον τοὺς χωρικούς καὶ πλουτοῦντα εἰς βάρος αὐτῶν· διὸ οἱ κάτοικοι, εὐθὺς μετὰ τὴν ἑαυτῶν ἐκ τοῦ Τουρικοῦ ζυγοῦ ἀπελευθέρωσιν, ἐζήτησαν τὴν ἐξαγορὰν τῶν οἰκιῶν καὶ γαιῶν, ἵνα ἀπαρτίσωσιν ἰδίους κλήρους· εἰσὶ δὲ φιλότιμοι καὶ φιλόξενοι οἱ χωρικοὶ οὗτοι, διατηροῦντες κοινῇ δαπάνη ξενῶνα. ἔνθα διατρίβουσιν οἱ διερχόμενοι, πρὸς οὓς ἕκαστος οἶκος προσφέρει τροφήν καὶ οἶνον, τοῦ παρακειμένου μετοχίου ἀρνούμενου πᾶσαν ξενίαν, ἐκτὸς ἂν τις βιαίως ἀπαιτήσῃ αὐτήν, πλήρη δὲ πτωχίαν αὐτοῦ οἰκτροχοοῦντος τοῦ ἐν αὐτῷ ἐπιστάτου ψευδῶς, ὡς διὰ στρατιωτῶν ἐρευνησάντων ἐβεβαιώθημεν.

Θέσεις δὲ ὀνομάζονται νῦν ἐν τοῖς περίεξ αἱ ἐξῆς: Παλαίκασιρο, ἔνθα ἡ ἀρχαία πόλις, Ἀϊθανάσης, ἔνθα ἐρείπια ἐκκλησίας, ἐπ' αὐτοῦ, Παλιοκκληῖοι, ἐν τῇ κάτω ἀρχαίᾳ πόλει, Χράπα, ἔνθα εἶναι «μπηάι» (= πηγάδι), Σκοίνα, σύνορον πρὸς Λακκοῦδι, ἔνθα εἶναι «μνημούρια», Στένωμα, Ῥεβενίκος, ἔνθα εἶναι «πουρνάρια» πυκνά, Νεραντζιά, Ἀργιλιά, Παλιοχώρι, Διμάτι, Βουκολάκκια, (= βαρκὰ λάκκια), Ἀμάρμπεη, «βουνό», 'ς Ῥάχες

(= ἔς τοὺς Ῥάχες), ἔς τὸ Κορί, ἔς Λάκκες, Κερασίνα Ῥάχη, ἔς τὴν Ἀμαντζιοῦκα, Πουρνάο, Πλακόπιτρες, Παλιομέτοχο, Βαθύλακκο, σύνορον πρὸς Βούρμπαν, Βούζα Δέντρα, Γκουμπίσα, ἔνθα πηγὴ, ἦτοι «βρούσι», Ἀϊνικόλας, Ἀϊλιᾶς.

Βορείως τῆς Βουβάλας μεταβάλλει τις ἐπὶ γηλόφων μετὰ μίαν περίπου ὄραν εἰς τὸ χωρίον Βούρμπαν, κείμενον ἐπὶ κωνοειδοῦς ὑψώματος· ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ ὑπάρχει μεγάλη ἐκκλησίᾳ, πρὸ ὀλίγων ἐτῶν κτισθεῖσα, τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου· ἐπὶ τοῦ δαπέδου τῆς μεσαίας θύρας τοῦ ἱεροῦ εἶναι ἐστρωμένη μεγάλη στήλι μετ' αἰτώματος, ἣς ἡ ἐπιγραφὴ ἐκ τῶν συνεχῶν πατημάτων κατέστη τελείως ἐξίτηλος· ἐτέρας παρακειμένης τμήμα. ἐφ' ἧς ἐσφύζοντο ἔτι γράμματα τινα ἀπετειχίσταμεν καὶ ἐκομίσταμεν, εἰς τὸ Μουσεῖον Ἐλασσόνοσ· ἐκεῖ εἶχεν ἀχθῆ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὑπὸ φιλομούσων μοναχῶν τῆς μονῆς Ὀλυμπιώτισσης, ὡς λέγεται, βᾶσις ἀρχιτεκτονική, φέρουσα ἐπὶ δύο ἐδρῶν μακρὰς ἀπελευθερωτικὰς ἐπιγραφάς, καὶ αἰτώμα ἐπιτυμβίου στήλης, φέρον ἐπιγραφὴν καὶ ἀνάγλυφον Μακεδονικὴν ἀσπίδα, ἅτινα εἶχον εὐρεθῆ, ὡς λέγεται, κατὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς ἐκκλησίας ταύτης· ταῦτα μετὰ τῶν εὐθὺς κάτω ἀναφερομένων, ἃ εὔρομεν ἡμεῖς, ἀνεγράψαμεν ἐν τῷ Μουσεῖῳ Ἐλασσόνοσ ὑπ' ἀριθ. 3· 9· 76· 77· 88· (βλ. ἄνω σελ. 160).

Ὀλίγον ὑπὸ τὴν ἐκκλησίαν ταύτην ὑπάρχει ἐτέρα μικρά, μόλις συγκρατουμένη ἀπὸ τῆς εἰς ἐρείπια πτώσεως, ἡ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων· ἐκτίσθη τῷ 1744, ὡς λέγει ἐντετειχισμένη ἐπιγραφὴ, φέρει δὲ ἀξιολόγους τοιχογραφίας. παραδόξως μετὰ τινος ἀσυνήθους ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις τέχνης πεποιημένας· ἀλλὰ τὸ κονίαμα ἐξωγκώθη πολλαχοῦ ἐκ τῶν βροχῶν καὶ ὑπάρχει κίνδυνος ταχείας πτώσεως αὐτῶν· διὸ συνειστήσαμεν τὴν ἐξαγωγὴν αὐτῶν ἀρμοδίως δι' ἐμπείρων τεχνιτῶν ἐπὶ τῶν τοίχων διακρίνοντάι· τινες λίθοι εἰργασμένοι, ὧν τινες ὑποπτεύομεν ὅτι φέρουσιν ἐπιγραφάς· δύο τούτων, ἐμφανεῖς ὄντας, ἀπετειχίσταμεν καὶ κατεγράψαμεν ὡς ἄνω. μετκομίσαντες εἰς τὸ Μουσεῖον Ἐλασσόνοσ, ὑπ' ἀριθ. 77· 78.

Πόθεν ἐκομίσθησαν οἱ λίθοι οὗτοι, οὐδεὶς τῶν κατοίκων ἐνθυ-

μεῖται εἰς λέγει, μὴ συμμαρτυρούντων ἑτέρων, ὅτι ἐν θέσει Γκαία (ἡ) διέκρινεν ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως, μὴ ἀποτελούσης ὁμῶς «Κάστρον» σημαντικόν, ὅσον τὸ Παλαικάστρον, καὶ ὅτι ἐκεῖ ὑπάρχουσιν ἐρείπια ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, ἐξ ὧν μάλιστα βεβαίωσι ὅτι ἐκομίσθη ἡ ἐπιγραφή ὑπ' ἀριθ. 3· ἀλλ' οὔτε τοῦτο διακρίνεται ἐντεῦθεν, οὔτε ἄλλο τι φρούριον ἀρχαῖον ἢ μεσαιωνικὸν οὐδὲν κατὰ τοὺς ἐγγυὲς τόπους, Βορείως καὶ Δυσμικῶς μέχρι «Γκλικόδου», «Μόκου» καὶ «Βεσαρίτσας», μνημονεύεται ὑπὸ τῶν ἄλλως λίαν δύσνων χωρικῶν τούτων, οὐδὲ ἡμεῖς εἶδομεν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐκ Δούχλιστας καὶ τῶν παρὰ τὸ Χάνι Χατζηζώγα ἀρχαίων ἐρειπίων μεταφορὰ λίθων εἶναι λίαν δυσχερῆς, ἔνεκά τε τοῦ μεταξὺ παραρρέοντος ποταμοῦ Τιταρησίου καὶ πολλῶν χειμάρρων, ἕτερον δ' εὐθετώτερον πρὸς τὸ χωρίον φρούριον δὲν ὑπάρχει, πλὴν τοῦ Παλαικάστρου Βουβάλας, εἰκάζομεν ὅτι ἐκεῖθεν ἐκομίσθησαν ταῦτα· δύνανται ἄρα νὰ ἀποδίδωνται μετὰ πλείστης πιθανότητος τῇ ἐκεῖ ἀρχαίᾳ πόλει.

Εἰς ἀπόστασιν τετάρτου τῆς ὥρας Ἀνατολικῶς τῆς Βούρμπας ὑψοῦται μεταξὺ χειμάρρων παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Τιταρησίου μέγας λόφος, ἔχων ἔμφασιν ὁμοιοτάτην τῇ τῆς Ἀργίσσης παρὰ τὴν Λάρισαν (βλ. κάτω κεφ. 5'), ἐφ' οὗ μακρόθεν διακρίνεται κατακεχωμένος, ἀλλ' ἐμφανῆς, τριπλοῦς περίβολος τείχους, εἰς μὲν σχηματίζων κωνικὴν ὑψίστην ἀκρόπολιν, δεύτερος συγκεντρικὸς μεῖζων, ποιῶν ἑτέραν μεῖζονα φυσικῶ τῷ λόφῳ, καὶ τρίτος, ὁμόκεντρος ἐπίσης, δηλῶν πεπλατυσμένην κάτω πόλιν· δυστυχῶς δὲν ἔσχον τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον νὰ μεταβῶ ἐκεῖσε· διέκρινα ὁμῶς ὅτι σχηματίζεται ἀρχαϊκὴ τις ἢ μυκηναϊκὴ, καὶ περαιτέρω τῆς χαλκῆς καὶ νεολιθικῆς περιόδου πόλις ἀξιόλογος, ἔνεκά τε τῆς φύσει ὀχυρᾶς θέσεως καὶ διὰ τὸν πλησιασμόν τοῦ ποταμοῦ· στερεῖται δὲ λίθων ὁ τόπος ἐκεῖ, ἀποτελούμενος ἐκ χωματωδῶν γηλόφων· οἱ τοῦ τείχους ἄρα θὰ ἐκομίσθησαν ἐκ τῶν ὑπερκειμένων περαιτέρω βουνῶν· καλεῖται δὲ σήμερον ἡ θέσις αὕτη Διάργος· οἱ ἐν Βουβάλα ὁμῶς εἰπόν μοι ὅτι διάργος εἶναι προσγηγορικὸν ὄνομα, δηλοῦν γήλοφον πεπλατυσμένον, ἢ ἐν γένει χωματώδες ὕψωμα πλήρες χόρτων πρὸς βοσκὴν προβάτων·

ὄντως δὲ τοιοῦτος γήλοφος εἶναι ὁ τῆς περιγραφείσης ἀρχαϊκῆς πόλεως.

Ὅτι ἡ ἀρχαία αὕτη πόλις εὐαρμοστεῖ, ἵνα θεωρηθῆ ὡσα ἡ Κύφος, προκύπτει ἐκ τε τῆς ἄνω περιγραφῆς καὶ ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς ἐντὸς γηλόφων σχεδὸν κεκρυμμένης· ἴσως δ' ἐκ τοῦ κῦ-
ππειν προέρχεται καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς· ἐκ τοῦ συμβεβηκότος ἄρα
θα ἐπωνομάσθη οὕτω, καθ' ἃ ἡ "Ὀρθη, Κορσέα, Ὠτιόλοβος κττ.
(βλ. ἄνω σελ. 166-167)· οἱ Αὐστριακοὶ τοπογράφοι σημειοῦσιν
ὡς Κύφον ἐν τῷ πίνακι αὐτῶν τὸν ἐν Βουβάλα ἀσήμικτον νεο-
λιθικὸν συνοικισμόν, ὅπως ἀπιθάνως.

Περαιτέρω ἔτι Ἀνατολικώτερον τῆς ἐκεῖ μετὰ πιθανότητος
ὡς ἄνω ἀναγνωρισθείσης Κύφου, ὑπὲρ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ
ποταμοῦ καὶ κατὰ τὸ «Χάνι Χατζηζώγα», Βορείως καὶ οὐ μι-
κρὰν αὐτοῦ, διακρίνεται μικρὸν τι φρούριον, προσόμοιον τῷ προ-
ηγουμένῳ, περὶ οὗ δὲν ἠδυνήθημεν οὔτε νὰ μάθωμεν, οὔτε νὰ
διακρίνωμεν σαφῶς, ἐὰν φέρῃ τειχισμὸν τινα· λέγουσι μόνον ὅτι
ἐγγὺς ἐκεῖ κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην ὑπάρχει ἐν ἐρείπιοις ἐκκλη-
σία τις τῆς Ἀγίας Τριάδος, ἐφ' ἧς εὐρέθη ἡ ἐν Πρακι. 1912
σελ. 245 μνημονευομένη Λατινικὴ ἐπιγραφή, ἣν, ἀποστείλαντες
στρατιώτας, μετεκομίσαμεν καὶ κατεγράψαμεν ἐν τῷ Μουσεῖῳ
Ἐλασσόνοιο ὑπ' ἀριθ. 74· ἐν ᾧ δὲ ἠτομάζομεν αὐτὴν πρὸς ἐκ-
δοσιν, εἶδομεν αὐτὴν πολὺ καλῶς ¹⁾ δημοσιευθεῖσαν καὶ ὑπομνη-

¹⁾ Μικρὰς μόνον παρατηρήσεις ἔχω ὡς πρὸς τὴν ἔκδοσιν: ἐν στίχ. 22
ἀντέγραφα *Ono(d)reas* ἀντὶ τοῦ ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν *Ono(a)reas*· ὁ χαρακτὴρ
ἐπιειράθη ὄντως νὰ γράψῃ Δ, ἀλλ' ἐμφανῶς ἔγραψε Δ, ὑπερ παρετήρησαν μὲν οἱ
ἐκδοταί, ἠρμήνευσαν δὲ ἀντιθέτως ἑμοῦ· φαίνεται δὲ τὸ Ὀνοδρέαι διαλεκτικὴ λέ-
ξις, ἔχουσα πρῶτον συνθετικὸν τὴν ἀνὰ πρόθεσιν (πρὸς Ὀνοθύριον κττ.), ὃν δὲ
ἄσχετον πρὸς τὸ Ὀνου πεδίον, μεταφρασθὲν ὄθθεν εἰς *Onoareas* λατινιστί-
τελείως ἀδύ. ατον εἶναι ἐπίσης τὸ νὰ ὑποθεσωμεν ὅτι διεστράφη τὸ Μονδαίι εἰς
Ono(d)rea, ὡς εἰκάζουσιν οἱ ἐκδοταί· διότι ἡ Μονδαία κείται λίαν μακρὰν ἐν-
τεθῆεν (βλ. ἄνω σελ. 183 κ. ἐ.)· ὑπὸ τὸν στίχ. 27 ὑπάρχουσιν ἴχνη τινα γραμ-
μάτων 28ου στίχου, μὴ δηλωθέντα ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν· Ἡ συμπλήρωσις τοῦ
στίχ. 21-22 καὶ ἡ ἐρμηνεία τῶν πτώσεων ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν φαίνεται μοι τελείως
ἀπιθάνως· κάλλιον εἶναι νὰ ἀναγνώμην ἀπλῶς inter *Azzoris Ono(d)reas et
Petraeas Dolichis*, καὶ νὰ ὑπολάβωμεν γενικῆς πτώσεως ἐκ τοῦ *Azzor*, ὅπερ

ματισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Wace καὶ Thompson, ἐπικουροῦντος τοῦ Premerstein, ἐν Annual of the British School at Athens XVII 1910/11 σελ. 193-204.

Ἐν αὐτῇ ἀναφέρονται τοπωνυμῖαι χαρακτηριστικαὶ τῶν τόπων, ἃς δύναται τις νὰ προσαρμόσῃ μετὰ πολλῆς πιθανότητος πρὸς τὰ ἐκεῖ· διότι καθορίζονται τὰ ὅρια τῶν Δολιχηνῶν Περραιῶν καὶ τῶν Μακεδόνων Ἑλληνιστῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ, ἐπανάγοντος εἰς ἰσχὺν τὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀμύντου, τοῦ πατρὸς τοῦ Φιλίππου (390-371 π. Χρ.), γενόμενον καθορισμὸν αὐτῶν, καὶ δηλούμενον διὰ λιθίνης στήλης, ἰδρυμένης ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Δολίχης· λέγει λοιπὸν *piacet* ¹⁾ *finem esse a termino, qui est in via supra Geranas inter Azzoris Ono(d)reas et Petraeas Dolichis, per summa juga [a]t canpum, qui Pronom[ae] vocatur, ita ut canpus in [pa]rte sit Elemiotarum.*

Ὁ κύριος ἄρα ὅρος ἦτο ἰδρυμένος ἐν τῇ ὑπὲρ τὰς Γεράνας δὸφ· ἢ δὸδος αὕτη εἶναι, φυσικῶ τῷ λόγῳ, ἢ μόνη καὶ νῦν κατὰ τὰ στενὰ τοῦ Σαρανταπόρου· ἢ δὲ ὑπὲρ νοεῖται ὡς πρὸς τὸν Ἀμύνταν βεβαίως, ἦτοι ἐκ Βορρᾶ πρὸς Νότον, οὐχὶ ἀντιθέτως· ἐπειδὴ δὲ ἡ θέσις αὕτη κεῖται πρὸς τὴν Ἀζωρον, δύναται τις νὰ ὀνομάσῃ *Γεράνας* τὸ ὑπὲρ τὸ νῦν χωρίον «Γκλίκοδον» δασῶδες ὅρος τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Σαρανταπόρου· Ὀνοδραεὶ ἄρα εἶναι τοπωνυμία κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, κατὰ τὸ Γκλίκοδον-Βούρμπαν, Πειραιῖαι δὲ τὸ κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην ὅρος, ἢ νῦν «Βίγλα» καλουμένη, κείμενον πρὸς τὴν Δολίχην

λατινικώτερον, καὶ *Doliche* ἦτοι *inter Ono(d)reas Azzoris et Petraeas Dolich(es)*, ἑλληνιστῖ «*Ἀζώρον Ὀνο(δ)ραεῶν καὶ Πειραιῶν Δολίχης μεταξύ*»· ὅτι δὲ Ἑλληνικῆ τις ἐπιγραφὴ μετεφράσθη, ὑποδηλοῦσι τὰ λεγόμενα ἐπ' αὐτοῦ τοῦ λίθου, ὅτι ὁ Ἀμύντας πρῶτος, ὁ τοῦ Φιλίππου πατὴρ (τοῦ Β'), καθώρισε τοὺς ὅρους.

¹⁾ Ἐπὶ τοῦ λίθου ὑπάρχει ἡ γραφὴ αὕτη *piacet*, γενομένη κατὰ τὴν τότε κοινὴν προφορὰν τοῦ I ἐν τοιαύτῃ θέσει, ἐπικρατήσασαν ἐν τῇ νῦν Ἱταλικῇ γλώσσῃ· τὸν λόγον τοῦτον δὲν ἐσημείωσαν οἱ ἐκδόται, ἅτε ὄντα καταφανῆ βεβαίως.

καὶ ἐμφανῶς ἐκ τοῦ συμβεβηκότος ὀνομασθὲν οὕτως, ὡς ἔχον ὀλισθηροὺς βράχους καὶ ὃν μᾶλλον γυμνόν· ἢ δὲ πεδιάς, ἢ διὰ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων τούτων ὀριζομένη, εἶναι ἡ Νοτιώτερον αὐτῶν κειμένη μέχρι που τῆς νῦν θέσεως Χάνι Χατζηζώγα· αὕτη δὲ καλεῖται *Προνομαὶ* καὶ ἐδίδετο τοῖς Ἑλλημειώταις, μεροληπτοῦντος βεβαίως τοῦ Ἀμύντου ὑπὲρ αὐτῶν, διότι φυσικὸν ὄριον τῶν τόπων τούτων εἶναι τὸ μέσον τῶν στενῶν οὕτως, ὥστε τὰ μὲν Βόρεια νὰ ἀνήκωσι τοῖς Ἑλλημειώταις, τὰ δὲ Νότια τοῖς Περραιβοῖς.

Αὐτὰ δὲ τὰ νῦν Στενά τοῦ Σαρανταπόρου εἶναι τὰ ὑπὸ τοῦ Λιβίου κκλούμενα *Βολούσιανα*¹⁾, περὶ οὗ ἀμφιβάλλουσιν οἱ μνημονευθέντες ἐκδόται τῆς Λατινικῆς ἐπιγραφῆς, οἵτινες πάλιν οὐχὶ ὀρθῶς νομίζουσιν ὅτι ὁ Σαραντάπορος εἶναι ὁ ἀρχαῖος *Εὐρωπός*· διότι ὁ νῦν Σαραντάπορος εἶναι βεβαίως ὁ *Τιταρήσιος* τῶν ἀρχαίων, ἕτερος δὲ ὁ *Εὐρωπός*, ὡς εἴπομεν ἐν τοῖς ἄνω σελ. 173-176. Περὶ δὲ τῶν θέσεων τούτων καὶ τῆς στρατηγικῆς σημασίας αὐτῶν πρὸς εἰσβολὴν στρατοῦ ἐκ Θεσσαλίας εἰς Μακεδονίαν καὶ τανάπαλιν, εὐρίσκομεν διήγησιν παρὰ Λιβίου ἐν βιβλ. 44 κεφ. 2 κ. ἐ., θρυμκσίως ὁμοιάζουσαν πρὸς τὰ κατὰ τὸν ἡμέτερον πρῶτον πόλεμον, τὸν κατὰ τῶν Τούρκων, συμβάντα κατὰ μῆνα Ὀκτωβρίου τοῦ 1912.

Ὅπως δὲ γὰρ δὴ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Ὀκτωβρίου οἱ ἡμέτεροι ἐπιτελεῖς ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ τότε Διαδόχου Κωνσταντίνου, νῦν δὲ βασιλέως ἡμῶν, καταστρώννουσιν ἐν Αλαρίση καὶ Τυρνάβῳ καὶ συνεζήτουν τελικῶς τὸν τρόπον τῆς εἰς Περραιβίαν καὶ Μακεδονίαν εἰσβολῆς, συγκεντροῦντες καὶ τοὺς σχετικούς ὁδηγοὺς τῶν ὁδῶν, ὁμοίως ἐν ἀρχῇ τοῦ θέρους τοῦ 169 π. Χρ. ὁ ὕπατος Κόιντος Μάρκιος Φίλιππος, συγκαλέσας ὁδηγοὺς τῶν ὁδῶν, καὶ ἐξετάσας περὶ αὐτῶν τὰ δέοντα, συνεζήτησεν ἐν τῷ ἑαυτοῦ ἐπιτελείῳ περὶ τῆς συμφορωτέρας εἰς Μακεδονίαν εἰσβο-

¹⁾ Ἡ λέξις φαίνεται οὕτω διαλεκτικῆ τῆς Μακεδονικῆς ἢ Περραιβικῆς (ἤτοι Θεσσαλικῆς) διαλέκτου· δεύτερον συνθετικὴν φαίνεται ὅτι ὑπόκειται ὄντως ἡ λέξις *σενά*, ἢ δὲ ἀρχὴ τοῦ πρώτου θά ἤτο δίγαμμα (πρβ. π. γ. *Βοίτυλος* = *Οἴτυλος*).

λῆς ¹⁾ ἐν αὐτῷ ἐξετέθησαν τρεῖς ὁδοὶ εἰσβολῆς: ἡ πρώτη διὰ Πυθίου, παρὰ τὸ νῦν Σέλος, διὰ τῶν στενῶν βεβαίως τῆς Πέτρας, ἡ δευτέρα διὰ τῶν Καμβουνίων, ἤτοι διὰ τῶν νῦν Στενῶν τοῦ Σαρανταπόρου, ἡ τρίτη διὰ τῆς Ἀσκουρίδος λίμνης, τοῦ νῦν Νεζεροῦ διὰ τῶν στενῶν τῆς Ζηλιάνας πρὸς τὴν Λεπτοκαρυάν ²⁾: ὑπαρχούσης οὕτω διχογνωμίας πρὸ τῆς τελικῆς ἀποφάσεως, καὶ ὑπολειπομένου τμήματος κοινῆς πρὸς πάσας ταύτας, μάλιστα τὰς δύο πρώτας, ὁδοῦ, προυχώρησεν ὁ Μάρκιος καὶ ἐστρατοπέδευσεν εἰς τὰ μεταξὺ Δολίχης καὶ Ἀζώρου, ἤτοι δλίγον Νοτιώτερον τοῦ νῦν Χανίου Χατζηζώγα, ἵνα ὀριμώτερον σκεφθῆ ³⁾, ὡς ἔπραξαν καὶ οἱ ἡμέτεροι μετὰ τὴν προκαταρκτικὴν τοῦ ὄλου ἔργου μάχην τῆς Ἐλασσόνας, μὴ οὔσαν ταύτην ἀποφασιστικὴν τοῦ συνόλου, ἀλλ' εὐτυχῆ ἔναρξιν πολυπόνου καὶ μεγάλου ἔργου.

Ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ὁ βασιλεὺς Περσεύς, ἐπέχων στρατηγικῶς τὴν θέσιν, ἦν εἶχον οἱ Τούρκοι κατὰ τὸν ἡμέτερον πόλεμον,

¹⁾ Consul . . . convocatis itinerum ducibus, cum exponerent in consilio iussisset, qua quisque ducturus esset, summotis iis quam potissimum peteret, rettulit ad consilium *Λιβ.* 44, 2.

²⁾ Aliis per Pythium placebat via, aliis per Cambunios montes, qua priore anno duxerat Hostilius consul, aliis praeter Ascum paludem *Λιβ.* 44, 2.

³⁾ Restabat aliquantum viae communis: itaque in id tempus, quo prope divortium itinerum castra posituri erant - - in Perhaebiam inde ducit, et inter Azorum et Dolichen stativa habuit ad consulendum rursus quam potissimum capesseret viam *Λιβ.* 44, 2. Ἐνταῦθα προσῆλθεν ἐπὶ κεφαλῆς πρεσβείας τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Ἀχαιῶν ὁ ἱστοριογράφος Πολύβιος, καὶ παρηκολούθησε τὴν ἐν τοῖς κάτω ἀναφερομένην εἰσβολὴν τοῦ ὑπάρχοντος Μαρκίου εἰς Μακεδονίαν: ἀλλ' οὐδὲν πλὴν τοῦ ἀποτελέσματος λέγεται περὶ αὐτῆς ἐν ΚΠ' 13 «οἱ δὲ περὶ τὸν Πολύβιον, καταλαβόντες τοὺς Ῥωμαίους ἐκ μὲν τῆς Θετταλίας κεινηκῶτας, τῆς δὲ Περραιβίας στρατοπεδεύοντας Ἀζωρίου μετὰ καὶ Δολίχης, τὴν μὲν ἔντευξιν ὑπερέβητο διὰ τοὺς περιστάτας καιροῦς, τῶν δὲ κατὰ τὴν εἰσοδὸν τὴν εἰς Μακεδονίαν κινδύνων μετείχον» ἐπεὶ δὲ τοῦ στρατεύματος κατάραντος ἐπὶ τοὺς καθ' Ἡράκλειον τόπους (= τὸν νῦν Πλαταμῶνα), ἔδοξε καιρὸς εἶναι πρὸς ἔντευξιν. ἅτε τοῦ στρατηγῶ *δοκοῦντος ἠνύομαι τὸ μέγιστον τῶν προκειμένων*, κτλ.». Ταῦτα εἶναι βεβαίως ἐπιτομὴ τῶν τῷ Πολυβίου, καὶ τούτου ἕνεκα παραλείπονται αἱ λεπτομέρειαι.

και ἀμυντικὴν ἐπίσης στάσιν τηρῶν, διότι ἡγγόνει τίνι ὁδῷ θὰ ἠκολούθει ὁ ἐχθρὸς ὑπὸ τὸν Ὑπατον, κατέλαθε πάσας τὰς διόδους διὰ στρατευμάτων ¹⁾ ὡς ἐξῆς: κατὰ μὲν τὸν ζυγὸν τῶν Καμβουνίων, ὃν ἐκάλουν *Βολούσιανα*, ἀπέστειλε τὸν Ἀσκληπιόδοτον μετὰ δέκα χιλιάδων νεαρῶν εὐζώνων ²⁾: κατέλαθε δὲ ἴλα δὴ τὴν μεταξὺ τῶν νῦν Σερβίων και τῶν Βορείων στενῶν τοῦ Σαρανταπόρου κατὰ τὰς Νοτοδυσμικὰς ὑπωρείας τῆς νῦν «Βίγλας» θέσιν, ἣν ἀκριβῶς και λίαν σοφῶς εἶχον καταλάβει οἱ Τοῦρκοι. και ἔνθα συνήφθη ἡ ἡμετέρα σπουδαιστάτη μάχη τοῦ Σαρανταπόρου, παραδοθηδούντων ὁμοίως τῶν ἡμετέρων εὐζώνων, ἐκ τῶν ἀπὸ τοῦ νῦν Λιθαδίου ὁρέων ὀρμησάντων Βορροδυσμικῶς πρὸς ὑπερφαλάγγισιν τοῦ ἐχθροῦ: δὲν ὑπάρχει ἄρα ἀμφιβολία ὅτι τὰ στενὰ ταῦτα εἶναι τὰ *Βολούσιανα* ³⁾: τὴν Νοτίαν δ' ἐξοδὸν τῶν στενῶν τῆς Ζηλιάνας, μεταξὺ τῆς νῦν Καρυᾶς και τοῦ Νεζεροῦ, κατέλαθεν ὁ Ἰππίας διὰ δώδεκα χιλιάδων Μακεδόνων ⁴⁾: οἱ Τοῦρκοι ἔνταυθα οὐδεμίαν στρατιάν εἶχον, εἴτε λόγῳ ἑλλείψεως ἐπαρκῶν δυνάμεων, εἴτε ἔνεκα στρατηγικῆς ἀπρονοησίας: ἀλλὰ και οἱ ἡμέτεροι οὐδεμίαν δύναμιν ἀπέστειλαν οὔτε διὰ τοῦ νῦν «Δε-

¹⁾ Per eosdem dies Perseus, cum appropinquare hostem sciret, quod iter petiturus esset ignarus, omnes saltus insidere praesidiis statuit *Αἰβ.* 44, 2.

²⁾ In iugum Cambuniorum montium — Volustana ipsi vocant — decem milia levis armaturae iuvenum cum duce Asclepiodoto mittit *Αἰβ.* 44, 2.

³⁾ Περὶ τῆς δι' αὐτῶν διόδου λέγει ὁ Λίβιος ἐν 42, 53 deinde *saltu angusto* superatius montibus, quos Cambunios vocant, descendit ad Azorum Pythium et Dolichen: οὐδεμίαν σχεδὸν ἔνταυθα ἔχει ἡ λεγομένη, ὑπὸ τῶν Wace-Thompson στρατὸς ἐκ Λιθαδίου εἰς Βελβενδόν: ὀρθάτα ὁ Λίβιος λέγει ὅτι ὁ Περσεὺς ὑπερβὰς τὰ ὄρη Καμβούνια διὰ στενῆς εἰσόδου κατέβη εἰς Τρίπολιν: φαίνεται ὅτι δὲν κατενόησαν πρὸ τῶν οἱ ἄνω, λέγοντα δι' ἀφαιρετικῆς παθητικῆς μετοχῆς ὑπερβαθέντων τῶν ὁρέων διὰ στενῆς φάραγος, ἢ ἔστιν ὑπερβὰς τὰ ὄρη διὰ κτλ..

⁴⁾ Ad castellum quod super Ascuridem paludem erat — Lapa thus vocatur locus (βλ. περὶ αὐτοῦ κάτω τὸ κερφ. F') — Hippias tenere saltum cum duodecim milium Macedonum praesidio iussus *Αἰβ.* 44, 2.

ρελί», ὅπερ τοῦνταντίον διέταξαν νὰ ἐκκενωθῇ τῶν κατοίκων, οὔτε διὰ τῶν Τεμπῶν, ἤτις ἠδύνατο ἐνωρίτερον καὶ εὐκολώτερον νὰ φθάσῃ διὰ τῆς Ἀνατολικῆς παραλίας εἰς Θεσσαλονίκην, ἀφ' οὗ ἦτο βεβαία ὅτι οὐδένα ἀπὸ θαλάσσης θὰ διέτρεχε κίνδυνον· τὴν δὲ ὑπόλοιπον στρατιάν ἐκράτησεν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Περσεὺς παρὰ τὸ Δίον, ἤτοι κατὰ τὴν ἐξοδὸν τῶν στενῶν τῆς Πέτρας παρὰ τὸν νῦν Μαλαθριά, ἐπιτηρῶν διηγενηκῶς διὰ τμημάτων καὶ τὴν ἐξοδὸν τῆς Ζηλιάνας καὶ τὴν τῶν Τεμπῶν μέχρι τοῦ νῦν Πλαταμῶνος καὶ τοῦ Πυργετοῦ ¹⁾. Ἡ διανομὴ ἄρα τῶν στρατευμάτων τοῦ Περσεῦς ἦτο στρατηγικωτάτη καὶ ἀσυγκρίτως ὑπερέτρα τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων τῆ 1912 γενομένης.

Τὰ περὶ τῶν τόπων τῆς εἰσβολῆς τοῦ ὑπάτου Μαρκίου, καθ' ὅσον γινώσκω, δὲν ἔχουσιν ἐρμηνευθῆ καλῶς ὑπὸ τῶν νεωτέρων· ὅτι ὅμως προυτίμησε τὴν διὰ τοῦ νῦν καλουμένου στενοῦ τῆς Διάδας, καὶ περαιτέρω διὰ Καρυᾶς καὶ Ζηλιάνας εἰσβολὴν, προκύπτει σαφῶς ἐκ τοῦ Λιβίου, καθ' ἃ εἶπομεν καὶ ἐν τοῖς ἄνω σελ. 167, καθορίσαντες τὸν Ὠτόλοβον· τὴν διὰ τῶν στενῶν τοῦ Σαρανατπόρου εἰσβολὴν ἀπέφυγε σοφῶς ὁ ὕπατος οὗτος, ἄλλως τε καὶ διότι εἶχεν ἤδη νωπὴν τὴν ἐκεῖ ἦτταν τοῦ ὑπάτου Ὀστιλίου, πρὸ ἐνὸς μόλις ἔτους γενομένην (170 π. Χρ.)· τὴν δὲ διὰ τῶν στενῶν τῆς Πέτρας εἰσβολὴν ἔτι σοφώτερον ἀπέφυγεν ὁ Μάρκιος, οὕσαν λίαν κινδυνώδη καὶ δυσχερεστέραν φύσει τῆς διὰ Βολουστάνων· τοῦτο δὲ ἀπέδειξεν ἢ τε ὀλίγον μετέπειτα, τῆ 168 π. Χρ., ὑπὸ τοῦ Νασικᾶ διάδασις αὐτῶν, καὶ ἡ ἐσχάτως ἐν τῆ ἡμετέρῳ πολέμῳ γενομένη διὰ μιᾶς μεραρχίας, ἧς πολλοὶ ἐφονεύθησαν παρὰ τὸ νῦν «Κωλοκοῦρι», καίτοι ἐλάχιστοι μὲν, ὡς ἐμάθομεν, Τούρκοι ἀντέστησαν, πλήρης δ' ἐκ τῶν ὀπισθεν καὶ τῶν πλαγίων ἀσφάλεια ὑπῆρξε διὰ τὴν εἰσελθοῦσαν ταύτην

¹⁾ Ipse cum reliquis copiis primo circa Diuum stativa habuit, deinde ... cum equitibus expeditis litore nunc Heracleum nunc Philam percurrebat, eodem inde cursu Diuum repetens *Λιβ.* 44. 2 ἐν τέλει.

μεραρχίαν, ὄντος ἤδη ἐκεῖθεν κεκαθαρισμένου τοῦ ἐδάφους ὑπὸ τοῦ κυρίου σώματος τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Ἡ δὲ διὰ τῶν στενῶν τῆς Διάδας καὶ Ζηλιάνας πορεία τοῦ Μαρκίου ὑπῆρξε λίαν ἐπίπονος, ἐπικίνδυνος καὶ ἐκτάκτως τολμηρά, ἀλλ' ἡ μόνη πρὸς τὰς τότε περιστάσεις ἐπιβεβλημένη· καίπερ δὲ μετὰ μεγίστων δυσχερειῶν πορευόμενος καὶ μαχόμενος πρὸς τὸν Ἰππίαν, μὴ λαμβάνοντα ἐνισχύσεις ἄλλως, ἔφθασεν ὁμοῦ εἰς Ἡράκλειον, τὸν νῦν Πλαταμῶνα, ἔνθα πάλιν εὐρέθη μεταξὺ «δύο πυρῶν», ὡς λέγομεν νῦν, ἧτοι τῶν φρουρουμένων ὑπὸ τοῦ Περσέως Τεμπῶν καὶ τῶν πρὸς τὸ Δίον κατὰ τὸν Βάφυρον ποταμὸν στενῶν, ὁπόθεν ἐξετείνεται ἡ παράταξις καὶ ἡ ἰδιαίτερα χώρα τοῦ βασιλέως· δὲν θὰ ἀπέμενεν ἄρα οὐδὲ εἰς στρατιώτης τοῦ Μαρκίου, ἂν ἐπετίθετο ἐγκαίρως ὁ Περσεύς, οὐδὲ ἦτο δυνατὸν νὰ σωθῆ ὁ ὕπατος, nisi dii mentem regi ademissent, ὡς λέγει ὁ Λίδιος, ἐρμηνεύων μὲν ὡς πρὸς τὸν Μάρκιον τὸ συμβάν, ἀφίνων δὲ ἄδηλον ὡς πρὸς τὸν Περσέα, ὅστις θὰ εἶχε βεβαίως δικαιολογίας τινάς ¹⁾· οὐδὲ ἐξηγεῖται τὸ πρᾶγμα διὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Λιδίου ἐπιφερομένων ὅτι ὁ μὲν Περσεὺς φόβῳ τυφλωθεὶς ὑπεχώρησεν ἄνευ μάχης, caecata mens subito terrore, ὁ δὲ Μάρκιος τότε δὴ cernens in stultitia et segnitia hostis, προυχώρησεν Βορείως, κατέλαβε τὸ Δίον καὶ τὰ περαιτέρω Βορείως, καὶ ἐπεκρινώνησε μετὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου· ἀλλ' ἡ ἀνασύνταξις τοῦ στρατοῦ τοῦ Περσέως ἐφόβισε τὸν ὕπατον, καὶ ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ὑποχωρήσῃ ἄνευ μάχης· ὁ δὲ στόλος, μόνος παραπλέων, ἔφθασεν εἰς Θεσσαλονίκην, δηῶν τὴν χώραν δι' ἀγνημάτων.

Ἐφ' οὗ λοιπὸν ὁ Μάρκιος, καὶ σφάλματα στρατηγικὰ δια-

¹⁾ Ταύτας ὑποδηλοῖ αὐτὸς ὁ Λίδιος ἐν 44, 7 λέγων ὅτι ὁ Perseus, coactis in unum omnibus copiis ducibusque, *increpare praefectos praesidorum, ante omnes Asclepiodotum atque Hippiam; ab his dicere claustra Macedoniae tradita Romanis esse.* Ὅντως ἡ διαγωγή τοῦ Ἀσκληπιόδοτου, μὴ ἐπιτεθέντος ἐκ τῶν ὀπισθεν, καὶ τοῦ Ἰππίου, μὴ κανονίσαντος τὴν ἄμυναν δραστηριώτερον, καίτοι ἠδύνατο, ὑπῆρξαν μέγιστα σφάλματα· οὐχ ἦττον καὶ ὁ Περσεὺς ἔσφαλε, μὴ προσδραμῶν εἰς βοήθειαν τοῦ Ἰππίου, ἴσως φόβῳ τοῦ στόλου τῶν Ῥωμαίων καὶ ἀγνοίᾳ τῶν διαθέσεων αὐτοῦ.

πράξας, ἵνα φθάσῃ εἰς Λεπτοκαρυάν, καὶ εἰς ἐπαφὴν πρὸς πάσας τὰς ἐχθρικὰς δυνάμεις εὐρισκόμενος, ἔφθασεν εἰς τὴν νῦν Αἰκατερίνην ἱκανῶς ταχέως καὶ σχεδὸν ἀμαχητί, εὐλογον εἶναι νὰ εἰκάσωμεν ὅτι, ἂν μετέδαινε ἀμα τῇ κηρύξει τοῦ πολέμου μία μόνον ἡμετέρα μεραρχία διὰ τῶν Τεμπῶν-Πλαταμῶνος-Δίου εἰς Αἰκατερίνην, μηδενὸς ἢ ἀσημάντου ἐχθροῦ εὐρισκόμενου τότε κατὰ τοὺς τόπους τούτους, ἠδύνατο μετ' οὐ πολὺ καὶ τὴν Θεσσαλονίκην νὰ ἀπειλήσῃ· πλείονες δὲ πορευόμενοι οὕτω, θὰ κατελάμβανον βεβαίως αὐτὴν ἐντὸς ὀκταπιθανῶς, ἀφ' οὗ ἴσαν ἀσφαλεῖς ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ἡμερῶν. Φαίνεται ἄρα κοινὸν στρατηγητικὸν σφάλμα τελεσθὲν ἐνταῦθα, ὑπὸ μὲν τῶν Τούρκων μὴ διαφυλαζάντων τὰ στενὰ ταῦτα, ἵνα καὶ εἰσβάλωσιν ἐν εὐκαιρίᾳ, ὑπὸ δὲ τῶν ἡμετέρων μὴ εἰσβαλόντων ἐντεῦθεν τε, ἤτοι διὰ τῶν Τεμπῶν, καὶ διὰ Νεζερου-Ζηλιάνας, ὁπόθεν καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἀρχαῖοι στρατηγοὶ εἰσῆλθον εἰς Μακεδονίαν καὶ κατέλαβον αὐτήν, ἢ κατῆλθον εἰς Θεσσαλίαν καὶ ἐπίσης ταύτην κατέλαβον.

Σημειωτέον ὅμως ὅτι, ἂν ὁ Μάρκιος ἔδαινε διὰ τινος τῶν δύο ἐτέρων εἰσόδων, πιθανώτατα θὰ κατεστρέφετο τελείως ὑπὸ τοῦ Ἀσκληπιοδότου ἢ τοῦ Περσέως· ἴσως δ' ἀπέφυγε τὴν ἐντεῦθεν εἴσοδον μετὰ σώφρονος φόβου, λόγῳ καὶ τοῦ νωποῦ παθήματος τοῦ Ὀστιλίου, περὶ οὗ προείπομεν· κατὰ τοῦτο ἄρα ὑπερέβησαν τοὺς Ῥωμαίους εἰς τόλμην οἱ ἡμέτεροι κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1912· ἰδόντες δὴλα δὴ ὅτι ἡ κυρία δύναμις τοῦ ἐχθροῦ ἦτο ὑπὲρ τὰ Βολούστανα, ἤτοι τὰ στενὰ τοῦ Σαρανταπόρου, ἐσκέφθησαν νὰ διακυβεύσωσιν ἐκεῖ ἀμέσως καὶ διὰ μιᾶς τὴν κρίσιν τοῦ ὅλου πολέμου, καίτοι ὡς πρὸς τὰς θέσεις ἦτο ὁ στρατὸς αὐτῶν εἰς λίαν κατωτέραν μοῖραν τῆς τῶν Τούρκων, κατεχόντων ὀχυρότατα καὶ σχεδὸν ἀπόρθητα σημεῖα· ἂν λοιπὸν ἐνίκων καὶ ἐξετόπιζον τὸν ἐχθρόν, θὰ ἐσκέφθησαν οἱ ἡμέτεροι στρατηγοί, εἶχον εὐθέτους δι' ἑαυτοὺς καὶ τὰς ἄλλας εἰσόδους εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἐξ ὧν ἄλλως δὲν ἠπειλοῦντο δι' εἰσβολῆς τοῦ ἐχθροῦ, τηροῦντος ἀμυντικὴν θέσιν πανταχοῦ· ἢ μάχη ἄρα τοῦ Σαρανταπόρου ἔκρινε τὴν συνολικὴν τύχην τῆς νῦν Ἑλλάδος, καὶ ἡ ἐν Σαρανταπόρῳ νίκη ἀνέφξεν εἰς τοὺς Νοτίους Ἑλ-

λίγνας τὰς πύλας τῆς ὄλης Μακεδονίας καὶ μέρους τῆς Θράκης· διότι αἱ λοιπαὶ μάχαι, καίπερ τινὲς λίαν σπουδαίαι, ἦσαν συμπληρώματα καὶ ἀποτελέσματα ἐκείνης.

Διὰ τῶν εἰρημένων ἐνισχύεται ἡ περὶ τῆς θέσεως τῆς Ἀζώρου καὶ Δολίχης γνώμη τοῦ Leake (Travels in N. G. III 344), καθ' ἣν Ἀζωρος μὲν εἶναι ἡ ἐν Παλαικάστρω Βουβάλας περιγραφεῖσα ἐν τοῖς ἄνω ἀρχαῖα πόλις, Δολίχη δὲ ἡ ἐπὶ τῆς θέσεως Καστρὶ παρὰ τὸ χωρίον Δούχλιστα, οὗ τὸ ὄνομα φαίνεται ὅν τὸ τῆς Δολίχης αὐτῆς παρεφθαρμένον· τὴν γνώμην ταύτην, ἣν πάντες σχεδὸν οἱ νεώτεροι γεωγράφοι ἀπεδέχθησαν, πλὴν τῶν Αὐστριακῶν στρατιωτικῶν τοπογράφων, οἵτινες ἐσημείωσαν τὰς θέσεις αὐτῶν ἀντιθέτως, ἐνισχύουσι καὶ ἐπιγραφικὰ εὐρήματα, μάλιστα ἡ ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1913 σελ. 173 ἀναγνωσθεῖσα καὶ συμπληρωθεῖσα ὑπ' ἐμοῦ ἐπιγραφή τῶν IG IX² 1296 στίχ. 20· περὶ τοῦ ἐκ ταύτης συμπεράσματος εἶπον ἐκεῖ ἐν τε σελ. 154 στήμ. 1 καὶ ἐν σελ. 174 τὰ δέοντα, καθορίσας ἀσφαλέστατα τὰς θέσεις τῆς Ἀζώρου, Μονδαίας, Δολίχης· ἀνεξαρτήτως ἐμοῦ, καὶ ἐνωρίτερον μάλιστα ἐμοῦ, κατέληξαν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Λατινικῆς ἐπιγραφῆς εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα ὁ Wace καὶ Thompson, ἀλλὰ μόνον ὡς πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ Leake ἤδη γνωστὴν καὶ μὴ ἀμφισβητηθεῖσαν σπουδαίως θέσιν τῆς Ἀζώρου καὶ Δολίχης.

Τὰ δ' ἐρείπια τῆς Δολίχης δὲν ἔσχον δυστυχῶς τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον νὰ ἐξερευνηθῶν, μάλιστα ἕνεκα τοῦ χειμῶνος· συνήθροισα ὅμως πολλὰς ἐκεῖ καὶ ἀνὰ τὰ παρακείμενα χωρία κατεσπαρμένας ἐπιγραφάς, καὶ κομίσας εἰς τὸ Μουσεῖον Ἐλασσόνοσ, κατέγραψα ὑπ' ἀριθ. 28· 29· 30· 31· 32· 33· 34· 38· 39· 40· 42· 43· 44· 52· 54· 58· 62· 65· 66· 74· 75· 91.

Περὶ δὲ τῆς θέσεως τοῦ Πυθίου οὐδεμία προέκυψεν ἄχρι τοῦδε ἀμφιβολία, ὅτι κεῖται ἐπὶ τῶν παρὰ τὸ χωρίον τοῦ Ὀλύμπου Σέλος ἐρείπιων ἀρχαίας πόλεως· τὸ κέντρον αὐτῆς, ἔνθα εὐρίσκονται τὰ σημαντικώτερα ἐρείπια καὶ αἱ πλεῖονες ἐπιγραφαί, κεῖται ἐπὶ τινος δασώδους ἐν καρῶν θέσεως, καλουμένης νῦν «Τοπόλιανης», ἔνθα ὑπάρχουσιν ἐρείπια χριστιανικῆς ἐκ-

κλησίας μεθ' ὑπολειμμάτων τοιχογραφιῶν· ἐπὶ τῶν τοίχων αὐ-
τῆς καὶ τοῦ κωδωνοστασίου ἔχουσι κτισθῆ πολυάριθμοι ἀρχαῖοι
λίθοι παρκειμένου Ἑλληνικοῦ νοοῦ, καὶ ἐπιγραφαὶ ἀναθηματι-
καὶ καὶ ἀπελευθερωτικά, ὧν τινὰς ἀπετειχίσσαμεν· ἐντεῦθεν μά-
λιστα εἶχον κομίσει οἱ χωρικοὶ ἐξεργασμένους καὶ ἐπιγεγραμ-
μένους λίθους πρὸς κτίσιν ἐπὶ οἰκιῶν καὶ ἐκκλησιῶν εἰς τὸ ἐγ-
γὺς χωρίον Σέλος· λέγεται δὲ ὅτι καὶ ἐν Κοκκινόπλῳ ὑπάρχει
μεγάλη ἐπιγεγραμμένη πλάξ· ἐφέρετο δ' ἀνὰ τὰ στόματα τοῦ
λαοῦ πάντων τῶν περίξ χωρίων ἐκ παλαιῶν χρόνων, καὶ διεκοι-
νώθη τοῖς διερχομένοις ἡμετέροις ἀξιωματικοῖς ἐν τῷ πολέμῳ τοῦ
1912, ἣ ὑπαρξῆς μεγάλης στήλης, περιεχοῦσης ἐπιστολὴν τοῦ
Μεγάλου Ἀλεξάνδρου· πιθανώτατα πρόκειται περὶ τῆς ἐν IG
IX² 1268 = Ἀρχ. Ἐφημ. 1913 σελ. 154 κ. ἐ. ἐπιγραφῆς, ἐφ'
ἣς ἀρχὴ εὐδιάκριτος τοῦ στίχ. 45 εἶναι Ἀλεξάνδρου.

Ἐπίσης λέγουσιν ὅτι κατὰ τὰ μεταξὺ τῶν χωρίων Μπαῖρα-
κλὶ καὶ Παζαρλί (ἢ Μπαῖρακλάδες καὶ Παζαρλάδες) ὑπάρχει
Κάστρον μικρὸν, λίαν κατεστραμμένον· ἀποστειλάντες ἐκεῖσε
στρατιώτας, εὗρομεν βάθρον καὶ στήλην, φέροντα μακρὰς ἀπε-
λευθερωτικὰς ἐπιγραφάς· ἐπὶ τινος τούτων ἀναγράφεται ἔθνικὸν
Δολιχαία· ἐκομίσαμεν δὲ αὐτάς εἰς τὸ Μουσεῖον Ἐλασσόνας καὶ
κατεγράψαμεν ὑπ' ἀριθ. 53 καὶ 60· περὶ ὑπάρξεως Κάστρου
βεδαιοῦσιν οἱ στρατιῶται ὅτι εἶδον ἐν μικρὸν ἄνευ πολλῶν λίθων·
ἣ διάγνωσις τοῦ προειρημένου ἔθνικοῦ δηλοῖ ὅτι ἡ ἀρχαία αὐτῆ
κώμη δὲν ἀνήκει τῇ Δολίχῃ, ἀλλ' ἢ τῷ Πυθίῳ ἢ ἐτέρῃ τινι τῆς
Τριπολιτικῆς ὁμοσπονδίας.

Τῷ Πυθίῳ ἀνήκουσι τὰ ἐξῆς ἀρχαῖα, ἐν τῷ Μουσεῖῳ Ἐλασσό-
νόνας συγκεντρωθέντα, ὑπ' ἀριθ. 25 (IG IX² 1275 = Ἀρχ.
Ἐφημ. 1913 σελ. 162 κ. ἐ.· ὁ κάτοχος ἐδεδαίωσε με ὅτι εὗρον
αὐτὸ ἐν τοῖς ἐρείπιοις τῆς ἐκκλησίας Τοπόλιανης)· 27· 35· 36·
37· 41· 45· 46· 47· 48· 49· 50· 51· (53)· 55· 56· 57·
59· (60)· 61· 63· 64· 67.

Ἀπετέλουν δ' αἱ τρεῖς αὐταὶ πόλεις, ἴσως καὶ τινες μικρό-
τεραι πολίχναι, π. χ. ἡ Ἐρκεια, ἣτις ἀναγράφεται ἐν ἐπιγραφῇ
τῶν Γιόννων (Ἀρχ. Ἐφημ. 1913 σελ. 34), ἰδίαν ὁμοσπονδίαν,

καλουμένην *Τρίπολιν*· τὸ ὄνομα τοῦτο διειτηρήθη, λεγομένης σήμερον *Τριπολιάνας* τῆς περὶ τὸ Σέλος χώρας, ἔπου ἦτο ἡ πρωτεύουσα τῆς ὁμοσπονδίας *Ἡϋθιον*· ὑπάρχει δὲ καὶ χωρίον *Πολιάνα* ἐν αὐτῇ καὶ ἡ μνημονευθεῖσα ἀκρόπολις τοῦ *Ἡϋθίου Τοπόλιανη*, ὀνόματα παρηγοῦντα πρὸς τὴν λέξιν *Τρίπολιν*· διὸ οἱ κάτοικοι οὗτοι ἐν τῇ ξένη ἐκάλουν ἑαυτοὺς διὰ τε τοῦ ὀνόματος τῆς ἰδίας πόλεως καὶ τοῦ τῆς ὁμοσπονδίας *Τριπολίτας*, ἐνίοτε δὲ ἀπλῶς *Τριπολίτας*, ὡς ἐπὶ στήλης ἐπιτυμβίου, ἐν *Δημητριάδι* εὐρεθείσης.

Ἦτο δ' ἡνωμένη ἡ *Τρίπολις* μετὰ τῆς λοιπῆς *Περραιβίας* πολιτικῶς, ἦτοι ἀπετέλουν καὶ αἱ πόλεις αὐτῆς μέρος τοῦ *Κοινοῦ τῶν Περραιβῶν*· ἡ γνώμη τοῦ *Wace* καὶ *Thompson* ὅτι *The Perrhaebian Tripolis* does not seem to have always been united with the rest of *Perrhaebia* . . . and may at one time have formed part of *Elemiotis* δὲν φαίνεται ἀκριβῆς· διότι ἐν τῷ μνημονευθέντι ἐκ *Κερκύρας* ψηφίσματι ἐν τοῖς ἄνω σελ. 183, ἀναγράφεται, περὶ τῆς *Ἀζώρου* προκειμένου, στρατηγὸς τῶν *Περραιβῶν*, καὶ δὴ *Γοννεὺς* τὴν πατρίδα· τὸ δὲ φερόμενον ὑπ' αὐτῶν χωρίον τοῦ *Διόλου* 42, 67 περὶ τοῦ ὑπάτου *Κράσσου* *Tripoli aliaque Perrhaebia recepta* ἀποδεικνύει τοῦναντίον, ὅτι διῆλα δὴ ἡ *Τρίπολις* ἀπετέλει ὄντως μέρος τῆς λοιπῆς *Περραιβίας* τῷ 171 π. Χρ.· διότι, ἂν ἤθελε νὰ δηλώσῃ ὁ *Διόσιος* τὸ ὑπὸ τῶν μνημονευθέντων συγγραφέων ἐξαχθέν, θὰ ἔλεγεν ἀπλῶς *Tripoli et Perrhaebia*, ἢ *Perrhaebiaque recepta*, ὡς περὶ χωριζομένων ἐθνῶν λέγει *Thessalia et Perrhaebia* κττ.· ἀλλ' οὐδὲ ἡ ἐκ *Σαμοθράκης* ἐπιγραφή, ἐν ἣ ἀναγράφεται στρατηγὸς *Τριπολιτῶν*, λέγει τι περὶ πολιτικοῦ χωρισμοῦ τῆς *Τριπόλεως* ἀπὸ τῆς λοιπῆς *Περραιβίας*· διότι ὡς ὁμοσπονδοὶ οἱ *Τριπολίται* ἠδύνατο νὰ ἔχωσιν ἴδιον στρατηγόν, ὡς ἐκάστη πόλις εἶχεν ἴδιους ἄρχοντας, ταγοὺς ἢ στρατηγοὺς ἢ ὑποστρατήγους (παρὰ *Μαγνητικαῖς* πόλεσι) καλουμένους. Ἡ δὲ προξενία ἐκ *Δελφῶν* ἐν *Bull. de Corr. Hell.* 1897 112, ἣν φέρουσι πρὸς ἐπικουρίαν τῆς ἑαυτῶν γνώμης οἱ προειρηγμένοι, δὲν μοι εἶναι δυστυχῶς εὐθετος πρὸς ἀνάγνωσιν καὶ ἐκφορὰν γνώμης

ἐκ ταύτης· τούτου ἕνεκα ἐπέχω ὡς πρὸς τὰ ἐξ αὐτῆς δυνάμενα νὰ ἐξαχθῶσι συμπεράσματα.

Οὕτε δὲ τὰ περαιτέρω ἐπιφερόμενα ὑπὸ τοῦ Wace καὶ Thompson, ἔτι ὁ Ἀμόντας had authority over Elemiotis and Tripolis καὶ ἔτι the ruler of Elemiotis would have had authority over Tripolis, ἢ ἔτι at this time the Perrhaebian Tripolis was part of Elemiotis εἶναι πιθανά· ὁ Ἀμόντας ἐκλήθη καὶ καθώρισε τὰ ὅρια Ἑλμειωτῶν καὶ Δολιχαίων ὡς διαιτητής, ὅπως ὁ βασιλεὺς Φίλιππος ὁ Ε΄ τῶν Ἰοννέων καὶ Ἡρακλειωτῶν (πρὸς. Ἀρχ. Ἐφημ. 1913 σελ. 43 κ. ἐ.) καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι ἄλλων πόλεων, ἀσχέτως τῆς ἐπ' αὐτῶν ἴσως οὐσιαστικῆς ἐπικυριαρχίας· ὀρθῶς ἄρα οἱ προειρημένοι ἠπίωσαν τὰς τοιαύτας εἰκασίας αὐτῶν διὰ πολλῶν περιοριστικῶν ἐκφράσεων καὶ τῶν ἐν τέλει τῆς πραγματείας αὐτῶν λεγομένων, οἷς πληρέστατα συμφωνοῦμεν ἔτι these conjectures must be tested by further research.

ς'). Ἐν Γόννοις καὶ Ἄτραγα.

Τὸ μουσεῖον Γόννων· ἰάφοι καὶ ναὸς Ἀσκληπιοῦ (;)
Γοννοκόνδυλον· Ὀλυμπίας· Λαπαθοῦς· Χάραξ·
Ἀσκούριον· ἐπιγραφικὰ εἰρήματα· γεολιθικὸς
συνουικισμὸς· δύο ναοὶ καὶ ἐπιγραφαὶ
παρὰ τὸν Ἄτραγα.

Κατὰ μῆνα Αὐγούστον, περατωθείσης ὑπὸ τὰς σημειωθείας συνθήκας τῆς εἰς τὸ ἄνω καθορισθὲν τμήμα τῶν ἀπελευθερωθεισῶν χωρῶν ἀποστολῆς μου, ἐπανήλθον εἰς τὴν προτέραν ἐν Θεσσαλίᾳ ὑπηρεσίαν μου· καὶ πρῶτον μὲν κατήρτισα τὸ Μουσεῖον Γόννων, μετακομίσας πάντα τὰ ἐν Δερελί τέως συγκεντρωθέντα ἀρχαῖα εἰς τὸν ὑπερκείμενον τοῦ χωρίου τούτου καὶ εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων λεπτῶν τῆς ὥρας λόφον, καλούμενον «Πόρτα Δερελί», ἐφ' οὗ ἦτο ἰδρυμένος ἀξιόλογος στρατιωτικὸς σταθμὸς τῶν τέως συνόρων Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας· τούτων

ἀγαθῇ τύχῃ μετατεθέντων, διὰ τῆς ἀνδρείας καὶ φρονήσεως τῶν Νοτίων Ἑλλήνων, εἰς λίαν μακρὰν ἐντεῦθεν ἀπόστασιν, ὁ σταθμὸς δὲν θὰ εἶχεν ὅμοιον προορισμόν· ἀντὶ δὲ τοῦ νὰ κρημνισθῆ, καὶ πωληθῆ τὸ ὑλικὸν αὐτοῦ, ἐκρίθη ὀρθὸν ἀρμοδίως νὰ μετατραπῆ εἰς Μουσεῖον· περιέλαβε 224 ἀντικείμενα, λίθινα τὰ πλεῖστα, ἦτοι τὰ γνωστὰ ψηφίσματα, ἀναθηματικὰς καὶ ἐπιτυμβίους ἐπιγραφάς, ἅτινα ἀξακολουθοῦμεν δημοσιεύοντες ἐν τῇ Ἄρχ. Ἐφημ., ἐν ἣ καὶ συγκριτικὸν πίνακα εὐρετήριον θὰ παραθέσωμεν.

Εἶχε δ' εὐρεθῆ κατὰ τὴν ἀπουσίαν ἡμῶν ἐγγύτατα τοῦ χωρίου Δερελί, κατὰ τὴν εἰς τοὺς ἀρχαίους Γόννους ὁδόν, ἐν τῷ ἀγρῷ τῆς χήρας Κυρατσοῦς τάφος, διὰ τεσσάρων μαρμαρίνων, καλῶς λελαξευμένων καὶ ἡρμοσμένων πλακῶν ποιηθεῖς, πέμπτης ὡς ὑποστρώματος καὶ ἕκτης ὡς πώματος, εὐρεθέντος τούτου εἰς βάθος 0·30-0·40 μ. ἀπὸ τοῦ νῦν ἐδάφους, καὶ ἀνεγερθέντος πρὸς ἐμφύτευσιν καπνῶν, ἣν ἡμπόδιζεν· ἔχει δὲ ὁ τάφος μῆκος 2·10 μ., πλάτος 0·60, βάθος 0·80· ἐν αὐτῷ λέγουσιν ὅτι οὐδὲν ὑπῆρχε, πλὴν ὀλίγων χωμάτων καὶ ἰχνῶν ὁστῶν· πιθανώτατα ὅμως ψεύδονται· διότι τοιοῦτοι τάφοι ἐνέχουσιν ἀξιόλογα κτερίσματα· εὕρομεν δ' ἐγγὺς τμήματα μικρὰ μαρμάρου ἐξαίρετου καὶ λευκοτάτου, οὐχὶ ἐγχωρίου, μνηύοντα ὅτι ἦσαν ἐπὶ τοῦ τάφου τούτου, καὶ ἐτέρων βεβαίως παρακειμένων, ἰδρυμένοι στήλαι ἐπιτύμβιοι, ἀνάγλυφοι, ὡς εἰκάζομεν ἐκ τῶν τμηματίων, λίαν ἀξιόλογοι· ἀπαιτεῖται ἄρα ἐνταῦθα ἔρευνα δι' ἀνασκαφῶν· εἰκάζεται δὲ ἀσφαλῶς ἐκ τούτου ὑπαρξῆς ὁδοῦ ἐκ Γόννων διὰ τοῦ νῦν Δερελί πρὸς τὰ Τσιούρβα-Μαντριὰ καὶ Νεζερόν, ἧς εὕρομεν πρὸ δύο ἐτῶν ἴχνη ἐκεῖ (βλ. *Πρακτικὰ* 1911 σελ. 320).

Ὅμοίως εἶχεν εὐρεθῆ ἐπὶ τῆς παρὰ τοὺς Γόννους πρὸς τὸν Πηγειὸν πεδιάδος, ἔνθα ἤκασα (ἐν τοῖς *Πρακτ.* 1910 σελ. 245 εἰκ. 14 σημείον ΝΑΣ) ὑπαρξῆν ἀρχαίου ναοῦ, τμήμα μεγάλης προμόχθου τεφροῦ λευκάζοντος πώρου, λίαν ἐπιμελῶς ἐξεργασμένης· ἀνασκάψας ἐπὶ μίαν μόνον ἡμέραν ἐνταῦθα, εὗρον τέσσαρας μεγάλας προμόχθους καὶ τὸν στερεοδάτην ναοῦ, ἐνιαχοῦ δὲ αὐτοῦ λευκὰς πλάκας τοῦ ἀνωτάτω ἐπιστρώματος· τὰ θεμέλια διήκουσιν εἰς βάθος δύο καὶ πλέον μέτρων, ἐποιήθησαν

δ' ἐκ μεγάλων κυανολίθων· τὸ διάγραμμα τοῦ ναοῦ δὲν ἦτο δυνατὸν διὰ τοιαύτης προχείρου ἐργασίας νὰ καθορισθῆ· ἢ δὲ θέσις τῆς εὐρέσεως τῶν μεγάλων προμόχθων κατὰ τὰ ἔσω τοῦ ναοῦ, καὶ τὸ σχετικῶς ἀλώδητον αὐτῶν, ὑποδηλοῖ ὅτι ὑπὸ σεισμοῦ εἶχε ποτε καταπέσει· εὐρέθησαν καὶ τμήματα χονδρῶν κεραμίδων τῆς στέγης καὶ τινὰ μικρὰ γεισωμάτων, ἀναθήματος δὲ οὐδὲ ἴχνος· θὰ παρέκειντο ἄρα ταῦτα ἔξω καὶ τι μακρὰν τοῦ ναοῦ. Εὐνόητον εἶναι ὅτι ἐνταῦθα ἀπαιτεῖται νὰ τελεσθῆ πλήρης ἀνασκαφή.

Πρὸς τούτοις ἐξηρεύνησα πληρέστερον τὴν παρὰ τὰ Τσιούρβα Μαντριά ἀρχαίαν πόλιν, ἣν εἶχον εὑρεὶ πρὸ δύο ἐτῶν (βλ. Πρακτ. 1911 σελ. 321 κ. ε. εἰκ. 8), καὶ ἦν δὲν ἡδυνάμην τότε νὰ καθορίσω, παρακειμένης τῆς ὀροθετικῆς γραμμῆς, καὶ κατεχομένου τοῦ κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ χειμάρρου τῶν «Δύο Δένδρων» ἐδάφους ὑπὸ τῶν Τούρκων· τοσαύτην δὲ λύπην προυξένει μοι κατὰ τὰς ἐν Γόννοις πολυμήνους ἐργασίας μου ἐν ἔτει 1910-1911 ἢ ὑπὸ τῶν βαρβάρων κατοχῆ τῶν μερῶν ἐκείνων, καὶ μάλιστα βλοῦ τοῦ θεοῦ Ὀλύμπου, ὥστε κατὰ τινὰ δίωξιν πληγωθέντος ὑφ' ἡμῶν ἀγριοχοίρου καὶ εἰσελθόντος εἰς τὸ Τουρκικὸν ἔδαφος, ἔπεισα τοὺς ταῦτα ἐμοὶ φρονούντας εὐζώνους νὰ εἰσέλθωσι μετὰ τινων ἐργατῶν μου εἰς αὐτό· τούτου γενομένου, καὶ τοῦ θηράματος συλληφθέντος βαθέως εἰς τὸ ἔδαφος ἐκεῖνο, οἱ Τούρκοι εὐθὺς μὲν τότε οὐδὲν ἔπραξαν, διότι καὶ ἄλλως ἐπέτρεπον τοιαῦτα κυνηγέσια· κατόπιν ὅμως, ἔχοντες ἐτέρας ἀσημάντους ἀφορμὰς, καὶ φύσει ῥέποντες πρὸς τὸ κακόν, παραφυλάξαντες εὐζωνον, μεταβαλόντα εἰς Τύρναβον ἐγκρίσει μάλιστα αὐτῶν, μετὰ συμφωνίαν καὶ δοθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν ἄδεια, καὶ διαβαίνοντα διὰ Τουρκικοῦ ἐδάφους, ἐδολοφόνησαν αὐτόν· τότε οἱ ἡμέτεροι δικαίως τιμωροῦντες τὸν φόνον, ἐπετέθησαν τῇ ὁδηγίᾳ τοῦ γενναίου ὑπολοχαγοῦ, συμμαθητοῦ καὶ συμπολίτου μου Π. Γαρδίκα κατ' αὐτῶν· παρεδοθήθουν δὲ καὶ πολλοὶ τῶν ἀνδρείων κατοίκων Δερελί· μάχης δὲ οὕτω γενομένης εἰς διάφορα σημεῖα τῶν ἐνταῦθα συνόρων, ἐφρονεύθησαν καὶ ἐπληγώθησαν τῶν μὲν ὑπεναντίων εἰκοσι καὶ ὀκτώ, τῶν δὲ ἡμετέρων οὐδεῖς· οὕτω προεπονούντο τότε οἱ

ἄνδρες ἡμῶν πρὸς τὸν μετ' οὐ πολὺ ἀρξάμενον μέγαν ἀγῶνα.

Χαίρων λοιπὸν διέβην τὸν ποταμὸν πρὸς ἐξερευνησιν τοῦ ἐλευθερωθέντος ἐδάφους· εὔρον δὲ περίβολον τειχῶν βέβαιον, καίπερ δυσχερῶς διακρινόμενον, ὡς εἰς πλήρη ἐρείπια κατακείμενον· σχηματίζεται δὲ δι' αὐτοῦ μικρὰ πόλις ὄχυροτάτη, διότι ἐκ τριῶν μὲν πλευρῶν περιβάλλεται ὑπὸ δύο ἀποκρήμων χειμάρρων καὶ τοῦ ποταμοῦ τῶν «Δύο Δένδρων», κατὰ δὲ τὴν Δυσμικὴν ἔχει ὄρος ἀπότομον· κατὰ τὴν Νοτιᾶν πλευρὰν ὑπάρχει σειρὰ βράχων ὑπὲρ τὸν χειμάρρον τῆς νῦν καλουμένης «Ζεστῆς Βρύσης», ἐφ' ὧν ἔβαινε τὸ τεῖχος, μὴ διασωθέν, εἰ μὴ εἰς ἴχνη ἐλάχιστα· ἡ δὲ «Ζεστή Βρύση» εἶναι ἐξαιρετος πηγὴ παρὰ τὰ τεῖχη, ἐλάχιστα ἔξω αὐτῶν, ἐπὶ τῆς ἐκ Δερελλί εἰς Καρυὰν ἀτραποῦ· τὸ ὕδωρ αὐτῆς ἦτο τότε ψυχρότατον καὶ μάτην ἐζητοῦμεν δικαιολογίαν τῆς νῦν ἐπωνυμίας· χωρικός τις ἔλεγεν ὅτι τὸν χειμῶνα ἐκπέμπονται ἐξ αὐτῆς ἀτμοί· ἴσως διὰ τοῦτο ἐπωνομάσθη οὕτω, καίτοι καὶ ἐπὶ ἄλλων πηγῶν παρατηρήσαμεν ὅτι κατὰ τὸν χειμῶνα, ἰδίως ὁσάκις εἶναι ὑπὸ χιόνων κεκαλυμμένα τὰ πέριξ, ἐξέρχεται τις νοτίς.

Ἐπίσης ἀπότομος εἶναι ἡ Βορεία πλευρά, ἐφ' ἧς ὁμοῦ διετηρήθησαν πλεονα ἴχνη τῶν τειχῶν, ἐκτισμένων ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς τοῦ χειμάρρου, ὅστις κλεῖται νῦν «Ῥέμα τοῦ Λαμπουρνοῦ»· ὀνομάζεται δὲ «Λαμπουρνοῦ» ὄρος, ὑπερκείμενον Βορείως, ἔχον ἔμφρασιν ῥινός· διὸ λέγουσιν ὅτι ἀπεκλήθη Ἀλλάχ-Μπουρνοῦ, ἦτοι Ῥις τοῦ Θεοῦ· ὁμοίον ὄρος παρ' ἡμῖν ἐν Ἀρκαδίᾳ καλεῖται «Μύτικας» καθ' ὁμοίαν παρομοίωσιν· παρεφθάρη δὲ ἡ λέξις εἰς «Λαμπουρνοῦ-Λάμπουρνο-Λάμπρουνο-Λάμπρου», καταντήσασα Ἑλληνικῇ παρὰ τὸ κοινὸν ὄνομα Λάμπρος· ἐπὶ τοῦ πίνακος τῆς ἡμετέρας χαρτογραφικῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας ἀναγράφεται «Λάμπρουνο», οὐχὶ «Λάμπρου», ὡς ἀλλαχοῦ ἔγραψα.

Κατὰ τὴν πρὸς τὸ ποτάμιον τῶν «Δύο Δένδρων» πλευρὰν διακρίνεται ἄριστα πασῶν ὁ περίβολος, σχηματίζων πύλην ἐμφανῆ· πρὸ αὐτῆς, ἀποκλείων τὴν πύλην ἔσω, ὑπάρχει δευτέρως ἐξωτερικὸς περίβολος, ἔτι κάλλιον διατηρούμενος. Ὁ ρυθμὸς τῆς τειχοδομίας εἶναι δυσπροσδιόριστος· ἡμῖν ἐφάνη ἰσοδομικός

πρώιμος, ἤτοι κατὰ τὰς ἀρχάς που τῆς Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρ-
ρίδος ποιηθείς· ἀλλ' ἀπαιτεῖται ἀποκάλυψις δύο ἢ τριῶν δόμων
ἀπὸ τῶν ἐπιχειμένων χωμάτων καὶ θάμνων, ἵνα τις ἴδῃ σαφῶς
τὴν τειχοδομίαν καὶ ὄριση ἀσφαλέστερον τὸν ρυθμὸν αὐτῆς.

Ὅνομάζουσι δὲ νῦν οἱ κάτοικοι τοῦ Δερελί τὴν Νοτανατο-
λικὴν γωνίαν τοῦ τείχους « Ἄρκοῦδα » (ς' τὴν Ἄρκοῦδα), λέγον-
τες ὅτι ἐπ' αὐτῆς ὑπῆρχεν ἐπὶ βάθρου καὶ ἐν τῷ ἐμφανεῖ ἐπὶ
μακρὰ ἔτη μαρμαρίνη ἄρκτος, σπαράττουσα ταῦρον· τὸ μνημεῖον
τοῦτο ὄντως μετεκομίσθη πρὸ πολλῶν ἐτῶν εἰς Λάρισαν καὶ
ὑπάρχει, ἀλλ' ἄνευ βάθρου, εἰς τμήματά τινα συντετριμμένον,
παριστᾷ δὲ λέοντα, ἔχοντα μεταξὺ τῶν ποδῶν πρὸς βορᾶν κεφα-
λὴν ταύρου· φαίνεται ὅτι τοῦτον παρωμοίωσαν πρὸς ἄρκτον οἱ
χωρικοί· ἐντεῦθεν ἐπίσης, εὐρόντες ποτὲ οἱ κάτοικοι Δερελί δύο
στήλας, τὴν μὲν πανταχόθεν, τὴν δ' ἐκ τριῶν πλευρῶν ἐπιγε-
γραμμένην, ἐκόμισαν εἰς Δερελί καὶ ἐκεῖθεν εἰς Λάρισαν, ἔνθα
ὄντως ὑπάρχουσι νῦν· λέγεται ὅτι καὶ ἕτεραί τινες μετεκομί-
σθησαν τότε ἐντεῦθεν, περὶ ὧν οὐδεμίαν σαφῆ περιγραφὴν διη-
γοῦνται οἱ ἰδόντες.

Ἐρευνήσαντες τὰ ἔσω τῆς πόλεως ταύτης, πλήρη ὄντα πρί-
νων, θάμνων καὶ σωρῶν λίθων, εὐρομεν πολυάριθμα θραύσματα
κοινῶν ἀγγείων, ὧν ἐν μὲν ἔφερον ἐπιγεγραμμένα σύμβολα ἀρι-
θμῶν, ἕτερον δὲ προήρχετο ἐκ σκύφου μεγαρικοῦ· πρὸς τοῦτοις
εὐρομεν κυδικὸν βάθρον μετ' ἐπιγραφῆς ἀποτετριμμένης, ἐσω-
τέρω δὲ καὶ ἔναντι τῆς πύλης ἐπὶ ὑψώματος εὐρομεν ἐρείπια
ἀσβεστοκίστου οἰκοδομήματος, ἐκκλησίας τῶν Χριστιανῶν βε-
βαίως, ¹⁾ ἐφ' ἧς εἶχον ἐντειχισθῆ ἀρχαῖαι στήλαι· τούτων δύο
τμήματα ἔφερον ἀναθηματικὰς ἐπιγραφάς· ἐπὶ τοῦ ἐνὸς γράφεται
ὅτι ἀνέθηκε τὴν στήλην Πολυκοράτης Ἄθηνᾳ, ἧς καὶ καλὴν ἀνά-
γλυφον παράστασιν ἔχει, τῆς Δ'-Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος·

¹⁾ Οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων Δερελί καὶ Νεζεροῦ διηγοῦνται ὅτι κατὰ τὴν
νύκτα τῆς Ἀναστάσεως ἐν ἐκάστῳ ἔτει ἐξεπέμπετο αὐτομάτως ἐκ τῆς ἐκκλησίας
ταύτης λαμπρότατον φῶς, ὅπερ ἠρμάνευον ὡς θεῖον προμῆνυμα ἐλπίδος περὶ
ταχέως ἀπελευθερώσεως τοῦ Ὀλύμπου ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῶν Τούρκων.

φέρει δὲ τὸ τμήμα τοῦτο, καὶ ἄλλα ἐκεῖ εὑρεθέντα, ἀπελευθερωτικὰς ἐπιγραφάς. ἃς πάσας θὰ δημοσιεύσωμεν προσεχῶς ἐν τῇ *Ἀρχ. Ἐφημερίδι*.

Καθίσταται λοιπὸν ἐκ τούτων ἐμφανὲς ὅτι ἐνταῦθα που ὑπῆρχε ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς· παράκεινται δὲ ὄντως ἐρείπια στερεοβάτου Ἑλληνικοῦ οἰκοδομήματος ἐκ πλακῶν κυανολίθου, προσομοίων ταῖς μνημονευθείσαις ἐν τῷ παρὰ τοὺς Γόννους ναῷ· ἀλλὰ, μὴ λαθόντες αἰτηθεῖσαν πίστωσιν πρὸς ἐκτέλεσιν δοκιμαστικῆς ἀνασκαφῆς, ἀνεβάλομεν διὰ τὸ προσεχὲς ἔτος τὴν περαιτέρω ἔρευναν· σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ ἀναθεὶς Πολυκράτης εἶναι πιθανώτατα ὁ αὐτὸς τῷ ἐπὶ στήλῃς, ἐν Νεζερῶν εὑρεθείσης, ἀναγεγραμμένος· ἡ στήλη ἐξεδόθη ἐν IG IX² 1044, ἀλλ' ἐσφαλμένως ἀνεγνώσθη *Πολυκράτης* | *Ἡρακλεῖ* (δοῦν *vel* του)· ἀναγνωστέον *Πολυκράτης*—*Ἡρακλεῖ* καὶ νοητέον ὡς ἀναθηματικὴν τῷ ἥρωι· καὶ ἐπ' αὐτῆς ἀνεγράφησαν κατόπιν ἀπελευθερωτικαὶ ἐπιγραφαί, ὡς ἐπὶ τῆς ὑφ' ἡμῶν εὑρεθείσης.

Οὕτως ἐρμηνεύεται διὰ τῆς εὑρεθείσης πόλεως τὸ διώνυμον *Γοννοκόνδυλον*—*Ὀλυμπιάς*· ὑπῆρχον δῆλον ὅτι τῆς αὐτῆς πόλεως δύο κεχωρισμένα καὶ ἰδιαιτέρως τετειχισμένα τμήματα, τὸ μὲν κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ «*Δύο Δένδρων*», οὗτινος πρόχειρον διάγραμμα ἐδημοσιεύσαμεν ἐν *Πρακτ.* 1911 σελ. 321 εἰκ. 8, τὸ δὲ κατὰ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ, ὑπερκείμενον ὀλίγον· τὸ δεύτερον τοῦτο θὰ ἐπωνομάσθη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου *Ὀλυμπιάς*, ὡς ἀναφέρει ὁ *Λίδιος* ἐν 39, 25 λέγων *Perrhaebi Gonnocondylum. quod Philippus Olympiadem appellaverat, Perrhaebiae fuisse, et ut sibi restitueretur* (τῷ 185 π. Χρ.), *agebant*· ἐκ τῆς σημειωθείσης ἐπιγραφῆς καὶ τοῦ εἰκασομένου ρυθμοῦ τῆς τεichoδομίας, προκύπτει ὅτι *Φίλιππος* ἐνταῦθα νοεῖται ὁ Β', ὁ πατήρ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, ὑφ' οὗ βεβαίως δικαιολογεῖται ἡ χάριν τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς Ὀλυμπιάδος γενομένη μετωνυμία, ἢ μᾶλλον ἡ διάκρισις τῶν δύο τούτων τμημάτων τῆς αὐτῆς πόλεως, ἣν ἴσως αὐτὸς ἐπεξέτεινεν, ἢ διὰ τευχῶν ἐνίσχυσεν· ὁ λόγος ὁμοῦ παρὰ *Λιδίῳ* ἐν τῷ παρατεθέντι χωρίῳ τελεῖται περὶ Φιλίππου τοῦ Β'.

Ἠλάσαμεν δ' ἐν τοῖς Πρακτ. 1910 σελ. 243 κ. ε. ὅτι πεπλανημένη ὑπῆρξεν ἡ γνώμη τοῦ Leake, Heuzey καὶ πάντων τῶν μετ' αὐτοὺς γεωγράφων ὅτι τὰ ὑπὸ τοῦ Λίβιου ἀναφερόμενα κατὰ τοὺς τόπους τούτους φρούρια τῶν Περραιβῶν, πρὸς τὰς εἰς Μακεδονίαν εἰσόδους, ἔκειντο κατὰ τὴν ἐκ Γόννων εἰς Μπαλαμοῦτι, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ῥαψάνην ὁδόν· νῦν βεβαιοῦται, ὡς νομίζομεν, ἡ γνώμη ἡμῶν· διότι ὁ Λίβιος περιγράφων τὴν εἰς Μακεδονίαν εἰσβολὴν τοῦ ὑπάτου Μαρκίου, περὶ ἧς ἐγράψαμεν ἐν τοῖς ἄνω σελ. 194 κέ. λέγει περὶ τῶν Τεμπῶν ἐν 44, 6 καὶ τῆς φρουρήσεως αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Περσέως: hic locus tam suapte natura infestus per *quattuor distantia loca* praesidiis regiis fuit insessus. unum in *primo aditu* ad Gonnium erat, alterum Condulo, castello inexpugnabili, tertium *circa* Lapathunta, quem Characa appellant, quartum *viae ipsi*, qua et *media* et angustissima vallis est, impositum, quem vel decem armatis tueri facile est.

Κατὰ ταῦτα τὸ *πρῶτον* καὶ *τέταρτον* φρούριον ἦσαν τὸ μὲν παρὰ τὴν εἴσοδον τῶν Τεμπῶν, τὸ δὲ ἐν μέσῳ αὐτῶν· ὄντως, ἐρευνήσαντες τὰ ἐκ τοῦ νῦν χωρίου Μπαμπᾶ πρὸς τὰ Τέμπη μέρη μέχρι τῆς εἰσόδου αὐτῶν, εὑρομεν παρ' αὐτὴν μὲν καὶ κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Πηγειοῦ, ἔναντι τοῦ νῦν καλουμένου «Χάνι Κοκῶνας», μικρὸν ὕψωμα καὶ πηγὴν παρ' αὐτὸ καὶ τινα μικρὰν ἐκκλησίαν τῶν Χριστιανῶν· ἐπ' αὐτῆς καὶ περὶ αὐτὴν ὑπάρχουσι λίθοι λαξευτοὶ ἱκανῶς μεγάλοι, ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ ρυθμοῦ, μνημόνες ὑπαρξίν σταθμοῦ στρατιωτικοῦ, ἢ ἱεροῦ τινος (Ἰ. Ἀπλοῦν Τεμπεΐτας;), ἢ ἀμφοτέρων, καὶ ἴσως διαμονὴν φρουρῶν, φυλασσόντων ἐπὶ τινῶν ὑπερκειμένων ἐγγυτάτω βράχων· οὐδαμοῦ δὲ περὶ τὴν εἴσοδον τῶν Τεμπῶν ἀλλαχοῦ εὑρομεν μέρος εὐθετώτερον πρὸς φύλαξιν τῶν στενῶν κατ' ἐχθροῦ, ἐκ «Πυργετοῦ», τῆς ἀρχαίας Φίλας, εἰσερχομένου· ἐπίσης εὐχερῆς ἐντεύθεν εἶναι ἢ πρὸς τοὺς Γόννους ἐπικοινωνία, διακρίνεται δὲ σαφῶς τὸ μέρος ἐκ τῆς ἀκροπόλεως αὐτῆς (πρὸς τὴν ἐν Πρακτ. 1910 σελ. 255

εἰκ. 21)· ἡ θέσις ἄρα ἀνταποκρίνεται πλήρως πρὸς τὴν περιγραφὴν τοῦ Λιδίου.

Τοῦ δὲ τετάρτου φρουρίου ἡ θέσις εἶναι βεβαία, τὸ μέσον δὴλα δὴ τῶν Τεμπῶν, ἐνθα ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μὲν ὄχθης τοῦ ποταμοῦ ὑπάρχει ἡ γνωστὴ ἐπιγραφή τοῦ Λογγίνου, ἐπὶ βράχου κεχαραγμένη, νῦν «Γραμμένο Ἄλας» καλουμένη, δι' ἧς μάλιστα δηλοῦται καὶ τελεσθεῖσα ὀχύρωσις, ἐπὶ δὲ τῆς ἀριστερᾶς ἡ θέσις «Βαθότρουπα», ἣν περιεγράψαμεν προχείρως ἐν τοῖς *Πρακτ.* 1910 σελ. 194-196· ἐνδοτέρω τοῦ λίθου τοῦ Λογγίνου ὑπάρχουσι πολλὰ ὑπόλοιπα μεσαιωνικοῦ φρουρίου, ὅπερ νῦν καλεῖται «Κάστρο τῆς Ὠραιᾶς», ἧτοι ἰσότιμον τῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἧς εἰδικῶς τὰ τεῖχη καλεῖ ὁ λαὸς «Κάστρο τῆς Ὠραιᾶς» καὶ ἡ θέσις αὕτη ἀνταποκρίνεται πληρέστατα πρὸς τὴν περιγραφὴν τοῦ Λιδίου· διότι ἡ ἀρχαία ὁδὸς διὰ τῶν Τεμπῶν, ὡς καὶ ἡ σημερινή, κεῖται ὑπὲρ τὴν δεξιάν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ, τὴν λίαν εὐδατωτέραν τῆς ἀριστερᾶς.

Τὸ δεῦτερον καὶ τρίτον φρούριον δὲν καθορίζει λεπτομερῶς ὁ Λίδιος, λέγων ἀπλῶς ὅτι ἀφίσταντο ἀπ' ἀλλήλων διαλαδῶν ἄλλως ὁ συγγραφεὺς καὶ πρότερον περὶ τούτων, δὲν ὑπεχρεοῦτο νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς λεπτομερείας· διότι προσδιώρισεν ἤδη τὸν μὲν *Λαπαθοῦντα* λεπτομερῶς ἐν 44, 2 εἰπὼν *ad castellum quod super Ascuridem paludem erat-Lapathus vocatur locus-Hippias tenere saltum . . iussus*, τὸν δὲ *Γοννοκόνδυλον* ὁπωσδήποτε καθώρισεν ἐν 39, 25.

Ὁ Λαπαθοῦς ἄρα ἔκειτο ὑπὲρ τὴν Ἀσκουρίδα λίμνην· τὸ *super* τοῦτο δὲν νοεῖται βεβαίως τοσοῦτον μακρὰν μέχρι τῆς Ῥαψάνης, ἧς τὸν Ἅγιον Ἥλιον, ὃν καὶ ἡμεῖς ἠρευνήσαμεν (πρὸ *Πρακτ.* 1911 σελ. 291-292), ὥρισεν ὁ Leake καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτὸν ὡς Λαπαθοῦντα· κεῖται ἐγγὺς τῆς λίμνης βεβαίως· εἶναι δὲ ὄντως πόλισμα τετειχισμένον, ὑπερκείμενον τοῦ νῦν χωρίου Νεζεροῦ, ἐνθα καὶ λίθοι λαξευτοὶ τευχῶν, καὶ ἐπιγεγραμμένοι ὑπάρχουσιν, ὡς πολλοὶ τῶν χωρικῶν εἶπόν μοι· ὄντως δ' ἐνταῦθα εὐρέθη ἡ ἐν IG IX² 1044 δημοσιευθεῖσα ἐπιγραφή· καὶ τινα ἄλλα ἀρχαῖα κελύς Ἑλληνικῆς περιόδου εἶδεν ἐν Νε-

ζερῶ καὶ ὁ Pringsheim ἐν Athen. Mitt. 1909 σελ. 89. Τὸ δὲ σπουδαιότατον εἶναι τότε, ὅτι καὶ σήμερον μὲν ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων, πρὸ τινῶν δ' ἐτῶν παρὰ πάντων, τὸ χωρίον Νεζερὸς καλεῖται **Λαπατᾶς** καὶ ὁ κάτοικος αὐτοῦ Λαπαθιώτης, μόνον δ' ἢ λίμνη ὠνομάζετο Νεζερὸς· μετέπειτα επικρατεῖ τὸ Νεζερὸς πρὸς ἐπωνυμίαν καὶ τοῦ χωρίου.

Εἶναι ἄρα βέβαιοι καὶ ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ Λιδίου καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων ὅτι ὁ Λαπαθοῦς κεῖται παρὰ τὸ νῦν χωρίον Νεζερὸν· τὸ δὲ φρούριον ὁ Χάραξ ἔκειτο *circa* Lapathunta, ἤτοι εἰς μικρὰν ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν, οὐχὶ βεβαίως περὶ τὴν ἰκανῶς μακρὰν ἐντεῦθεν κειμένην Ῥαψάνην, ἣν περιβάλλουσιν ὄρη ἀποτομώτατα, καὶ εἰς στρατεύματα σχεδὸν ἄβατα, καὶ ἥς τὰ κατὰ τὸ λεγόμενον Παλαιόκαστρον, τὸν Ἅγιον Ἥλιον καὶ τὸ Σολιὸ ἄρχαία ἴχνη εἶναι μεσαιωνικά· λεπτομερεῖς ἄρα ἔρευναι θὰ ἀποκαλύψωσι καὶ τὸν Χάρακα τοῦτον κατὰ τι ὕψωμα τῆς λίμνης· ἀκριβῶς δὲ τὰ φρούρια ταῦτα, ὡς κεῖνται οὕτω, διαφυλάττουσι τὴν τε διὰ Λεπτοκαρυᾶς-Καλλιπεύκης-Ζηλιάνας πρὸς τοὺς Γόννους καὶ τὴν λοιπὴν Θεσσαλίαν εἴσοδον, καὶ τὴν ἀπόπειραν τῆς ὑπὲρ τὰ Τέμπη κατὰ τὴν Ῥαψάνην ἀπηλπισμένης τινὸς διαβάσεως, ἣν ὁμως φυλάττει ἐπαρκῶς τὸ πρῶτον ὀνομασθὲν ὑπὸ τοῦ Λιδίου φρούριον.

Οὕτω λοιπὸν προσδιορισθέντος καὶ τοῦ τρίτου φρουρίου, τοῦ Λαπαθοῦντος, ὑπολείπεται τὸ δεύτερον, ὁ Κόνδυλος, ἢ τὸ Κόνδυλον, ὅπερ φαίνεται ὄν ταῦτὸ τῷ Γονγοκονδύλῳ-Ὀλυμπιάδι, καὶ εἶναι τὸ ἐν τοῖς ἄνω περιγραφέν· καὶ τοῦτο μὲν μετὰ τοῦ Λαπαθοῦντος καὶ Χάρακος διαφυλάττουσι κυρίως τὴν διὰ Λεπτοκαρυᾶς-Ζηλιάνας-Ἀσκουρίδος πρὸς τοὺς Γόννους εἴσοδον, τὸ δὲ κατὰ τὴν εἴσοδον καὶ τὸ μέσον τῶν Τεμπῶν τὴν δι' ἐκείνων εἰδικώτερον. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ Λίδιος ἀγνοεῖ πόλισμά τι Ἄσκούριον, ὅπερ ὑπάρχει ἐν ἐπιγραφαῖς (βλ. IG IX² 521· εὐρηται καὶ ἐν ἀνεκδότῳ ἐπιγραφῇ τῆς Ὀλοοσσόνος), καὶ οὕτως ἡ θέσις ἔνεκα τῆς πρὸς τὴν λίμνην ὁμωνυμίας ὑπονοεῖται περὶ αὐτὴν που κειμένη.

Διὰ τῶν προειρημένων συμπληροῦνται καὶ ἐνιαχοῦ ἐπανορ-

θοῦνται αἱ ἐν τοῖς *Πρακτ.* 1910 σελ. 243-245 δι' ὀλίγων ἐκτεθεῖσαι γινώμαί μου περὶ τῆς τοπογραφίας τῶν μερῶν τούτων· ὑπάρχουσι δ' ἐκεῖ καὶ αἱ παραπομπαὶ περὶ στρατευμάτων, ἀναφερομένων ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὅτι ἔβησαν διὰ τῶν εισόδων τούτων καὶ διὰ τοῦ στενοῦ τῆς Πέτρας πρὸς τὸ ἀρχαῖον Δῖον καὶ τὴν νῦν Αἰκατερίνην.—Προσθετέον δὲ τούτοις ὅτι, καθ' ἃ λέγουσιν οἱ ποιμένες, ὑψηλὰ ἐπὶ τοῦ ὄρους «Ἀργυροπούλλι» παρὰ τὴν ἐκκλησίαν Ἁγίου Νικολάου ὑπάρχει σπουδαῖον «Κάστρον» ἄνευ ἀσδέστου δι' ὀγκολίθων, καὶ ἐρείπια μεγάλων οἰκοδομημάτων· ἐπίσης παρὰ τὴν «Μαγούλα Μουσαλάρ», ἐγγὺς τῆς εἰς τὸν Πηνειὸν συμβολῆς τοῦ Εὐρωποῦ καὶ Τιταρησίου (πρὸ. ἄνω σελ. 173), λέγουσιν ὅτι ὑπάρχει «Κάστρον» ὅμοιον, ἐπισκευασθὲν ἐνιαχοῦ δι' ἀσδέστου κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας· αὕτη δὲ ἢ «Μαγούλα» εἶναι τῶν συνήθων ἐν Θεσσαλίᾳ τύμων.

Εἰς δὲ τὸν Ἄτραγα μετέβημεν, ἀναγγελθείσης ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας εὐρέσεως τάφου κατὰ τὰ μεταξὺ τῶν νῦν χωρίων «Ἀλήφακα» καὶ «Κουτσοχέρου»· καὶ ὁ μὲν τάφος ἦτο κοινός τις καὶ ὄλως πτωχός· τὸ δὲ ἐγκαταλειφθὲν ὑπὸ τῶν κατοίκων, λόγῳ διαφωνίας πρὸς αὐτοὺς τοῦ κυριάρχου, κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο χωρίον «Κουτσόχερρον», κεῖται ἐπὶ χωματώδους λόφου νεολιθικοῦ συνοικισμοῦ, ἐμφανοῦς ἐκ πολυαριθμῶν θραυσμάτων ἀγγείων· κατὰ τὴν ἱστορικὴν περίοδον θὰ ὑκοδομήθη ἐνταῦθα ἱερὸν τῷ Ποσειδῶνι ὑπὸ τῶν Ἄτραγίων· διότι τὰ ἐπὶ τῆς νῦν μικρᾶς καὶ πτωχῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Νικολάου ἀρχαῖα, ἰδίως τὰ λίαν ὀγκώδη, δὲν εἶναι πιθανὸν ὅτι μακρόθεν μετεκομίσθησαν, ἔνεκα τῆς μικρότητος ἀκριδῶς τῆς ἐκκλησίας ταύτης· θὰ ἀνετίθεντο ἄρα ἐνταῦθα καὶ ἀπελευθερώσεις· αἱ πλεῖσται δὲ τῶν ἄχρι τοῦδε γνωστῶν ἐπιγραφῶν τοῦ Ἄτραγος ἐνταῦθα εὐρέθησαν.

Ἐπὶ τῷ ἐμφανεῖ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ταύτης τὰ ἐξῆς ἀρχαῖα, ἅτινα θὰ ἀυξηθῶσι πολὺ, ἐὰν ἀνασκαφῇ ὁ χώρος: α') ἢ μεγάλη, ἀποτριβεῖσα νῦν τὰ πολλά, ἀπελευθερωτικὴ ἐπιγραφὴ ἐν IG IX 474· πιθανῶς εἶναι ὁ λίθος ἐπιγεγραμμένος καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ἔδρας, ἔνθα ὅμως ὑπάρχει παχεῖα ἀλοιφή δι' ἀσδεστοκονιάματος· β') ἢ ὑπ' ἀριθ. 477 στήλη τῆς Κυναγίας·

γ') ἢ ὑπ' ἀριθ. 483· αἱ συμπληρώσεις τοῦ Lolling καὶ Kern δὲν δύνανται νὰ ἐξελεγχθῶσιν, ὁποτέρᾳ κρείσσων· δ') ἢ ὑπ' ἀριθ. 478, ἣν ἐγὼ ἀνέγνων ΑΛΕΞ √ ἦτοι Ἀλεξ[ίω]ν, ὁ δὲ Lolling Ἀλεξ[ίς]· ε') ἐξέδρα μαρμαρίνη· ἴσως ὑποκάτω φέρει ἐπιγραφὴν· σ') βάθρον στήλης· ζ') βάθρον ἀγάλματος μαρμαρίνου· η') στήλη ὑπὸ τὴν δ', ἔχουσα πλαγιῶς τρίστιχον ἐπιγραφὴν δυσδιάκριτον· δυσχερῶς ἀντέγραψα

ΣΟΣ	Σ[ω]σ[] . . .
ΤΟΙΠΟ	τοι·Πο[τ-
ΕΙΔΟ	ειδο[ῶν].

θ') βάθρον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· ι'-ια'-ιβ') μικρὰ βάθρα ἢ βωμίσχοι· ἐπὶ δὲ τοῦ κωδωνοστασίου πάμπολλοι ἀρχαῖοι λαξευτοὶ λίθοι εἰσὶν ἐντετειχισμένοι.

Λέγει δὲ τις ποιμὴν, καὶ ἐξηκρίβωσα τὴν ἀλήθειαν, ὅτι δύο ὄρας Βορείως ἐντεῦθεν ἐπὶ τινος ἐρήμου ὑψώματος, ἀνήκοντος τῇ περιφερείᾳ τοῦ νῦν χωρίου «Ζάρκου», κειμένου παρὰ τὴν ἀρχαίαν Φάνιτον, διὰ εὐρεθέντος ἐκεῖ ψηφίσματος βεβαιουμένην οὕτως, οὐχὶ δὲ Φαιστόν (βλ. ἄνω σελ. 180 καὶ σημ. 1 καὶ IG IX² 489), ὑπάρχει ἐκκλησιδίον τῶν Ἀγίων Ταξιαρχῶν καὶ ἐν αὐτῷ μέγα λαξευτὸν βάθρον, ὑπερβαῖνον τὸ ἀνδρικὸν ἀνάστημα, φέρον ἐπὶ μιᾶς πλευρᾶς ἐπιγραφὴν 24 στίχων· ἀνάγκη ἄρα νὰ ἐρευνηθῇ ἡ θέσις· ἐπίσης ἀπαιτεῖται ἡ ἐξερεύνησις ἐρειπίων ναοῦ, ἅτινα εὔρομεν ἐν ἔτει 1906 ὀλίγον ἔξω τοῦ χωρίου Ἀλήφακα πρὸς τὸν Πηγεῖον, ἔνθα ὑπῆρχον τρία βάθρα πλήρη ἀπελευθερωτικῶν ἐπιγραφῶν· τὰ δύο μετεκόμισα εἰς τὸ Μουσεῖον Λαρίσης μετ' ἄλλων τινῶν στηλῶν ἀνεκδότων· εἶχεν ὁμοῦς ἀντιγράψει, πρὸ τῆς μεταφορᾶς, τινὰς τῶν ἐπιγραφῶν τῶν βάθρων ὁ Hatzfeld, καὶ ἐδημοσίευσεν ἐν Bull. de Corr. Hell. 1911 σελ. 231-234.

Περὶ δὲ τῆς θέσεως τοῦ Ἱεραγοῦ βλ. καὶ τοῦ ἐπομένου τμήματος Β' τὸ κεφ. α'.

(Ἐκτελουμένων τῶνδε τῶν διορθώσεων, ἐπιστρατευθεὶς, ἀναγκάζομαι νὰ διακόψω τὴν περαιτέρω ἐκτύπωσιν τῆσδε τῆς ἐκθέσεως· σκοπῶ δὲ νὰ δημοσιεύσω σὺν Θεῷ τὴν συνέχειαν αὐτῆς ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ 1915).

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΛΟΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΝΙΚΟΠΟΛΕΩΣ

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΠΡΕΒΕΖΗΣ

Κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος, συνεχίζων τὰς ἐν Νικοπόλει δαπάναις τῆς Ἀρχαιολ. Ἑταιρείας ἀπὸ τοῦ προπαραελθόντος ἔτους διενεργουμένας ὑπὸ τὴν ἐμὴν διεύθυνσιν ἀρχαιολογικὰς ἐρεῦνας, εἰργάσθην καὶ πάλιν ἐν τῇ ἄνωθεν τῆς μεγάλης Δεξαμενῆς τῆς πόλεως θέσει «Βασιλόσπιτο», ὅπου κατὰ τὸ ἔτος 1913 εἶχεν ἀποκαλυφθῆ μέγα τετραγωνικὸν περιστύλιον. Ἦδη ἀνέσκαψα καὶ ἄλλα περίξ δωμάτια, ὡς καὶ κλίμακα, ἄγουσαν εἰς ἄνω ὄροφον. Ἐπίσης ἀπεκαλύφθη ἐν τῷ ΝΔ τμήματι τοῦ περιστυλίου μέγα τμήμα τοῦ ψηφιδωτοῦ, ὅπερ ποτε ἐκάλυπτε καὶ τὰς τέσσαρας πλευρὰς τούτου· τὸ διασωθὲν τοῦτο τμήμα ἔχει μῆκος μὲν 11,70 πλάτος δὲ 4,50 μέχρι 5 μ. παρίσταται δ' ἐπ' αὐτοῦ ὠραῖος καὶ πλατύτατος πλοχμός, ὅστις μετ' ἐξόχου τέχνης καὶ κομψότητος ἐξελίσσεται ἄνευ διακοπῆς καὶ ἐν εἴδει «μονοκονδυλιάς» εἰς διάφορα σχήματα τετράγωνα, κυκλικὰ, παραλληλόγραμμα καὶ ἄλλα ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ ψηφιδωτοῦ διαπέδου.

Ἐν δὲ τῷ κέντρῳ ἐντὸς κύκλου διαμ. 0,64 ὑπάρχει ἐπιγραφὴ χριστ. χρόνων, ἧς τὰ ψηφία ἔχουσιν ὕψος ποικίλλον ἀπὸ 0,09—0,14. ἔχει δὲ ὡδε:

† Ε Π Ι
Γ Ε Ω Ρ Γ Ι
Ο Υ Ε Κ Δ Ι
Κ Ο Υ

Ἐπίσης παραπλεύρως τοῦ ψηφιδωτοῦ τούτου καὶ ἐντὸς ἐνὸς τῶν ἐκσκαφέντων ἐφέτος δωματίων ἀπεκαλύφθησαν τοιχογραφίαι, αἵτινες μὸλις εἰσὶν ὄραταί. Ἀμυδρῶς ἐν τούτοις ἐπ' αὐτῶν

σώζονται ἴχνη μορφῶν, περίξ τῶν κεφαλῶν τῶν ὁποίων διακρίνονται οἱ χαρακτηριστικοὶ τῶν χριστ. ἀγίων φωτιστέφανοι. Ἡ ἀνακάλυψις δὲ αὕτη, ὡς καὶ τῆς ἐπιγραφῆς, ῥίπτουσιν εὐθὺς φῶς ἰσχυρὸν ἐπὶ τοῦ ὄλου σκοτεινοῦ τούτου μνημείου, ὅπερ ἤδη ἀποδείκνυται ὅτι πᾶν ἄλλο ἦτο ἢ Ἄγορά, ὡς ἀρχικῶς ὑπετόπισα, ἀλλ' οὐδὲ καὶ σὺνηθές τι ἰδιωτικὸν μέγαρον. Πολλῷ μᾶλλον πρόκειται περὶ ἱεραικοῦ τινος ἰδρύματος, Μητροπολιτικοῦ μεγάρου ἢ τινος τοιοῦτου. Ἀλλὰ περὶ πάντων τούτων θὰ διαφωτισθῶμεν ἔτι πληρέστερον διὰ τῆς τελείας ἐκσκαφῆς ὁλοκλήρου τοῦ σημαντικωτάτου τούτου μνημείου.

Πολλῷ σπουδαιότερα ἦτο ἢ κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος ἀνασκαφῆ τριῶν μεγάλων χριστιανικῶν κτιρίων, ὧν δύο φέρουσι τὸν τύπον «Βασιλικῆς». Περὶ τὴν περιγραφὴν δ' ὅμως τούτων δὲν θέλω ἐνδιατρίψει ἐνταῦθα παντάπασι, διότι ταῦτα λεπτομερέστατα περιγράφω ἐν τῷ τελευταίῳ τεύχει (3^η καὶ 4^η) τῆς Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδος. Ἐν τῷ παρόντι τόμῳ τῶν Πρακτικῶν τὸνναντίον θὰ περιγράψω τὰ ἐν Πρεβέζῃ μεσαιωνικὰ καὶ χριστιανικὰ μνημεῖα.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΠΡΕΒΕΖΗΣ

Τὰ ἐν Ἡπείρῳ χριστιανικὰ καὶ ἰδίως βυζαντινὰ μνημεῖα εἰσὶ πολυαριθμότατα, πολλὰ δὲ τούτων περιφανῆ καὶ σπουδαιότατα, ὡς ὁ περίπυστος ἐν Ἄρτῃ τῆς «Παρηγορητρίδος» ναὸς καὶ ἄλλα· τὰ πλεῖστα δ' ὅμως τούτων εἰσὶ σχεδὸν εἰπεῖν ἄγνωστα, διότι ἐνῶ περὶ τῶν ἐν Θράκῃ, Μακεδονίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ βυζαντινῶν μνημείων ἔχουσι γραφῆ πλεῖστα ὄσα, περὶ τῶν ἐν Ἡπείρῳ δὲν ὑπάρχει δυστυχῶς οὐδὲ μία κἂν μονογραφία.

Τοῦτο ἀποδοτέον καὶ εἰς ἄλλα τινὰ αἷτια, ἀλλὰ πρὸ παντὸς εἰς τὸ ἔξῃς, ὅτι δηλ. οἱ πλεῖστοι τῶν ἐν Ἡπείρῳ βυζαντινῶν ναῶν, ἐκτὸς τοῦ ἄνω μνημονευθέντος ἐν Ἄρτῃ, κατεστράφησαν οὕτως ὀλοσχερῶς, ὥστε μόνον ἐρείπια παρουσιάζουσιν καὶ ταῦτα ἀπρόσιτα πολλὰκις ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως συγκοινωνίας, οἱ δὲ σωζόμενοι δὲν παρουσιάζουσιν ὄγκον τινὰ ἀρχιτεκτονικόν, ἀλλὰ τὸνναντίον ἔχουσι σχήματα ἀπλᾶ, ἐπιμήκεις δηλ. σηκοῦς, ὡς

τῶν ἀρχαίων ναῶν μὲ ψαλιδωτὰς στέγας, τοῦτο δὲ ἴσως ἐξ ἐπιδράσεως Ἐπιανησιακῆς, διότι ἰδίᾳ ἐν ταῖς Ἰονίοις νήσοις ἐπικρατεῖ τὸ σχῆμα τοῦτο, εἶνε δὲ γνωστὴ ἢ ἐκ τῆς γειτνιασεως μετὰ τῆς Ἠπειροῦ πολλαπλῆ ἐπικοινωνία καὶ ἀμοιβαία αὐτῶν ἐπίδρασις.

Ἄλλ' ἂν στερῶνται ὄγκου καὶ ἐπιβολῆς, πλούτου καὶ κομψότητος ἐξωτερικῆς, τοῦναντίον ἐσωτερικῶς φέρουσι γραφικὸν καὶ γλυπτικὸν διάκοσμον, ὅστις δύναται νὰ ἀμιλληθῆ ἢ πρὸς τὰ ἀριστα διασωθέντα τῆς Γραφικῆς καὶ Γλυπτικῆς χριστιανικῆ μνημεῖα. Τοιαῦτα ὑπάρχουσιν ἀξιολογώτατα ἐν Ἰωαννίνοις, ἐν Πρεβέζῃ, ἐν Βορείῳ Ἠπειρῷ καὶ πολλαχοῦ ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ χώρᾳ, ἀλλ' ἡμεῖς ἐνταῦθα θὰ διαλάβωμεν περὶ τῶν ἐν Πρεβέζῃ, ἅτινα καὶ ἀκριβέστερον ἐμελετήσαμεν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἐν Νικοπόλει ἀνασκαφῶν ἡμῶν.

I. Ναὸς Ἁγίου Νικολάου.

Ὁ ναὸς οὗτος εὑρηται πρὸς τὸ ΝΔ τῆς Πρεβέζης, ἐν τῇ ὁμωνύμῳ συνοικίᾳ, ἐπὶ πλατείας, ἐφ' ἧς καὶ τὸ Ἑλλην. Σχολεῖον. Καὶ εἶνε μὲν ἀρχαιότατος, ἀλλ' ἐσχάτως τελείως ἀνακαινισθεὶς δὲν παρουσιάζει ἐξωθεν καὶ ἔσωθεν ἔτι οὐδαμοῦ σημεῖόν τι ἀρχαιότητος. Μόνον ὁ ὑπερβάς τὸν οὐδὸν τοῦ ἱεροῦ βήματος καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ Ἱερὸν θὰ παρατηρήσῃ τὸ πρῶτον ἴχνη τοῦ ἀρχαίου κάλλους τοῦ ναοῦ. Καὶ τὰ ἴχνη ταῦτα εἶνε εὐτυχῶς τοιαῦτα, ὥστε τελείως νὰ ἱκανοποιήσωσι καὶ τὸν μᾶλλον αὐστηρὸν τῆς Τέχνης ἐκτιμητήν. Εἶνε δὲ ἀπορίας ἄξιον πῶς ἡ ἀμουσία τῶν ἀνακαινιστῶν ἐπιτρόπων ἐφέσθη τῆς γωνίας ταύτης τοῦ ἱεροῦ χώρου καὶ ἐσταμάτησεν ἢ βέβηλος χεὶρ τοῦ ἀσβεστοχρίστου μόνον πρὸ τοῦ ἀδύτου τοῦ ναοῦ. Ὅποια ἡμῶς ἀπώλεια ἀνεπανόρθωτος, ὅταν ἀναλογισθῆ τις, ὅτι δλόκληρος ἄλλοτε ὁ ναὸς ἐκοσμεῖτο μὲ ἀγιογραφίας τοιαύτης τέχνης δοκίμου καὶ καλῆς, οἶαι αἰ τοῦ Ἱεροῦ!

Αἱ τοιχογραφίαι αὗται καταλαμβάνουσιν ὀλόκληρον τὴν ἐπιφάνειαν τῶν τριῶν τοίχων τοῦ Ἱεροῦ, ἀπὸ τῆς ὀροφῆς μέχρι

τοῦ ἐδάφους, μὴ ἀφίγουσαι οὐδὲ ἑκατοστομέτρου χῶρον κενόν. Καὶ περὶ μὲν τῆς τεχνοτροπίας αὐτῶν θὰ ὀμιλήσω κατωτέρω, ἤδη δ' ἐν τῷ συναφεῖ πίνακι κάτωθεν θὰ διαγράψω τὴν σειρὰν καὶ τάξιν τῶν παραστάσεων ὡς αὐταὶ ἔχουσιν ἐπὶ τοῦ ἀνατολικοῦ τοίχου, ἔπου καὶ ἡ ἀψὶς τοῦ ναοῦ.

Ἄνατολ. τοίχος ναοῦ Ἁγ. Νικολάου ἐν Πρεβέζῃ

Ἄγ. Χρ. ἰώμενος τὸν Τυφλόν.	Ἡ Ἀνάληψις.	Ἄγ. Πρωφ. Δαυὶδ.	Ἡ Ἁγία Τριάς.	Ἡ Πεντηκοστή.	Ἄγ. Πρωφ. Ἰωσήφ.	Παραδόξῃ Ἄφρονος. Πλουσίου
ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ ΘΕΙΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ						
Ἄγ. Ἐπιτάφιος	Μίτρα ἀρχιερέως	Ἄγ. Ἰησ. Χρ. εὐλογῶν τὸ θυμιάμα.	Θυσιαστήριον	Οἱ Ἄγγελοι δεχομένοι τὰ δῶρα τῆς θείας μεταλήψεως.		
Ἄγ. Χρ. φανείς ἐπὶ τῆς θαλάττης.	ἄμφια	Θυσία Ἄβρααμ	Πλατυτέρα Οὐρανῶν	Φιλοξενία Ἄβρααμ	Ἄγ. Χρ. ἰώμενος τὸν Παράλυτον	Ἄγ. Χρ. ἰώμενος τὸν συγκόπτουσαν.
		Ἄγ. Ἰσάκωδος ὁ ἀδελφός.	Οἱ Ἅγιοι: Βασίλειος, Γρηγόριος, Χρυσόστομος, Ἰωάννης Θεολόγος κλπ.	Ἄγ. Ἰσάκωδος ὁ ἀδελφός.	Ἄγ. Ἰγνάτιος	Ἄγ. Κύριλλος
	Σκευοθήκη					

Ἐπὶ δὲ τῶν ἐκατέρωθεν πλευρικῶν τοίχων τοῦ αὐτοῦ ναοῦ αἱ ἐξῆς:

Ἐπὶ μὲν τοῦ βόρειου τοίχου :

Ἐωθινὸν Γ'. Ἀγγελιοὶ ἐπὶ τοῦ Τάφου τοῦ Χρ.	Ἐωθινὸν Δ'. Αἱ Μυροφόροι.	Ἐωθινὸν Ε'. Δεῖπνον εἰς Ἑμμαούς
Ἐωθινὸν Ζ'. Ἐνταφίσεις	Ἐωθινὸν Η'. Μαγδαληνή	Ἐωθινὸν Θ'. —

Εἰκόνες ἀγίων

Εἰκόνες ἀγίων (ἐξαφανισθεῖσαι)

Ἐπὶ δὲ τοῦ μεσημβρινοῦ τοίχου :

Παραβολὴ
Σαμαρείτου

Ὁ Ἰησ. Χρ.
ιώμενος τὸν
ὑδρωπικόν.

Ἐπὶ πασῶν τῶν παραστάσεων τούτων ὑπάρχουσι παραπλεῦ-
ρωσ ἐπιγράμματα δηλοῦντα τὴν ὑπόθεσιν τῆς γραφῆς, ἀλλὰ ταῦτα
ὡς καὶ αἱ τοιχογραφίαι εἶνε τοσοῦτον διὰ τοῦ χρόνου ἐξηγη-
σμένα, ὥστε μόλις καὶ μετὰ μεγάλου κόπου δύναται τις νὰ
τάναγνώσῃ.

Ἄλλ' οἷα παρ' ἑλθὴν τὴν φθορὰν ζωῆ καὶ χάρις, ἔκφρασις
καὶ ἁρμονία εἰς τὰς σκιερὰς ταύτας καὶ σχεδὸν ἐξιτήλους ἀγιο-

γραφίας! Ἡ ἀκρίβεια καὶ λεπτότης τοῦ σχεδίου, τὸ κάλλος τοῦ περιγράμματος καὶ ἡ σεμνότης τῆς πραστάσεως τῶν γραφῶν τούτων δὲν ἀπαντῶσιν ἢ μόνον ἐπὶ τῶν λευκῶν τῆς Ἀττικῆς ληκύθων καὶ ἐπὶ τοιχογραφιῶν τῆς Ἰταλικῆς Ἀναγεννήσεως!

Αἱ τοιχογραφίαι τοῦ Ἀγ. Νικολάου εἶνε ὑδρογραφίαι (tem-

Εἰκ. 1.

pera), οὐχὶ δ' ἐφ' ὑδροῦ, — διὸ καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξηφανίσθη τὸ πρότερον ζωηρὸν χρώμα των, — ἀνήκουσι δὲ εἰς τὴν ΙΓ' πιθαι-
 γὸν ἑκατονταετηρίδα, διότι ἡ ἰδρυσις τῆς Πρεβέζης τίθεται περὶ
 τὰ τέλη τῆς ΙΕ' ἑκατ. ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι
 εὐθὺς ἅμα τῇ ἰδρύσει ὠκοδομήθη καὶ διεκοσμήθη ὁ ναὸς οὗτος.
 Ἐκτὸς δὲ ἄλλων τινῶν εἰκόνων ἐπὶ ξύλου ἀρχαιοτάτων καὶ ἀξιῶν

λόγου καὶ ἕτερον μνημεῖον σπουδαιότατον ἀνεκάλυψα ἐν τῷ περιβάλλῳ τοῦ ναοῦ, ὅστις χρησιμοποιεῖται ὡς *Κοιμητήριον*. Παρά τινα δηλ. τάφον καὶ ἐν μέσῳ θάμνων καὶ φρυγάνων παρετήρησα ὀγκωδέστατον *στρογγύλον λίθον*, πορώδους μᾶλλον συστάσεως, παρέχοντα ὄψιν «μυλόπετρας». Τοῦτον τῇ βοήθειᾳ τριῶν σιδηρῶν ἔργατῶν ἀνατρέψας, μετὰ χαρᾶς παρετήρησα ἐγγεγλυμμένον ἐπ' αὐτοῦ *τεράσιον δικέφαλον ἀετὸν*, ἀρίστης τέχνης καὶ λίαν ἐπιμελελημένης ἐξεργασίας. Ἔινε ἀληθὲς μνημεῖον τέχνης καὶ βεβαίως ἐποιήθη, καθ' οὓς χρόνους καὶ ὁ ναὸς διεκοσμήθη. Ἡ διάμετρος αὐτοῦ 1,18 μ. Τὸ πᾶχος 0,34 μ. (εἰκ. 1).

Ὁ θαυμάσιος οὗτος ἀετὸς θὰ ἦτο ἐκτισμένος ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ δαπέδου τοῦ ναοῦ, ὡς εἴθισται ἐν πλείστοις ὀρθοδόξοις ναοῖς, ἀλλ' οἱ φιλόμουσοι ἐπίτροποι ἔκριναν καὶ τοῦτον ἀπορριπτέον — εἰρήσθη δ' ἐν παρόδῳ, ὅτι ἡ διατήρησις του εἶνε καλλίστη — καὶ τον ἀντικατέστησαν δι' ἐνὸς ἀτέχνου καὶ ἀσημοτάτης τέχνης δικεφάλου.

II. Ναὸς Ἀγίου Ἀθανασίου.

Ἄλλος χριστιανικὸς ναὸς, ἐπίσης ἀξιόλογος ὑπὸ καλλιτεχνικὴν ἔποψιν, εἶνε ὁ ἐν τῇ ὁμωνύμῳ συνοικίᾳ Πρεδέζης, πρὸς τὸ ΒΔ αὐτῆς, κείμενος καὶ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Ἀθανασίου τιμώμενος. Οὗτος εὐτυχῶς διατηρήθη ὅλως ἀδλαδῆς, εἰ καὶ ἐπ' ἐσχάτων εἶχεν ἀποφασισθῆ ἢ ὀλοσχερῆς αὐτοῦ ἀνακαίνισις, δηλ. . . . καταστροφή. Ἔινε καὶ οὗτος, ὡς ὁ τοῦ Ἀγ. Νικολάου, ἐπιμήκης σηκὸς μὲ μικρὸν νάρθηκα πρὸς Δ. καὶ μικρὰν ἀψίδα πρὸς Α. Ἐκ δυσμῶν δὲ προέχει ὑπόστεγον, ὅπερ ἐπιτείνει τὴν σκοτεινότητα τοῦ ναοῦ, καθιστῶσαν δυσχερεστάτην τὴν μελέτην καὶ ἀντιγραφὴν, πολλῶ δὲ μᾶλλον τὴν φωτογράφησιν τῶν ἐν αὐτῷ τοιχογραφιῶν. Καὶ τὸ μὲν μήκος τοῦ ναοῦ εἶνε 15 μ. τὸ δὲ πλάτος 6 μ. Ὀλόκληρον δὲ τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀροφῆς, μὴδ' αὐτῆς ἐξαιρουμένης, μέχρι τοῦ κρασπέδου τῶν τοίχων εἶνε κεκαλυμμένον ἐκ γραφῶν, οὕτω δ' ἡ ἐκ τοῦ συνόλου ἐντύπωσις εἶνε λίαν εὐάρεστος καὶ μεγαλειώδης.

Ἐλοκλήρους ἡμέρας διήλθον ἐν αὐτῷ, ἵνα ἐπακριῶς πάσας τὰς γραφὰς μελετήσω καὶ ἀναγράψω, καθ' ἑκάστην δ' ἔτι μᾶλλον μ' ἐγοήτευσεν ἡ ἀπλότης καὶ αὐστηρότης τῶν ἔργων τούτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ἡ καλὴ ἐν πολλοῖς καλλιτεχνικῇ ἐκτέλεσις, διότι καὶ τὸ σχέδιον καὶ ὁ χρωματισμὸς ἀποδεικνύουσι δόκιμον καλλιτέχνην τὸν γράψαντα. Δυστυχῶς τὸ ὄνομα τούτου διατελεῖ ἡμῖν ἄγνωστον, ὡς καὶ τοῦ τὰς ἐν τῷ Ἁγ. Νικολάφ γραψαντος ἀγιογραφίας, εἰ καὶ ὑπὲρ τὴν κυρίαν θύραν ἀναγινώσκωμεν μὲ λίαν ἐπιμελημένους βυζαντ. χαρακτῆρας τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν:

† Η Ξ Ο Ρ Υ Θ Η Ο Θ Υ Ο Σ Ὑ Ξ Ο Σ Κ Ε Π Η Η Σ Ε Π Ο Σ Η Μ Ο Σ Τ Ξ Ε Η Η Γ Ι Ο Ι Σ Π Η Τ Ο Σ
 Η Η Ω Η Η Θ Η Η Σ Ι Ξ Π Η Τ Η Ψ Χ Ξ Η Λ Ε Ξ Α Ν Α Β Η Ψ Η Σ Δ Ι Η Σ Υ Η Α Ρ Ο Η Η Σ Κ Ε Π Η Ψ Η
 Σ Ι Η Σ Τ Ξ Θ Ο Λ Η Ε Σ Η Ξ Ε Μ Ι Ε Ρ Ε Ο Σ Ι Π Α Π Η Κ Τ Ρ Ι Ο Η Η Η Γ Ε Ω Ρ Ι Σ Η Τ Ξ Π Ι Κ Λ Υ Ν
 Τ Ξ Κ Ε Κ Τ Η Τ Ο Ρ Ο Σ Τ Ξ Η Α Ξ Τ Ξ Τ Ξ Α Η Η Η Σ Α Ε Τ Ω Η Σ Ο Σ Ε Β Ω Η Χ Ρ Ι Σ Τ Ο Σ Μ Ε Η Δ Ε Λ
 Φ Ω Η Η Χ Ι Ε Ι Α Τ Ω Ω Η Η Σ Τ Ξ Π Η Ι Ε Ρ Ε Τ Η Ξ Η Ψ Ε Π Ο Λ Υ Ξ Η Α Π Ψ Χ Κ Η Ψ Κ Υ Κ Υ Η Η Κ Η
 Ε Ν Ε Τ Ι Ι Ξ Θ Ο

*

Ἔλθωμεν ἤδη ἐπὶ τὴν ἀναγραφὴν τῶν τοιχογραφιῶν.

Αὐταῖ εἰσι διατεθειμέναι, μετὰ θαυμαστῆς συμμετρίας, ἐν τρισὶ ζώναις, αἵτινες ἀλλεπάλληλοι διαθέουσιν ἀπὸ Α. πρὸς Δ. — καὶ τὰνάπαλιν διὰ τὸν ἕτερον τοῖχον — τὴν ἐπιφάνειαν ὀλόκληρον ἀμφοτέρων τῶν πλευρικῶν τοίχων. Ἐχομεν οὕτω τὸ ἐξῆς διάγραμμα :

(ἐξ Α. πρὸς Δ.). Τοῖχος μεσημβρινὸς ναοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου ἐν Πρεβέζῃ.

Εὐαγγελισμὸς, Προσκύνησις Μάγων, Παράθυρον ἔχον ἑκατέρωθεν: Προφ. Ἁαρὼν Προφ. Ἡσαΐας, Ὑπαπαντή, Βάπτισις, Μεταμόρφωσις, Ἐγερσις Λαζάρου, ἡ Βασιφόρος, ὁ Δεῖπνος ὁ Μυστικός, ὁ Νιπτήρ, ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους Προσευχή, Ἁγ. Εὐστράτιος, Ἁγ. Αὐξέντιος, Ἁγ. Εὐγένιος, Ἁγ. Μαρδάριος, Ἁγ. Ὀρέστης, Ἁγ. Τρόφιμος, Ἁγ. Σαβάτιος, Ἁγ. Δορολλεος, Ἁγ. Νασάριος, Ἁγ. Γερβάσιος, Ἁγ. Προτάσιος, Ἁγ. Κέλσος, Ἁγ.

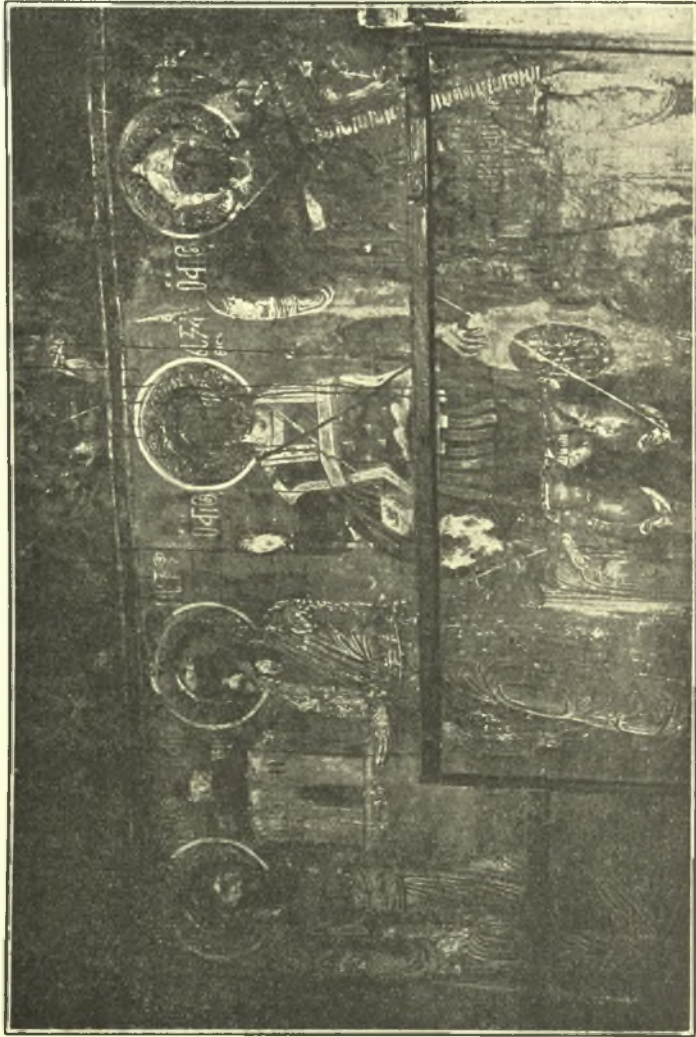
Νεόφυτος, Ἁγ. Ἀρέθας, Ἁγ. Ἰουστίνος, Ἁγ. Ἰουλιανός, Ἁγ. Κυριάκος, Ἁγ. Παχώμιος, Ἁγγελος Κυρίου, Ὁσία Μαρία, Ἀβδάς Ζωσιμᾶς, Ἁγ. Ἀλέξιος, Ἁγ. Ἰωάννης Καλυδίτης, Ἁγ. Ἐφραῆμ, Ἁγ. Ἀρσένιος, Ἁγ. Παῦλος ὁ Θηβαῖος, Ἁγ. Βασίλειος, Ἁγ. Ἰωάν. ὁ Χρυσόστομος, Ἁγ. Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, Ἁγ. Γεώργιος, Ἁγ. Προκόπιος, Ἁγ. Θεόδωρος, Ἁγ. Παντελεήμων, Ἁρχων Μιχαήλ, (Θύρα κυρία ναοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου), Ἁρχων Γαβριήλ, Ἁγιος Κοσμᾶς, Ἁγιος Δαμιανός, Ἁγιος Φίλιππος, Ἁγ. Ἀνδρέας, ὁ Προφ. Ἡλίας, Ἁγ. Ἀντώνιος, Ἁγ. Εὐθύμιος, Ἁγ. Σάββας, Ἁγ. Θεοδόσιος, Ἁγ. Στυλιανός.

(ἔξ Α. πρὸς Δ.). Τοῖχος βόρειος ναοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου.

Ψηλάφησις Θωμᾶ, Ἀνάστασις Πρωτοπλάστου, Παράθυρον, οὐ ἐκατέρωθεν: ὁ Προφ. Συμεὼν καὶ ὁ Προφ. Δανιήλ, Ἀποκαθήλωσις, Μεταμέλεια καὶ ἀπαγχονισμὸς Ἰούδα, Μαστίγωσις ἸϞ. ΧΡ., Ἰησοῦς πρὸ τοῦ Πιλάτου, Ἰησοῦς πρὸ τοῦ Ἄννα καὶ Καϊάφα, Παράθυρον, Ἁγία Ἡριδιάννα (;), Ἁγ. Ἀζαρίας, Ἁγ. Ἀνανίας, Ἁγ. Ἀκίνδυνος, Ἁγ. Ἀφθόνιος, Ἁγ. Πηγάσιος, Ἁγ. Ἐλπιδοφόρος, Ἁγ. Ἀνεμπόδιστος, Ἁγ. Ἀκέψιμος, Ἁγ. Ἰωσήφ, Ἁγ. Λιθάδιος, Ἁγ. Σέργιος, Ἁγ. Βάκχος, Ἁγ. Βίκτωρ, Ἁγ. Βικέντιος, Ἁγ. Γουρίας, Ἁγ. Σαμῶν, Ἁγ. Ἄβιδος, Ἁγ. Μηνᾶς ὁ καλλικέλαδος, Ἁγ. Ἐρμογένης, Ἁγ. Εὐγραφος, Ἁγ. Χρῦσανθος, Ἁγ. Δαρία, Ἁγ. Θέκλα, Ἁγ. Ξένη, Ἁγ. Κασσιόπη, Ἁγ. Νικόλαος, Ἁγ. Σπυρίδων, Ἁγ. Χαράλαμπος, Ἁγ. Δημήτριος, Ἁγ. Νέστωρ, Ἁγ. Θεόδωρος ὁ Τύρων, Ἁγ. Μερκούριος, Ἁγ. Μηνᾶς, Ἁγ. Ἰωακείμ καὶ Ἁγ. Ἄννα ἄνωθεν βορ. θύρας, Ἁγ. Ἰάκωβος ὁ Πέρσης, Ἁγ. Εὐστάθιος, Ἁγ. Πέτρος καὶ Ἁγ. Παῦλος κρατοῦντες τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ ἸϞ. ΧΡ., Ἁγ. Κωνσταντῖνος καὶ Ἁγ. Ἐλένη κρατοῦντες τὸν Σταυρὸν τοῦ Κυρίου, Ἁγία Αἰκατερίνη, Ἁγία Βαρβάρα, Ἁγία Κυριακή, Ἁγία Παρασκευή, Ἁγία Μαρίνα. (Ἰδὲ εἰκ. 2, 3, 4, 5, 6).

Οἱ περὶ τὰς κεφαλὰς τῶν Ἁγίων στέφανοι εἶνε πάντες ἀνά-

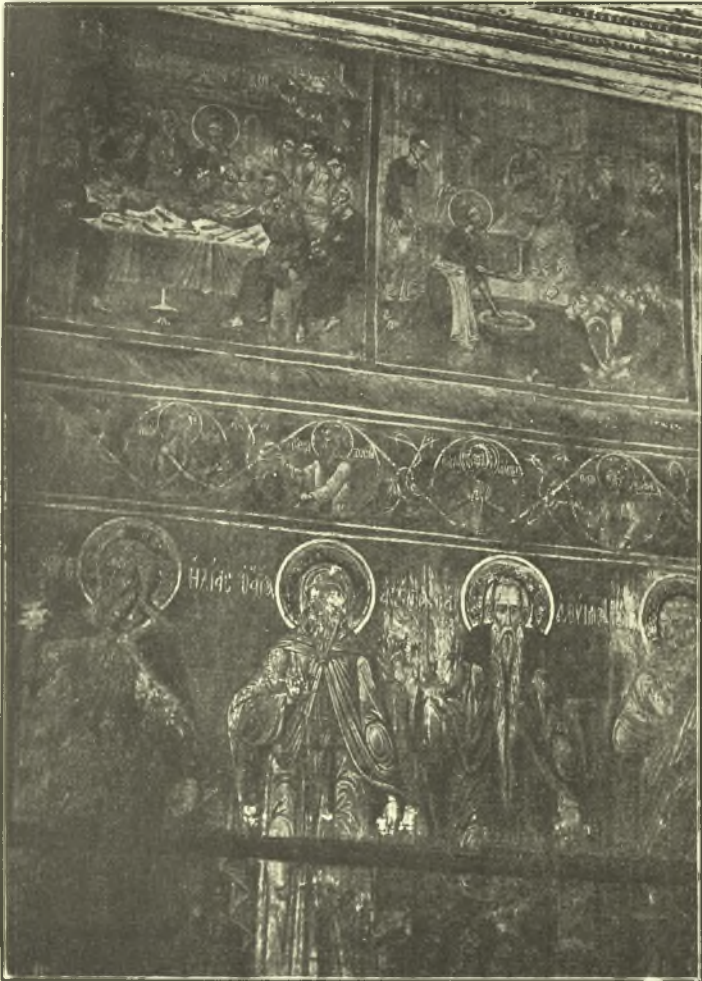
γλυπτοι ἐκ γύφου καὶ κεχρυσωμένοι. Ἄξιον σημειώσεως δὲ εἶνε

Εἰκ. 2. Τοιχογραφίαι ἐκ τοῦ βορ. τοίχου τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου ἐν Προβέζῃ.
Οἱ Ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος. Ὁ Ἁγ. Εὐστάθιος. Ὁ Ἁγ. Ἰάκωβος.

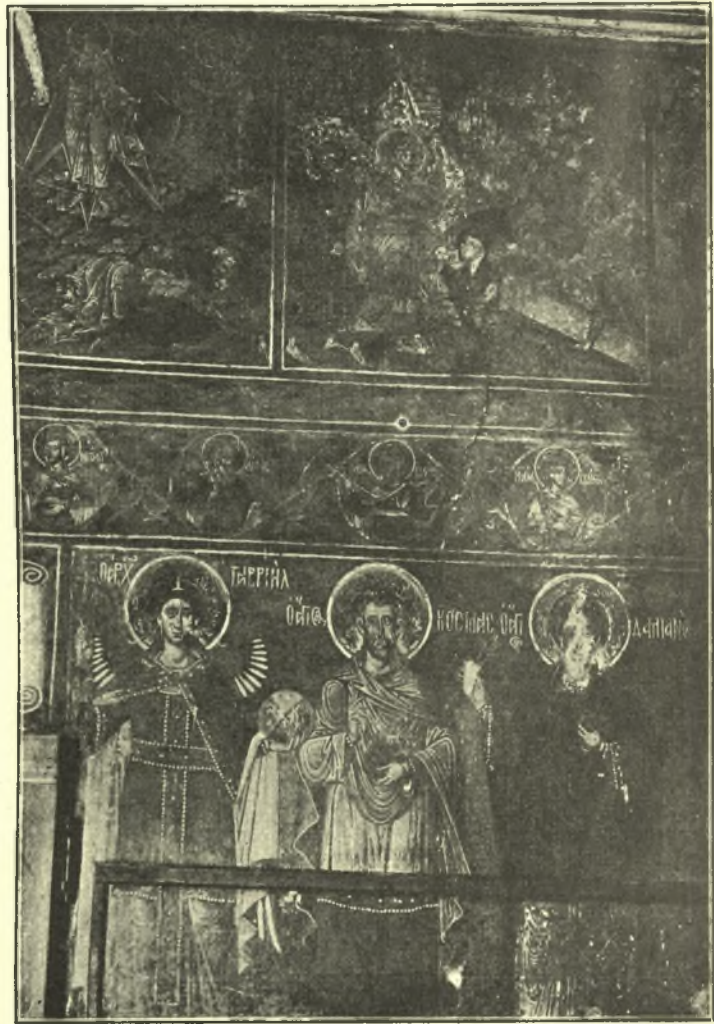
ὁ ἐπιτυχῆς χαρακτηρισμὸς ἐκάστου ἁγίου συμφώνως πρὸς τὴν γνωστὴν «Ἐρμηλείαν τῶν Ζωγράφων».

Παρατηρεῖ τις πῶς ὁ καλλιτέχνης παρ' ἑκάστῳ αὐτῶν ἀποτυποῖ τὸν χαρακτήρα, τὸ χρῶμα, τὸ ἐνδυμα, τὰ σύμβολα καὶ ὅ,τι ἰδίᾳ χαρακτηρίζει αὐτόν.

Εἰκ. 3. Ἐκ τῶν τοιχογραφιῶν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου ἐν Προβέζῃ.
Ἐν τῇ ἀνωτάτῃ ζώνῃ: Ὁ Μυσικὸς Δείπνος. Τὸ θαῦμα τοῦ ἐν Κανῶ Γάμου.
κάτωθεν: Ὁ Προφ. Ἡλίας. Ὁ Ἁγ. Ἀντώνιος. Ὁ Ἁγ. Εὐθύμιος.

Ἐν ᾧ δ' ὑπάρχει τοιαύτη πληθὺς ἀγίων, ἰδίᾳ γερόντων, ἐν τούτοις οὐδεμία ἀπαντᾷ μονοτονία, τοῦναντίον δὲ μεγάλη ἐπικρα-

Εἰκ. 4. ἄνω: Ἡ Ἀνάστασις. Ὁ Ἰησοῦς ἰώμενος τὴν συγκύπτουσαν.
κάτωτι: Ὁ Ἀρχ. Γαβριήλ. Ὁ Ἁγ. Κοσμάς. Ὁ Ἁγ. Δαμιανός.

τεὶ ποικιλία ὡς λ. χ. ἐν ταῖς παρατεθειμέναις παραστάσεσι τῶν τριῶν μεγάλων Ἱεραρχῶν, ὅπου τὰ πλουσιώτατα ἐνδύματα, ἡ μεγαλειώδης στάσις, ἡ διακόσμησις καὶ πτυχολογία τῶν ἀμφίων

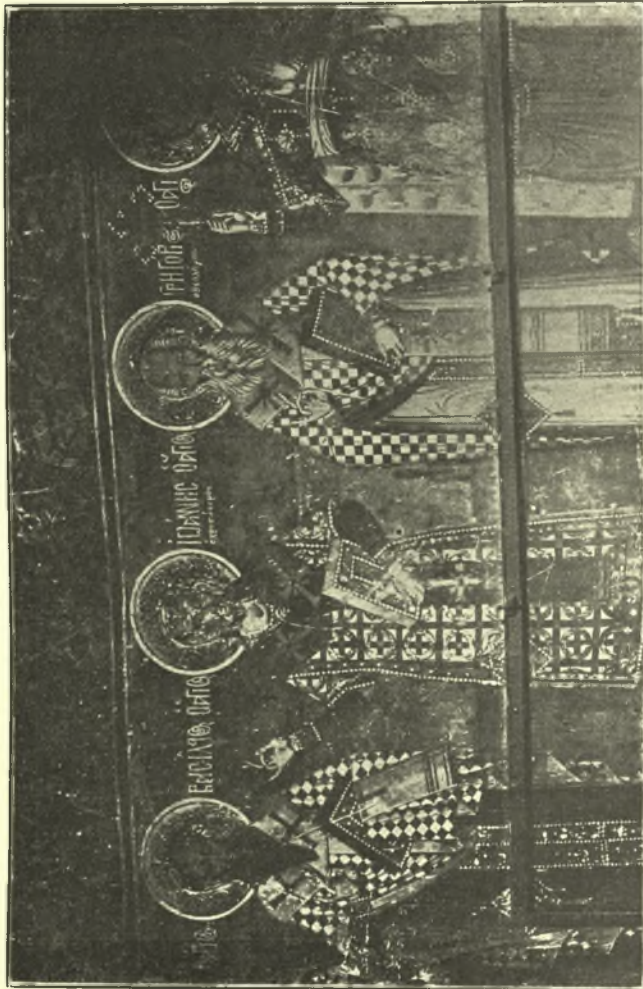

Εἰκ. 5. Ἐκ τοῦ Βορ. τοῦχοῦ τοῦ ἐν Παφῶν ἱεροῦ τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου.

καὶ ὁ ποικίλος χρωματισμὸς καθιστᾷ τὸ σύμπλεγμα τοῦτο λίαν ἁρμονικὸν καὶ ἐπιβάλλον.

Αἱ γραφαὶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου εἰσὶν ὑπὸ ἔποψιν Τέχνης πολλῶ ἀνώτεροι τῶν τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου, ἀλλὰ καὶ αὗται, ὡς

εἶπομεν, εἶνε ἔργα τέχνης, μαρτυροῦντα ὅπόσον ἰσχυρὰ ἦτο ἡ παράδοσις τοῦ παρελθόντος ἐν τῇ Βυζαντινῇ τέχνῃ, ὥστε καὶ

Εἰκ. 6. Ἐκ τοῦ μεσημβρ. τοῖχου τοῦ ἐν Περβείτῃ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου.
 Ὁ Ἁγ. Βασίλειος, ὁ Ἁγ. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὁ Ἁγ. Γρηγόριος ὁ Θεολόγος.

κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας νὰ παράγῃ ἔργα τοιαύτης σχεδὸν εἰπεῖν ἀνθηρότητος. Καὶ αἱ μὲν ἐπὶ τῶν τοίχων γραφαὶ εἰσι δι' ὕδατοχρώματος, αἱ δ' ἐπὶ τῆς ὀροφῆς δι' ἔλαιοχρώματος,

διότι αὕτη ἦτο ἐκ ξύλου. Ἴδου δὲ καὶ αἱ διάφοροι ἐπ' αὐτῆς παραστάσεις ἀπὸ Α. πρὸς Δ.

Ἄγγελος Κυρίου μετὰ τὴν βουφαίαν ἐκδιώκων αὐτοὺς ἐκ τοῦ Παραδείσου.	Ὁ Θεὸς ἐπιπλήττει τὸν Ἀδάμ καὶ τὴν Εὔαν.	Ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὔα τρώγουσι τὸν ἀπηγορευμένον καρπὸν.	Ὁ Θεὸς ἐπλασεν ἐκ τοῦ Ἀδάμ τὴν Εὔαν.	Ἡ δημιουργία τοῦ Πρωτοπλάστου.
Ὁ Ἀδάμ καὶ ἡ Εὔα ἐργάζονται ἐν τῷ ἰδρωτί τοῦ προσώπου αὐτῶν.	Ὁ Ἰησοῦς ἰώμενος τὴν πανθεράν τοῦ Πέτρου.	Ὁ λιθβολισμὸς τοῦ Ἀγ. Στεφάνου.	Παντοκράτωρ	Ὁ Ἀπόστ. Πέτρος ἐν τῇ φυλακῇ. ἀστὴρ ἀνάγλυπτος.
Ὁ Ἰωσήφ καὶ ἡ γυνὴ τοῦ Πετρεφρῆ.	Ὁ Ἰησ. Χρ. ἰώμενος τὴν συγκύπτουσαν	Ὁ Χριστὸς ἰώμενος τὸν υἱὸν τοῦ Ἀρχισυναγώγου.	Ἐσθινόν Τὸ θαῦμα τῶν ἰχθύων.	Ὁ Ἰησοῦς διδάσκων τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.

Αἱ τοιχογραφίαι τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου ἐνθυμίζουσι ζωηρῶς τὰς ἐν Ἰωαννίνοις τοιχογραφίας τοῦ ναοῦ τῆς Μονῆς τῶν Φιλανθρωπινῶν ἐπὶ τῆς νησίδος τῆς λίμνης Ἰωαννίνων καὶ τὰς τοῦ ἐν θέσει «Πέραμα» νηΐσκου τοῦ Ἀγ. Νικολάου. Ἡ ὁμοιότης τῆς τεχνοτροπίας εἶνε τοιαύτη, ὥστε πολὺ πιθανὸν νὰ προέρχωνται πᾶσαι αὗται ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δέον νὰ σημειωθῇ ὡς λίαν σπευδαῖον γεγονός διὰ τὴν βυζαντ. τέχνην εἶνε ὅτι ἡ συντελεσθεῖσα θαυμαστῆ ἐπὶ Παλαιολόγων Ἀναγέννησις τῆς τέχνης ἐν Βυζαντίῳ καὶ ἥς ἐξοχώτατα δείγματα ἔχομεν τὰς ἐν Μισιρᾷ τοιχογραφίας, οὐδαμῶς ἀνεκόπη ἐκ τῆς πολιτικῆς μεταβολῆς καὶ τῆς ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Τούρκων ὑποδουλώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ γένους, ἀλλὰ τοῦναντίον μετ'

ἀξιοθαυμάστου ἀκμῆς ἐνεκαρτέρησε καὶ μὲ τὸ ὀλίγον, ἀλλὰ ζωογόνον καὶ ζωοποιὸν φῶς, τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ ἐπὶ τῶν σκιερῶν τοίχους τῶν ναῶν καὶ αὐτῶν τῶν ἐρημοκκλησιῶν ἀκόμη παρήγεν ἔργα, ἅτινα καταπλήττουσι διὰ τὴν ἀκρίβειαν πολλάκις τῆς ἐκτελέσεως καὶ τὸ βαθὺ αἶσθημα, ὅπερ ἐνέπνευσε ταῦτα.

III. Τὸ Φρούριον καὶ τὸ Τζαμίον Πρεβέζης.

Τὸ φρούριον Πρεβέζης ἐκτίσθη μὲν ἴσως ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐπεσκευάσθη δ' εἶτα ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν καὶ βραδύτερον πάλιν ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἐνοικοδομηθέντων ἐντὸς τῶν τοίχων αὐτοῦ οὐκ ὀλίγων λίθων ἀρχαίων καὶ χριστιανικῶν, ἐκ Νικοπόλεως προερχομένων¹⁾. Ἐπὶ τῆς παραστάδος τῆς μεγάλης Πύλης εἶνε ἐντετειχισμένη ἐπιγραφή ρωμαϊκῶν χρόνων, ἣτις ἔχει ἤδη δημοσιευθῆ,

Εἰκ. 7.

ἀλλ' ἀνέκδοτά εἰσι τὰ ἀνωθεν αὐτῆς ἀνάγλυφα, ποιηθέντα ἐπὶ τουρκοκρατίας ὑπὸ Ἑλλήνων τεχνιτῶν, ὡς ἀποδεικνύει καὶ ἡ ἐλληνικοῖς γράμμασιν ἐπιγραφή ἐπὶ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν.

Καὶ ἀριστερόθεν μὲν τῷ εἰσερχομένῳ ὑπάρχει τὸ ἐξῆς ἀνάγλυφον (εἰκ. 7):

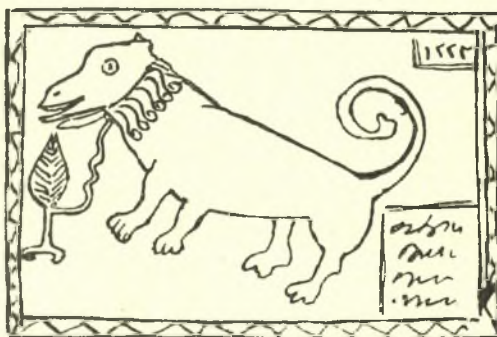
¹⁾ Συντόμως ἡ ἱστορία τῆς Πρεβέζης ἔχει ὡς ἑξῆς: Ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1495, τὰ δὲ φρούρια αὐτῆς συνετελέσθησαν τῷ 1530. Οἱ Ἐνετοὶ κατέλαβον ταύτην τῷ 1684, κατηδάφισαν δ' ἐν μέρει τὰ φρούρια τῆς τῷ 1701, τῷ δὲ 1713 ἐκάλεσαν ἐκ τῶν πέριξ νήσων καὶ ἀλλαχόθεν ἐποίκουσι, ὅπως συνοικίσωσι τὴν Πρέβεζαν ἐρημωθεῖσαν· τῷ 1798 κατελήφθη ὑπὸ τῶν Γάλλων, τῷ δὲ 1803 ὑπὸ τοῦ Ἀλή Πασσᾶ. Τῷ 1813 ἐγένετο ἡ Πρέβεζα *Προτεκτοράτον τουρκικόν* ὑπὸ τὸν Ἀβδουλλαχ μπέην, τῷ δὲ 1814 ἐπεσκευάσθησαν τὰ φρούρια ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὡς σήμερον ἔχουσι, πιθανόν δὲ εἰς ταύτην τὴν τελευταίαν ἐπισκευὴν νανάγηται ἡ ἀνωτέρω ἐπιγραφή.

Ἐπὶ τῆς ἄνω γωνίας αὐτοῦ ὑπάρχει ἐπιγραφή τουρκικὴ, κάτωθεν δὲ ἑλληνικὴ μὲ βυζαντινοὺς χαρακτῆρας ἔχουσα ὡδε :

6xλεμ94029Δ8ΡΙΩΝΕΗΠ
 0870ΠΚ958Μ9ΧΙΕΚΘΕΠ8

ἐξ ἧς μανθάνομεν, ὅτι ἀρχιτέκτων πάντων τῶν ἐν τῇ πόλει φρουρίων ἦν Ἕλληνας, Πέτρος τοῦνομα. Τοῦτο δ' ἔχει οὐ σμικρὰν σημασίαν, διότι ἀποδεικνύει πῶς καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς ζοφεροὺς τῆς δουλείας χρόνους ἐχρησιμοποιοῦντο Ἕλληνες τεχνῖται καὶ δὴ ἀρχιτέκτονες, τοῦτο δέ, διότι ἐπὶ αἰῶνας οἱ Βυζαντινοὶ ἐτείχιζον πόλεις ὅλας, πανταχοῦ δ' ἀνήγειρον τῆς ἀπεράντου Αὐτοκρατορίας ἀπειράριθμα φρούρια μετὰ θαυμαστῆς τέχνης ὑποδομημένα.

Ἐπὶ τῆς ἀντιθέτου δὲ πλευρᾶς τὸ πάρισον τοῦτου ἀνάγλυφον (εἶκ. 8):

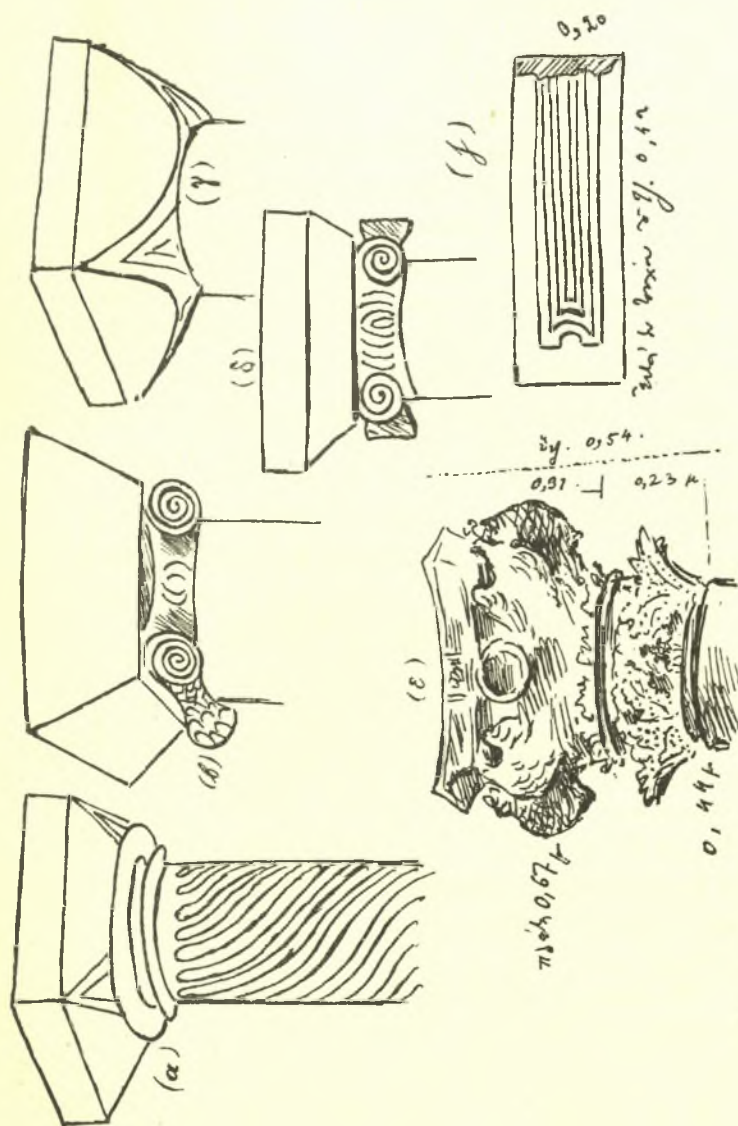

Εἶκ. 8.

Τοῦτο φέρει μόνον τουρκικὰς ἐπιγραφάς, ἃς δὲν ἠδυνήθημεν νάναγνώσωμεν. Ἐντὸς δὲ τοῦ φρουρίου ὑπάρχει Τζαμίον ὀθωμανικόν, ὅπερ οἱ ἐν Πρεβέζῃ ἰσχυρίζονται, ὅτι ἦτό ποτε ὁ ἐν τῷ φρουρίῳ ναὸς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου. Πράγματι δ' ἐν ἅπασι τοῖς φρουρίοις Πρεβέζης, καὶ ἐν τῷ Ἁγίῳ Γεωργίῳ δηλ. καὶ ἐν τῷ

Παντοκράτορι ὑπῆρχον ναοὶ χριστιανικοί, οὓς ὁμως, μεταβληθέντας ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς πυριτιδαποθήκας, κατέστη μοι ἀδύνατον νὰ ἐπισκεφθῶ. Πιθανώτατον λοιπὸν καὶ ἐν τῷ φρουρίῳ τούτῳ νὰ ὑπῆρχε ναός, ἀλλ' οὗτος δὲν εἶνε ποσῶς τὸ τζαμίον, ὅπερ φαίνεται νεωστὶ ἰδρυθὲν καὶ μὴ παρουσιάζον οὐδέναν μετασχηματισμόν, ἄλλως τε οἱ Ὀθωμανοὶ οὐδὲ κἂν μετεσχημάτιζόν ποτε τοὺς ἡμετέρους ναοὺς, ἀλλ', ὡς ἐκ πλείστων παραδειγμάτων γνωρίζομεν, ἤρχοῦντο εἰς τὸ νᾶνεγείρωσιν ἀπλῶς παρ' αὐτοὺς τὸν ἀπαραίτητον *μιναρέν*. Ἐκείνο ὁμως, ὅπερ εἶνε ἀναντίρρητον, εἶνε, ὅτι ἐχρησιμοποίησαν κατὰ τὴν οἰκοδομὴν λίθους ἀρχαίους καὶ δὴ *χριστιανικῶν κυριῶν*, ἰδίᾳ δὲ πρὸς κατασκευὴν τοῦ περιθέοντος τὸ τέμενος ὑποστέγου, οὗ ἅπαντες οἱ *κίονες καὶ τὰ κιονόκρανά εἰσι βυζαντινά*. Ἴδου δὲ ἕνια τούτων, ἅτινα ἐπὶ ποδὸς ἀντέγραψα, ὡς καὶ τᾶνωτέρω ἀνάγλυφα, μὴ δυνηθεὶς νὰ φωτογραφήσω ταῦτα (εἰκ. 9):

Ὡς παρατηρεῖ τις, ἐν τῷ ὑποστέγῳ τούτῳ τοῦ φρουριακοῦ τζαμίου ἔχομεν δλόκληρον σχεδὸν τὴν ἐξέλιξιν τοῦ βυζαντιανοῦ κιονοκράνου, τὴν ἀπὸ τοῦ *δωρικοῦ καὶ ἰωνικοῦ* συντελεσθεῖσαν καὶ τέλος τὴν ἀπὸ τοῦ *κορινθιακοῦ*, τελείως σχεδὸν ἐπὶ τὸ πρωτοτυπώτερον μετασχηματισθέντος, ἐπικρατήσασαν. Ἐν τῷ σχ. 6. εἰκ. 9 παρατηρεῖ τις τὴν συνένωσιν τοῦ ἰωνικοῦ κιονοκράνου μετὰ τοῦ *ἐπικράνου ἢ ἐφαυιδίου (imposte)* εἰς ἕν ἀδιάρρηκτον ὄλον, ὅπερ ἐνταῦθα καὶ *μονολίθως* ἐκδηλοῦται. Ἀλλὰ πολὺ σπουδαιότερον εἶνε τὸ ἐν σχ. ε πλουσίως διακεκοσμημένον *κορινθιακὸν κιονόκρανον*, ὅπερ εἶνε ἐκ τῶν ἀρίστων ἠδισωθέντων ἐν Ἑλλάδι. Φέρει τοῦτο τὸν τύπον τῶν κιονοκράνων τῆς πρώτης μεγάλης ἀκμῆς τῆς βυζαντ. τέχνης, ἐνθυμίζει δὲ τελείως τὰ περίφημα κιονόκρανα τῆς Ἀγ. Σοφίας, τῆς Ραβέννης καὶ τὰ τοῦ Ἀγ. Δημητρίου Θεσσαλονίκης. Εἶνε δηλ. τὸ κιονόκρανον τὸ «Ἰουστινιάνειον», ὅπερ ἀποπνέει ὄλον τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸν θρίαμβον τῆς ἐνδόξου ἐκείνης περιόδου τῆς μεγάλης Ἑλλην. Αὐτοκρατορίας. Λεπτομερῆς περιγραφὴ, αἰσθητικὴ ἐκτίμησις καὶ παραλληλισμὸς αὐτοῦ πρὸς τὰ ὁμότροπα διασωθέντα, θὰ ἦγεν ἡμᾶς μακρὰν τῶν στενῶν ὁρίων τοῦ παρόντος ὑπομνήματος. Τοῦτο μόνον σημειοῦ-

Εἰκ. 9. Ἐκ τοῦ ἐν Πορβέζῃ, ἐντὸς τοῦ φρουρίου αὐτῆς, τζαμίου, βυζαντινὰ κιονόγραμμα κλπ.

μεν ἐνταῦθα, ὅτι ἐπειδὴ τὰ ὑπάρχοντα κιονόκρανα τοῦ εἶδους καὶ σχήματος τούτου ἀνήκουσιν εἰς κτίρια σχεδὸν πάντοτε τοῦ Ε', Γ' καὶ Ζ' αἰῶνος, δὲν εἶνε οὐδαμῶς παρακεκινδυνευμένον νὰ ἰσχυρισθῶμεν, ὅτι τὸ ἐν σχ. ε κιονόκρανον τοῦ Τζαμίου Πρεβέζης ἀνήκει εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην Βασιλικήν, ἣν ἐν τοῖς τελευταίοις τεύχεσι τῆς Ἀρχ. Ἐφημερίδος περιεγράψαμεν. Ὅτι ἐλήφθη ἐκ Νικοπόλεως εἶνε ἀναμφισβήτητον, διότι αὕτη ἦν ἐπὶ αἰῶνας τὸ κοινὸν λατομεῖον τῆς Πρεβέζης· ὅτι ἀνήκεν εἰς χριστιανικὸν ἐν αὐτῇ ναὸν εἶνε ἐπίσης βέβαιον. Ἐπειδὴ δὲ μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης δὲν ἀνεῦρον ἐν αὐτῇ ναὸν χριστιανικὸν ἀρχαιότερον τῆς ἀνασκαφείσης Βασιλικῆς τῶν «Ἀγ. Ἀποστόλων», διὰ ταῦτα πάντα δὲν νομίζω, ὅτι εἶνε λίαν τολμηρὸν νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι εἰς αὐτὴν ἀνήκε τὸ θαυμάσιον τοῦτο κιονόκρανον. Ἐξῶθι τοῦ αὐτοῦ τζαμίου ἀνεκάλυψα καὶ δύο ἕτερα κορινθιακὰ ρωμαϊκῶν χρόνων κιονόκρανα, ἐντὸς κόπρου καὶ πηλοῦ τεθαμμένα, ἅτινα ἀπέδωκα εἰς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ τῆς ζῶης, ἧς εἰσὶν ἄξια.

IV. Ναὸς Ἀγίου Βασιλείου.

κείμενος πρὸς τὸ ΒΑ τῆς Πρεβέζης καὶ περιέχων ὄραιοτάτας βυζαντινὰς εἰκόνας, ἐρριμμένας ὡς ἀχρήστους ἐν τῷ ὑπὸ τὴν στέγην ὑπερφῶ μετὰ πλείστων ἀκαθαρσιῶν. Αἱ εἰκόνες αὗται ἀνάγονται εἰς τὴν καλουμένην Βυζαντ. Ἀναγέννησιν τῆς τέχνης (ΙΕ'-ΙΗ' αἰῶνος). Διὰ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Νικοπόλεως-Πρεβέζης προὐκάλεσα ἐγκύκλιον, ὅπως διασωθῶσι τοῦλάχιστον αἱ μέχρι σήμερον διασωθεῖσαι ¹⁾).

V. Ναῖκος Ἀγ. Σπυριδῶνος παρὰ τὸν λιμένα «Βαθῦ». Φέρει ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τὴν ἐπιγραφὴν:

¹⁾ Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πρεβέζης Ἰωακείμ, ἀνὴρ φιλόμουσος καὶ ἐκ τῶν κρατίστων ἱεραρχῶν μας, μετὰ μεγίστης προθυμίας συνέδραμε τὸ ἐμὸν ἔργον, οὕτω δὲ συνελέχθησαν ἐν τῷ μικρῷ ἀρχ. Μουσεῖῳ Πρεβέζης περὶ τὰς εἰκοσι καὶ πέντε ἀρχαῖαι βυζαντινὰι εἰκόνες.

ΡΟΚΟΣ · ΚΟΡΝΑΡΙΣ · ΠΡΟΒΛΕΠΤΗΣ · ΑΝΑΚΕΝΗΣΕ · † ΚΟΝ·
ΜΕΤΑ · ΤΟΝ · ΕΒΕΡΓΕΤΟΝ · 1735 ΜΑΗΣ 6.

VI. Ναϊσκος Ἀγ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἐν μέσῳ τῆς πόλεως Πρεβέζης, ἔναντι τῆς Ἑβρ. Συναγωγῆς. Ἰδρύθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὑπὸ τοῦ ἐξ Ἰθάκης ἱερέως *Παναγιώτη Τσουράκη* (Παπατζουράκη), ὅστις ἐπροίκισεν αὐτὴν μὲ ἀρχαιότατα σκεύη, ἄμφια, εἰκόνας κλπ. ἅτινα μεθ' ἑαυτοῦ ἐκόμισεν. Μεταξὺ αὐτῶν περίφημος ἀργυροσφαιτος ἱερὰ ὀθόνη, (ἄερας) τῆς θείας Μεταλήψεως, ἀληθὲς κειμήλιον φέρον τὰς ἐξῆς ἐπιγραφάς: περὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Παντοκράτορος, κατὰ μῆκος τῶν τεσσάρων πλευρῶν τῆς μεταξωτῆς ὀθόνης:

+ ΕΑΩΚΑΙ ΤΟΙΣ ΑΓΟΙΕΙΣ ΧΡΗ ΗΑΘΙΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ
ΕΙΠΩΝ: ΠΙΕΤΕ ΕΞ ΑΥΤΩ ΠΑΝΤΕΣ ΨΥΧΕΣΙ ΤΟ ΕΗΑΜΥ: ΟΤΙ
ΚΑΙ ΗΙΣ ΑΙ ΑΘΙΚΗΣ ΤΟ Ν ΠΕΡΙ ΜΩ ΚΑΙ ΠΟΛΛΩ Ν ΕΚΧΥΝΟ
ΜΕΚΟΝ Ο ΕΙΟ ΑΨΕΣΙΝ Α Η ΑΡΤΙΩΝ: Α Η Η:

Α Η ΜΗΤΡΙΟΥ ΚΩ Η Σ Α Τ Η Υ Α Ρ Η Σ Ο Α Ο Τ Η
Β Η Σ Ε Ο Σ Α Λ Ε Ξ Α Τ Η Α Ρ Γ Ι Σ + Ε Τ Ο Ν Σ · Ω Π Σ'

Ἐπειδὴ τὸ ἔτος ᾿ζπς' δηλοῖ τὴν ἀπὸ Κτίσεως κόσμου χρονολογίαν, ἔχομεν = 1578 μ. Χ.

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Ἐξωδίκως καὶ ἐν ἐπιμέτρῳ ἐνταῦθα ἐπισυνάπτω τὰς φωτογραφίας (εἰκ. 10 καὶ 11) μιᾶς τῶν ἐπὶ τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων πυλῶν τοῦ φρουρίου τῆς πόλεως ταύτης, ἐφ' ἧς, κεκλεισμένης οὖσης ἀπὸ μακροτάτου χρόνου, πρῶτος ἀνέγνωσα λίαν ἐνδιαφέρουσαν ἔμμετρον ἐπιγραφὴν μὲ ἀναγλύπτους ὠραίους βυζαντι-

νοὺς χαρακτηήρας, χαραχθεῖσαν δὲ τῇ ἐντολῇ τοῦ «πυρός τῆς Ἠπείρου καὶ ἀπογόνου τοῦ Πύρρου» . . Ἀλῆ Πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων.

Εἰκ. 10. Ἡ ἐπὶ τῆς λίμνης Ἰωαννίνων ἀνατολ. Πύλη τοῦ φρουρίου αὐτῶν μετὰ τῆς ἐν τῷ σημείῳ + ἐμμέτρον ἐπιγραφῆς.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἀναφέρεται εἰς ἐπισκευὴν ὀλοσχερῆ τοῦ φρουρίου, γενομένου πρότερον παρανάλωμα τοῦ πυρός, εἶνε δὲ γε-

γραμμένη εἰς στίχους δεκαπεντασυλλάβους καὶ ἐν γλώσση δημώ-
δει, φέρει δὲ χρονολογίαν 1815.

Εἰκ. 11. Ἐμμετρος ἐπιγραφή ἐπὶ τῆς ἀνατολ. (ἐπὶ τῆς λίμνης) πύλης
τοῦ φρουρίου Ἰωαννίνων.

A. Πύλης ἐπιγραφή φρουρίου Ἰωαννίνων.

..... νέου διθίας
..... εσον τῆς φωτίας
..... βοήθειαν ζητοῦσε
..... ποτὲ δὲν ἤμποροῦσε

. ὅσα του ἦτον χρεῖα
 τούτου παρευθὺς νανάψη τὴν φωτία
 τούτου διὰ νάνανεωθῆ ἔτι νάναζήση
 τὰ σαθρωμένα τείχη του πάλιν νάνακτήση
 ἔπου στοὺς πρώην δεσπότης αὐτὸν ἐπροσκυνοῦσαν
 καὶ δι' ἀνακαινισμόν πάντα παρακαλοῦσαν
 καὶ μόνον που ἀπέρασαν διάφοροι αἰῶνες
 καὶ καθεξῆς πολλότατοι ἕπατοι κήγεμόνες
 κανένας δὲν ἠμπόρεσε νὰ λάβῃ τὴν φροντίδα
 καὶ εὐεργέτης νὰ δειχθῆ εἰς ταύτην τὴν πατρίδα
 οὔτε εἰς τὴν παρέλευσιν τοσούτων πολλῶν χρόνων
 ἠμπόρεσαν νὰ βάλλωσι κανένα λίθον, μόνον
 ὁ κράτιστος δ' Ἀλῆ-Πασιάς, βυζύρης τῆς Ἡπείρου,
 περίφημος ἀπόγονος τοῦ θαυμασίου Πύρου
 ὡς ἄλλο πῦρ θαυμάσιον τοῦτο το ἀνασταίνει
 καὶ πάλιν ὠραιότερον τὸ ἀποκατασταίνει.
 αἰε' (= 1815).

Ἐγραφον ἐν Ἀθήναις τῇ 2 Ἀπριλίου 1915.

ΑΛΕΞ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

Ἐφορος ἀρχαιοτήτων Ἀργολιδοκορινθίας καὶ Ἀρκαδίας.

ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΟΙ ΝΑΟΙ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ

Η ΚΟΙΜΗΣΙΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Ὁ Ναὸς τοῦ Βραχογοραντζῆ.

Πρὸς νότον τοῦ Ἀργυροκάστρου ἐκτείνεται εἰς μῆκος ἱκανῶν σταδίων ἐπίμηκες λεκανοπέδιον περικλειόμενον ἐνθεν καὶ ἐνθεν ὑπὸ ὑψηλῆς διπλῆς βουνοσειρᾶς βορειοανατολικῶς διηκούσης, διασχίζεται δὲ κατὰ μῆκος ὑπὸ τοῦ Δρύνου, παραποτάμου τοῦ Ἀῶου, καὶ δυσμικῶς τούτου ὑπὸ τῆς ἐξ Ἰωαννίνων ἀμαξιτοῦ.

Ἄρθονα εἶναι τὰ ἐκατέρωθεν τῆς πεδιάδος χωρία, κείμενα ἄλλα ἐπὶ τῶν ὑπωρειῶν, ἄλλα ἐπ' αὐτῶν τῶν ἀυχένων τῶν περὶ ὄρέων· κατὰ δὲ τὸ 70^{ον} στάδιον τῆς ἀπὸ Ἰωαννίνων ἀμαξιτοῦ εὐρίσκονται ἐν δεξιᾷ, πλὴν ἄλλων, τὰ χωρία Ἐπισκοπή καὶ ὀλίγον τι βορειότερον τὸ χωρίον Βραχογοραντζῆς, ἀπέναντι δὲ τούτων, ἐπὶ τοῦ ἐτέρου χείλους τοῦ λεκανοπεδίου, τὸ χωρίον Ζερβάτι. Ἐν τοῖς χωρίοις τούτοις ὑπάρχει ἀνὰ εἰς βυζαντικὸς ναὸς τιμώμενος, ὡς καὶ ὁ τοῦ Λαμπόδου, ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεοτόκου (Κοιμήσεως).

Περὶ τοῦ ἐν τῷ πρώτῳ χωρίῳ ναοῦ, τῆς ἄλλοτε Ἐπισκοπῆς τῆς Μητροπόλεως Δρυνοπόλεως, ἐγράψαμεν ἐν ἐτέρῳ ἄρθρῳ δημοσιευμένῳ ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἐκδιδομένῳ Ἀρχαιολογικῷ Δελτίῳ, θὰ ἀναφέρωμεν δὲ ἐνταῦθα περὶ τῶν δύο ἄλλων.

*
* *

Ὁ ναὸς τοῦ Βραχογοραντζῆ δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ἡμι-σκοπικῶς ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ναοὺς τοῦ Λαμπόδου καὶ τῆς Ἐπι-

σκοπῆς, ἀλλ' οὐχί ἄνευ ἐνδιαφέροντος (εἰκ. 1, 2, 3, 4). Στερούμενος νάρθηκος σχηματίζει ἐπίμηκες τετράπλευρον μήκους 7.60, πλάτους 6.86, καὶ χωρίζεται διὰ τοξωτῶν ἀνοιγμάτων εἰς τρία διαμερίσματα ἢ κλίτη, ὧν τὸ μέσον εἶναι διπλάσιον τῶν δύο πλαγίων (εἰκ. 2)· τὸ πρῶτον καλύπτεται ὑπὸ ἡμικυκλικῆς καμάρας, τὰ δὲ ἄλλα ὑπὸ καμάρας ἴσης πρὸς τὸ τέταρτον τοῦ κύκλου (εἰκ. 3).

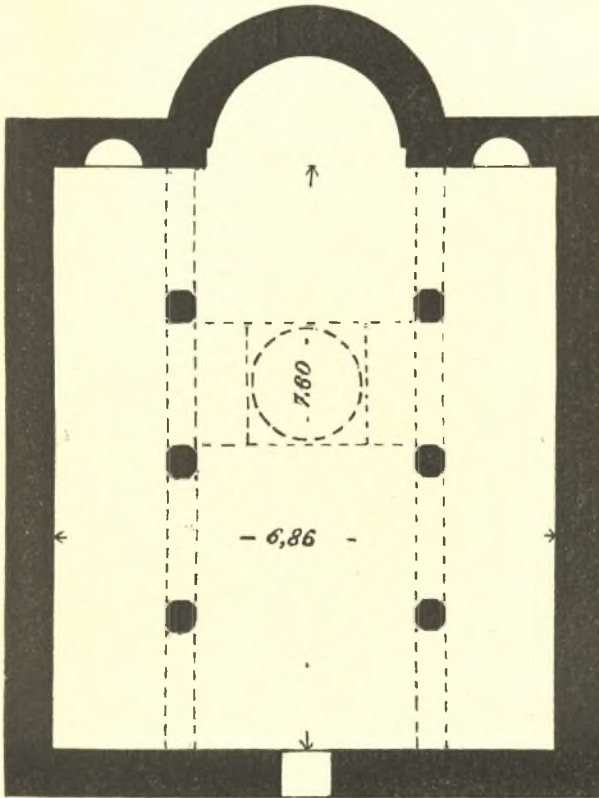
Εἰκ. 1. Ναὸς Βραχογοραντζῆ.

Τὸ ἐν μέρος τῶν ἄκρων τοξωτῶν ἀνοιγμάτων στηρίζεται συγχωνευόμενον ἐπὶ τῶν στενῶν πλευρῶν τοῦ ναοῦ, τὸ δὲ ἄλλο μέρος ὡς καὶ τὰ λοιπὰ ἀνοίγματα ἐπὶ τῶν τριῶν ὀκτωγωνίων στηριγμάτων (εἰκ. 4).

Μικροτέρα εἰς ὕψος καὶ ὀλίγον εἰς πλάτος τῆς μέσης καμάρας ἐξέχει πρὸς τὰ ὀπισθεν μόνον ἢ μέση ἡμικυκλικὴ κόγχη,

πρὸς δὲ τὰ πλάγια διαμερίσματα ἀντιστοιχοῦσι μικραὶ ἡμικυκλικαὶ τὴν τομὴν κόγχαι βάθους ἐλάσσονος τοῦ πάχους τοῦ τοίχου (εἰκ. 2).

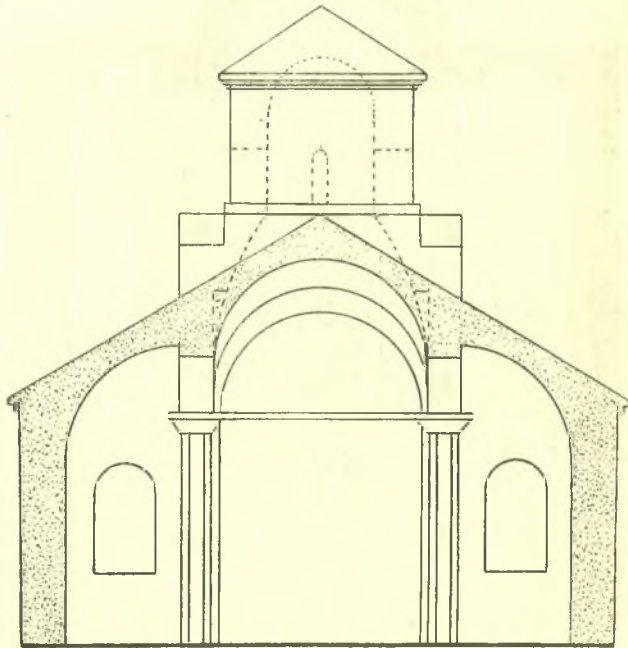
Ἐπὶ τοῦ δευτέρου ἐκ τῶν ὀπισθεν τοξωτοῦ ἀνοίγματος ἐδρά-

Εἰκ. 2. Ναοῦ Βραχογορανιζῆ κάτοψις.

ζεταὶ ὁ τροῦλλος, μετὰ ὑψηλοῦ σχετικῶς κυλινδρικοῦ τυμπάνου, ἀπολήγων ἄνω κωνοειδῶς ὡς καὶ πάντες οἱ λοιποὶ ναοὶ τῆς περιοχῆς (πβλ. Βερσάκης, Ἄρχ. Δελτίον Τομ. Α' 1915 σ. 31, εἰκ. 1, 3, 4-8). Ἡ ἐσωτερικὴ διάμετρος τούτου εἶναι μικροτέρα τοῦ πλάτους τοῦ μέσου διαμερίσματος καὶ ἴση πρὸς τὸ τοξωτὸν ἀνοι-

γμα· ἐκ τούτου ὁ τροῦλλος δὲν στηρίζεται ἐπὶ τετραγώνου, ἀλλὰ ἐπὶ ἐπιμήκους τετραπλεύρου βάσεως (εἰκ. 2). Πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῆς ἀνωμαλίας ταύτης κατεσκευάσαν τὰ κατὰ μῆκος τοῦ ναοῦ πλάγια τοιχώματα τοῦ τετραπλεύρου συγκλίνοντα βαθμηδὸν πρὸς τὰ ἄνω κατὰ καμπύλην γραμμὴν ἀρχομένην ἀπὸ τῆς ἐφαπτομένης τοῦ τόξου μέχρι τῆς βάσεως τοῦ τυμπάνου. Ἄπο

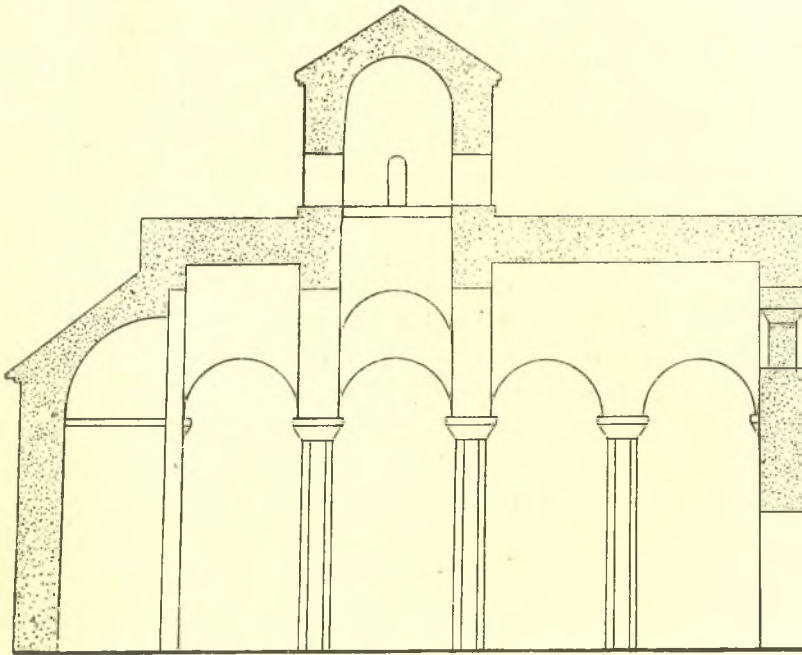

Εἰκ. 3. Ναοῦ Βραχοροανιζῆ ἐγκαρσία τομή.

τῆς ἐφαπτομένης ταύτης κατεσκευάσαν δεύτερον τοξωτὸν κοίλωμα ὑπεράνω τοῦ τοξωτοῦ ἀνοίγματος, ὑπὸ δὲ τὰ κράσπεδα τῆς ἐνθάδε διανοιγομένης μέσης καμάρας δύο τοξωτὰ χεῖλη ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὸ τοξωτὸν κοίλωμα (εἰκ 3, 4). Διὰ κακοτέχνου λύσεως ἐπετεύχθη στερεὰ πῶς τετράγωνος βᾶσις καὶ συνευδιάσθησαν τὰ ἀπὸ τῆς ἐκπονήσεως τοῦ σχεδίου κακῶς ἐξευρεθέντα καὶ διῆστάμενα ἀρχιτεκτονικὰ σχήματα.

Ἡ τετράγωνος βάσις συγχωνεύεται πρὸς τὸ τύμπανον διὰ σφαιρικῶν τριγωνικῶν τμημάτων.

Ἐπὶ τῆς τετραπλεύρου ἢ τετραγώνου βάσεως στηριζόμενα ἐρείδονται ἔξω τοῦ ναοῦ δύο σαγματοειδῆ πλάγια κατασκευάσματα πρὸς τὴν βάσιν τοῦ τυμπάνου, τέσσαρα δὲ τοξωτὰ παράθυρα ἐναλλάσσονται πρὸς τοξωτὰς κόγχας (εἰκ. 1, 3).

Εἰκ. 4. Ναοῦ Βραχογορανιζῆ τομὴ κατὰ μῆκος.

Ἐξ ὅλου τοῦ οἰκοδομήματος μόνον μέρη τινὰ τοῦ τρούλλου διετήρησάν πως τὴν πρώτην μορφήν, πάντα δὲ τὰ λοιπὰ μετεσκευάσθησαν ἢ ἀνικοδομήθησαν. Πρὸς τὸ μέτωπον τοῦ ναοῦ προσετέθη καὶ ἕτερον διαμέρισμα, δυνάμενον νὰ ἀναπληρώσῃ τὸν ἐλλείποντα νάρθηκα (εἰκ. 1).

Ἐὰν ὁ ναὸς ἐχωρίζετο διὰ τοίχου κατὰ τὸ πρῶτον μετὰ τὸ μέτωπον πολυγωνικὸν στήριγμα καὶ ἡ μέση καμάρα διεσταυ-

ροῦτο πρὸς ὁμοίαν ἐγκαρσίαν διακόπτουσιν τὰ συνεχῆ πλάγια διαμερίσματα, θὰ εἶχομεν ὁπωσδήποτε ναὸν μετὰ νάρθηκος καὶ μετὰ κεντρικοῦ σταυροθολίου. Νῦν ὁμως ὁμοιάζει ὁ ναὸς πρὸς βεβιασμένην μορφήν βασιλικῆς.

Ὁλόκληρος ὁ ἐσωτερικὸς χώρος καλύπτεται, ὡς συνήθως, ὑπὸ τοιχογραφιῶν, αἵτινες ὁμως ἐδλάθθησαν, ἂν δὲν κατεστράφησαν, ὑπὸ τοῦ καπνοῦ τῶν κηρίων καὶ τῶν ἄλλων φώτων. Ἄν δὲ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι οὐδὲν παράθυρον ὑπάρχει νῦν ἐν τῷ ναῷ, ἐκ δὲ τοῦ τρούλλου ἀμυδρὸν μόνον διέρχεται φῶς, δύνανται τις νὰ φαντασθῇ ὅποιον σκότος καλύπτει τὸ ἐσωτερικόν, ἐξ οὗ αἱ ὑπὸ τοῦ καπνοῦ μελανθεῖσαι τοιχογραφίαι φαίνονται ἔτι σκοτεινότεραι· μόνον δι' ἰσχυροῦ τεχνητοῦ φωτὸς καὶ μετὰ προηγούμενον καθαρισμὸν τῶν εἰκόνων ἠδύνατό τις νὰ μελετήσῃ ταῦτα ὡς καὶ τὴν μετὰ λαξευμάτων καὶ εἰκόνων ξυλίνην εἰκονόστασιν. Ἐπειδὴ δὲ ἐστερούμενη τῶν μέσων τούτων, πρὸς δὲ καὶ τῶν μέσων λήψεως καταλλήλων ἀπεικασμάτων, παρητήθη τῆς τε μελέτης καὶ τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἄνω καὶ τῶν τοιχογραφιῶν τῶν λοιπῶν ναῶν τῆς Ἡπείρου.

Ἐνεκ τῆς καταστάσεως τοῦ ναοῦ δύσκολος καθίσταται ἡ προσπάθεια χρονολογήσεως αὐτοῦ. Ἐκ τῆς βεβιασμένης λύσεως ἀρχιτεκτονικῶν τινῶν μορφῶν θὰ παρεδεχόμενη μεταβατικὴν τινα περίοδον, καὶ δὴ τὴν ἀπὸ τῆς δευτέρας βυζαντινῆς πρὸ τὴν τρίτην.

*
* *

Ὁ ναὸς τοῦ Ζερβατίου

Καὶ οὗτος στερούμενος νάρθηκος ἔχει σχῆμα τετραπλεύρου μήκους 10, 90, πλάτους 7,58, καὶ χωρίζεται διὰ τοξωτῶν ἀνοιγμάτων εἰς τρία καμαρωτὰ διαμερίσματα ἢ κλίτη, ὧν τὸ μέσον, ὀλίγον μόνον πλατύτερον τῶν πλαγίων διασταυροῦται πρὸς ὁμοίον ἐγκάρσιον σκέλος (εἰκ. 5-6). Τὸ μέσον κλίτος εἶναι ὑψηλότερον τῶν ἄλλων, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ σημείου τῆς διασταυρώσεως μέχρι τοῦ ὀπισθίου τοίχου τοῦ ναοῦ ἡ διαφορά εἶναι ἐλάσσων

ἔνεκα παχυτέρας κατασκευῆς τῆς καμάρας. Τὸ ἐξέχον μέρος ταύτης ἀπολήγει κατὰ τὸ πρόσθιον κρᾶσπεδον τοῦ ἀνοίγματος εἰς τοξωτὸν χεῖλος (εἰκ. 7), ἐνισχύθη δ' οὕτως ἡ καμάρα, ἵνα μείζονα παράσχη ἀντοχήν τῇ πίεσει τοῦ τρούλλου.

Οὗτος ἀπολήγει ἄνω ὡς τοῦ προηγουμένου ναοῦ, ἔχει κυλινδρικὸν τύμπανον μετὰ τοξωτῶν παραθύρων καὶ διὰ ψφαιρικῶν

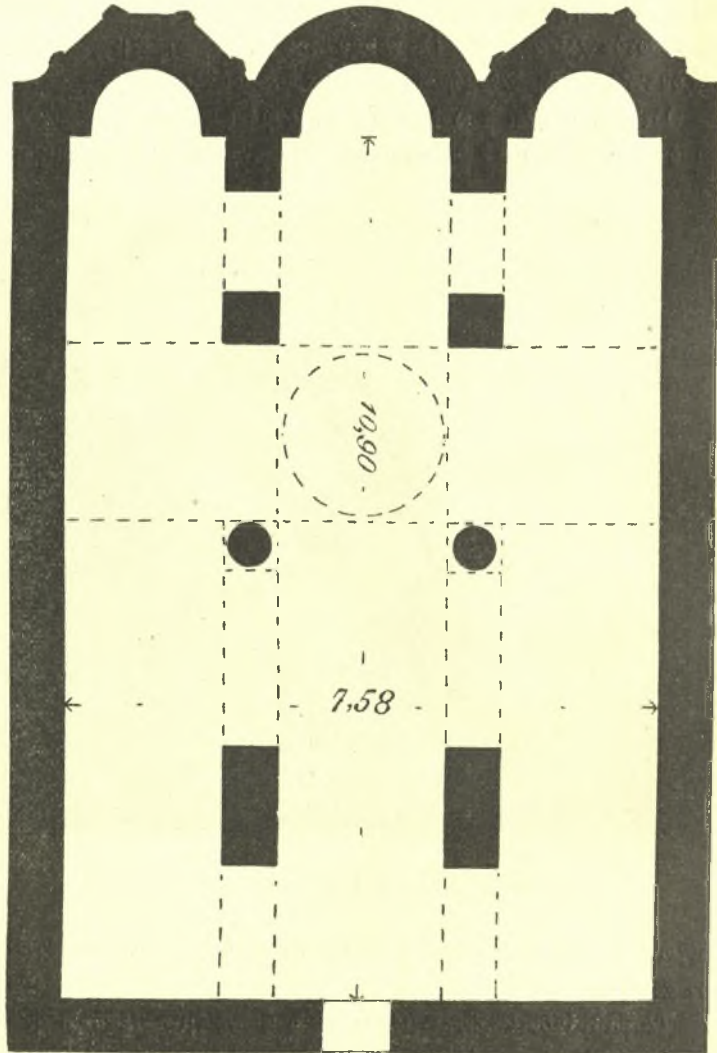

Εἰκ. 5. Ζερβατίου ναός.

τριγωνικῶν τμημάτων συγχωνεύεται πρὸς τὸ ὑπ' αὐτὸ τετράγωνον ἄνοιγμα (εἰκ. 7).

Τὰ βαστάζοντα τὰς καμάρας τοξωτὰ ἀνοίγματα ἔχουσι διάφορον μέγεθος, τοῦ μέσου ὑπερβαίνοντος τὸ πρῶτον καὶ τούτου τὸ τελευταῖον. Τὰ κάτωθι τοῦ τρούλλου μέρη τούτου καὶ τοῦ μέσου τόξου στηρίζονται τὸ μὲν μέσον ἐπὶ κίονος, τὰ δὲ τοῦ ἄλλου ἐπὶ τετραγώνου στηρίγματος (εἰκ. 6, 7, 8).

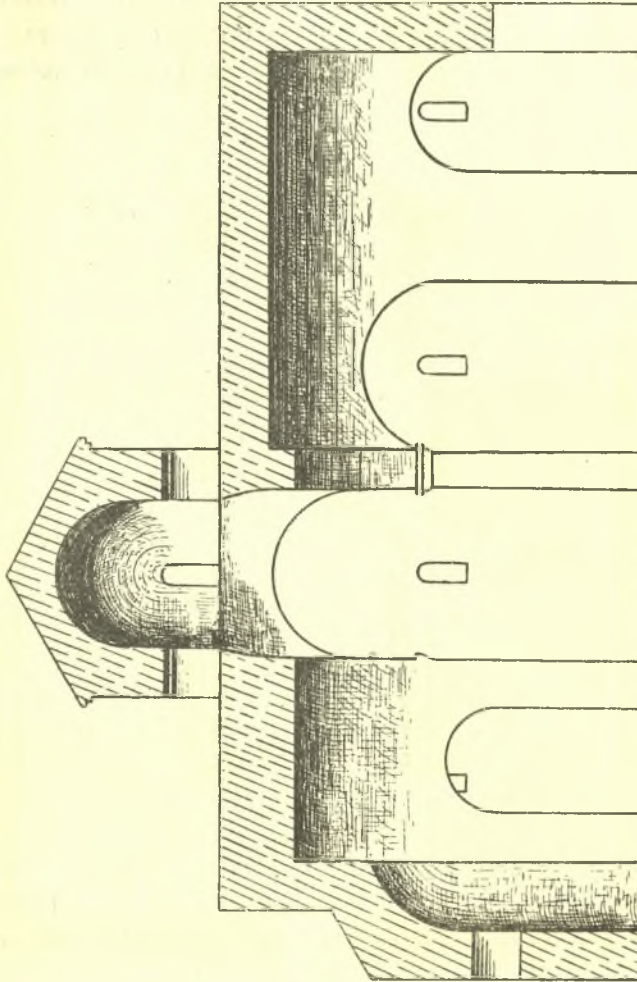
Ἐκαστον κλίτος ἀπολήγει εἰς τρεῖς ἐξεχούσας ὀπισθεν ἐλάσ-

Εἰκ. 6. Ζορβατίον ναοῦ κάτοιψις.

σονας κόγχας, ὧν αἱ πλάγαι εἶναι ἐξωτερικῶς πολυγωνικαί, ἡμικυκλική δὲ ἡ μέση. Αἱ ἀκμαὶ τῶν γωνιῶν τῶν πρώτων ἐξεχούσας

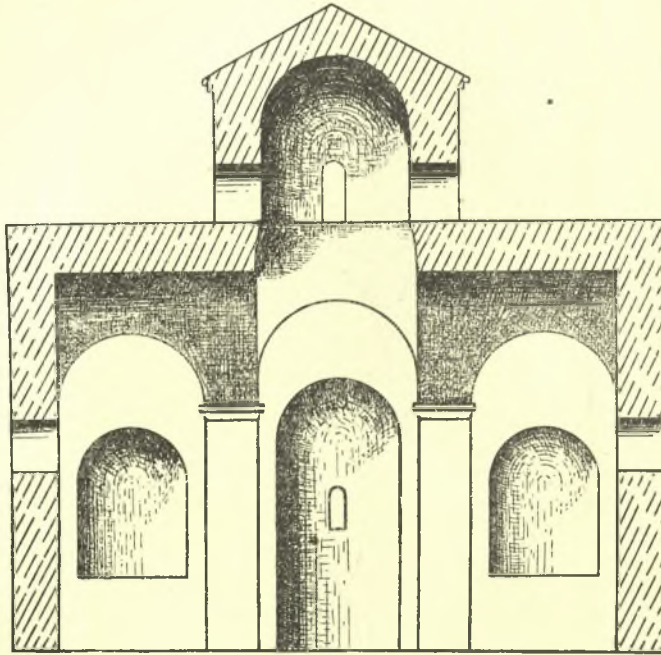
καὶ σχηματίζουσαι τριμερῆς ὀδοντωτὸν κράσπεδον χωρίζουσι τὴν πρισματικὴν ἐπιφάνειαν τῆς κόγχης εἰς τοξωτὰς παραθυροειδεῖς κοιλότητας.

Εἰκ. 7. Ζωγραφίου ναοῦ τομὴ κατὰ μῆκος.

Προκύπτει λοιπὸν σχῆμά πως βασιλικῆς ἄνευ νάρθηκος· δι' ἐγκαρσίου ὅμως τοῖχου μετὰ τὸ μέσον τόξον θὰ μεταδάλλετο τὸ σχῆμα εἰς ἰσοσκελῆς περίπου σταυροθόλιον μετὰ νάρθηκος.

Καὶ τοῦτου τοῦ ναοῦ οἱ τοῖχοι πάντες ἐκαλύφθησαν διὰ τοιχογραφιῶν, δύο δὲ ἀπεικάζματα, ἃ μόνον κατώρθωσα γὰ ἔχω, παρέχουσι δείγμα τοῦ εἶδους καὶ τῆς διατηρήσεως αὐτῶν (εἰκ. 9, 10). Ἐλήφθησαν αὐταὶ κατὰ τὸ παρὰ τὴν πλαγίαν εἴσοδον πρῶτον τόξον καὶ τὸ πλάγιον δεξιὸν κλίτος, ὅπου ὑπῆρχεν ἐκ τῆς εἰσόδου ὀλίγον φῶς. Ἡ ἡλικία τῶν τοιχογραφιῶν τούτων

Εἰκ. 8. Ζερβατίου ναοῦ τομὴ ἐγκαρσία.

καθορίζεται, ἐξ ὧσων ἀναφέρεται ὑπεράνω τῆς κυρίας εἰσόδου οὕτω· Ἠγέρθη ἐκ βάθρων καὶ ἱστορήθη ὁ πάνσεπιος καὶ θεῖος ναὸς τῆς ὑπεραγίας ἐνδόξου Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας· Καὶ ἡ συνδρομὴ δὲ ὄλων γέγονεν. Ἱστορήθη δὲ καὶ χειρὸς (ἡ)ἔμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ Μιχαὴλ Νικολάου. Ἔτος ΖΡΙδ.= (1605).

Φαίνεται ὅμως ὅτι πρόκειται περὶ ἀνοικοδομήσεως ναοῦ ἀρ-

χαιότερου, οὕτινος ἡ πρώτη κατασκευὴ δὲν θὰ ἀπεῖχε χρονολογικῶς τῆς κατασκευῆς τῶν προηγουμένων. Ἄν καὶ τὰ πάντα ἀνενεώθησαν ἐν τῷ ναῷ, διατηροῦνται ἐνιαχοῦ, λ. χ. παρὰ τὴν

Εἰκ. 9. Ζερβατίου ναοῦ τοιχογραφία.

πλαγίαν θύραν, ἔχνη τοίχου ὁμοίου πρὸς τὸν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Λαμπόδου. Σφίζεται δ' ἔτι ἐν τοῖς ἄνω χωρίοις ἢ παράδωσις καθ' ἣν συγχρόνως ὑποδομήθησαν οἱ τέσσαρες ναοὶ Λαμπόδου, Ἐπισκο-

πῆς, Βραχογοραντζῆ καὶ Ζερβατίου. Ἴσως νὰ ὑπῆρχον ἐν τούτοις ναοὶ ἀπὸ τῆς πρώτης ἤδη περιόδου, ἀντικατασταθέντες ἐν ταῖς ἐπομέναις περιόδοις δι' ἄλλων.

Εἰκ. 10. Ζερβατίου ναοῦ ἀριστεροῦ κλίτους τοιχογραφία.

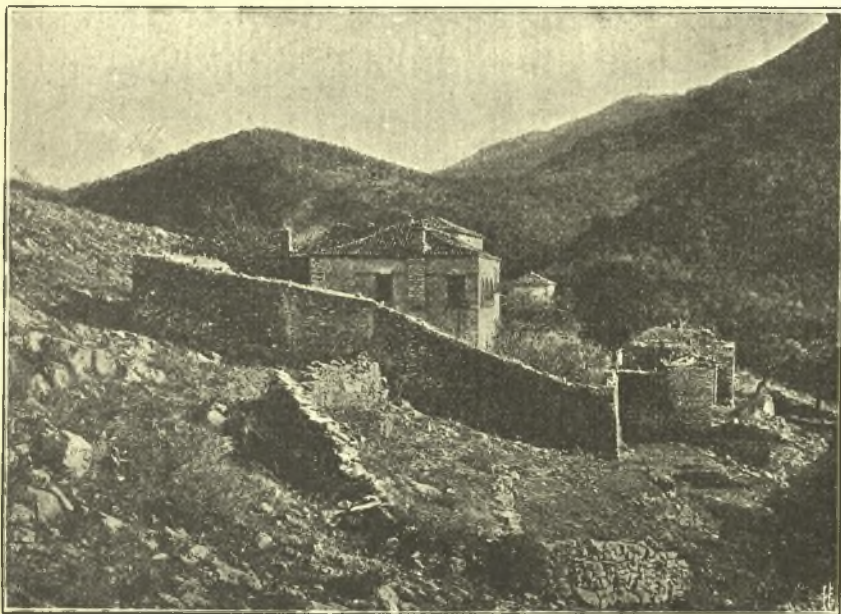
Καὶ μετὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἱστορήθη ὑπὸ τοῦ Νικολάου ὁ ναός, ἐπεσκευάσθη οὗτος καὶ μετεβλήθη διὰ προσθηκῶν προστώων καὶ διαμερισμάτων ἐν τῷ μετώπῳ, δι' ἀνυψώσεως ἐξω-

τερικῶς τῆς στέγης (εἰκ. 5) καὶ ἄλλων. Ἔνεκα τῶν ἐπισκευῶν τούτων, οὐδεμία ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια διατήρησε τὴν πρώτην κατασκευήν.

*
**

Ὁ ναὸς τῆς Κοκαμιᾶς

Ἄν ἀμέσως μετὰ τὸ 70^{ον} στάδιον τῆς ἀπὸ Ἰωαννίνων ἀμα-

Εἰκ. 11. Κοκαμιᾶς μονὴ καὶ ναός.

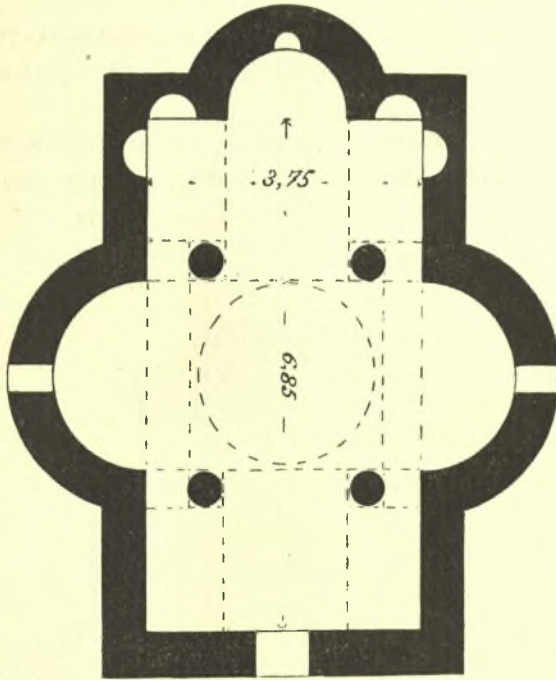
ξιτοῦ στραφῶμεν ἀριστερά, ἀκολουθοῦντες τὴν πρὸς τὸ Δέλδινον καὶ Ἁγίους Σαράντα ἄγουσαν μέχρι τοῦ 101^{ου} περίπου σταδίου μετὰ τὸ Δέλδινον, καὶ ἐντεῦθεν πάλιν ἀκολουθήσωμεν ἡμιονικὴν ὁδὸν μέχρι βουνώδους παρὰ τὴν θάλασσαν τοποθεσίας νοτίως τῆς Νιδίτσης, θὰ εὑρωμεν μεταξὺ βραχωδῶν ὑπωρειῶν τὰ ἐρείπια τῆς μονῆς τῆς Κοκαμιᾶς μετὰ μικροσκοπικοῦ ἐν αὐτῇ ναοῦ τῆς Θεοτόκου (εἰκ. 11.12).

Οὗτος εἶναι τρίκογχος (εἰκ. 13) καὶ ἔχει μέγεθος κατὰ τὸν μείζονα ἄξονα τοῦ τετραπλεύρου, ἐφ' οὗ ἐρείδονται αἱ κόγχαι, 6. 85, κατὰ δὲ τὸν ἕτερον 3. 75. Διασχίζεται κατὰ μῆκος ὑπὸ ἐνὸς μόνου κλίτους καμαρωτοῦ πλάτους ἴσου πρὸς τὴν μέσην κόγχην, μικροτέραν οὖσαν τῶν πλαγίων. Αὗται συμπίπτουσι πρὸς τὸ κέντρον τοῦ ναοῦ καὶ ἐκβάλλουσι πρὸς ἓν ἑκατέρωθεν τοξωτὸν

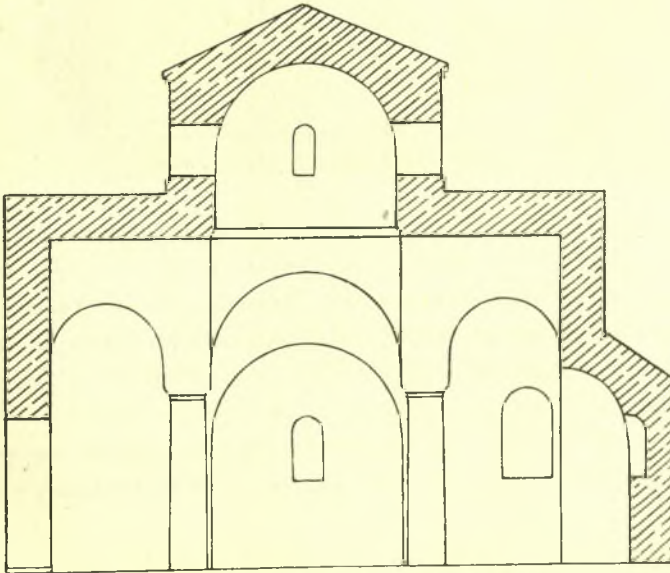

Εἰκ. 12. Κοκαμιᾶς ναοῦ ὀπισθία θύραι.

ὀρθογώνιον τὴν τομὴν κοίλωμα. Ἡ μεταξὺ τῶν δύο τούτων τοξωτῶν κοιλωμάτων ἀπόστασις εἶναι μείζων τοῦ πλάτους τοῦ μέσου κλίτους, σχηματίζουσι δὲ τὰ μέτωπα τῶν ἐξεχόντων ἑκατέρωθεν τοξωτῶν χειλέων, ἐξᾗ ὧν ἐμετρήθη ἡ ἀπόστασις, τὰς δύο πλευρὰς τετραγώνου ἀνοίγματος. Διακοπτομένου τοῦ μέσου κλίτους κατ' ἴσην ἀπόστασιν ἐν τῷ κέντρῳ, σχηματίζονται αἱ ἕτεραι δύο

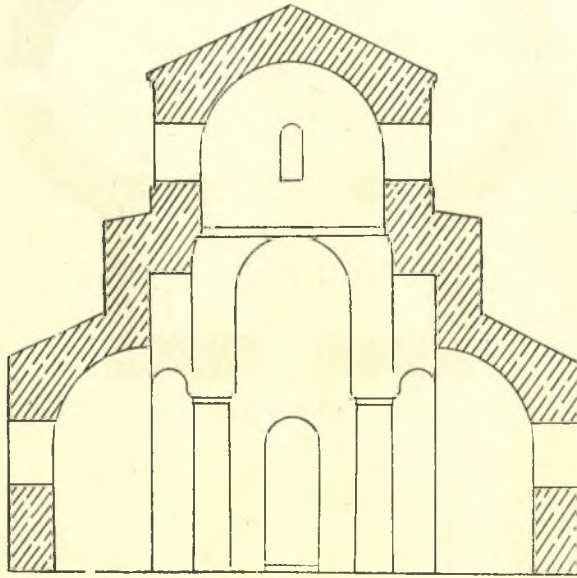
Εἰκ. 13. Κοκκιμιᾶς ναοῦ κάτωσις.

Εἰκ. 14. Κοκκιμιᾶς ναοῦ τομὴ κατὰ μῆκος.

πλευραὶ τοῦ τετραγώνου, ἐκτεινομένης τῆς διατεμοῦσης γραμμῆς κατ' εὐθείαν μέχρι συναντήσεως τῶν τοξωτῶν χειλέων (εἰκ. 13, 14, 15).

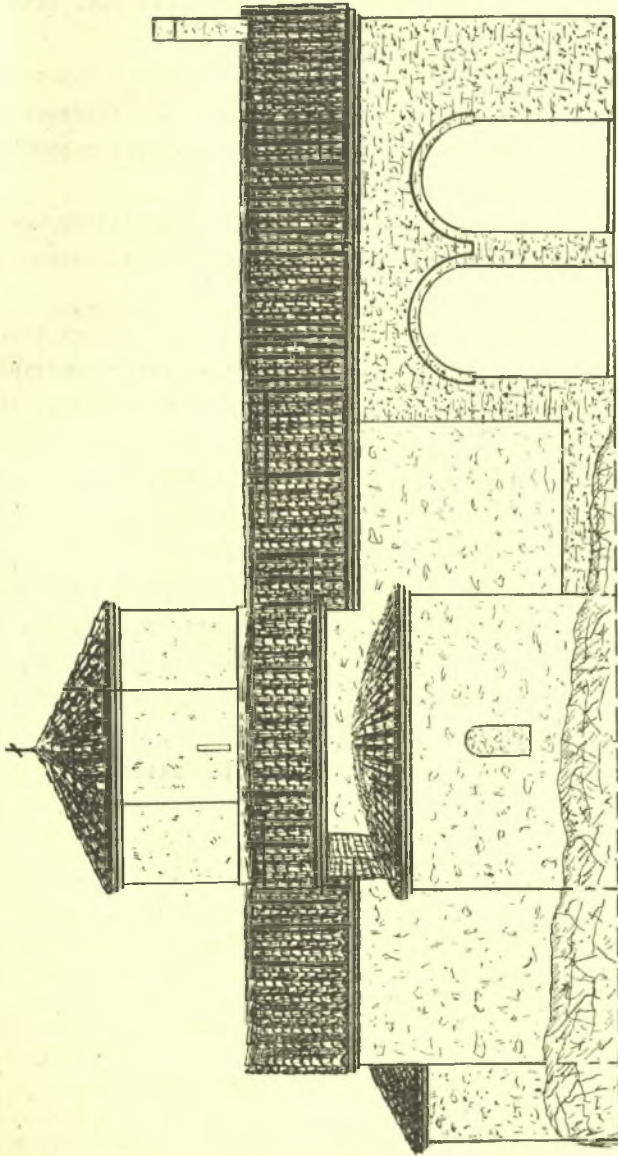
Αἱ πλάγια πλευραὶ τοῦ μέσου κλίτους δὲν διήκουσι συνεχεῖς μέχρι τοῦ δαπέδου τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ μέχρι τῆς διαμέτρου ἢ τοῦ κέντρου τῶν δύο ὑπεράνω τῶν πλαγίων κογχῶν τοξωτῶν κοιλωμάτων, σχηματίζουσαι ἑκατέρωθεν τούτων ἕτερα δύο τοξωτὰ

Εἰκ. 15. Κοκκιμῆς ναοῦ τομὴ ἑγκαροία.

ὀρθογώνια τὴν τομὴν κοιλώματα (εἰκ. 15). Τὰ πρὸς τὰς μικρὰς πλευρὰς τοῦ ναοῦ μέρη τούτων συγχωνεύονται πρὸς τοὺς τοίχους, τὰ δὲ ἀντίστοιχα μέρη βαστάζονται ὑπὸ κίονων. Τὸ μεταξὺ τῶν κίονων καὶ τῶν πλαγίων πλευρῶν τοῦ ναοῦ διάστημα, κενὸν μέχρι τοῦ ὕψους τοῦ κίονος, περατοῦται ἄνω εἰς τόξον (εἰκ. 15).

Διὰ τῶν κίονων τούτων καὶ τῶν πρὸ τῶν πλαγίων κογχῶν τοξωτῶν κοιλωμάτων, ἀντανακλώντων λαθάνον ἐγκάρσιον κλι-

Εἰκ. 16. Κοκομιᾶδες ναοῦ πλάγια ὄψεις.

τος σταυροθολίου, παρέχεται ἡ ἀναγκαία βᾶσις πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ τρούλλου.

Ἡ τετράγωνος βᾶσις μεταβαίνει εἰς τὸν κύκλον τοῦ τυμπάνου διὰ τριγωνικῶν σφαιρικῶν τμημάτων. Τὸ τύμπανον τοῦ τρούλλου εἶναι ὀκταγώνιον μετὰ τεσσάρων τοξωτῶν παραθύρων, καλύπτεται δὲ ἄνω πυραμοειδῶς.

Παρὰ τὰς ὀπισθίας γωνίας τοῦ ναοῦ κατεσκευάσθησαν ἐπὶ τῆς μικρᾶς πλευρᾶς δύο κόγχαι, ἀνὰ μίαν δὲ ἑκατέρωθεν ἐπὶ τῶν μεγάλων πλευρῶν.

Ἡ τοιχοδομία τοῦ ναοῦ ἦτο ὁμοία πρὸς ἐκείνην τοῦ ἐν Ἁγίοις Σαράντα κατεστραμμένου ναοῦ τῆς μονῆς, συνισταμένη ἐξ ὀρθογωνίων δόμων. Νῦν ὅμως οὐδὲν διαφαίνεται ταύτης, διότι πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν τοίχων ἐδιπλασιάσθη τὸ πάχος αὐτῶν δι' ἐξωτερικῶν προσθηκῶν ἐκ μικρῶν λίθων καὶ κονιάματος. Προσετέθη μάλιστα καὶ προστώον εἰς τὸ μέτωπον, ὅπερ ἐν τῇ εἰκόνι 16 διακρίνεται ἐκ τῆς διαφόρου σχεδιαγραφῆσεως.

Καὶ τοῦ ναοῦ τούτου πᾶσα ἐπιφάνεια τοῦ ἐσωτερικοῦ χώρου, ἐκαλύφθη διὰ τοιχογραφιῶν, γραφειῶν περὶ τὰ μέσα τοῦ ΙΣ' αἰῶνος ὡς ἐξάγεται ἐξ ἐπιγραφῆς ὑπεράνω τῆς εἰσόδου. Εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀνάγεται καὶ ἡ πρώτη οἰκοδόμησις τοῦ ναοῦ

ΦΡΙΔΕΡΙΚΟΣ ΒΕΡΣΑΚΗΣ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ
ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1914

Α'

'Εξεδόθησαν τὰ ἐξῆς :

- 1) *'Αρχαιολογική 'Εφημερίς* τοῦ ἔτους 1913 τεύχος γ'.-δ'. εἰς 500 ἀντί-τυπα.
- 2) *'Αρχαιολογική 'Εφημερίς* τοῦ ἔτους 1914 τεύχος α'.-β'. εἰς 500 ἀντί-τυπα.

Β'

'Επωλήθησαν καὶ διετέθησαν τὰ ἐξῆς :

- 1) *'Αρχαιολογική 'Εφημερίς*. Περίοδος Α'. 'Εδωρήθη ἀνά ἕν ἀντίτυπον τῶν φυλλαδίων 1, 2, 3, 4, 15, 17, 20-29, 50, 51, 53, 54 καὶ 55.
- 2) *'Αρχαιολογική 'Εφημερίς*. Περίοδος Β'. (1862 καὶ 1869-1874). 'Εδωρήθη ἀνά ἕν ἀντίτυπον τῶν φυλλαδίων Α'-ΙΒ'.
- 3) *'Αρχαιολογική 'Εφημερίς*. Περίοδος Γ'. (1883-1914). 'Επωλήθησαν ἀνά ἕν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1883-1902, ἀνά ἕν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1903 καὶ 1904-1910, ἕν τεύχος α'-β' τοῦ ἔτους 1910, δύο ἀντίτυπα τοῦ 1911 καὶ ἕν τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀνά πέντε ἀντίτυπα τοῦ 1912 καὶ ἕν τεύχος γ'-δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους καὶ τέσσαρα τοῦ 1913, ἐνενήκοντα τέσσαρα ἀντίτυπα τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1913. Διανεμήθησαν δὲ διακόσια ἑννέα ἀντίτυπα τοῦ αὐτοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ 1913 καὶ διακόσια τέσσαρα τοῦ τεύχους α'-β' τοῦ ἔτους 1914. 'Εδωρήθησαν ἀνά ἕν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1883-1901, 1905-1908, ἀνά δύο τῶν ἐτῶν 1909 καὶ 1910, ἕν ἀντίτυπον τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ 1910, δύο τοῦ 1911, 1912 καὶ 1913 καὶ δύο ἀντίτυπα τοῦ τεύχους α'-β' τοῦ 1913.
- 4) *Πρακτικά τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εταιρείας 1842-1912*. 'Επωλήθησαν ἀνά ἕν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1886, 1908-1910, τρία τοῦ 1911 καὶ ἑπτὰ τοῦ 1912. Διανεμήθησαν δὲ ἀντίτυπα 40 τοῦ 1912. 'Εδωρήθησαν ἀνά ἕν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1842, 1848-9, 1858 9, 1871-2, 1873-1899, ἀνά δύο τῶν ἐτῶν 1900-1906, τρία τοῦ 1907, ἀνά δύο τῶν ἐτῶν 1908-1910, τρία τοῦ 1911 καὶ δύο τοῦ 1912.
- 5) *'Ιστορία τῆς 'Αρχαιολογικῆς 'Εταιρείας* ὑπό Π. Καββαδία. 'Εδωρήθησαν ἀντίτυπα 3.
- 6) *Κατάλογος τοῦ ἐν 'Αθήναις 'Επιγραφικοῦ Μουσείου*. 'Εδωρήθησαν ἀντίτυπα 2.
- 7) *Τὸ ἱερόν τοῦ 'Ασκληπιοῦ ἐν 'Επιδαύρῳ*. 'Εδωρήθησαν ἀντίτυπα 2.

- 8) *Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος*. Τόμος Α'. Ἐδωρήθη ἀντίτυπον 1.
 9) *Ἡ Ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως 1885 1890* Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα 6. Ἐδωρήθη ἀντίτυπον 1.
 10) *Ἐθρετήριον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς Γ' Περιόδου*. Ἐδωρήθη ἀντίτυπον 1.
 11) *Comptes-rendus du Congrès International d'Archéologie Ire Session*. Athènes 1905. Ἐπωλήθη ἀντίτυπον 1 καὶ ἐδωρήθη ἕν ἀντίτυπον.
 12) *Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου* ὑπὸ Χ. Τσοῦντα. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα τρία καὶ ἐδωρήθησαν δύο.
 13) *Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων* ὑπὸ Γ. Παπαβασιλείου. Ἐπωλήθη ἀντίτυπον ἕν καὶ ἐδωρήθησαν δύο.
 14) *Κατάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσοῦρας* ὑπὸ Κ. Κουρουγιώτου. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα 10 καὶ ἐδωρήθησαν 2.
 15) *Πρακτικά τῆς ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθείου Ἐπιτροπῆς 1853*. Ἐδωρήθη ἀντίτυπον ἕν.

Γ'

Πίναξ τῶν πρὸς πώλησιν ὑπαρχόντων ἐντύπων τῆς Ἐταιρείας
κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912.

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς.

Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(1837-1860)

Ἔτη		Ἀριθμὸς ἀντιτύπων τευχῶν
1837	1	148
1837	2	199
1837	3	188
1837	4	198
1839	11	1
1839	12	1
1839	15	1
1839	17	4
1840	18	1
1840	19	15
1840	20	6
1840	21	11

Ἔτη	Τεύχη	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων τευχῶν
1841	22	18
1841	23	23
1841	24	21
1042	25	40
1842	26	50
1842	27	43
1842	28	22
1843	29	29
1858	50	82
1859	51	316
1860	53	42
1860	54	11
1860	55	37

2) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς.

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(1862 καὶ 1869-1874).

Τοῦ ἔτους 1862 ὑπάρχουσι σειραὶ πλήρεις 268 ἐκάστη ἀποτελουμένη ἐκ δώδεκα τευχῶν ὑπὸ στοιχεῖα Α-ΙΒ'. Τὰ μεμονωμένα τεύχη τοῦ 1862 καὶ τὰ τῶν ἐτῶν 1869-1874 ἔχουσιν οὕτω:

Ἔτη	Τεύχη	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων τευχῶν.
1862	β'	13
1862	γ'	4
1862	δ'	19
1862	ε'	7
1862	ς'	16
1862	ζ'	4
1862	η'	6
1862	θ'	28
1862	ι'	24
1862	ια'	19

Ἔτη	Τεύχη	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων τευχῶν
1862	ιδ'	11
1869	ιγ'	161
1870	ιδ'	117
1872	ιε'	298
1873	ισ'	298
1874	ις'	291

3) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς.

Γ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(ἀπὸ τοῦ ἔτους 1883 κ. ἑ.).

α') Πλήρεις σειραί.

Ἐν τῇ ἀποθήκῃ τῆς Ἐταιρείας ὑπάρχουσι πρὸς πώλησιν πενήτηντα ἕξ πλήρεις σειραὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς Γ' Περιόδου. Ἐκάστη τῶν σειρῶν τιμᾶται δραχμῶν 775.

β') Μεμονωμένοι τόμοι καὶ τεύχη.

Ἐπάρχουσι προσέτι καὶ οἱ ἐξῆς τόμοι πωλούμενοι μεμονωμένοι ἕκαστος δραχμ. 25, ἕκαστον δὲ τεύχος δραχμ. 6 25.

Ἔτη	Ἀριθμὸς τόμων	Ἀριθμὸς τευχῶν			
		α'	β'	γ'	δ'
1883	106	—	—	7	7
1884	119	1	1	17	—
1885	27	2	2	—	2
1886	17	—	—	—	3
1887	24	1	—	—	1
1888	32	—	—	3	3
1889	34	—	—	—	—
1890	31	—	—	3	3
1891	36	—	—	—	—
1892	40	1	—	—	—

Κατάσταση δημοσιευμάτων της 'Εταιρείας V

Έτη	Αριθμός τόμων	Αριθμός τευχών			
		α'	β'	γ'	δ'
1893	59	1	1	—	1
1894	62	1	1	8	—
1895	18	29	4	4	—
1896	10	—	—	9	9
1897	14	1	1	—	—
1898	12	—	—	1	—
1899	4	—	8	8	20
1900	14	—	—	4	2
1901	7	—	—	4	4
1902	1	—	—	7	7
1903	—	—	—	2	2
1904	4	—	—	8	8
1905	99	—	—	3	3
1906	84	—	—	9	9
1907	69	10	10	—	—
1908	84	—	—	7	7
1909	106	—	—	—	29
1910	156	—	—	19	—
1911	170	8	8	—	—
1912	156	—	—	19	19
1913	182	—	—	7	7
1914	—	296	296	—	—

4) Πρακτικά της 'Αρχαιολογικής 'Εταιρείας.

Έτος	Αριθμός αντιτύπων	Έτος	Αριθμός αντιτύπων
1842	81	1891	150
1848—1849	173	1892	166
1858—1859	230	1893	207
1871—1872	607	1894	54
1872—1873	90	1895	54
1873—1874	249	1896	46

Ἔτος	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων	Ἔτος	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων
1874—1875	614	1897	61
1876—1877	496	1898	57
1877—1878	518	1899	55
1878—1879	639	1900	35
1879—1880	588	1901	14
1880—1881	559	1902	15
1881—1882	373	1903	11
1882—1883	103	1904	7
1883	53	1905	6
1884	11	1906	12
1885	117	1907	22
1886	73	1908	51
1887	56	1909	149
1888	133	1910	143
1889	128	1911	144
1890	83	1912	164

5) Γενικαὶ Συνελεύσεις τῶν ἑταίρων τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχ. Ἐταιρείας
τῶν ἐτῶν 1860-1870.

Ἔτος	Φυλλάδια
1860	195
1861	345
1862	271
1863	244
1864	18
1866	314
1867	41
1868	72
1869	111
1870	171

6) Ἐπιγραφαὶ ἀνέκδοτοι ἀνακαλυφθεῖσαι καὶ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συλλόγου. Ἐν Ἀθήναις 1852-1855.

Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀντίτυπα
1852	β'	84
1855	γ'	237

7) Πρακτικὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθείου Ἐπιτροπῆς ἢ ἀναγραφὴ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τοῦ Ἐρεχθείου. Ἐν Ἀθήναις 1853. Ἀντίτυπα 41, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 1.

8) Ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτοι, ἐκδιδόμενοι δαπάνῃ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ἐν Ἀθήναις 1860. Ἀντίτυπα 135, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. μιᾶς.

9) Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου ἐκδιδόμενος ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Τόμος πρῶτος. Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως. Τεῦχος πρῶτον. Ἀρχαῖαι ἀναθηματικαὶ ἐπιγραφαὶ ὑπὸ H. G. Lolling. Ἐν Ἀθήναις 1899, ἀντίτυπα 325, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 12.50.

10) Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν ὑπὸ Π. Καββαδία. Ἀθήνησι 1900, ἀντίτυπα 127, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 5.

11) Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ἰδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900 ὑπὸ Π. Καββαδία. Ἐν Ἀθήναις 1902, ἀντίτυπα 620, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχμῶν τριῶν.

12) Εὐρετήριον Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς τρίτης περιόδου, συνταχθὲν ὑπὸ Ἀλεξ. Λαμπροπούλου. Τόμος πρῶτος, περιλαμβάνων τὰ ἔτη 1883-1887. Ἐν Ἀθήναις 1902, ἀντίτυπα 308, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχμῶν 30.

13) Τὰ εὐρήματα τοῦ ναυαγίου τῶν Ἀντικυθέρων.

(Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς τεύχος γ' καὶ δ' 1902).

Ἀντίτυπα 100, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχμῶν 5.

14) Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος. (Τόμος Α' 1906) Ἀντίτυπα 167, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχ. 25.

15) Comptes-rendus du Congrès International d'Archéologie. 1re Session. Athènes 1905. Ἀντίτυπα 1384, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχ. 6.

16) Ἡ Ἀνασκαφή τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ 1885-1890 ὑπὸ Π. Καβαδία καὶ Γ. Καβεράου. Ἐν Ἀθήναις 1907. Ἐν ὄλφ ἀντίτυπα 190, ὧν ἕκαστον τιμᾶται δρ. χρ. 50.

17) Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηγίου καὶ Σέσκλου ὑπὸ Χ. Τσοῦντα. Ἀντίτυπα 203, ὧν ἕκαστον τιμᾶται δρ. χρ. 50.

18) Περὶ τῶν ἐν Εἰδοῖα ἀρχαίων τάφων ὑπὸ Γ. Παπαβασιλείου. Ἐν Ἀθήναις 1910. Ἀντίτυπα 415, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχμῶν 10.

19) Κατάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσούρας ὑπὸ Κ. Κουρουνώτου. Ἐν Ἀθήναις 1911. Ἀντίτυπα 519, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχ. 4.

20) Ἐπιγραφαὶ Μακεδονίας ὑπὸ Γ. Π. Οἰκονόμου. Ἐν Ἀθήναις 1915. Ἀντίτυπα 400, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δρ. 4.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ευεργέται τῆς Ἑταιρείας	Σελ.	3
Διοικητικόν Συμβούλιον	»	5
Ἐπιτίμιοι Ἑταῖροι	»	7
Τακτικοὶ Ἑταῖροι	»	13
Γενικός Ἱσολογισμὸς τῆς χρήσεως 1914	»	21
Ἀπολογισμὸς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ ἔτους 1914	»	22
Ἀναλυτικὸς ἀπολογισμὸς τῶν ἐσόδων » » »	»	24
Ἀναλυτικὸς ἀπολογισμὸς τῶν ἐξόδων » » »	»	27
Κίνησις τοῦ ταμείου κατὰ τὸ ἔτος 1914	»	36
Ἀνάλυσις τῆς μερίδος ἔσοδα καὶ ἔξοδα	»	39
Γενικός Ἱσολογισμὸς τῆς χρήσεως 1914	»	41
Γενικὴ Λογοδοσία τοῦ ἔτους 1914	»	43
Ἀνάλυσις τῶν γενικῶν λογαριασμῶν	»	44
Πίναξ ἐμφαίνων τὴν περιουσίαν τῆς Ἑταιρείας	»	47
Ἐκθέσις τῆς ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας	»	50
Συνελεύσεις τῶν Ἑταίρων	»	55
Ἐκθέσις τῶν πεπραγμένων κατὰ τὸ 1914	»	57
Ἐκθέσις περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἑταιρείας	»	67
Ἀνασκαφαὶ Ὠδείου τοῦ Περικλέους	»	67, 81
» παρὰ τὸ Ὁρολόγιον Ἀνδρονίκου τοῦ Κυρρήστου	»	69, 125
» Πέλλης τῆς Μακεδονίας	»	71, 127
Ἐρευναι ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ	»	149
Ἀνασκαφαὶ Νικοπόλεως	»	70, 219
Ἑλληνικαὶ τοπωνυμιαὶ Μακεδονίας καὶ Ἠπείρου	»	73
Δημοσιεύματα	»	76

ΕΝ ΤΩ ΓΡΑΦΕΙΩ

ΤΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

(ΟΔΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΡΙΘ. 20)

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ

Τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος :	
τῆς μὲν 1ης περιόδου τεύχη μόνα α' - δ', ια', ιβ', ιε', ιζ' - κθ' (ιδ' καὶ ιϛ' δὲν ἐξεδόθησαν), ν', να', νγ', νδ', νε' τὸ τεύχος ἕκαστον τιμᾶται	Δρ. 1.—
τῆς δὲ 2ης τὰ μὲν 12 πρῶτα τεύχη	» 12.—
τῶν δὲ λοιπῶν ἕκαστον	» 3.—
τῆς δὲ 3ης περιόδου ὁ μὲν τόμος ἕκαστος	» 25.—
τὸ δὲ τεύχος ἕκαστον	» 6.25
Ἐβρετήριον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς 15ταῖς περιόδου συνταχθὲν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Λαμπροπούλου, τόμ. 1ος περιλαμβάνων τὰ ἔτη 1883 - 1887. Σχῆμα 4ον, σελίδες α' - η' καὶ στηλαὶ 1 - 550 1902	» 30.—
Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας 1842, 1848/9, 1858/9 1871/2 (ὁ τόμος τοῦ 1870/1 δὲν ὑπάρχει), 1872/3, 1873/4, 1874/5, 1876 κτλ. - 1905. Σχῆμα 8ον ὁ τόμος ἕκαστος	» 3.—
1906 - 1912 ὁ τόμος ἕκαστος	» 5.—
Ἐπιγραφαὶ ἀνέκδοτοι ἀνακαλυφθεῖσαι καὶ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ συλλόγου· φυλλάδια δύο (β' καὶ γ'), 1852 καὶ 1855 (τὸ α', 1851, δὲν ὑπάρχει). Σχῆμα 4ον τὸ φυλλάδιον ἑκάτερον	» 1.—
Πρακτικὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθείου ἐπιτροπείας, μετὰ 8 πινάκων. 1853. Σχῆμα 4ον	» 1.—
Ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτοι, ἐκδιδόμεναι δαπάνῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας· φυλλάδιον α' (ἄλλο δὲν ἐξεδόθη). 1860. Σχῆμα 4ον	» 1.—
Γενικαὶ συνελύσεις τῶν ἐταίριων τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας· φυλλάδια δέκα, 1860· 1864 καὶ 1866 1870 (φυλλ. τοῦ 1865 δὲν ὑπάρχει). Σχῆμα 4ον τὸ φυλλάδιον ἕκαστον	» 1.—
Κατάλογος τοῦ Ἐπιγραφικοῦ μουσείου, τόμος 1ος: Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, τεύχος α': Ἀρχαῖκα ἀναθηματικὰ ἐπιγραφαί, μετὰ πίνακος, ὑπὸ <i>H. G. Lolling</i> Σχ. 4ον, σελ. α' - η' καὶ στηλ. 1 - 152 καὶ α' - η'. 1899	» 12.50
Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν, μετὰ 10 πινάκων, ὧν εἰς τοπογραφικὰς, καὶ 9 ἐν τῇ και-	

μένω εικόνων, ὑπὸ Π. Καββαδία. Σχ. 8ον, σελ. 1-304. 1900 Δρ. 15.—	
Ἱστορία τῆς Αρχαιολογικῆς ἑταιρείας ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ἰδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900, ὑπὸ Π. Καββαδία. Σχ. 8ον, σελ. 1-115. 1900	» 3.—
Τὰ εὐρήματα τῆς ναυγίας τῶν Ἀντικυθήρων ἐκ τῆς ΑΕ 1902, τεύχους 3/4, στήλ. 145-173/4	» 5.—
Comptes rendus du Congrès international d'archéologie, 1ère session, Athènes 1905, μετ' εικόνων. Σχῆμα 8ον, σελίδες 1-400. 1905	» 6.—
Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος, τόμ. 4ος: Γλυπτὰ ἐκ τοῦ μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως, μετὰ 33 πινάκων. Σχ. 4ον, στήλ. 1-118 1906	» 25.—
Die Ausgrabung der Akropolis. von Prof. Dr. P. Cavvadias und G. Kawerau. Ἡ ἀνακταφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τοῦ 1885 μέχρι τοῦ 1890, ὑπὸ Π. Καββαδία καὶ Γ. Καβεράου, μετὰ 13 πινάκων καὶ 1 ἐν τῷ κειμένῳ εικόνων. Σχ. φύλλου, στήλαι 1-153/4 Ἑλληνιστὶ καὶ Ἀρμανιστὶ. 1906/7	» 50.—
Δι' προϊστορικὰ ἀκροπόλεις Διμηλίου καὶ Σέσκαλου, μετὰ 47 πινάκων καὶ 312 ἐν τῷ κειμένῳ εικόνων, ὑπὸ Χρήστου Τσοῦνια. Σχ. 4ον, στήλ. α'-ιF καὶ 1-132. 1908	» 50.—
Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων μετὰ 21 πινάκων καὶ 53 ἐν τῷ κειμένῳ εικόνων καὶ παρατηρητικῆς Εὐβοϊκῶν ἐπιγραφῶν, ὑπὸ Γεωργίου Ἀ. Παπαβασιλείου, γυμνασιάρχου. Σχ. 4ον, στήλ. α'-6' καὶ 1-108. 1910	» 40.—
Κατάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσούρας, ὑπὸ Κ. Κουρουμιάντου. Ἀθήναι 1911	» 4 —
Ἐπιγραφὰ τῆς Μακεδονίας, ὑπὸ Γεωργίου Οἰκονόμου. Ἀθήναι 1915	» 4.—